

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
ANONİM ŞİRKETİ

24 Nisan 2001 tarihli
HİSSEDARLAR GENEL KURULU'NA
sunulan

2000

ALTMİŞDOKUZUNCU HESAP YILI HAKKINDA
BANKA MECLİSİ'NCE HAZIRLANAN
FAALİYET RAPORU
BİLANÇO, KÂR VE ZARAR HESABI

DENETLEME KURULU RAPORU

ANKARA
2001

31 Aralık 2000 TARİHİNDE
TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

BANKA MECLİSİ

BAŞKAN

GAZİ ERÇEL

ÜYELER

PROF. DR. M. BİLSAY KURUÇ
TUNCAY ALTAN
Z. NEVBAHAR ŞAHİN
AYTEKİN TECE
B. ÇAĞLAR ÜNAL
TEOMAN AKGÜR

DENETLEME KURULU ÜYELERİ

M. SAİM UYSAL
M. AYHAN TÜMER
İ. GANİ DURU
NECDET KAYA SEZER

YÖNETİM KOMİTESİ

BAŞKAN

GAZİ ERÇEL

BAŞKAN YARDIMCILARI

AYKUT EKZEN
ŞÜKRÜ BİNAY
AYDIN ESEN
SÜREYYA SERDENGEÇTİ

GÜNDEM

- 1- Açılış, Divanın teşekkülü.
- 2- Toplantı tutanağının imzalanması hususunda Divana yetki verilmesi.
- 3- Banka Meclisi ve Denetleme Kurulu'nun 2000 hesap yılına ait raporlarının okunması ve görüşülmesi.
- 4- 2000 yılına ait bilanço, kâr ve zarar hesabının onaylanması, kâr dağıtımıyla ilgili teklifin görüşülmesi ve oylanması.
- 5- Banka Meclisi ve Denetleme Kurulu'nun ibrası.
- 6- Banka Meclisi'nin 30 Nisan 2001 tarihinde boşalacak iki üyeliği için seçim yapılması.
- 7- Denetleme Kurulu'nun 30 Nisan 2001 tarihinde boşalacak iki üyeliği için, (B-C) sınıfı hissedarlarınca bir, (D) sınıfı hissedarlarınca bir üye seçimi.
- 8- Bankamıza ait İstanbul İli, Beşiktaş İlçesi, Rumelihisar Mahallesi, Levent/Büyükdere Caddesi üzerindeki, imarın 22 pafta 981 ada 72 parselinde kayıtlı arsanın yaklaşık 320 m²'lik kısmının, yol genişletme ve kavşak çalışmalarında kullanılmak üzere Beşiktaş Belediyesi'ne bedelsiz olarak terki hususunun karara bağlanması.

İÇİNDEKİLER

I. DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER	1
I.1. DÜNYA EKONOMİSİ	1
I.1.1. Sanayileşmiş Ülkeler	2
I.1.2. Gelişmekte Olan Ülkeler	4
I.1.3. Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu	5
I.1.4. Dünya Ticareti	6
I.2. ULUSLARARASI MALİ PİYASALAR	9
I.2.1. Gelişen Piyasalar	11
II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER VE PARA POLİTİKASI	13
GİRİŞ	13
II.1. GENEL DENGE	16
II.1.1. Ekonominin Arz Yönü: Sektörel Gelişmeler ve İthalat	21
II.1.2. Ekonominin Talep Yönü: İç Talep ve İhracat	24
II.1.3. İstihdam	27
II.1.4. Ücretler ve Maaşlar	29
II.2. KAMU MALİYESİ VE İÇ BORÇLANMA	32
II.2.1. Kamu Maliyesi	32
II.2.2. Tarımsal Destekleme	38
II.2.3. İç Borçlanma	40
II.3. ÖDEMELER DENGESİ	44
II.3.1. Ödemeler Dengesi	44
II.3.2. Cari İşlemler	45
II.3.3. Sermaye Hareketleri	49
II.3.4. Dış Borçlar	56
II.4. FİYATLAR	59
II.4.1. Fiyatlardaki Gelişmeler	59
II.4.2. Tüketici Fiyatları Endeksindeki Gelişmeler	60

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

II.4.3. Toptan Eşya Fiyat Endeksi	64
II.4.4. Uluslararası Fiyatlardaki Gelişmeler	68
III. PARA POLİTİKASI VE PİYASALAR	71
III.1. PARA POLİTİKASI	71
III.1.1. Merkez Bankası Bilançosu	72
III.1.2. Para Arzları	79
III.1.3. Kredi Gelişmeleri	81
III.2. MERKEZ BANKASI İŞLEMLERİ	83
III.2.1. Açık Piyasa İşlemleri	85
III.2.2. Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	89
III.2.3. Döviz ve Efektif İşlemleri	91
IV. MALİ PİYASALAR	97
IV.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KREDİ POLİTİKASI	97
IV.1.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	97
IV.1.2. Bankalar	98
IV.2. MENKUL KIYMET PİYASALARI	110
IV.2.1. Birincil Piyasalar	111
IV.2.2. İkincil Piyasalar	113
V. YÖNETİM, PERSONEL VE İDARİ İŞLER	121
V.1. BANKA MECLİSİ	121
V.2. YÖNETİM KOMİTESİ	121
V.3. DENETLEME KURULU	121
V.4. KADRO VE PERSONEL DURUMU	121
V.5. EĞİTİM FAALİYETLERİ	122
V.6. TEKNİK DONANIM ÇALIŞMALARI	123
V.7. İNŞAAT VE ONARIM ÇALIŞMALARI	124
TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI ÖRGÜT ŞEMASI	125
VI. MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU	127
VII. YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER	147
VIII. İSTATİSTİK TABLOLARI	171
IX. BİLANÇO KARŞILAŞTIRMALARI	228

GRAFİKLER

EK BİLGİLER

GRAFİKLER

Grafik II.1.1	: GSYİH Büyümesine Katkıları	20
Grafik II.2.1	: Faiz ve Özelleştirme Hariç Kamu Dengesi ve Kamu Kesimi Borçlanma Gereği / GSMH	33
Grafik II.2.2	: Bütçe Dengeleri / GSMH	37
Grafik II.2.3	: Konsolide Bütçe İç Borç Servisi / GSMH	38
Grafik II.2.4	: Net Satış Miktarı İle Ağırlıklandırılmış Hazine İhalelerinde Gerçekleşen Bileşik Faiz Oranı	42
Grafik II.4.1	: TÜFE ve Başlıca Alt Kalemler (1999-2000)	61
Grafik II.4.2	: Mallar-Hizmetler	63
Grafik II.4.3	: Tüketici Fiyatları Endeksi (1995-2000)	63
Grafik II.4.4	: TEFE (1999-2000)	64
Grafik II.4.5	: Özel İmalat Fiyatları ve Kur Sepeti	65
Grafik II.4.6	: Gıda, Tekstil, Kimyasal Ürün Fiyatları ve Kur Sepeti	66
Grafik II.4.7	: Özel İmalat Sanayi Fiyat Endeksi (1995-2000)	66
Grafik III.1.1	: Para Tabanı, Net Dış Varlıklar ve Net İç Varlıklar	74
Grafik III.1.2	: Net İç Varlıklar ve Band Gerçekleşmeleri	75
Grafik III.1.3	: Kamu Sektörüne Açılan Krediler ve APİ	77
Grafik III.1.4	: Parasal Büyüklükler	79
Grafik III.1.5	: DTH / Toplam Mevduat	80
Grafik III.1.6	: Repo / Toplam Mevduat	81
Grafik III.1.7	: Mali Olmayan Kesime Verilen Kredilerin GSYİH'ya Oranı	82
Grafik III.1.8	: Krediler Reel Endeksi (1997=100)	83
Grafik III.2.1	: Faiz Oranları	85
Grafik IV.1.1	: Mevduatın Vadelere Göre Dağılımı	105
Grafik IV.1.2	: Kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımı	106
Grafik IV.2.1	: 2000 Yılında SPK Kaydına Alınan Hisse Senedi ve Menkul Kıymet İhraçları	110
Grafik IV.2.2	: Hisse Senetleri Piyasası	116
Grafik IV.2.3	: Ulusal-100 Getiri Endeksi Kümülatif Reel Getiri	117

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Grafik IV.2.4	: İMKB Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım Pazarı Aylık İşlem Hacmi	118
Grafik IV.2.5	: Tahvil ve Bono Piyasası Gecelik Repo Oranları ve İşlem Hacmi	119

EK BİLGİLER

Petrol Fiyatındaki Gelişmeler ve Makroekonomik Etkileri	7
Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları	51
Döviz Kuru Parite Değişiminin Cari İşlemler Dengesine Etkisi	54
Para Politikası Araçları (2000)	88
Piyasaları Etkileyen Önemli Gelişmeler	93
Kasım Aralık 2000 Dönemi Mali Göstergeler	95

İSTATİSTİK TABLOLARI

Tablo 1	: Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla) —————	171
Tablo 2	: Ekonominin Genel Dengesi (1998 Fiyatlarıyla) —————	172
Tablo 3	: Gayrisafi Milli Hasıla (Cari Üretici Fiyatlarıyla) —————	173
Tablo 4	: Gayrisafi Milli Hasıla (1987 Üretici Fiyatlarıyla) —————	173
Tablo 5	: Sektörler İtibariyle Sabit Sermaye Yatırımları (Cari Fiyatlarla)	174
Tablo 6	: Sektörler İtibariyle Sabit Sermaye Yatırımları (1998 Fiyatlarıyla) —————	174
Tablo 7	: İmalat Sanayii Kapasite Kullanım Oranı (ISIC R3) —————	175
Tablo 8	: Sanayi Üretim Endeksi —————	175
Tablo 9	: Başlıca Sanayi Ürünleri Üretimi —————	176
Tablo 10	: Enerji Dengesi (Milyon Ton Petrol Eşdeğeri Olarak “MTPE”) –	177
Tablo 11	: Seçilmiş Tarım Ürünleri Üretimi —————	178
Tablo 12	: Belediyelerce Verilen Ruhsatnamelere Göre Yeni İnşaat ———	179
Tablo 13	: Belediyelerce Verilen Yapı Kullanma İzin Belgelerine Göre Yeni İlave veya Kısmen Biten Yapılar —————	179
Tablo 14	: Ulaştırma Hizmetleri —————	180
Tablo 15	: Haberleşme Hizmetleri —————	181
Tablo 16	: İş İsteyenler ve Açık İşler —————	181
Tablo 17	: İmalat Sanayiinde Üretimde Çalışanlar Endeksi —————	182
Tablo 18	: İmalat Sanayiinde Üretimde Çalışılan Saat Başına Nominal Ücret Endeksi —————	182
Tablo 19	: İmalat Sanayiinde Üretimde Çalışılan Saat Başına Reel Ücret Endeksi —————	182
Tablo 20	: Dış Ülkelere Gönderilen İşçiler —————	183
Tablo 21	: Toplu İş Sözleşmeleri —————	183
Tablo 22	: Grevler ve Lokavtlar —————	183
Tablo 23	: Fiyat Endeksleri —————	184
Tablo 24	: Fiyat Endeksleri (Aylık) —————	185
Tablo 25	: Altın Fiyatları —————	186

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Tablo 26	: Altın Fiyatları (Aylık Ortalama)	186
Tablo 27	: Tarımsal Destekleme Fiyatları	187
Tablo 28	: Konsolide Bütçe	188
Tablo 29	: İşletmeci KİT'lerin Finansman İhtiyacı (Cari Fiyatlarla)	189
Tablo 30	: Fon Kaynak ve Harcamaları (Cari Fiyatlarla)	190
Tablo 31	: Konsolide Bütçe Ödenekleri, Harcama ve Gelirleri	191
Tablo 32	: İç Borç Stoku	191
Tablo 33.A	: Parasal Yetkililer-Sektörel Hesaplar	192
Tablo 33.P	: Parasal Yetkililer-Sektörel Hesaplar	193
Tablo 34	: Merkez Bankası-Krediler	194
Tablo 35	: Merkez Bankası-Mevduat	195
Tablo 36.A	: Mevduat Bankaları-Sektörel Hesaplar	196
Tablo 36.P	: Mevduat Bankaları-Sektörel Hesaplar	197
Tablo 37.A	: Mevduat Bankaları-Mevduat	198
Tablo 37.B	: Mevduat Bankaları-Mevduat	199
Tablo 38.A	: Kalkınma ve Yatırım Bankaları-Sektörel Hesaplar	200
Tablo 38.P	: Kalkınma ve Yatırım Bankaları-Sektörel Hesaplar	201
Tablo 39	: Kalkınma ve Yatırım Bankaları-Krediler	202
Tablo 40	: Mevduat Bankaları-Krediler	202
Tablo 41	: Bankacılık Sektörü-Yurt İçi Kredi Hacmi	203
Tablo 42	: Parasal Sektör Analitik Bilançosu	204
Tablo 43	: Merkez Bankası-Analitik Bilanço	205
Tablo 44	: İhraç Edilen Menkul Değerler	206
Tablo 45	: Uluslararası Rezervler	206
Tablo 46	: Dış Ticaret	207
Tablo 47	: Uluslararası Standart Sanayii Sınıflamasına Göre İhracat (ISIC R3)	208
Tablo 48	: Uluslararası Standart Sanayii Sınıflamasına Göre İthalat (ISIC R3)	209
Tablo 49	: Fasıllara Göre İhracat	210
Tablo 50	: Fasıllara Göre İthalat	211
Tablo 51	: Ülkelere Göre İhracat	212
Tablo 52	: Ülkelere Göre İthalat	213
Tablo 53	: Geniş Ekonomik Kategorilere (BEC) Göre Dış Ticaret	214

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Tablo 54	: Dış Ticaret Fiyat Endeksi (ISIC R3)	214
Tablo 55	: Ödemeler Dengesi	215
Tablo 56	: Ödemeler Dengesindeki Bazı Kalemlerin Ayrıntıları	216
Tablo 57	: Dış Borç Stoku	217
Tablo 58	: Dış Borç Stokunun Dönem Sonu Kurlarıyla Döviz Cinslerine Göre Dağılımı	218
Tablo 59	: Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları	218
Tablo 60	: Döviz Tevdiat Hesapları	219
Tablo 61	: Orta ve Uzun Vadeli Dış Borç Ödemeleri Projeksiyonu (Borçlulara Göre)	219
Tablo 62	: Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sektörel Dağılımı	220
Tablo 63	: Yabancı Sermaye İzinlerinin Yıllara Göre Dağılımı	221
Tablo 64	: 2000 Yılı Devlet İç Borçlanma Senetleri İhale Faizleri	221
Tablo 65	: 2000 Yılı Devlet İç Borçlanma Senetleri İhalelerinde Satılan Miktarlar	222
Tablo 66	: Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	222
Tablo 67	: Döviz ve Efektif Piyasaları İşlemleri	223
Tablo 68	: Tartılı Efektif Reel Kur	224
Tablo 69	: Sınıflarına Göre Fiili Personel Durumu	225
Tablo 70	: T.C. Merkez Bankası Şube, Temsilcilik ve Bürolar	226

2000
ALTMİŞDOKUZUNCU HESAP YILI HAKKINDA
BANKA MECLİSİ'NCE HAZIRLANAN
FAALİYET RAPORU

Saygıdeğer Ortaklar,

Merkez Bankası işlemlerini incelemeye başlamadan önce 2000 yılındaki ekonomik gelişmeleri gözden geçirmekte yarar görüyoruz. Bu nedenle, incelemenize sunulan Raporda dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmeler ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır.

Raporun birinci bölümünde uluslararası ekonomik gelişmeler değerlendirilmektedir. Dünya ekonomisinin başlıca ülke grupları itibariyle incelendiği bu bölümde uluslararası mali piyasalardaki gelişmelere ve gelişen piyasalara yer verilmektedir.

Türkiye ekonomisinin irdelenmesine ayrılan ikinci bölümde genel denge, istihdam, kamu maliyesi, ödemeler dengesi ve enflasyona ilişkin gelişmeler ele alınmıştır.

Raporun üçüncü bölümünde, Enflasyonu Düşürme programı ve buna yönelik olarak Merkez Bankası'nca uygulanan para politikası anlatılmaktadır. Ayrıca, 2000 yılında Merkez Bankası bilançosu detaylı olarak değerlendirilmektedir.

Raporun dördüncü bölümünde, Merkez Bankası kredileri, bankacılık sektöründeki gelişmeler, sektörle ilgili yasal ve idari düzenlemelerin yanı sıra menkul kıymet piyasalarındaki gelişmeler yer almaktadır.

Türkiye ve dünyadaki ekonomik gelişmelerin incelendiği bölümlerden sonra, Raporun beşinci bölümünde Merkez Bankası'nın personel ve idari işleri hakkında bilgi verilmekte, altıncı bölümünde ise 2000 yılı Bilançosu ile Kâr ve Zarar Hesabı açıklanmaktadır. Faaliyet Raporumuzun sonunda, her zaman olduğu gibi, 2000 yılında çıkartılan ekonomik ve sosyal konularla ilgili başlıca yasal ve idari düzenlemeler ile ülke ekonomisi hakkında istatistik tabloları içeren iki bölüm yer almaktadır.

Bankamızın altmışdokuzuncu hesap yılı sonuçlarını gösteren 2000 yılı Bilançosu ile Kâr ve Zarar Hesabını inceleme ve onayınıza sunar, Yüksek Kurulunuzu saygı ile selamlarız.

I

DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER

I.1. DÜNYA EKONOMİSİ

Dünya ekonomisinin 1999 yılında gösterdiği olumlu gelişmenin ardından 2000 yılında da büyüme hızı artmaya devam etmiştir (Tablo I.1.1). Dünya genelinde toplam üretim artışı 2000 yılında yüzde 4,7 olarak tahmin edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yüksek büyüme devam etmiş; Avrupa Para Birliği ekonomilerinde büyüme hızı yükselmiş ve Japon ekonomisi büyüme dönemine girmiştir. Asya ekonomilerindeki toparlanma istikrar kazanmış; Latin Amerika, Ortadoğu ve Avrupa'daki yeni gelişen ekonomilerde büyüme hızı artış göstermiştir.

Dünya ekonomisi 2000 yılında olumlu bir gelişme göstermiştir.

Birçok sanayileşmiş ülkenin potansiyel üretime yakın ya da bunu aşan oranlarda büyümesi nedeniyle, merkez bankaları faiz oranlarını artırmıştır. Tüketici fiyatlarının artan petrol fiyatları nedeniyle yükselmesine karşın, sanayileşmiş ülkelerde çekirdek enflasyon oranları makul seviyelerde gerçekleşmiştir. Enflasyon oranları gelişmekte olan ülkeler ve Eski Merkezi Planlı Avrupa ekonomilerinde de azalmıştır.

Dünya ekonomisinin genel görünümü olumlu olmakla birlikte, bazı alanlarda risk ve belirsizlikler devam etmektedir. Üç ana parasal blok arasındaki GSYİH ve talep artışı uyumsuzluğu, buna bağlı olarak cari işlemler açıklarındaki dengesizliklerin sürmesi ve ABD doları ve euro arasındaki belirgin dengesizlik bu risklerdendir. 2000 yılında beklenenin üzerinde gerçekleşen petrol fiyatlarındaki artışların devam etmesi ve buna karşın sanayileşmiş ülkelerin enflasyonist baskıları azaltmak için uygulayacakları para politikaları konusundaki belirsizlikler de diğer risk unsurlarıdır. Geçtiğimiz yıllardaki gelişmelerin de gösterdiği gibi, bütün bu dengesizlikler, finansal piyasalardaki derinlik ve likidite azalması ile birleştiğinde, gelişmiş finansal piyasalardaki dalgalanmaları daha da artırabilmektedir.

TABLO I.1.1
DÜNYA EKONOMİK GÖSTERGELERİ
(Yıllık Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000 ⁽¹⁾
ÜRETİM			
Dünya	2,6	3,4	4,7
Sanayileşmiş Ülkeler	2,4	3,2	4,2
ABD	4,4	4,2	5,2
Japonya	-2,5	0,2	1,4
Avrupa Para Birliği	2,7	2,4	3,5
Gelişmekte Olan Ülkeler	3,5	3,8	5,6
Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu	-0,8	2,4	4,9
DÜNYA TİCARET HACMİ	4,3	5,1	10,0
İthalat			
Gelişmiş Ülkeler	5,7	7,6	10,3
Gelişmekte Olan Ülkeler	0,3	-	10,0
Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu	2,5	-2,9	12,4
İhracat			
Gelişmiş Ülkeler	3,9	4,8	9,9
Gelişmekte Olan Ülkeler	3,7	3,5	8,8
Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu	6,5	5,0	10,1
TÜKETİCİ FİYATLARI⁽¹⁾			
Gelişmiş Ülkeler	1,5	1,4	2,3
Gelişmekte Olan Ülkeler	10,1	6,6	6,2
Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu	21,8	43,8	18,3
ALTI AYLIK LİBOR FAİZLERİ (%)⁽²⁾			
ABD doları	5,6	5,5	6,8
Japon yeni	0,7	0,2	0,3
Alman markı	3,7	3,0	4,6

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Ekim 2000.

(1) Tahmin.

(2) Londra Bankalararası Borçlanma Oranları (LIBOR).

I.1.1. Sanayileşmiş Ülkeler

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Para Birliği ve Japonya'da üretim 2000 yılında artış göstermiştir. 1999 yılında ortalama yüzde 3,2 oranında büyüyen gelişmiş ülkelerin, 2000 yılında yüzde 4,2 oranında büyümesi beklenmektedir. Buna karşılık 1999 yılında yüzde 1,4 olarak gerçekleşen tüketici fiyatları

enflasyonu, artan enerji fiyatlarının etkisiyle 2000 yılında yüzde 2,3'e yükselmiştir (Tablo 1.1.1).

Amerika Birleşik Devletleri'nde GSYİH büyümesi 2000 yılında yüzde 5,2 olarak tahmin edilmektedir. Büyümenin kaynağı genel olarak tüketim, yatırımlar ve işgücü verimliliğindeki yüksek artışlardır. Ekonomik canlılık işgücü piyasalarını olumlu etkilemiş, işsizlik oranı düşmüştür. Enflasyon, enerji fiyatlarındaki artışa bağlı olarak yükselmiştir. FED enflasyon tehlikesine karşı faizleri yüzde 0,5 puan artırmıştır. Büyümeye bağlı olarak ithalat ve cari işlemler açığı da artmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri, 2000 yılında da yüksek hızda büyümüştür.

Japon ekonomisi, 2000 yılında düşük düzeyde de olsa büyümüştür. 1999 yılında yüzde 0,2 olan büyüme hızı, 2000 yılında yüzde 1,4'e yükselmiştir. Özellikle yüksek teknolojiye sahip sektörlerde görülen kârlılık ve yatırım artışları bu büyümeyi desteklemiştir. Ortaya çıkan bu canlanma ile birlikte, geçen iki yıl içinde yürürlükte olan "sıfır faiz" uygulamasına son verilmiştir. Ağustos ayında Japon Merkez Bankası gecelik faiz oranlarını yüzde 0,25'e yükseltmiştir.

Japon ekonomisi 2000 yılında düşük düzeyde de olsa büyümüştür.

Euro bölgesi ekonomilerinde 2000 yılında büyüme hızı artış göstermiştir. 1999 yılında yüzde 2,4 olarak gerçekleşen büyüme hızı, 2000 yılında yüzde 3,5'e yükselmiştir. Euro bölgesindeki büyüme, gerek yüksek iç talep gerekse ihracattaki canlılığın devam etmesinden kaynaklanmıştır. Ekonomik büyümeyle birlikte Euro bölgesindeki genel işsizlik oranı da azalarak yüzde 9'a gerilemiştir. Petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle Euro bölgesinde enflasyon oranı 1999 yılına göre hızlanmış ve uyumlaştırılmış tüketici fiyatları endeksindeki (HICP) yıllık artış 2000 yılında yüzde 2,4 olarak gerçekleşmiştir.

Euro bölgesi ekonomilerinde 2000 yılında hızlı büyüme gerçekleşmiş, enflasyon oranı ise petrol fiyatlarına bağlı olarak yükselmiştir.

Euro alanı içindeki en büyük ekonomi olan Almanya'nın büyüme hızı 1999 yılında yüzde 1,6 iken, 2000 yılında yüzde 3'e yükselmiştir. Euro'nun ABD doları karşısında değer kaybetmesi Almanya'nın ihracatını olumlu yönde etkilemiş ve yüksek iç talebin yanısıra ekonominin büyümesine katkıda bulunmuştur. İşsizlik oranı, 1999 yılında yüzde 8,3 iken, 2000 yılında yüzde 7,7'ye gerilemiştir. 1999 yılında yüzde 0,7 olarak gerçekleşen tüketici fiyatları enflasyonu, 2000 yılında yüzde 1,7'ye yükselmiştir.

Almanya'nın büyüme hızı 2000 yılında yükselmiştir.

İngiltere ekonomisi ise, bir yılı aşkın bir süredir potansiyel üretimi aşan oranlarda bir büyüme performansı sergilemiştir. 1999 yılında yüzde 2,2 olan İngiltere'nin büyüme hızı, 2000 yılında yüzde 3'e yükselmiştir. Büyümenin ana kaynağı, 2000 yılında hanehalkı tüketiminde görülen canlılık olmuş, bunun yanısıra ihracatta da belirgin bir artış gerçekleşmiştir.

İngiltere ekonomisi, 2000 yılında da potansiyel üretimi aşan bir oranda büyümüştür.

I.1.2. Gelişmekte Olan Ülkeler

İç talep ve ihracat artışıyla, gelişmekte olan ülkelerin 2000 yılında yüzde 5,6 büyümesi tahmin edilmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler 2000 yılında, büyüme ve enflasyon alanında beklenenden daha iyi gelişme sağlamışlardır. Bütün bölgelerde hızlı büyüme gerçekleşmiş, ancak bölgeler arası ve bölge içi önemli farklılıklar gözlenmiştir. 1999 yılında yüzde 3,8 olan GSYİH büyümesinin, 2000 yılında yüzde 5,6 olması beklenmektedir (Tablo I.1.2). Asya ülkelerinde, genişletici para politikası sonucu düşen faiz oranlarının iç talebi artırması ile olumlu dünya ekonomik konjonktürü ve bazı Asya ülke paralarının değer kaybı sonucunda gözlenen ihracat artışı bu bölgelerdeki ekonomik performansı olumlu etkileyen başlıca unsurlar olmuştur. Sanayi üretimi büyümesi, bölgede 1999 yılının sonlarından itibaren iki haneli rakamlara ulaşmıştır. Latin Amerika bölgesi de canlanma sürecine girmiş, ancak büyüme hızları Asya ülkelerine oranla daha düşük kalmıştır. Enflasyon 1997-1998 yılı krizinden sonra gerilemiş, petrol fiyatlarındaki artışa rağmen 2000 yılında da düşük seviyesini korumuştur. Bu gelişmelere rağmen, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika finansal piyasalarında gerginlik artmıştır. Hisse senedi piyasalarında yaşanan düşüş ve Arjantin gibi ülkelerin dış borçlanma faizlerindeki artış bu ülkelerin kısa vadeli risklerini artırmıştır.

TABLO I.1.2
REEL GSYİH VE ENFLASYON
(Yıllık Yüzde Değişim)

	GSYİH		TÜFE	
	1999	2000 ⁽¹⁾	1999	2000 ⁽¹⁾
Gelişmekte Olan Ülkeler	3,8	5,6	6,6	6,2
Asya	5,9	6,7	2,4	2,4
Orta Doğu ve Avrupa	0,8	4,7	20,4	17,4
Latin Amerika	0,3	4,3	9,3	8,9
Afrika	2,2	3,4	11,8	12,7

Kaynak: IMF "World Economic Outlook", Ekim 2000.

(1) Tahmin.

Asya ülkelerinde genişleyici para ve maliye politikaları iç talebi; olumlu dünya konjonktürü ihracatı artırmıştır.

Asya ülkelerinin, 2000 yılında sergiledikleri performans bu ülkelerin 1997-1998 finansal krizinin olumsuz etkilerini giderme konusunda önemli aşama kaydettiklerini göstermektedir. 1999'da yüzde 5,9 büyüyen gelişmekte olan Asya ülkelerinin, 2000 yılında yüzde 6,7 büyümeleri beklenmektedir (Tablo I.1.2).

Çin'de 1999 yılı ortalarından itibaren artan ekonomik faaliyet 2000 yılında hız kazanmıştır. 2000 yılı reel GSYİH büyümesinin yüzde 7,5 olacağı tahmin edilmektedir. Bu hızlı büyüme, güçlü ihracat artışı ve özel tüketim ve yatırım harcamalarında görülen canlanmadan kaynaklanmaktadır. Dış konjonktürdeki

olumlu gelişmeler ihracatı desteklerken, genişletici para ve maliye politikaları da iç talepte bir artışa neden olmuştur. Petrol fiyatlarındaki artışın, net petrol ithalatı düşük olduğundan, Çin'e etkisi sınırlı kalmıştır. Çin 14 yıl süren görüşmelerden sonra 2000 yılı içinde Dünya Ticaret Örgütü'ne girmek için ABD ve Avrupa Birliği dahil, ticari partnerlerinin çoğuyla ikili görüşmeleri tamamlamıştır.

Latin Amerika 1997-98 krizinden sonraki toparlanma sürecini 2000 yılında da devam ettirmiştir. 1999 yılında yüzde 0,3 olan GSYİH büyümesinin 2000 yılında yüzde 4,3'e yükselmesi beklenmektedir. Büyümenin arkasında güçlü ihracat ve tüketici harcamalarında görülen artış yatmaktadır. Bölgede 2000 yılı cari işlemler açığının, artan ihracat hacmi ve iyileşen dış ticaret oranları nedeniyle düşmesi beklenmektedir. Bölgenin, yüksek borç geri ödemeleri nedeniyle dış sermayeye olan ihtiyacı devam etmektedir.

Latin Amerika ülkelerinde genel olarak olumlu ekonomik gelişmeler gözlemlense de bölge içi önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Arjantin'in reel GSYİH büyümesi 1999 yılındaki yüzde 3,1 daralmanın ardından 2000 yılının ilk yarısında hedeflenenin altında, yüzde 0,6 artmıştır. Sanayi üretimi ve perakende satışlar gerilerken işsizlik oranında yükselme gözlenmiştir. 2000 yılında tüketici fiyatları yüzde 0,7 gerilemiş, toptan eşya fiyatları ise yüzde 2,5 artmıştır. Dış ticaret dengesinde görülen iyileşme diğer döviz gelirlerindeki bozulmayı karşılamamış ve cari işlemler açığı 2000 yılında da yüksek seviyesini sürdürmüştür. Uluslararası piyasalarda Arjantin hakkında ortaya çıkan güvensizlik ülke riskini artırmış; dolayısıyla ülkeye sermaye girişi yavaşlamış, faiz oranları önemli ölçüde artmıştır.

Brezilya ekonomisi iç ve dış talebin artması nedeniyle 2000 yılında canlanmıştır. GSYİH 2000 yılının ilk üç çeyreğinde yüzde 3,7 büyümüştür. İhracat 2000 yılında yüzde 14,7 ve ithalat da yüzde 13,2 artmıştır. Artan iç talep nedeniyle ithalatın da artmasına rağmen, dış ticaret açığı gerilemiş, cari işlemler açığının GSYİH'ya oranı ise yüzde 1,8'e düşmüştür. 2000 yılı içinde enflasyon düşük seviyesini korumuş, ekonomideki canlanmaya bağlı olarak işsizlik oranı gerilerken reel ücretler artmıştır.

1.1.3. Eski Merkezi Planlı Avrupa Ekonomileri ve Bağımsız Devletler Topluluğu

Rusya ekonomisinde büyümenin 2000 yılında yüzde 7 olması beklenmektedir. Ülkenin önemli ihraç malları olan enerji ve metal fiyatlarındaki artış, kriz sonrası rublenin değer kaybetmesinin ithalat talebini kısması ve artan yatırımlar büyümeyi olumlu etkilemiştir.

Rusya'nın 1998 krizinden sonra hızla büyümesi, ticari ilişkilerinin yoğun olduğu diğer bölge ekonomilerinde de canlanmaya yol açmıştır.

Enflasyon oranı yüzde 86'dan 2000 yılı tahminlerine göre yüzde 19'a düşse de yılın son aylarında iç talebin yükselmesi ve özellikle gıda ve enerji fiyatlarındaki artış sonucu ekonomide enflasyonist bir baskı hissedilmiştir. İhraç mallarının fiyatları ve hacmindeki artışın yanısıra kriz sonrası rublenin değer kaybetmesiyle düşen ithalatın etkisiyle 1999 yılında GSMH'nin yüzde 11,3'ü olan cari işlemler fazlasının 2000'de yüzde 13,4 olacağı tahmin edilmektedir. Rusya'nın finansal ve reel sektörde başlattığı bir dizi yapısal reformun tamamlanması ekonominin önümüzdeki dönem performansı açısından belirleyici olacaktır.

Rusya ekonomisindeki canlanmanın sürmesi, ticari ilişkilerinin yoğun olduğu Ukrayna, Litvanya, Estonya gibi 1999'da Rusya krizinin etkisinin ağırlıklı olarak hissedildiği ülkeleri de olumlu etkilemiştir. 2000 yılı tahminlerine göre Ukrayna yüzde 2,5, Estonya yüzde 4 büyümüş; krizin en yoğun hissedildiği ekonomilerden olan ve 1999'da yüzde 4,1 küçülen Litvanya ekonomisi ise 2000 yılında yüzde 2,5 büyüme göstermiştir.

I.1.4. Dünya Ticareti

Dünya ticaret hacmi 2000'de yüzde 10 artmış ve son 23 yılın en yüksek büyüme oranı gerçekleşmiştir.

Sanayileşmiş ülkelerdeki güçlü talep ve gelişmekte olan ülkelerde 1999 yılında yüzde 3,8 olan büyümenin 2000 yılında yüzde 5,6'ya yükselmesi, dünya ticaret hacminin 2000 yılında yüzde 10 ile 1977'den bu yana en yüksek oranlı büyümesini sağlamıştır. Özellikle Uzakdoğu Asya ekonomilerinde kriz sonrası stokların yenilenmesi ve yatırımların hızlanması, ara mal ticaretini yoğunlaştırmış; gelişmiş ülkelerin ithalat talebinin de yüksek olması dünya ticaretine canlılık kazandırmıştır.

Meksika dışındaki Latin Amerika ülkelerinde iyileşmenin Uzakdoğu Asya ekonomileri kadar hızlı olmaması ihraç paylarının azalmasına; Avrupa Birliğine geçiş süreci yaşayan Orta Avrupa ekonomilerinin Batı Avrupa ile ticari ilişkilerinin artması ise bu ülkelerin ihracatının yükselmesine yol açmıştır.

Petrol fiyatları, petrol dışı fiyatlara oranla daha fazla artmıştır.

Temel mallardaki fiyat değişimlerine bakıldığında, 1999 yılındaki genel düşüşten sonra petrol dışı mallardaki fiyat artışının, petrol fiyatlarındaki artışın çok altında olduğu görülmektedir (Tablo I.1.3). Petrol üreticilerinin düşük fiyatlar karşısında üretimi kısılabilmesi enerji fiyatlarında sıçramaya yol açmıştır. Bununla beraber, fiyat hareketlerine petrol kadar duyarlı olamayan enerji dışı sektörlerdeki yüksek stoklar aşırı fiyat artışlarını engellemiştir. Metal sektöründe ise üretimin kısılanması ve talep artışı fiyatları artırıcı etki yapsa da, stokların fazlalığı fiyatların daha da yükselmesini önlemiştir.

PETROL FİYATINDAKİ GELİŞMELER VE MAKROEKONOMİK ETKİLERİ

Petrol fiyatları, 1999 yılı Mart ayından itibaren yükselmeye başlamış, 2000 yılında bu artış eğilimini devam ettirmiştir. Dünya ekonomilerinin canlanması ile artan petrol talebi ve petrol üreten ülkelerin 1999 yılı Nisan ayından itibaren üretimi yüzde 3 oranında kısımları fiyat artışının nedenleridir. 1999 yılı Mart ayında ham petrol ortalama spot varil fiyatı 12,9 ABD doları seviyesindeyken, 2000 Ocak ayında 25,1 ABD doları, Kasım ayında 32,3 ABD doları olmuştur. 1999 yılında petrol arzının daralmasına karşın talepteki artış petrol fiyatlarının yüksek bir seviyeye ulaşmasının yanında, fiyatlarda dalgalanmaların da yaşanmasına neden olmuştur. Petrol üretimi 2000 yılında, yüksek fiyatlara bağlı olarak artmıştır. 2000 yılının üçüncü çeyreğinde 1999'un aynı dönemine göre üretim yüzde 4,9 artmıştır. Fiyatlarda görülen dalgalanma piyasanın sıkışık arz-talep koşulları, tam kapasiteye yakın üretim ve düşük stok seviyeleri, Ortadoğu'daki siyasal gerginlikler gibi nedenlere bağlıdır.

PETROL FİYATLARI VE ÜRETİMİ

	1997	1998 I	1999				1999	2000				
			II	III	IV	I		II	III	Ekim	Kasım	
FİYAT (ABD doları/varil)												
Ortalama	19,30	13,10	11,64	16,04	20,46	23,80	18,00	26,60	26,80	29,80	31,40	32,30
Brent	19,10	12,70	11,09	15,33	20,33	24,10	17,70	26,80	26,50	30,30	30,90	32,50
ÜRETİM (milyon varil/gün)												
OPEC	29,9	30,8	30,6	29,1	29,1	29,0	29,4	29,3	30,7	31,5	32,3	32,2
OPEC DIŞI	44,5	44,7	44,6	44,0	44,5	45,5	44,7	45,8	45,4	45,7	45,9	46,7
TOPLAM	74,4	75,5	75,2	73,1	73,6	74,4	74,1	75,1	76,1	77,2	78,2	78,9

Kaynak: IEA Aylık Piyasa Raporları, Çeşitli Sayılar
IMF International Financial Statistics, Aralık CD'si

Dünya petrol talebinin fiyata karşı esnekliğinin az olduğu gözlenmektedir. Talep aynı kalırken, üretim ve dolayısıyla arzda meydana gelebilecek küçük değişimler fiyatı önemli ölçüde değiştirebilmektedir. Dünya toplam ham petrol arzı 2000 yılının üçüncü çeyreğinde günlük 77,2 milyon varildir ve bunun yaklaşık yüzde 41'i Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) tarafından arz edilmektedir. OPEC 1982 yılından bu yana petrol üretim kotalarını belirlemektedir. 1997-1998 yılındaki küresel kriz sonucunda azalan petrol talebi nedeniyle fiyatlar 1998 Aralık ayında 1990'ların en düşük düzeyine düşmüştür. Petrol fiyatlarını artırmak için OPEC 1 Nisan 1998, 1 Temmuz 1998 ve 1 Nisan 1999 tarihlerinden itibaren geçerli olmak üzere, üç kez toplam ham petrol üretimini azaltma kararı almıştır. Üretim kısımları kararlarına OPEC dışında Meksika, Norveç, Rusya ve Umman da destek vermiştir. İlk iki üretim kısımları kararı, o dönemde talebin henüz canlanmamış olması ve kısımlama hedeflerine uyumun düşük kalması nedeniyle

başarılı olmamıştır. Nisan 1999 kotalarına uyumun yüzde 80'ler düzeyinde olması ve 1999'daki ham petrol talebinde yaşanan yüzde 1,6 artış nedeniyle ham petrol fiyatları yükselmeye başlamıştır. 1999 Eylül ayında yapılan toplantıda, yüksek fiyatlara karşın Nisan 1999'daki kotaların devam ettirilmesine karar verilmiştir. 28 Mart 2000 tarihindeki toplantıda ise, kotaların Nisan 1999'daki kısıntı kadar, 1,7 milyon varil/gün artırılması kararlaştırılmış ve petrol sepeti fiyatını 22-28 dolar/varil aralığında tutacak bir fiyat mekanizması da gayriresmi olarak kabul edilmiştir. Bu mekanizmaya göre, sepet fiyatı, 20 ardışık işgünü boyunca 28 dolar/varil düzeyini geçtiği takdirde OPEC günlük üretimini 500.000 varil artıracak; sepet fiyatı 10 ardışık işgünü boyunca 22 dolar/varil düzeyinin altında kaldığı takdirde OPEC günlük üretimini 500.000 varil azaltacaktır. Bu karara karşın, sepet fiyatının 28 doların üstünde olduğu 14 Ağustos-5 Aralık 2000 döneminde OPEC üretimini gayriresmi fiyat mekanizması uyarınca sadece 31 Ekim 2000 tarihinde artırmıştır.

Gelişmiş ülke ekonomilerinin petrole bağımlılığının 1970'li yıllara göre azalması, son iki yıldaki artışların 1970'li yıllardaki gibi büyük makroekonomik etkiler doğurmasını önlemiştir. Bu ekonomilerinin petrole bağımlılığı 1970'li yıllara göre yarı yarıya azalmıştır. Ekonomik birimler 1999 ve 2000 yılında petrol fiyatı artışları nedeniyle reel gelir kaybına uğrasalar da bu kaybı 1970'li yıllardaki gibi ücret ve fiyatlara tam olarak yansıtmamışlardır. Bunun nedenleri, fiyat istikrarının önemli bir ekonomik hedef olarak görülmesi ve politika araçlarının bu hedefi sağlayacak şekilde kullanılması ile mal piyasasında artan rekabettir. Petrol fiyatları tüketici enflasyonunda yükselmeye neden olmuşsa da etkisi çok büyük olmamış; çekirdek enflasyon ise sınırlı artmıştır. Piyasada görülen sıkışıklığın aşılması durumunda, uzun dönemde talebin daha düşük fiyatlardan karşılanabileceği tahmin edilmektedir. Ancak petrol fiyatları uzun dönemde artarsa, bunun enflasyon, reel gelir ve üretime olumsuz etkileri olması beklenmektedir.

Petrol fiyatındaki artışla, dış ticaret hadleri petrol ithal eden ülkeler aleyhine gelişmiştir. 1997 yılında görülen ekonomik kriz ve sonrasında düşen petrol fiyatları nedeniyle bozulan ihracatçı ülkeler ödemeler dengeleri ve kamu maliyeleri, talebin ve fiyatın artmasıyla 1999 yılı başlarından itibaren düzelmeye başlamıştır. Artan petrol fiyatları nedeniyle, OPEC üretimi 2000 yılı başına göre 2000 Ekim ayında yüzde 7,5 daha yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir. Kasım ayı sonlarından itibaren petrol fiyatları azalmaya başlamış ve yıl sonuna kadar üçte bir oranında değer kaybetmiştir. Petrol fiyatındaki düşüş eğiliminin devam etmesi durumunda, ithalatçı ülkelerde 2000 yılı içinde görülen enflasyonist baskının ortadan kalkması beklenmektedir.

TABLO I.1.3
TEMEL MALLAR FİYAT ENDEKSLERİ
(1990=100 ABD doları)

	1997	1998	1999	2000 ⁽¹⁾
Petrol Dışı Mallar	112,9	96,3	89,5	92,3
Gıda	113,9	99,5	84,0	83,6
İçki	165,5	140,3	110,5	101,2
Tarım Ham Maddeleri	119,0	99,5	101,7	104,9
Metaller	90,9	76,2	75,0	85,0
Gübreler	113,9	117,1	112,4	106,9
Petrol	83,8	56,9	78,2	115,4

Kaynak: IMF.

(1) Geçici.

I.2. ULUSLARARASI MALİ PİYASALAR

ABD, 2000 yılında ekonomik canlılığın sürmesi ve artan petrol fiyatlarının enflasyonist baskı yaratması sonucu ilk beş ayda dört kez faiz artırımına gitmiş, yıl sonuna doğru ise ekonominin yavaşlaması ile faiz oranını bir miktar düşürmüştür. Faiz oranlarının ilk iki çeyrekte artması sıkı para politikasına işaret etmesi yönüyle uzun dönem getirileri artırıcı etkide bulunsa da ABD hazinesinin uzun dönem borçlanmayı azaltması bu baskıyı azaltmıştır. Para politikasının daha da sıkılaşmayacağı yönündeki beklentiler Ağustostan sonra uzun dönem getirilerin düşmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda 1999 sonunda yüzde 6,4'lere varan uzun vadeli getiriler Temmuz ayına kadar yüksek seyirini korumuş, bu aydan sonra bir miktar gerilemiş ve Aralık sonu itibariyle yüzde 5,1 seviyelerine düşmüştür.

Asya krizi sonrası gelişmekte olan ülkelere ilişkin riskler, Avrupa ve Japonya'da getirilerin daha düşük olması, yatırımcıları ABD tahvillerine yöneltmiştir. Sermayenin ABD'yi tercih etmesinde yeni teknoloji şirketlerinin performanslarına ilişkin olumlu beklentiler önemli rol oynamıştır. Bu beklentilerin diğer hisseleri de harekete geçirmesi ile artan özel yatırımlar ve özel harcamalar, finansal piyasalarda doların güçlenmesi ile birleşerek ABD'nin cari işlemler açığını artırıcı etkide bulunmakta; bu da ABD ekonomisinin sert iniş yapma olasılığını artırmaktadır.

Avrupa Merkez Bankası hem euronun değer kaybının yarattığı enflasyon tehlikesini hem de ABD'nin faiz artırımından euronun zarar görmesini önlemek için yıl boyunca dört kez faiz artırımına gitmiştir. Almanya'da yıl başında yüzde 5,3 olan uzun dönem getiriler yıl boyunca bu seviyeye yakın seyretmiş, son ay yüzde 4,9 seviyelerine gerilemiştir.

Avrupa Birliği ekonomilerinde son yıllarda gündemde olan birleşme ve devralma işlemlerinin sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilebilmeleri için mali piyasaların bütünleşmesi ve borçlanmanın derinliği olan ve likit bir piyasada

ABD faiz artırımlarına rağmen ekonomik canlılığını korumuş, yoğun sermaye girişleri, artan harcamalar ve güçlü dolar cari işlemler açığını artırmıştır.

Para Birliği Avrupa'da mali piyasaların bütünleşmesini hızlandırmış, euro tahvil ihraçları ve sendikasyon kredisi kullanımı artmıştır.

gerçekleşmesi önemlidir. Bu açıdan bakıldığında euro alanı ekonomilerinin euro tahvil ihraçlarının 2000 yılında artış göstermesi bu ekonomiler için olumludur. Özel sektör, kamuya nazaran daha fazla tahvil ihracında bulunmuş, bu ihraçlar da genellikle kısa vadeli olmuştur.

Birleşme ve devralma işlemleri ile birlikte 1999 yılında artış gösteren sendikasyon kredileri 2000 yılı ilk çeyreği itibariyle bu artışını sürdürmüştür. Euro ekonomilerinde bankacılık sektörü bütünleştikçe bu olanağın daha da artması beklenmektedir. Birleşen şirketlerin performansına yönelik beklentiler, Avrupa Birliği ekonomilerinin, yeni teknoloji şirketlerinin sürüklediği Amerikan ekonomisi ile rekabet edebilme gücü açısından gösterge niteliğindedir.

Japonya, ilk altı ayda ekonomide görülen kıpırdanma belirtileri nedeniyle Ağustos ayında gecelik faizleri sıfırdan yüzde 0,25'e yükseltmiştir. Sermaye girişlerinin fazla olması, deflasyon ve devlet tahvillerine yönelik yurt içi talebin fazla olması gibi etmenler uzun dönemli getirilerin düşük seviyelerde kalmasına neden olmuştur

ABD dolarına karşı euro yüzde 8, Japon yeni yüzde 10 değer kaybetmiştir.

Döviz piyasasına bakıldığında; yıl boyunca ABD'deki canlılığın faiz artırımlarına rağmen devam etmesi ile euro, ABD doları karşısında Mayıs ve Haziran ayları hariç değer kaybetmiş ve ancak yıl sonunda bir miktar toparlanabilmiştir.

Japonya'da ekonomik durgunluğun tam anlamıyla atlatılamamış olmasının yarattığı belirsizlik ortamı ve uygulanan genişletici maliye politikasının yükselttiği borç stokunun sürdürülebileceğine ilişkin riskler 1999 yılında ABD dolarına karşı değerlenen Japon yeninin 2000 yılında yüzde 10 değer kaybetmesine neden olmuştur.

1.2.1. Gelişen Piyasalar

Gelişmekte olan ülkelere yönelik özel yabancı sermaye girişlerinde 1998 Asya krizinden sonra belirgin bir azalma görülmüş, 1999 yılındaki sınırlı artışın ardından 2000 yılı ilk çeyreğinde hızlı bir yükselme gözlenmiştir. Büyük çoğunluğu krizden çıkan Asya ülkelerine ve özellikle teknoloji firmalarına yönelik özel yabancı sermaye girişleri ikinci çeyrekte teknoloji hisselerinin küresel anlamda gerilemesi ile bir miktar azalmıştır

Gelişmiş piyasalarda, 2000 yılında gerçekleşen faiz artırımları ve Asya krizinin yarattığı belirsizlik ortamının tam anlamıyla giderilememiş olması gelişmekte olan ülkeler için borçlanmayı zorlaştırmıştır. Özellikle Asya krizinden olumsuz etkilenen ekonomiler, sermaye hareketlerindeki dalgalanmaların zararlarından korunabilmek amacıyla sermaye girişlerini daha çok rezerv

biriktirme amaçlı kullanmaktadırlar. İhracata dayalı büyüme gösteren bu ekonomiler, olası bir küresel durgunluktan daha çok zarar görebilecekler, dolayısıyla sermaye girişlerine daha çok ihtiyaç duyabileceklerdir. Bu açıdan bakıldığında, gelişmekte olan ülkelerde büyümeyi destekleyen ve finansal krizlere karşı kırılabilirliği azaltan doğrudan sermaye yatırımlarının 2000 yılında bir azalma göstermesi bu ülkeler için olumsuz bir gelişmedir (Tablo I.2.1).

TABLO I.2.1
NET SERMAYE HAREKETLERİ
(Milyar ABD doları)

	1997	1998	1999	2000 ⁽¹⁾
Gelişmekte Olan Ülkeler				
Doğrudan Yat.	141,3	151,6	154,6	141,9
Portföy	39,4	0,3	4,8	17,3
Diğer	-65,6	-85,6	-91,9	-122,8
Resmi	52,7	55,3	13,0	19,9
Asya				
Doğrudan Yat.	55,1	59,9	54,2	47,5
Portföy	8,3	-15,4	3,9	5,2
Diğer	-56,8	-85,2	-55,8	-70,4
Resmi	7,4	18,4	-6,8	-3,1
Orta Doğu ve Doğu Avrupa				
Doğrudan Yat.	7,4	8,2	5,4	8,2
Portföy	-5,8	-16,7	-10,1	-7,0
Diğer	20,9	18,6	5,7	-19,5
Resmi	1,5	8,5	5,6	3,1
Latin Amerika				
Doğrudan Yat.	53,4	56,5	65,3	56,6
Portföy	19,2	19,8	9,3	6,3
Diğer	-5,0	-14,6	-34,2	-15,4
Resmi	15,5	16,0	10,6	19,5

Kaynak: IMF "World Economic Outlook", Ekim 2000.

(1) Tahmin.

III

TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER VE PARA POLİTİKASI

GİRİŞ

Kamu finansman dengesinin bozulması ve reel faizlerin yüksek seviyesini koruması nedeniyle borç stokunun yükselmesi, enflasyonun hızlanma eğilimine girmesi ve ekonomik daralmanın sürmesi, 2000 yılında orta vadeli kapsamlı bir programın uygulanması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Türkiye ekonomisinde 2000 yılındaki gelişmelerin temel belirleyicisi, yılbaşında uygulamaya konulan “Enflasyonu Düşürme Programı” olmuştur. Programın orta vadeli amaçları, 3 yıllık bir sürenin sonunda enflasyonu tek haneli rakamlara indirmek, reel faiz oranlarını makul bir düzeye düşürmek, ekonominin büyüme potansiyelini artırmak, ekonomideki kaynakların daha etkin olarak kullanımını sağlamak olarak belirlenmiştir. Programın temel olarak üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar; sıkı maliye politikası uygulamalarıyla faiz dışı fazlanın artırılması, yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve özelleştirmenin hızlandırılması; enflasyon hedefiyle uyumlu gelirler politikası; düşük enflasyon hedefine odaklanmış para ve kur politikalarıdır. Program çerçevesinde, 2000 yılında kur sepetinin alacağı günlük değerler 12 aylık bir dönem için önceden kamuoyuna açıklanmıştır.

Kur riskinin ortadan kalkması nominal faiz oranlarının hızla düşmesini sağlamıştır. Kur ve faizlerdeki bu gelişme, başta dayanıklı tüketim malları olmak üzere üretim ve yatırım harcamaları ile ithalatı artırıcı bir etki yaratmış ve 1998 yılında yavaşlayan, 1999 yılında daralan ekonomide tekrar büyüme sürecine girilmiştir. Kur ve faizlerdeki bu gelişme, başta dayanıklı tüketim malları olmak üzere yatırım ve ithalatı artırıcı bir etki yaratmış ve 1998 yılının ikinci çeyreğinden beri daralma süreci yaşanan ekonomide tekrar büyüme sürecine girilmiştir.

İç talepteki canlanma, turizm gelirleri ve ithalattaki artış sanayi ve hizmetler sektörü üretiminin hızla yükselmesine neden olurken tarım üretimindeki artış sınırlı kalmış ve 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde GSYİH geçen yılın aynı

dönemine göre yüzde 6,5 artış göstermiştir. Bu dönemde, net dış alem faktör gelirlerindeki azalışın etkisiyle GSMH büyümesi yüzde 5,4 seviyesinde kalmıştır. DİE Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre 1999 yılının Ekim ayında yüzde 7,4 olan işsizlik oranı 2000 yılının son çeyreğinde tarım dışı istihdamdaki artışın da etkisiyle yüzde 6,3'e gerilemiştir. Kamu kesimi işçi ücretlerinde 1999 yılındaki reel artış 2000 yılında da devam ederken memur maaşları ve asgari ücrette reel gerileme gözlenmiştir. İmalat sanayiinde çalışılan saat başına verimlilik 2000 yılı Ocak-Eylül döneminde kamu kesiminde gerilerken, özel kesimde yüzde 10,3 oranında artış göstermiştir.

Ekonominin büyüme sürecine girmesi ve başta ham petrol olmak üzere enerji fiyatlarındaki yükselme 2000 yılında ithalatın hızlanmasına neden olmuştur. İthalat geçen yıla göre yüzde 32,7 oranında artarak 54 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Ancak, bu dönemde ihracat zayıf bir performans göstermiş geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2,8 oranında artarak 27,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bunun en önemli nedenleri tarım sektöründe gözlenen düşük performanstan dolayı tarım ürünleri ihracatının gerilemesi, euro/dolar paritesinin euro aleyhine gelişmesi ve kurlarda görülen reel değerlenmedir. Programın başlangıç aşamasında kur sepeti değerinin hedeflenen enflasyona göre önceden ilan edilmesi ve fiyat artışlarındaki yavaşlamanın zaman alması, TL'nin reel değerlenmesi sonucunu doğurmuştur.

Dış ticaret açığı, 2000 yılında yüzde 89,1 oranında artarak 26,7 milyar dolara yükselmiştir. Turizm ve bavul ticareti gelirlerindeki artışa rağmen dış ticaret açığındaki bu yükseliş cari işlemler açığının yıl içinde giderek artmasına ve yılın tamamında 9,8 milyar ABD doları düzeyine ulaşmasına neden olmuştur. Cari işlemler açığının finansmanında, Ocak-Temmuz döneminde Hazine'nin tahvil ihracı nedeniyle portföy yatırımları öncelikli pay alırken, Ağustos ayında sermaye girişleri genellikle kısa vadeli olmuş ve Eylül ayında ilk kez sermaye çıkışı yaşanmıştır. Kasım ayında krizin etkisiyle sermaye çıkışı gerçekleşmiş ve portföy yatırımları 4,8 milyar dolar azalmıştır. Bu gelişmenin etkisiyle 2000 yılında rezervler 2,9 milyar ABD doları gerilemiştir.

Ek vergi düzenlemeleri ile vergi gelirlerinin artırılması ve faiz dışı harcamaların kontrol edilmesi sonucunda kamu borçlanma gereğinin GSMH içindeki payı 2000 yılında bir önceki yıla göre 3,3 puan azalarak yüzde 12'ye gerilemiştir. Kamu kesimi borçlanma gereğindeki bu düzelme konsolide bütçe ve bütçe dışı fon dengelerindeki iyileşmeden kaynaklanmaktadır. 2000 yılında, konsolide bütçe GSMH'nın yüzde 10,5'i oranında açık verirken, faiz dışı denge GSMH'nın yüzde 6'sı oranında fazla vermiştir.

Toplam iç borç stoku, 2000 yılının Aralık ayında, 1999 yılına göre, nominal yüzde 59,0 oranında artarak 36,4 katrilyon Türk lirası olmuştur. İç borç stoku artışının geçmiş yıllara göre azalmış olmasında, faiz dışı bütçe fazlası, faiz oranlarındaki keskin düşüş, dış borçlanma imkanının ve özelleştirme gelirinin artması etkili olmuştur.

Merkez Bankası, programda belirlenen para ve kur politikası çerçevesinde 2000 yılında Net İç Varlıklarını, değerlendirme hesabı hariç, -1.200 trilyon Türk lirasında sabitlemiş ve para tabanının +/-5'ini oluşturan bir band içerisinde dalgalanmasına izin vermiştir. Net İç Varlıklar yılın ilk üç çeyreğinde sırasıyla, -1.260, -1.295 ve -1.308 trilyon Türk lirası olarak gerçekleşmiştir. Kasım ayı ortasına kadar Net İç Varlıklar belirlenen band içerisinde kalmış, ancak Kasım ayı sonlarında mali piyasalarda yaşanan kriz nedeniyle piyasaya APİ kanalı ile likidite verilmiş, Net İç Varlıklar hedefi aşılmıştır.

Merkez Bankası, uygulanan program çerçevesinde döviz kuru sepetinin artış oranını 2000 yılının ilk üç ayı için aylık yüzde 2,1, ikinci üç ayı için aylık yüzde 1,7, üçüncü üç ayı için aylık yüzde 1,3 ve dördüncü üç ayı için de aylık yüzde 1 olarak önceden kamuoyuna açıklamıştır. 2000 yılı sonu itibariyle Merkez Bankası açıkladığı kur hedeflerini gerçekleştirmiştir.

Uygulanan program çerçevesinde Net Uluslararası Rezervlere ilişkin üçer aylık performans kriterleri, Kasım ayı ortalarına kadar gerçekleştirilmiştir. Ancak, Kasım ayında mali piyasalarda yaşanan dalgalanma ve bunu izleyen kriz sonucunda Merkez Bankası 22 Kasım-5 Aralık döneminde 6,8 milyar ABD doları tutarında net döviz satışı yapmıştır. 18 Aralık 2000 tarihli Ek Niyet Mektubunda yıl sonu NİV kaleminin revizyonuna paralel olarak Net Uluslararası Rezervler büyüklüğü de revize edilmiş ve revize hedefler gerçekleştirilmiştir. Yıl sonu itibariyle, Net Uluslararası Rezervler 12,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Para arzları 2000 yılında reel olarak artmıştır. 1999 yılı sonuna göre dar tanımlı para arzı M1 yüzde 20, M2 para arzı yüzde 4, M2Y para arzı ise yüzde 3 oranında artmıştır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bankaları da kapsayan bilanço verilerine göre bankacılık kesiminin toplam kredileri, Kasım 1999-Kasım 2000 arası dönemde, sırasıyla, nominal olarak yüzde 67 ve reel olarak yüzde 20 artmıştır. Toplam kredilerdeki artış, Türk lirası kredilerdeki, özellikle tüketici kredilerinde gözlenen 4 kat artıştan kaynaklanmıştır. İncelenen dönemde toplam mevduat ise geçen yılki seviyesinde kalmıştır. Türk lirası mevduat

faizlerindeki düşüş ve repo gibi kısa vadeli yatırım araçlarının tercih edilmesi toplam mevduat artışını sınırlandırmıştır.

İç talepteki canlanmaya rağmen 2000 yılı genelinde döviz kurları, kamu mal ve hizmet fiyatları ile gelirler politikasının öngörülen enflasyon hedefine göre belirlenmesi ve kredi faiz oranlarındaki düşüş maliyetleri aşağı çekerek fiyat artışlarının yavaşlamasına katkıda bulunmuştur. Bu yavaşlama yıllık ortalamalar dikkate alındığında sınırlı kalmakla birlikte yıl sonu itibariyle incelendiğinde belirginlik kazanmaktadır. Yıl sonu itibariyle 1999 yılı sonunda yüzde 62,3 olan Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE) artış oranı 2000 yılı sonunda yüzde 32,7 olarak gerçekleşmiştir. Aynı eğilim Tüketici Fiyatları Endeksinde (TÜFE) de gözlenmektedir. 1999 ve 2000 yıllarında TÜFE artış oranları yıl sonu itibariyle sırasıyla yüzde 68,8 ve yüzde 39,0 olarak gerçekleşmiştir.

II.1. GENEL DENGE

Türkiye ekonomisi, iç ve dış talepte ortaya çıkan canlanmaya bağlı olarak 1995-1997 döneminde hızlı bir büyüme sürecine girmiş ve bu eğilim 1998 yılının ikinci çeyreğine kadar devam etmiştir. GSMH büyüme hızı 1995-1997 döneminde ortalama yüzde 7,8 olarak gerçekleşmiştir. Ancak, yılın başında uygulamaya konulan sıkı maliye politikası ve Rusya krizinin etkisi ile, 1998 yılında ekonomi yavaşlama sürecine girmiştir. Ekonominin içine girdiği daralma süreci 1999 yılında depremin de etkisiyle derinleşmiş ve GSMH, 1999 yılında bir önceki yıla göre yüzde 6,1 oranında gerilemiştir (Tablo II.1.1). Ayrıca, ekonomide meydana gelen gerilemede reel faiz oranlarının aşırı artış göstermesi, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan mali krizler nedeniyle ekonomiden sermaye çıkışı olması, turizm sektöründe yaşanan olumsuz gelişmeler ve ihracat gelirlerinin azalması etkili olmuştur.

Ekonomide 1999 yılında yaşanan daralmanın ardından 2000 yılında yeniden büyüme sürecine girilmiştir. Yılın ilk dokuz aylık döneminde GSMH, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5,4 oranında artış göstermiştir. Ekonomide gerçekleşen büyüme bir önceki yıl meydana gelen daralmanın yarattığı baz etkisinin yanı sıra iç talepte meydana gelen canlanmadan kaynaklanmıştır.

Büyüme başta ticaret sektörü olmak üzere hizmetler ve sanayi sektörlerinde gerçekleşen katma değer artışlarından kaynaklanmıştır. Öte yandan, yılın ilk dokuz aylık döneminde tarım sektörü katma değeri düşük bir oranda artış göstermiştir. Üretim sektörlerinde gözlenen gelişmelerin yanı sıra, ithalatta meydana gelen hızlı artışlara bağlı olarak ithalat vergilerinin de yüksek bir oranda artış göstermesi GSMH büyümesini olumlu etkilemiştir (Tablo II.1.2).

2000 yılı ile birlikte ekonomi yeniden büyüme sürecine girmiştir.

TABLO II.1.1
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	1997	1998	1999	2000
GSMH (Trilyon TL., Cari Fiy.)	29.393	53.518	78.283	124.406 ⁽⁶⁾
Büyüme Hızı, GSYİH (Yüzde)	7,5	3,1	-4,7	7,0 ⁽⁶⁾
Büyüme Hızı, GSMH (Yüzde)	8,3	3,9	-6,1	6,0 ⁽⁶⁾
Nüfus ⁽⁵⁾ (Milyon Kişi)	61.3	62.2	63.2	64.1
İstihdam ⁽⁵⁾ (Milyon Kişi)	21.1	20.9	21.4	20.6
İhracat (Milyar ABD doları, Fob, Bavul Ticareti Dahil)	32.6	31.2	29.3	31.2
İthalat (Milyar ABD doları, Cif)	-48.6	-45.9	-40.7	-54.0
Cari İşlemler Dengesi (Milyar ABD doları)	-2.6	2.0	-1.4	-9.8
Dış Borç Stoku/GSMH ⁽²⁾ (Yüzde)	44,1	47,0	55,6	53,6 ⁽¹⁾
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/GSMH (Yüzde)	7,7	9,0	15,3	12,0 ⁽⁶⁾
Toplam İç Borç Stoku/GSMH (Yüzde)	21,4	21,7	29,3	29,3 ⁽⁶⁾
Toplam Kamu Borç Stoku/GSMH ⁽³⁾ (Yüzde)	47,5	47,2	58,3	57,7 ⁽¹⁾
Faiz Dışı Bütçe Fazlası/GSMH (Yüzde)	0,1	4,6	2,1	6,0 ⁽⁶⁾
Vergi Gelirleri/GSMH (Yüzde)	19,6	20,6	22,1	25,1 ⁽⁶⁾
Toptan Eşya Fiyat Endeksi ⁽⁴⁾ (Yıllık Ort. Yüzde Değ.)	81,1	74,0	52,7	51,4
Tüketici Fiyat Endeksi ⁽⁴⁾ (Yıllık Ort. Yüzde Değ.)	84,5	86,7	64,8	54,9

Kaynak: DIE, DPT, HM, TCMB.

(1) 2000 yılı dış borç stoku verileri ilk dokuz ay içindir.

(2) Dış borç stoku Türk lirasına dönüştürülürken yıl ortası ABD doları alış kuru kullanılmıştır.

(3) Toplam kamu borç stoku, iç borç stoku ile kamunun dış borç stoku toplamından oluşmaktadır.

Kamunun kısa vadeli dış borçları hesaplamaya dahil edilmemiştir. Kamunun dış borç stoku Türk lirasına dönüştürülürken yıl ortası ABD doları alış kuru kullanılmıştır.

(4) 1994=100, oniki aylık ortalamalar.

(5) Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Yıl Ortası.

(6) DPT tahmini.

Kamu maliyesinde uygulamaya konulan ek vergilere bağlı olarak vergi gelirlerinin artması sonucunda hedeflenen düzeyin üzerinde faiz dışı bütçe fazlası elde edilmiştir. Ayrıca, 2000 yılında iç talep ve ithalatta gözlenen canlanma da vergi gelirlerini arttırmak yoluyla faiz dışı bütçe fazlasına katkıda bulunmuştur. Öte yandan, kamu açıklarının finansmanında dış borçlanma imkanlarının artması ve Hazine'nin 2000 yılı genelinde iç borçlanmanın üzerinde iç borç itfasında bulunması mali piyasalarda faiz oranlarının düşmesini sağlarken önceki yıllara oranla bir kredi genişlemesine de yol açmıştır.

TABLO II.1.2
GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA VE ANA SEKTÖRLERDE
YILLIK BÜYÜME⁽¹⁾
(Yüzde)

	1999						2000			
	1998	I	II	III	IV	Toplam	I	II	III	Toplam ⁽²⁾
GSMH	3,9	-7,9	-3,7	-7,6	-4,9	-6,1	4,1	4,6	6,9	5,4
GSYİH	3,1	-8,2	-2,2	-6,3	-2,1	-4,7	5,5	6,0	7,4	6,5
Tarım	8,4	5,5	-8,3	-5,8	-3,5	-5,0	1,4	1,9	1,9	1,8
Sanayi	2,0	-9,8	0,8	-8,3	-2,6	-5,0	2,8	4,0	9,8	5,7
İmalat Sanayii	1,2	-10,8	0,3	-9,1	-3,0	-5,7	2,5	3,8	10,9	5,9
Hizmetler	2,7	-6,8	-2,6	-5,5	-2,7	-4,4	4,9	6,1	7,6	6,4
Ticaret	1,4	-12,6	-4,4	-8,6	0,2	-6,3	9,9	10,6	12,2	11,1
İnşaat	0,7	-9,8	-11,5	-12,9	-15,2	-12,5	-2,1	2,9	7,9	3,6
Ulaş. ve Haberleşme	4,9	-6,2	0,7	-0,2	-4,2	-2,4	4,7	4,5	4,0	4,4
İthalat Vergisi	-1,0	-21,6	-4,7	-5,9	12,8	-5,7	32,6	26,5	25,0	27,7

Kaynak: DİE.

(1) 1987 Üretici Fiyatlarıyla.

(2) İlk dokuz ay.

Kredi hacminde genişlemenin ortaya çıkmasının yanı sıra tüketici kredileri faizlerinin düşmesi hanehalkına erteledikleri tüketim taleplerini gerçekleştirme olanağı sunmuştur.

Mevduat faizlerinin yanı sıra tüketici kredileri faizlerinin de gerilemesi, hanehalkının son yıllarda yüksek seyreden reel faizler nedeniyle erteledikleri tüketim taleplerini gerçekleştirme olanağı sunmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak, yılın ilk yarısında başta dayanıklı tüketim mallarına yönelik olmak üzere özel tüketim harcamaları yüzde 5,8 oranında artmıştır (Tablo II.1.3). Öte yandan, hanehalkının elverişli kredi koşulları ile firmaların sağladığı uzun vadeli satış kampanyalarından yararlanarak ertelenen tüketimin yanı sıra başta dayanıklı tüketim mallarına yönelik olmak üzere gelecekte yapmayı planladıkları tüketimi öne alarak 2000 yılı içinde gerçekleştirdikleri düşünülmektedir. Nitekim, dayanıklı tüketim mallarına yönelik harcamalar yılın ilk yarısında yüzde 26 oranında artmıştır.

Ekonominin içine girdiği büyüme süreci tarım dışı istihdamın özellikle hizmetler sektöründe 2000 yılında hızla artmasını ve işsizlik oranının düşmesini sağlamıştır. Memur maaşlarının enflasyon hedefi ile uyumlu olarak arttırılması ve hedeflenen enflasyonun aşılması sonucunda 2000 yılında maaşlarda reel olarak gerileme gözlenmiştir. Öte yandan, bu dönemde toplam imalat sanayii sektöründe istihdam bir önceki yıla göre hem özel sektör hem de kamu sektörü kaynaklı olarak gerilerken çalışılan saat başına reel ücretler ise özel sektör kaynaklı olarak gerilemiştir. Bu gelişmeler, 2000 yılında iç talepteki canlanmayı sınırlandırmıştır. Bunun yanı sıra, çiftçinin eline geçen fiyatlar endeksi ise 2000 yılının genelinde

tüketici fiyatları endeksinin altında artış göstermiştir. Tarım sektörü katma değerinin yılın ilk dokuz aylık döneminde yüzde 1,8 oranında artış gösterdiği göz önüne alındığında, tarımsal gelirlerin de 2000 yılında düşük bir oranda artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

TABLO II.1.3
BAŞLICA HARCAMA GRUPLARI
(1987 Fiyatlarıyla, Yıllık Yüzde Değişim)

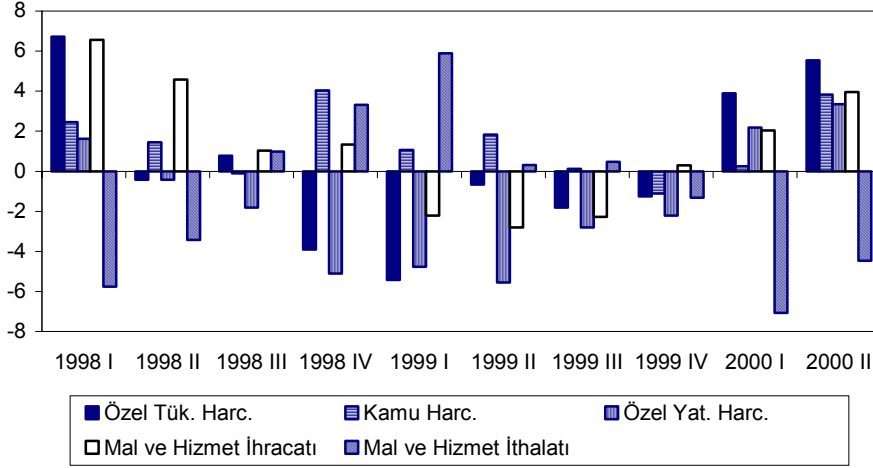
	1998	1999	2000		
			I	II	Toplam ⁽¹⁾
Tüketim Harcamaları	1,3	-2,1	4,2	7,6	6,0
Kamu	7,8	6,5	0,3	12,3	6,9
Özel	0,6	-3,1	4,6	7,0	5,8
Dayanıklı Tüketim Malı	-0,8	-0,3	21,8	29,9	26,0
Sabit Sermaye Yatırımı	-3,9	-16,0	10,6	19,8	15,8
Kamu	13,9	-4,1	3,0	24,4	17,8
Özel	-8,3	-19,6	11,9	18,3	15,3
Makina-Teçhizat	-12,3	-26,4	22,9	38,2	30,9
İnşaat	-1,8	-9,8	-3,1	-6,0	-4,7
Mal ve Hizmet İhracatı	12,0	-7,0	7,4	16,1	11,9
Mal ve Hizmet İthalatı	2,3	-3,7	25,0	14,5	19,1
Toplam Yurt İçi Talep	0,6	-4,0	11,2	5,7	8,1
Toplam Nihai Yurt İçi Talep	-0,2	-6,0	5,7	10,8	8,4

Kaynak: DİE.

(1) İlk altı ay.

Özel yatırım harcamaları 2000 yılının ilk yarısında bir önceki yıla göre yüksek bir oranda artmıştır (Tablo II.1.3). Uygulanmakta olan kur politikası ekonomideki belirsizliklerin azalmasına katkıda bulunarak özel yatırımların artış göstermesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, yatırım teşviklerinin 2000 yılında bir önceki yıla göre yüksek bir oranda artış göstermesi özel yatırım harcamalarını olumlu etkilemiştir. Ayrıca, kredi faizlerindeki düşme ve kredi imkanlarındaki artışın yanı sıra reel kurda meydana gelen değerlenme, ithalatın görece olarak ucuzlamasına yol açmış ve yatırım mali ithalatı teşvik edici bir rol oynamıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak, özel firmalar üretimde verimliliği arttıran ve maliyetleri düşüren yenileme amaçlı makine-teçhizat yatırımlarına yönelmişlerdir.

GRAFİK II.1.1
GSYİH BÜYÜMESİNE KATKILAR

Kaynak: DİE.

İhracatın miktar olarak artmasına karşın ihracat fiyatlarının gerilemesi nedeni ile ihracat gelirleri düşük bir oranda artmıştır.

2000 yılında ihracat 1999 yılına göre yüzde 2,8 gibi düşük bir oranda artmıştır. Uluslararası piyasalarda euronun değer kaybetmesi Türk lirasının euro karşısında değerlenmesine neden olmuştur. Bu durum, gıda ve tekstil gibi Avrupa pazarına yönelik ihracatı olumsuz etkilemiştir. İhracatın miktar olarak artış göstermesine karşın fiyatlardaki gerileme ihracat gelirlerinin azalmasına yol açmıştır. Öte yandan, reel faizlerde gözlenen gerilemeye bağlı olarak ertelenen tüketim harcamalarının gerçekleştirilmesinin iç talebi canlandırması, reel kurda ortaya çıkan değerlenmeye bağlı olarak ithal ürünlerin görece olarak ucuzlaması ve turizm sektöründeki canlılık tüketim malı ithalatının 2000 yılı genelinde hızla artmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra, ithal ürünlerin görece olarak ucuzlaması ve kur sepetinin alacağı değerlerin önceden açıklanması özel firmalara 1999 yılında meydana gelen daralma döneminde eriyen ara malı stoklarını tamamlama olanağı vermiştir. Yenileme ve verimliliği artırma amaçlı özel yatırım harcamalarının da bu dönemde gerçekleştirilmesi, ara malı ve yatırım malı ithalatının da yüksek oranlarda artmasına neden olmuştur. Ayrıca, 2000 yılında uluslararası piyasalarda petrol fiyatlarının hızlı yükselişi ithalat artışına katkıda bulunmuştur. Bu gelişmelerin sonucunda, 2000 yılı içinde dış ticaret açığı önceki yıllara göre aşırı oranda artmıştır. Turizm sektöründe ortaya çıkan olumlu gelişmelere bağlı olarak, turizm gelirlerinin 1999 yılında gerçekleşen düzeyinin üzerine çıkmasına karşın 2000 yılında cari işlemler açığı 9,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II.1.4
FİYATLAR
(Yıllık Yüzde Değişim, 1994=100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tüketici Fiyatları Endeksi	76,1	79,8	99,1	69,7	68,8	39,0
Toptan Eşya Fiyat Endeksi	65,6	84,9	91,0	54,3	62,9	32,7
Tarım Fiyatları Endeksi	86,6	89,9	96,5	71,9	30,0	39,8
İmalat Sanayii Fiyatları Endeksi	60,0	80,6	91,2	47,1	76,7	29,4
Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar Endeksi	71,4	102,4	95,2	81,8	41,6	43,2

Kaynak: DİE.

İç talepte 2000 yılı genelinde gözlenen canlanmaya rağmen, kurlardaki belirsizliğin ortadan kalkması ve faiz oranlarındaki hızlı düşmenin sonucunda fiyat artış oranlarında yavaşlama gözlenmiştir. Bu yavaşlama yıllık ortalamalar dikkate alındığında sınırlı kalmakla birlikte yıl sonu itibariyle incelendiğinde belirginlik kazanmaktadır. Yıllık ortalamalara göre TEFE artış oranı 1999 yılında yüzde 53,1'lik düzeyinden 2000 yılında yüzde 51,4 düzeyine gerilemiştir. Yıl sonu itibariyle ise 1999 yılı sonunda yüzde 62,9 olan TEFE artış oranı 2000 yılı sonunda yüzde 32,7 olarak gerçekleşmiştir. Tarım fiyatları ise destekleme alım fiyatlarının hedeflenen enflasyon oranı doğrultusunda belirlenmesine bağlı olarak düşük bir oranda artmıştır (Tablo II.1.4).

II.1.1. Ekonominin Arz Yönü: Sektörel Gelişmeler ve İthalat

II.1.1.A. Sektörel Üretim Gelişmeleri

a. Tarım

Tarım sektörü katma değeri 1999 yılında yüzde 5 oranında azalış gösterdikten sonra 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1,8 oranında artış göstermiştir. Tarım sektörü katma değerinde gözlenen bu artış olumlu hava koşulları, çift yıllardaki üretim artışı ve geçen yılın aynı döneminde yaşanan daralmanın yarattığı baz etkisinden kaynaklanmıştır.

Tarım sektörü katma değeri 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 1,8 artmıştır.

TABLO II.1.5
TARIM SEKTÖRÜ ÜRETİM VE KATMA DEĞERLERİ
(Yüzde değişim, 1987 Yılı Üretici Fiyatlarına Göre)

	Dokuz Aylık		2000 ⁽¹⁾		
	1999	2000	I	II	III
Çiftçilik ve Hay. ve Tar. San. Katma Değeri	-5,6	1,7	2,6	1,3	1,7
Ormancılık Katma Değeri	-1,8	5,4	-1,3	8,2	9,4
Balıkçılık Katma Değeri	-3,8	1,2	-4,2	4,4	5,7
Tarım Sektörü Katma Değeri	-5,4	1,8	1,4	1,9	1,9

Kaynak: DİE.

(1) Geçici.

b. Sanayi

Sanayi katma değeri, 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 5,7 artmıştır.

Sanayi sektörü katma değeri 1999 yılında gerileme gösterdikten sonra 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 5,7 oranında artmıştır. Alt sektörler itibariyle incelendiğinde Ocak-Eylül döneminde madencilik sektörü katma değeri yüzde 1,9 oranında azalmış, imalat sanayii katma değeri yüzde 5,9 oranında, elektrik, gaz ve su sektörü katma değeri ise yüzde 7,7 oranında artmıştır (Tablo II.1.2).

Petrol ürünleri sektörü üretiminin gerilemesi imalat sanayii üretiminin daha yüksek bir oranda artmasını engellemiştir.

İmalat sanayii üretimi 2000 yılında, özel sektör kaynaklı olarak artış göstermiştir. Petrol ürünleri sektöründe meydana gelen daralma imalat sanayii üretiminin daha yüksek bir oranda artmasını engellemiştir. 1999 yılının Ağustos ayında meydana gelen deprem felaketi sonucunda İzmit rafinerisinin önemli ölçüde hasar görmesi petrol ürünleri sektörü üretiminin gerilemesine yol açmıştır. İzmit rafinerisinin 2000 yılının Ekim ayında tam kapasite ile çalışmaya başlamasının ardından petrol ürünleri sektörü yeniden üretim artışları göstermeye başlamıştır.

Taşıt araçları sektörü üretimi iç talepte ortaya çıkan canlanmaya bağlı olarak bir önceki yıla göre önemli ölçüde artmıştır. Tekstil sektörü üretimi ise 1999 yılında meydana gelen gerilemenin ardından 2000 yılında dış talepte gözlenen canlanmanın da etkisiyle bir önceki yıla göre yüzde 10 oranında artış göstermiştir. Ayrıca, gıda sanayii üretimi de yüzde 3,7 oranında artmıştır.

Bu gelişmelerin sonucunda 1999 yılında yüzde 4,2 oranında gerileyen imalat sanayii üretimi 2000 yılında ise yüzde 6,5 oranında artmıştır (Tablo II.1.6).

TABLO II.1.6
SANAYİ ÜRETİMİ
(Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000				Toplam
			I	II	III	IV	
TOPLAM SANAYİ	1,3	-3,8	3,1	4,6	10,1	6,1	6,1
MADENCİLİK	11,2	-9,9	-3,8	-3,6	-5,6	1,9	-2,8
İMALAT SANAYİ	0,1	-4,2	2,5	4,9	11,3	6,7	6,5
Gıda	0,8	-0,4	-2,1	4,6	8,9	2,3	3,7
Tekstil	-6,4	-7,1	14,5	13,6	16,4	-2,1	10,0
Petrol Ürünleri	2,1	-4,0	-25,8	-23,9	-7,9	17,9	-11,4
Kimyasal Maddeler	0,3	1,5	22,2	7,5	7,4	0,6	9,0
Ana Metal Sanayii	0,5	-1,8	13,1	1,4	4,6	-2,3	3,7
Makina-Teçhizat	-2,6	-11,1	0,9	2,5	13,9	9,3	6,7
Taşıt Araçları	-3,7	-18,6	49,2	51,6	64,9	30,1	47,8
ENERJİ	7,6	4,9	11,8	5,4	9,1	3,8	7,5
KAMU İMALAT SANAYİ	0,7	-5,0	-14,9	-18,4	-1,6	11,2	-6,3
ÖZEL İMALAT SANAYİ	0,0	-4,1	7,7	11,2	14,5	5,6	9,8

Kaynak: DİE, 1997 bazlı Üçer Aylık Sanayi Üretim Endeksi.

c. Hizmetler

Hizmetler sektörü katma değeri, 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 6,4 oranında artmıştır. Hizmetler sektörü katma değerinin yüksek oranda artması ticaret sektörü katma değerinde gözlenen hızlı artıştan kaynaklanmaktadır. Bu dönemde turizm sektöründeki canlanma nedeniyle otelcilik ve lokantacılık sektörü katma değeri, iç talepteki canlanma ve ithalattaki hızlı artış nedeniyle de toptan ve perakende ticaret katma değeri yüksek oranda artmıştır.

Hizmetler sektörü katma değeri, 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 6,4 oranında artmıştır.

Başta deprem bölgesi olmak üzere 27 büyük ilde yapı ruhsatı verilmesinin 2000 yılı Ağustos ayına kadar durdurulması, inşaat sektörü katma değerinin Ocak-Eylül döneminde yüzde 3,6 gibi düşük bir oranda artmasına neden olmuştur. Bir önceki yıl yüksek reel faizler ve deprem nedeniyle yüzde 12,5 oranında gerileyen inşaat sektörü katma değeri dikkate alındığında, yüzde 3,6 oranındaki artış sektör için oldukça düşük bir büyümeye işaret etmektedir.

II.1.1.B. Mal ve Hizmet İthalatı

Toplam mal ve hizmet ithalatı, 2000 yılında yüzde 26,4 oranında artmıştır.

Uzun yıllar yüksek seviyelerde seyreden reel faizlerde gözlenen gerilemenin yarattığı servet etkisi ertelenen özel tüketim talebinin, 2000 yılı içinde gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Buna karşılık, enflasyondaki katılığın istenilen ölçüde kırılamaması ve uygulanan kur politikası sonucunda Türk lirasının değerlenmesi ithal ürünlerin görece olarak ucuzlamasına yol açarak ithalatın artmasında önemli rol oynamıştır. Bu gelişmelerin sonucunda, ABD doları cinsinden, toplam mal ve hizmet ithalatı, 1999 yılında yüzde 11,8 oranında azalmasına karşın, 2000 yılında yüzde 26,4 oranında artmıştır.

Ana sektörler itibariyle toplam ithalatın yüzde 82,5'ini oluşturan imalat sanayii ithalatı 2000 yılında yüzde 28,4, tarım-ormancılık ithalatı yüzde 26,8, madencilik-taşocaklığı ithalatı yüzde 66,9 oranında artmıştır. Mal ithalatındaki bu artışa karşın, turizm giderleri geçen yılın seviyesinde kalmış, diğer hizmet giderleri ise azalış göstermiştir.

TABLO II.1.7
MAL VE HİZMET İTHALATI
(Milyar ABD doları)

	1998	1999	2000				Ocak-Aralık
			I	II	III	IV	
İthalat	45,4	39,8	11,3	14,0	14,0	14,3	53,6
Turizm Giderleri	1,8	1,5	0,5	0,6	0,4	0,2	1,7
Diğer Hizmet Giderleri ⁽¹⁾	8,1	7,5	1,8	1,7	1,5	1,4	6,4
TOPLAM	55,3	48,8	13,6	16,3	15,9	15,9	61,7
Mal ve Hizmet İthalatı (%)	2,3	-3,7	25,0	14,5	-	-	19,1 ⁽²⁾

Kaynak: TCMB, DİE.

(1) Kar transferleri hariç.

(2) DİE, 1987 fiyatlarıyla yüzde değişim, Ocak- Haziran dönemi itibariyle.

II.1.2. Ekonominin Talep Yönü: İç Talep ve İhracat

II.1.2.A. İç Talep: Yatırım ve Tüketim

Ekonomi, 1999 yılında yaşadığı daralmanın arkasından, 2000 yılı ile birlikte yeniden büyüme sürecine girmiştir.

Ekonomide 1999 yılında meydana gelen daralma, 2000 yılı ile birlikte yerini büyümeye bırakmıştır. Toplam nihai yurt içi talep yılın ilk yarısında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 8,4 oranında, toplam yurt içi talep ise yüzde 8,1

oranında artmıştır. Bu artışta özel tüketim harcamalarından dayanıklı tüketim mallarına olan hızlı talep artışı önemli bir rol oynamıştır (Tablo II.1.3).

Kamu tüketim harcamaları, 1999 yılında olduğu gibi, 2000 yılında da reel olarak artmaya devam etmiştir. Kamu tüketim harcamalarında “maaş ve ücret” kalemi yüzde 2,2 artış gösterirken, “diğer cari” harcamalar kalemi ise yüzde 14,6 gibi yüksek bir oranda artmıştır (Tablo II.1.8).

TABLO II.1.8
TOPLAM TÜKETİM HARCAMALARINDA GELİŞMELER
(1987 Fiyatlarıyla Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000		
			I	II	6 Aylık
Toplam Tüketim Harcamaları	1,3	-2,1	4,2	7,6	6,0
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	7,8	6,5	0,3	12,3	6,9
Maaş-Ücret	5,9	2,7	2,2	2,1	2,2
Diğer Cari	10,0	10,6	-4,1	25,3	14,6
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	0,6	-3,1	4,6	7,0	5,8
Gıda	-0,1	0,7	3,6	5,3	4,5
Dayanıklı Tüketim Malları	-0,8	-0,3	21,8	29,9	26,0
Yarı Day. ve Dayanaksız Tük. Mal.	0,3	-8,2	-1,7	-1,1	-1,4
Enerji, Ulaştırma, Haberleşme	4,9	-5,2	-3,7	-5,9	-4,8
Hizmetler	-0,8	-11,8	9,0	15,0	12,4
Konut Sahipliği	2,1	1,1	-1,0	-1,0	-1,0

Kaynak: DİE.

Özel nihai tüketim harcamalarında ise ilk altı aylık dönemde yüzde 5,8 artış gözlenmiştir. 1999 yılında yüksek reel faizlerin etkisiyle ertelenen tüketim talebi 2000 yılında faiz oranlarının önemli ölçüde düşmesi ile birlikte tüketici kredilerinin kullanımında önemli bir artış sağlamış ve özel tüketim harcamalarının artmasında etkili olmuştur. Aynı dönemde başta otomobil olmak üzere dayanıklı tüketim malları ve hizmetler harcamalarında hızlı artış gözlenirken, konut sahipliği ve enerji-ulaştırma-haberleşme harcamaları düşmüştür (Tablo II.1.8).

Ekonominin büyüme sürecine girmesiyle birlikte 2000 yılının ilk altı aylık döneminde özel yatırım harcamaları toplam yüzde 15,3, kamu yatırım harcamaları ise yüzde 17,8 oranında artmıştır. Özel sektör makine-teçhizat yatırımları önemli bir artış göstermesine karşın, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde inşaat yatırımları gerilemiştir (Tablo II.1.3).

II.1.2.B. Mal ve Hizmet İhracatı

Mal ve hizmet ihracatı, 2000 yılında yüzde 10,2 artmıştır.

1999 yılında, dolar cinsinden, yüzde 14,4 oranında gerileyen mal ve hizmet ihracatı, 2000 yılında yüzde 10,2 oranında artmıştır (Tablo II.1.9). Turizm sektöründe yaşanan olumlu gelişmelere bağlı olarak turizm gelirlerinde gözlenen yüzde 46 oranındaki artış, mal ve hizmet ihracat artışının temel belirleyicisi olmuştur.

2000 yılında ihracat geçen yıla göre yüzde 2,8 oranında artmıştır. Toplam ihracat içinde en yüksek paya sahip olan imalat sanayii ihracatı bu dönemde yüzde 4,9 oranında artmasına karşın tarım ve ormancılık ihracatı yüzde 18,3 oranında gerilemiştir.

TABLO II.1.9
MAL VE HİZMET İHRACATI
(Milyar ABD doları)

	1998	1999	2000				Ocak-Aralık
			I	II	III	IV	
İhracat	27,0	26,6	6,6	7,1	6,7	6,9	27,3
Bavul Ticareti	3,7	2,3	0,6	0,7	0,8	0,9	2,9
Turizm Gelirleri	7,2	5,2	0,7	1,8	3,3	1,8	7,6
Diğer Hizmet Gelirleri ⁽¹⁾	13,6	10,0	2,4	2,8	2,8	2,8	10,8
TOPLAM	51,5	44,1	10,2	12,4	13,6	12,4	48,6
Mal ve Hizmet İhracatı (%)	12,0	-7,0	7,4	16,1			11,9 ⁽²⁾

Kaynak: TCMB,DİE.

(1) Diğer Faktör Gelirleri Hariç.

(2) DİE, 1987 fiyatlarıyla yüzde değişim, Ocak- Haziran dönemi itibariyle.

2000 yılında Türk lirasının özellikle euro karşısındaki değerlenmesi de ihracatın zayıf bir performans sergilemesinde etkili olmuştur. Euro/dolar paritesinde ortaya çıkan gerileme ihraç malları fiyatlarının düşmesine neden olarak ihracat gelirlerini olumsuz etkilemiştir. Dış ticaret fiyat endeksleri incelendiğinde, 2000 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracat fiyatları 11 aylık ortalamalara göre yüzde 4,6 oranında gerilerken ithalat fiyatları yüzde 5,0 oranında artmıştır. Aynı dönemde ihracat miktar endeksi yüzde 11,8, ithalat miktar endeksi ise yüzde 36,7 oranında artış göstermiştir.

II.1.3. İstihdam

DİE Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre, 1999 yılının Ekim ayında 22,9 milyon olan işgücü 2000 yılının dördüncü üç aylık döneminde yüzde 6 oranında azalarak 21,6 milyon kişiye, istihdam ise yüzde 5 oranında azalarak 20,2 milyon kişiye gerilemiştir. İşgücündeki azalışın istihdamdaki azalışa oranla daha yüksek olması nedeniyle işsizlik oranı yüzde 7,4'den yüzde 6,3'e gerilemiş, istihdam da olup da iş arayanlar ya da mevcut işinde veya bir başka işte daha fazla süre çalışmaya uygun olanlar şeklinde tanımlanan eksik istihdam oranı ise yüzde 10,2'den yüzde 6'ya düşmüştür. Bu gelişmelerin sonucunda işsizlik oranıyla eksik istihdam oranının toplamından oluşan atıl işgücü oranı 5,1 puan azalarak yüzde 12,4 olmuştur (Tablo II.1.10).

2000 yılında ekonomideki canlanmayla birlikte tarım dışı istihdam artmış, işsizlik oranı gerilemiştir.

TABLO II.1.10
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM
(Bin Kişi, 15+Yaş)

	1998 ⁽¹⁾	1999 ⁽¹⁾	2000			
			I	II	III	IV
15 ve Yukarı Yaştaki Nüfus	43080	44039	44409	44617	44881	45117
İşgücü	22929	22925	20726	22727	23022	21547
Kadın İşg./İşg.(Yüzde)	28,0	28,0	25,5	27,0	27,1	24,2
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	53,2	52,1	46,7	50,9	51,3	47,8
Erkek	76,9	75,3	69,8	74,7	75,1	72,6
Kadın	29,7	29,0	23,7	27,4	27,7	23,0
İstihdam	21393	21236	19006	21312	21727	20182
Kent(Yüzde)	49,1	50,0	55,0	53,0	53,1	55,5
Kır(Yüzde)	50,9	50,0	45,0	47,0	46,9	44,5
Kadın İst./İst.(Yüzde)	28,0	27,9	25,6	26,9	27,1	24,3
İşsiz Sayısı	1536	1689	1720	1415	1295	1366
İşsizlik Oranı (Yüzde)	6,7	7,4	8,3	6,2	5,6	6,3
Kent	10,3	10,4	10,4	8,9	8,0	8,2
Kır	2,9	4,1	5,5	3,0	2,8	4,0
Eksik İst./İşg.(Yüzde)	5,9	10,2	9,1	7,4	5,6	6,0
Atıl İşg.(Yüzde)	12,6	17,5	17,4	13,6	11,2	12,4
Eğitilmiş Genç İşsizlik Oranı	27,5	27,0	23,7	20,2	20,3	22,7

Kaynak: DİE Hanehalkı İşgücü Anketi, Aralık 2000.

(1) Ekim ayı itibarıyla.

Türkiye genelinde, 2000 yılının dördüncü üç aylık dönemi itibarıyla, toplam istihdamın yüzde 51,3'ü ücretli ve yevmiyelilerden oluşurken, yüzde 19'u ise

ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Bu oranlar kentlerde sırasıyla yüzde 73 ve yüzde 3,7, kırlarda ise sırasıyla yüzde 24,3 ve yüzde 38 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO II.1.11
İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI
(Bin Kişi, 15+Yaş)

	1998 ⁽¹⁾	1999 ⁽¹⁾	2000			
			I	II	III	IV
TÜRKİYE	21393	21236	19006	21312	21727	20182
Tarım	8777	8595	6284	7627	8163	6628
Sanayi	3614	3664	3449	3814	3851	3811
Hizmetler	9002	8977	9273	9871	9713	9743
İnşaat	1355	1346	970	1503	1437	1402
KENT	10507	10616	10461	11293	11529	11198
Tarım	454	434	332	481	620	373
Sanayi	2923	2990	2818	3125	3172	3196
Hizmetler	7130	7192	7311	7687	7737	7629
İnşaat	1051	939	697	901	987	907
KIR	10886	10620	8545	10019	10198	8984
Tarım	8323	8162	5953	7147	7542	6255
Sanayi	692	674	632	689	677	615
Hizmetler	1871	1484	1660	2183	1979	2114
İnşaat	304	407	274	602	450	495

Kaynak: DİE Hanehalkı İşgücü Anketi, Aralık 2000.

(1) Ekim ayı itibarıyla.

İstihdam yılın dördüncü üç aylık döneminde 1999 yılının Ekim ayına göre yüzde 5 oranında gerilemiştir. İstihdam düzeyinde meydana gelen gerileme tarım sektöründen kaynaklanmıştır. Bu dönemde tarım dışı istihdam yüzde 7,2 oranında artarken, tarımsal istihdam ise yüzde 22,9 oranında gerilemiştir. Tarımsal istihdamdaki gerilemeye bağlı olarak kırsal kesim istihdamı da yüzde 15,4 oranında azalmıştır. Tarım dışı istihdam düzeyindeki artış ise, önemli ölçüde hizmetler sektöründen kaynaklanmıştır. 2000 yılında ticaret ve turizm sektörlerinde yaşanan canlanma hizmetler sektörünü olumlu yönde etkilemiş ve sektör istihdamı yılın dördüncü üç aylık döneminde bir önceki yılın Ekim ayına göre yüzde 8,5 gibi yüksek bir oranda artmıştır. 1999 yılında yaşanan deprem ve 2000 yılı içinde Ağustos ayına kadar 27 büyük ilde inşaat izinlerinin durdurulması inşaat sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle sektörün toplam istihdam içerisindeki payı 1999 ve 2000 yıllarında önceki yıllara göre düşük düzeyde seyretmiştir. Ancak, 2000 yılının dördüncü üç aylık döneminde, deprem

hasarlarının giderilmesine yönelik faaliyetlerin artmasıyla inşaat sektörü istihdamı geçen yılın Ekim ayına göre yüzde 4,2 oranında yükselmiştir. Bu dönemde sanayi sektörü istihdamı da yüzde 4 oranında artış göstermiştir.

İmalat sanayii üretiminde 1999 yılında yaşanan gerileme sektör istihdamını olumsuz yönde etkilemiş ve imalat sanayiinde üretimde çalışanlar endeksi yüzde 9 oranında gerilemiştir. 2000 yılında imalat sanayii üretiminin yeniden büyüme sürecine girmesine rağmen, üretimde çalışanlar endeksindeki gerileme yavaşlamakla birlikte devam etmiştir (Tablo II.1.12).

TABLO II.1.12
İMALAT SANAYİİNDE ÜRETİMDE ÇALIŞANLAR ENDEKSİ
(Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000			
			I	II	III	9 Aylık
İmalat Sanayii	0,2	-9,0	-6,0	-1,9	-0,4	-2,8
Kamu	-6,3	-5,0	-8,4	-7,1	-5,3	-6,9
Özel	1,6	-9,7	-5,4	-0,9	0,7	-1,9
Gıda	-0,3	-8,2	2,7	3,8	0,3	2,2
Tekstil	-0,9	-14,3	-5,5	0,8	2,8	-0,7
Giyim	-1,3	-10,8	-6,6	0,7	-0,9	-2,3
Petrol Ürünleri	-1,0	0,6	2,8	-1,0	-2,8	-0,4
Kimyasal Maddeler	5,1	0,2	-3,4	-2,9	-5,5	-4,0
Metalik Olm.Min. Mad.	0,6	-3,7	-9,2	-7,4	-8,2	-8,2
Ana Metal Sanayii	4,8	-3,1	-2,9	-2,9	-4,1	-3,3
Makine-Teçhizat	4,1	-10,1	-2,5	-1,3	3,2	-0,2
Taşıt Araçları	7,8	-12,3	-5,8	10,3	17,3	7,0

Kaynak: DİE İmalat Sanayiinde Üretimde Çalışanlar Endeksi, 1997=100.

II.1.4. Ücretler ve Maaşlar

Kamu kesiminde ortalama net ele geçen işçi ücreti 1999 yılında reel olarak yüzde 42 oranında artmış ve 1994 öncesi düzeyinin üzerine çıkmıştır. 1999 yılında imzalanan kamu toplu iş sözleşmelerinin 2 yıllık bir süreyi kapsayacak bir şekilde yapılması, altışar aylık dönemler itibariyle geçmiş TÜFE enflasyonuna endekslenmesi ve her 6 ayda bir yüzde 5 refah payı uygulanması, bu gelişmede belirleyici olmuştur. Bu uygulamanın 2000 yılında da sürmesi nedeniyle ortalama net ele geçen işçi ücretlerinin reel olarak yüzde 7 oranında artması beklenmektedir (Tablo II.1.13).

Toplu iş sözleşmesi kapsamında yer alan özel sektör çalışanlarının net ortalama ele geçen ücretleri, 1999 yılında reel olarak yüzde 11,6 oranında artmıştır. Özel sektör işçi ücretlerin 1998 ve 1999 yıllarında meydana gelen reel artışlar nedeniyle, bu kesimde reel ücretlerin 1994 yılı öncesi düzeyine büyük ölçüde yaklaştığı görülmektedir. Başta tekstil iş kolunda olmak üzere, özel sektör toplu iş sözleşmelerinin büyük bir bölümünde anlaşma sağlanamaması nedeniyle, 2000 yılı için bu kesimde ücretlerle ilgili bir tahmin verilememektedir.

Ortalama net memur maaşının 2000 yılında reel olarak yüzde 11,5 oranında gerilediği tahmin edilmektedir. Temmuz ve Aralık aylarında yapılan ek artışlara rağmen, oniki aylık ortalama enflasyon yerine yıl sonu enflasyon hedeflerinin dikkate alınması, memur maaşlarının reel olarak gerilemesine neden olmuştur. 2000 yılında net ortalama asgari ücret ile tüm emekli aylıklarının reel olarak yüzde 10'un üzerinde gerilediği tahmin edilmektedir (Tablo II.1.13).

TABLO II.1.13
REEL ÜCRET ENDEKSLERİ⁽¹⁾
(1994=100)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ⁽²⁾
Net İşçi Ücreti ⁽³⁾							
Kamu	100,0	82,9	62,2	74,1	73,1	103,8	111,0
Özel	100,0	91,7	93,4	90,6	105,9	118,2	-
Memur Net Maaşı	100,0	95,3	102,5	119,3	117,7	123,1	108,9
Yıllık Ortalama Net Asgari Ücret ⁽⁴⁾	100,0	93,3	110,6	121,2	115,2	154,9	132,3
Emekli Aylıkları ⁽⁵⁾							
Emekli Sandığı	100,0	89,0	109,9	117,6	109,9	115,4	100,0
SSK	100,0	96,2	115,4	130,8	120,5	124,4	107,7
Bağ-Kur	100,0	99,0	156,2	199,0	183,8	188,6	161,9

Kaynak: DPT.

(1) Reelleştirmelerde, işgücü maliyeti için 1994'e kadar DİE-TEFE (1987=100), net ele geçen ücret ve maaşlar için, DİE-TÜFE (1987=100), '1994 sonrasında ise DİE-TEFE (1994=100) ve DİE-TÜFE (1994=100) endeksleri kullanılmıştır.

(2) Geçici. DPT tarafından verilen tahminler, gerçekleşen oniki aylık ortalama TEFE ve TÜFE enflasyon oranlarına göre revize edilmiştir.

(3) Türkiye İşveren Send. Konfederasyonu ile Kamu İşveren Send.'na ait veriler kullanılarak DPT tarafından hesaplanmıştır.

(4) 16 ve üstü yaş için sanayi ve hizmetler kesimi yıllık ortalama asgari ücretidir.

(5) Ort. emekli aylığı memur emeklileri için 3/1, işçi emeklileri için normal gösterge tablosu 1. derece 9. kademe ve Bağ-Kur emeklileri için 6.basamak esas alınmıştır.

İmalat sanayiinde saat başına reel ücretler yılın ilk dokuz aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,2 oranında gerilemiştir. Bu dönemde kamu imalat sanayiinde saat başına ücretler reel olarak yüzde 14,9 oranında

artarken, özel imalat sanayiinde yüzde 4,2 oranında gerilemiştir. Aynı dönemde çalışılan saat başına verimliliğin özel imalat sanayiinde arttığı, kamu imalat sanayiinde ise gerilediği görülmektedir (Tablo II.1.15).

TABLO II.1.14
İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİNDE, SAAT BAŞINA REEL ÜCRETLER
(Yüzde Değişme)

	1998	1999	2000			
			I	II	III	9 Aylık
İmalat Sanayii	-0,3	11,0	-0,4	-0,8	-2,3	-1,2
Kamu	4,3	19,3	24,2	12,0	9,8	14,9
Özel	-0,9	8,2	-5,3	-3,1	-4,3	-4,2
Gıda	5,0	9,2	-5,4	-2,9	-9,3	-5,9
Tekstil	-4,6	13,5	-7,3	-4,6	-10,0	-7,3
Giyim	-11,7	10,2	-11,8	-10,5	-4,4	-8,9
Petrol Ürünleri	43,4	-0,8	32,2	17,2	-2,9	14,6
Kimyasal Maddeler	5,7	1,8	-8,6	-7,3	4,5	-4,1
Metalik Olm.Min. Mad.	5,0	2,5	1,0	-3,6	-2,7	-1,6
Ana Metal Sanayii	-1,9	11,9	2,1	-2,8	-0,6	-0,4
Makine-Teçhizat	2,6	4,0	-0,3	7,8	-0,7	2,2
Taşıt Araçları	-0,1	7,3	-0,8	0,7	-7,6	-2,7

Kaynak: DIE Dönemler İtibariyle Üretimde Çalışılan Saat Başına Reel Ücret Endeksi, 1997=100.

TABLO II.1.15
İMALAT SANAYİİNDE ÜRETİMDE, SAAT BAŞINA VERİMLİLİK
(Yüzde Değişme)

	1998	1999	2000			
			I	II	III	9 Aylık
İmalat Sanayii	0,7	6,8	5,4	4,9	9,9	6,7
Kamu	7,0	1,9	-7,6	-13,0	5,2	-5,6
Özel	-0,6	7,8	9,8	9,8	11,3	10,3
Gıda	-0,1	8,1	-1,7	2,7	10,7	4,2
Tekstil	-3,9	10,9	15,9	10,3	9,0	11,6
Giyim	9,1	9,9	4,3	7,9	9,6	7,3
Petrol Ürünleri	8,3	9,7	-26,9	11,2	-15,9	-11,2
Kimyasal Maddeler	-3,9	3,4	29,4	12,2	19,7	20,0
Metalik Olm.Min. Mad.	7,9	0,3	2,9	12,8	22,1	13,1
Ana Metal Sanayii	-2,8	4,2	3,1	7,0	4,8	5,0
Makine-Teçhizat	-4,6	-3,4	5,4	1,7	8,5	5,1
Taşıt Araçları	-7,4	-4,8	41,2	24,3	22,5	28,2

Kaynak: DIE Dönemler İtibariyle Üretimde Çalışılan Saat Başına Kısmi Verimlilik Endeksi, 1997=100.

II.2. KAMU MALİYESİ VE İÇ BORÇLANMA

II.2.1. Kamu Maliyesi

2000 yılında Enflasyonu Düşürme Programı çerçevesinde, borç stokunu istikrarlı bir yapıya kavuşturmak, faiz dışı fazlayı artırmak, yapısal reformları gerçekleştirmek ve özelleştirmeyi hızlandırmak maliye politikasının temel hedefleri olmuştur. Bu esaslar çerçevesinde gelirleri artırmaya yönelik alınan önlemlerin yanısıra faiz dışı harcamaları kısma yönünde de tedbirler alınmıştır.

Kamu kesimi borçlanma gereği 2000 yılında azalmıştır.

Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH içindeki payının, uygulanan maliye politikası sonucunda bir önceki yıla göre 3,3 puan azalarak yüzde 12'ye gerilemesi beklenmektedir. Kamu kesimi borçlanma gereğindeki düzelme konsolide bütçe ile fon dengesindeki iyileşmeden kaynaklanmaktadır (Tablo II.2.1, Grafik II.2.1).

TABLO II.2.1
KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ VE FİNANSMANININ
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILAYA ORANI⁽¹⁾
(Yüzde)

	1996	1997	1998	1999	Gerçek.Tah. 2000
Konsolide Bütçe	8,3	7,6	7,0	11,6	10,5
KİT'ler ⁽²⁾	0,1	0,7	1,3	2,4	2,5
Fonlar	0,1	0,0	0,0	0,6	-1,3
Diğer Kamu ⁽³⁾	0,2	-0,6	0,7	0,7	0,4
TOPLAM BORÇLANMA GEREĞİ	8,7	7,7	9,0	15,3	12,0
FAİZ VE ÖZELLEŞ. HARIÇ BORÇ. GEREĞİ	-2,7	-0,9	-2,6	0,6	-3,8
KAMU KESİMİ BORÇ. GER. FİNANSMANI	8,7	7,7	9,0	15,3	12,0
Dış Borçlanma (Net)	-1,3	-1,0	-1,1	1,8	3,9
İç Borçlanma (Net)	12,5	10,6	11,4	14,7	8,5
Kasa Banka Değişimi	-2,5	-1,8	-1,3	-1,1	-0,4
GSMH (Trilyon TL)	14.978,1	29.393,3	53.518,3	78.283,0	124.405,6

Kaynak : DPT.

(1) (-) işareti fazla anlamındadır.

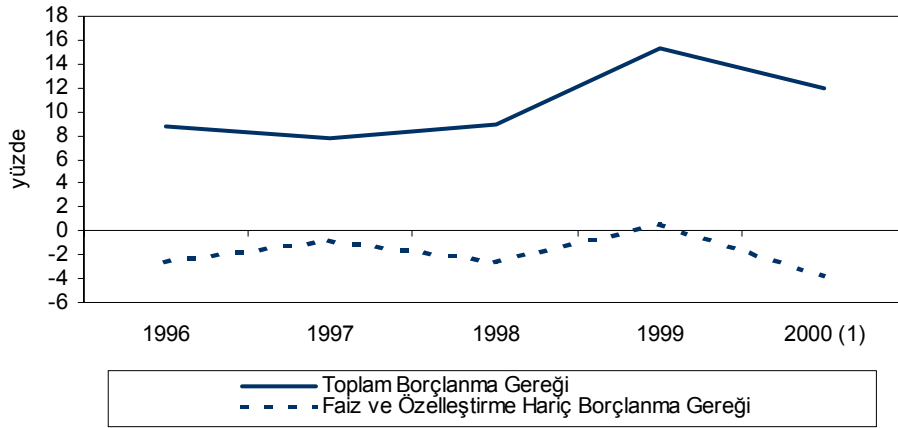
(2) Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar dahildir.

(3) Finansal KİT'ler, Mahalli İdareler, Döner Sermayeli Kuruluşlar ve Sos.Güv.Kur. kapsamaktadır.

Kamu kesimi toplam harcamalarının GSMH içindeki payının 1999 yılındaki yüzde 40,1'lik düzeyinden, 2000 yılında 1,8 puanlık artışla yüzde 41,9 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Toplam kamu gelirlerinin GSMH içindeki payı ise, bu dönemde, yüzde 24,8'den, yüzde 29,8'e yükselmiştir. Bu artış, ek vergi

düzenlemeleri, KDV oranlarının artırılması ve ekonomideki canlanma sonucunda vergi gelirlerindeki yükselmeden kaynaklanmıştır.

GRAFİK II.2.1
FAİZ VE ÖZELLEŞTİRME HARIÇ KAMU DENGESİ VE
KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ/GSMH

Kaynak : DPT.

(1) GSMH, DPT 2000 yıl sonu tahminidir.

Finansal KİT'ler, Mahalli İdareler, Sosyal Güvenlik Kuruluşları ve Döner Sermayelerin kapsandığı Diğer Kamu' nun borçlanma gereğinin GSMH içindeki payının 2000 yılında yüzde 0,4, işletmeci ve özelleştirme kapsamındaki KİT'lerin borçlanma gereğinin ise yüzde 2,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Destekleme alımı yapan KİT'lerin destekleme alım fiyatlarının hedeflenen enflasyon oranı ve dünya fiyatlarına göre belirlenmesi ve destekleme alım miktarlarının nispi olarak azalması bu kuruluşların finansman yapılarını olumlu etkilemiştir. Ancak, enerji alanında faaliyet gösteren KİT'lerin borçlanma gereklerinde artış gözlenmiştir.

Sonuç olarak, toplam kamu kesimi borçlanma gereğinin 1999'a göre yüzde 24,9 oranında artarak 2000 yılında 15 katrilyon Türk lirasına ulaşması ve GSMH'nın yüzde 12'si oranında açık vermesi beklenmektedir (Tablo II.2.1). Faiz ve özelleştirme gelirleri hariç, 1999 yılında GSMH'nın yüzde 0,6'sı kadar açık veren kamu kesiminin, 2000 yılında GSMH'nın yüzde 3,8'i kadar fazla vereceği tahmin edilmektedir. Toplam kamu kesimi faiz ödemelerinin GSMH içindeki payının 2000 yılında yüzde 17,6 olması beklenmektedir.

Faiz ve özelleştirme hariç kamu dengesi GSMH'nın yüzde 3,8'i oranında fazla vermiştir.

Konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranının 1999 yılına göre 1,1 puan azalarak yüzde 10,5'e düşmesi beklenmektedir.

Konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranının 1999 yılındaki yüzde 11,6'lık düzeyinden 2000 yılında yüzde 10,5'e düşmesi beklenmektedir (Grafik II.2.2). Bu sonucun ortaya çıkmasında, gelirleri artırmaya yönelik önlemler sayesinde konsolide bütçe gelirlerinin GSMH'ya oranının, 1999 yılındaki yüzde 23,9'luk seviyesinden 2000 yılında yüzde 26,7'ye yükselmesi ve faiz dışı harcamaları kısımaya yönelik önlemler sonucu konsolide bütçe harcamalarının GSMH'ya oranının 1999 yılındaki yüzde 35,5'lik seviyesinden 2000 yılında sınırlı bir artış göstererek yüzde 37,1'e yükselmesi etkili olmuştur.

Konsolide bütçe vergi gelirlerinin GSMH'ya oranının ise 2000 yılında 1999'daki düzeyine göre 2,4 puan artarak yüzde 21,3 olması beklenmektedir (Tablo II.2.2). Yürürlüğe konulan ek vergi düzenlemelerinden 2000 yılında GSMH'nın yüzde 2,2'si kadar gelir elde edilmiştir. Ek vergiler içinde en yüksek payı yüzde 60,9 ile faiz vergisi, yüzde 15,4 ile özel iletişim vergisi almıştır.

Dolaylı vergilerin GSMH'ya oranı 1999 yılına göre 2,3 puan artarak yüzde 12,6'ya yükselmiştir.

Uygulanmakta olan Enflasyonu Düşürme Programı'nın etkisi ile 2000 yılı içinde faiz oranlarında görülen gerilemenin ve uygulanmakta olan kur politikasının bir sonucu olarak tüketim ve yatırım mallarına yönelik talep artmış, bu da ekonomik büyümenin hızlanmasına neden olmuştur. Ekonomideki canlanma özellikle KDV tahsilatını olumlu etkilemiştir. Ekonomik büyümenin yanısıra kur politikasının etkisi ile hızlanan ithalat, ithalde alınan KDV tahsilatında artışa neden olmuştur. Ayrıca, bazı mal ve hizmetlerdeki KDV oranının 2 puan artırılmasının da etkisi ile dolaylı vergilerin GSMH içindeki payı 2,3 puan artış kaydederek yüzde 12,6'ya ulaşmıştır. Dolaysız vergilerin GSMH içindeki payı ise bir önceki yıla göre 0,1 puan artarak yüzde 8,7'ye yükselmiştir.

Vergi gelirlerindeki hızlı artış ve faiz dışı harcamalarda gerçekleştirilen kısıntılar sonucunda, konsolide bütçe vergi gelirlerinin harcamaları karşılama oranı 1999 yılındaki yüzde 53,4'lük düzeyinden 2000 yılında yüzde 57,4'e yükselmiştir. Ayrıca, vergi gelirlerinin faiz dışı bütçe harcamalarını karşılama oranı da 1999 yılında yüzde 86,9 iken, 2000 yılında yüzde 103'e çıkmıştır (Tablo II.2.3).

Vergi dışı normal gelirler arasında yer alan İMKB ve diğer kuruluşlardan sağlanan gelir 281 trilyon Türk lirası olmuştur. Özel gelir ve fonlar kalemi arasında bulunan bedelli askerlikten de 320 trilyon Türk lirası gelir sağlanmıştır.

TABLO II.2.2
KONSOLİDE BÜTÇE⁽¹⁾

	Cari Fiyatlarla (Trilyon TL)			GSMH içindeki Payları (Yüzde)		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000 ⁽²⁾
	HARCAMALAR	15.396,5	27.754,9	46.193,0	28,8	35,5
Faiz Dışı Harcamalar	9.219,9	17.034,1	25.753,1	17,2	21,8	20,7
Cari	5.141,0	9.083,7	13.501,8	9,6	11,6	10,9
Personel	3.870,2	6.908,3	9.982,1	7,2	8,8	8,0
Diğer Cari	1.270,8	2.175,4	3.519,6	2,4	2,8	2,8
Yatırım	885,6	1.400,6	2.250,5	1,7	1,8	1,8
Sos.Güv.Kur.	1.400,0	2.750,0	3.225,7	2,6	3,5	2,6
Faiz Dışı Diğer Transferler	1.793,3	3.799,7	6.775,1	3,4	4,9	5,4
Faiz Ödemeleri	6.176,6	10.720,8	20.439,9	11,5	13,7	16,4
Dış Borç Faizi	547,1	896,2	1.648,0	1,0	1,1	1,3
İç Borç Faizi	5.629,5	9.824,6	18.791,9	10,5	12,6	15,1
GELİRLER	11.670,9	18.683,3	33.189,2	21,8	23,9	26,7
Vergi Gelirleri	9.232,9	14.807,3	26.514,1	17,3	18,9	21,3
Dolaysız Vergi Gelirleri	4.303,9	6.712,3	10.849,2	8,1	8,6	8,7
Dolaylı Vergi Gelirleri	4.929,0	8.094,4	15.664,9	9,2	10,3	12,6
Vergi Dışı Normal Gelir	1.217,8	1.875,2	3.486,3	2,3	2,4	2,8
Özel Gelir ve Fonlar	1.165,9	1.909,0	3.038,1	2,2	2,4	2,4
Katma Bütçe	54,2	91,8	150,7	0,1	0,1	0,1
BÜTÇE DENGESİ	-3.725,6	-9.071,7	-13.003,7	-7,0	-11,6	-10,5
FAİZ DIŞI BÜTÇE DENGESİ	2.451,0	1.649,2	7.436,1	4,6	2,1	6,0
FAİZ VE ÖZEL. DIŞI BÜTÇE DEN.	2.204,2	1.649,2	7.044,1	4,1	2,1	5,7
NAKİT DENGESİ	-3.837,3	-9.123,9	-12.909,1	-7,2	-11,7	-10,4

Kaynak :DPT, HM.

(1) Özel ödenek açısından düzeltilmiştir.

(2) GSMH, DPT 2000 yıl sonu tahminidir.

Konsolide bütçe harcamalarının GSMH içindeki payının 2000 yılında bir önceki yıla göre 1,6 puan artması ve yüzde 37,1 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Harcamalardaki artış büyük ölçüde faiz ödemelerinden kaynaklanmaktadır. 1999 yılında gerçekleştirilen iç borçlanma ihalelerinde devlet tahvillerinin daha fazla kullanılması ve faiz oranlarının yüksek düzeylerde olması nedeniyle, 2000 yılında iç borç faiz ödemelerinin GSMH içindeki payı 2,5 puan artarak yüzde 15,1'e ulaşmıştır.

Faiz dışı bütçe harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı, 2000 yılında bir önceki yıla göre 5,6 puan azalış göstererek yüzde 55,8 olmuştur. Bu azalışta,

Faiz dışı bütçe harcamalarının GSMH içindeki payı, 1999 yılına göre 1,1 puan azalarak yüzde 20,7 olmuştur.

memur maaşlarının hedeflenen enflasyonla uyumlu bir şekilde artırılması etkili olmuştur. Konsolide bütçe faiz dışı harcamalarının GSMH içindeki payının 2000 yılında uygulanan Enflasyonu Düşürme Programının da etkisi ile bir önceki yıla göre 1,1 puan düşerek yüzde 20,7 olması beklenmektedir. 2000 yılında, 1999 yılına göre personel harcamalarının GSMH içindeki payının ise 0,8 puan düşmesi beklenmektedir.

TABLO II.2.3
KONSOLİDE BÜTÇE GÖSTERGELERİ
(Yüzde)

	1996	1997	1998	1999	2000
GELİR GÖSTERGELERİ					
Vergi Geliri/Toplam Harcama	57,0	59,4	60,0	53,4	57,4
Toplam Gelir/Toplam Harcama	68,6	72,0	75,8	67,3	71,8
Vergi Geliri/Faiz Dışı Bütçe Harcaması	91,9	83,1	100,1	86,9	103,0
Dolaylı Vergiler/Toplam Vergi Geliri	60,6	59,3	53,4	54,7	59,1
Dolaysız Vergiler/Toplam Vergi Geliri	39,4	40,7	46,6	45,3	40,9
Ek vergiler/Toplam Vergi Geliri	0,0	0,0	0,0	0,7	10,2
HARCAMA GÖSTERGELERİ					
Faiz Ödemeleri/Vergi Geliri	66,7	48,0	66,9	72,4	77,1
Faiz Dışı Harcama/Toplam Harcama	62,0	71,5	59,9	61,4	55,8
İç Borç Faiz Öd./Toplam Harcama	33,7	24,8	36,6	35,4	40,7
Personel Harcamaları/Toplam Harcama	24,7	25,9	25,1	24,9	21,6
Faiz Dışı Transferler/Toplam Harcama	23,4	29,3	20,7	23,6	21,7
FİNANSMAN GÖSTERGELERİ					
İç Borçlanma/GSMH ⁽¹⁾	25,7	17,2	22,4	30,3	20,3
İç Borç Ödemesi/GSMH ⁽¹⁾	18,6	8,7	13,8	17,9	13,2
İç Borç Servisi/GSMH ⁽¹⁾	27,5	15,4	24,3	30,4	28,3

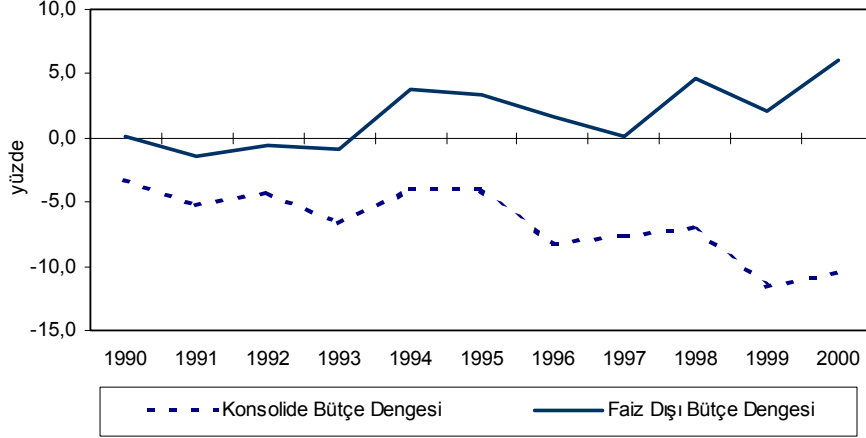
Kaynak :HM.

(1) GSMH, DPT 2000 yıl sonu tahminidir.

Harcamalardan diğer transferler kaleminin en önemli bileşeni olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin hem toplam harcamalar hem de GSMH içindeki payı 1999 yılında yürürlüğe giren 4447 sayılı kanunla getirilen bir dizi önlem sonucu bir önceki yıla göre azalmıştır.

Konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı 2000 yılında yüzde 10,5 olarak beklenirken, faiz dışı dengenin yüzde 6 oranında, faiz ve özelleştirme dışı dengenin ise yüzde 5,7 oranında fazla vereceği tahmin edilmektedir. Cari fiyatlarla, yıl sonunda bütçe açığı 13 katrilyon Türk lirası, faiz dışı fazlası ise 7,4 katrilyon Türk lirası olarak gerçekleşmiştir.

GRAFİK II.2.2
BÜTÇE DENGELERİ/GSMH

Kaynak: DPT, HM.

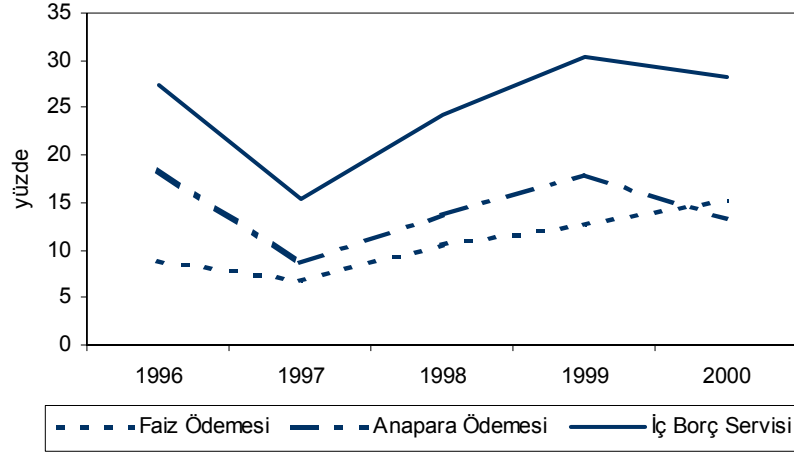
Konsolide bütçe nakit açığının, 2000 yılında 12,9 katrilyon Türk lirası olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Konsolide bütçe nakit açığının finansmanında, Hazine, bonoda 1,3 katrilyon Türk lirası net ödeyici durumundayken, Devlet tahvilinde 10,1 katrilyon Türk lirası tutarında net kullanıcı durumunda olmuştur. 1999 yılında, 1993'den beri ilk kez, net dış borç kullanımı gerçekleştirmiş olan Hazine, 2000 yılında da bu eğilimini sürdürerek 2,7 katrilyon Türk lirası tutarında net dış borç kullanımı gerçekleştirmiştir. Uygulanmakta olan programa uluslararası piyasaların göstermiş olduğu güven sonucu Hazine dış piyasalardan 8,5 milyar ABD doları civarında borçlanmıştır.

Konsolide bütçe nakit açığının finansmanı, 2000 yılı boyunca ağırlıklı olarak iç borçlanma ile sürdürülmüştür. Hazine 1998 yılında bono ile borçlanmaya ağırlık verirken 1999 ve 2000 yıllarında uzun vadeli tahvil borçlanmasına öncelik vermiştir. Toplam iç borç servisinin GSMH içindeki payı 2000 yılında yüzde 28,3 olmuştur (Grafik II.2.3).

Merkez Bankası ve Hazine arasında 1997 yılında imzalanan Protokol'e uygun olarak, 1997 yılının ikinci yarısından itibaren net olarak kısa vadeli avans kullanmayan Hazine, bu tutumunu 2000 yılında da devam ettirmiş ve bazı aylarda özellikle maaş ödemeleri zamanında kısa süreli olarak kullanılan kısa vadeli avans hesabı ay içinde sıfırlanmıştır.

2000 yılında konsolide bütçe nakit açığı finansmanı iç borçlanma ağırlıklı olarak gerçekleştirilmiştir.

GRAFİK II.2.3
KONSOLİDE BÜTÇE İÇ BORÇ SERVİSİ/GSMH

Kaynak: HM.

II.2.2. Tarımsal Destekleme

Hububat, şeker pancarı ve tütün dışındaki ürünlerin devlet destekleme alımları kapsamı dışında bırakılması uygulaması 1994'ten beri olduğu gibi devam ettirilmiştir. Satın aldığı ürünler devlet destekleme alımları dışında bırakılmış olan Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'nin (TSKB) finansman gereksinimi, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan (DFİF) karşılanmıştır. TSKB'nin alımları da dikkate alınınca, alım bedellerinin 2000 yılında 1.480 trilyon Türk lirası olarak gerçekleşmesi beklenmektedir (Tablo II.2.4). Destekleme fiyatları, 2000 yılında genelde hedeflenen enflasyon oranına ve dünya fiyatlarına uygun olarak tespit edilmiş ve 1999 yılına göre ortalama olarak yüzde 27,8 oranında artırılmıştır (Tablo II.2.5).

2000 yılında, tarımsal ürün alımlarının finansmanı için bütçeden 548 trilyon aktarılmıştır. TMO ile TEKEL'e 1999 yılında olduğu gibi 2000 yılında da bütçeden transfer yapılmazken, Türkiye Şeker Fabrikaları'na 134 trilyon Türk lirası, Çaykur'a da 33 trilyon Türk lirası tutarında bütçe transferi yapılmıştır. DFİF'den, TSKB ve destekleme alımı ile görevli KİT'lere 380,9 trilyon Türk lirası finansman sağlanmıştır. Ayrıca, tarımsal girdilerin sübvansiyonu için bütçeden 365 trilyon Türk lirası transfer yapılmıştır.

2000 yılında tarımsal destekleme sisteminin değiştirilmesine yönelik politikalar gündeme gelmiştir. Bu çerçevede TSKB'nin özleştirilmesine yönelik olarak 4572 sayılı Kanun çıkarılmış ve borçlarının tasfiyesi karara bağlanmış;

tütün alımları için bir destekleme ofisi kurulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca destekleme alımları yerine doğrudan gelir desteği sistemine geçiş için çalışmalar başlatılmıştır.

TABLO II.2.4.
DESTEKLEME ALIMLARINDAKİ GELİŞMELER

Ürünler	Ortalama Alım Fiyatları (TL/KG)			Alım Miktarı (Bin Ton)			Alım Bedeli (Milyar TL)		
	1998	1999	2000 ⁽¹⁾	1998	1999	2000 ⁽¹⁾	1998	1999	2000 ⁽¹⁾
Buğday	53564	77976	103781	5212	4309	3011	279175	335976	312484
Fındık	772134	1079967	1082248	239	142	85	184367	153770	91832
Pamuk ⁽²⁾	180458	249001	408110	536	439	195	96679	109274	79446
Tütün	672048	1074801	1298219	166	191	183	111560	205698	237263
Şeker Pancarı ⁽³⁾	17709	27653	35107	17619	13253	13700	78626	366484	480965
Ayçiçeği	111682	129998	164998	443	411	406	49453	53394	67023
Diğerleri	-	-	-				255575	283882	211321
Toplam							1055435	1508478	1480334

(1) 2000 yılı tahmindir.

(2) Pamuk fiyatında DFİF primleri hariçtir.

(3) Pancar fiyatı tahminidir ve alım bedelinin yüzde 40'ı cari yılda, yüzde 60'ı bir sonraki yılda ödenmektedir.

Kaynak: DPT.

TABLO II.2.5.
DESTEKLEME ALIMLARINA BÜTÇEDEN SAĞLANAN FİNANSMAN
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000
Görev zararı	3150	421	8535	92135	39856
T. Şeker Fabrikaları	2150	421	8535	80000	39856
TMO	1000	0	0	0	0
Çaykur	0	0	0	12135	0
Sermaye Transferi	2500	27830	22656	39000	127144
T.Şeker Fabrikaları	1700	20830	22656	20000	94144
Çaykur	800	7000	0	19000	33000
İkraz Tahvili	19936	19936	16736	0	0
Çaykur	19936	19936	16736	0	0
DFİF Kredileri(1)	38661	111001	238568	386335	380866
TSKB	30661	93001	151068	240835	374866
T.Şeker Fabrikaları	0	18000	87500	92000	1000
TMO	6000	0	0	50000	0
Çaykur	2000	0	0	3500	5000
I. Genel Toplam	64247	159188	286495	517470	547899
II. Alım Bedeli	191553	438615	1055435	1508478	1480334
III. (I/II) (%)	33,5	36,3	27,1	34,3	37,0

(1) Bütçe Ödeneği ve Kredi geri dönüşlerinden kullandırmaların toplamıdır.

Kaynak: DPT, HM.

II.2.3. İç Borçlanma

İç borç stokunun artış hızı yavaşlamış ve 2000 yılında iç borç stoku 36,4 katrilyon Türk lirası olmuştur.

Toplam iç borç stoku, 2000 yılında, 1999 yılına göre, nominal yüzde 59 oranında artarak 36,4 katrilyon Türk lirası olmuştur. İç borç stokunun artış oranının geçmiş yıllara göre azalmış olmasında, faiz dışı bütçe fazlası, faiz oranlarındaki hızlı düşüş, dış borçlanma imkanının ve özelleştirme gelirinin artması etkili olmuştur. Toplam iç borç stokunun GSMH'ya oranı ise yüzde 29,3 olmuştur.

Toplam iç borç anapara ve faiz stoku incelendiğinde ise, 1999 yılında toplam 48,2 katrilyon Türk lirası düzeyinden, 2000 yılında nominal yüzde 10,7 artışla 53,4 katrilyon Türk lirasına ulaştığı görülmektedir. 2000 yılında geçen yıla göre toplam iç borç anapara stokundaki artış nominal yüzde 58,9 olurken, faiz tahakkukunda ise nominal yüzde 32,9 oranında azalış olmuştur. 2000 yılında anapara stokunun artışında, yüksek faizlerle geçen yıldan devreden anapara ödemeleri etkili olurken, faiz stokunun azalışında ise uygulanmakta olan programın etkisi ile faiz oranlarındaki hızlı düşüş etkili olmuştur.

2000 yılında nakit bono ve tahvillerin toplam iç borç stoku içindeki payı azalırken, nakit dışı bono ve tahvillerin payı artmıştır. Nakit dışı stokun toplam iç borç stoku içinde payının artmasında, Aralık ayı içinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunda yer alan bankaların mali yapılarını güçlendirmek amacı ile ihraç edilen 4,1 katrilyon Türk liralık nakit dışı kağıtlar etkili olmuştur (Tablo II.2.6). Hazine'nin iç piyasaya olan nakit borcuna ABD doları bazında bakıldığında, bu tutarın 1999 yılı sonunda 38,1 milyar ABD doları düzeyinden, 2000 yılında 43,4 milyar ABD doları düzeyine ulaştığı gözlenmektedir.

Hazine Müsteşarlığı, 2000 yılında azalan vadelerle aynı tanımlı devlet tahvili ve üç ayda bir kupon ödemeli değişken faizli uzun dönem kağıtlarıyla iç borçlanmaya gitmiştir. 2000 yılında çıkarılan değişken faizli kağıtların vadesi 1999 yılından farklı olarak 2 yıl olarak belirlenmiştir. Bu borçlanma stratejisine bağlı olarak, borç stokunun ağırlıklı olarak tahvilden oluşması sağlanmıştır. Diğer yandan, borçlanma stratejisi ikinci el tahvil ve bono piyasasını derinleştirirken, borç servis ödemelerinin yüklü bir biçimde her ayın belli günlerine yığılmasına yol açmıştır.

Hazine Müsteşarlığı, 2000 yılında da aylık iç borçlanma ihale programı ve üç aylık nakit programı açıklamaya devam etmiştir. Bu açıklamalar piyasaları olumlu yönde etkileyerek, belirsizliği azaltıcı bir rol oynamış ve genel olarak ihale programında belirtilen miktar ve vade limitleri dahilinde borçlanma yapılmıştır.

Ancak, Hazine Müsteşarlığı Kasım ayında yaşanan finansal dalgalanmanın olumsuz etkisi nedeni ile Aralık ayında ihale yapmamıştır.

TABLO II.2.6
TAHVİL VE BONO ANAPARA STOKUNUN VADE YAPISI⁽¹⁾
(Milyar TL)

	1999			2000		
	MİKTAR	% Dağılımı	Vadeye Kalan Gün (AY)	MİKTAR	% Dağılımı	Vadeye Kalan Gün (AY)
NAKDEN SATILAN	20.197.511	88,1	11,7	29.422.612	80,8	9,4
TAHVİL	16.960.758	74,0	13,6	27.373.224	75,2	9,7
Hesaben				0	0,0	-
1 Yıl	589.537	2,6	6,9	923.547	2,5	6,9
Kırk Vade (1 Yıl-2 Yıl)	10.614.780	46,3	6,7	18.509.350	50,8	7,6
2 Yıl	2.044.517	8,5	18,7	4.134.333	11,4	11,3
Kırk Vade (2 Yıl-3 Yıl)	1.950.226		31,6	2.455.346	6,7	19,4
3 Yıl	1.350.648	5,9	31,6	1.350.648	3,7	19,4
4 Yıl				0	0,0	-
5 Yıl	220	0	3,3	0	0,0	-
BONO	3.236.753	14,1	1,7	2.049.388	5,6	4,3
3 Ay	740.000	3,2	1,2	789.461	2,2	1,5
Kırk Vade (3 Ay-6 Ay)				0	0,0	-
6 Ay	1.320.357	5,8	1,5	0	0,0	-
Kırk Vade (6 Ay-9 Ay)	1.176.397	5,1	2,2	146.513	0,4	6,6
9 Ay				0	0,0	-
Kırk Vade (9 Ay-1 Yıl)				1.113.414	3,1	6,0
NAKİT DIŞI SATILAN	2.772.634	11,9	50,2	6.998.008	19,2	41,4
GENEL TOPLAM	22.920.146	100,0	16,3	36.420.620	100,0	15,5

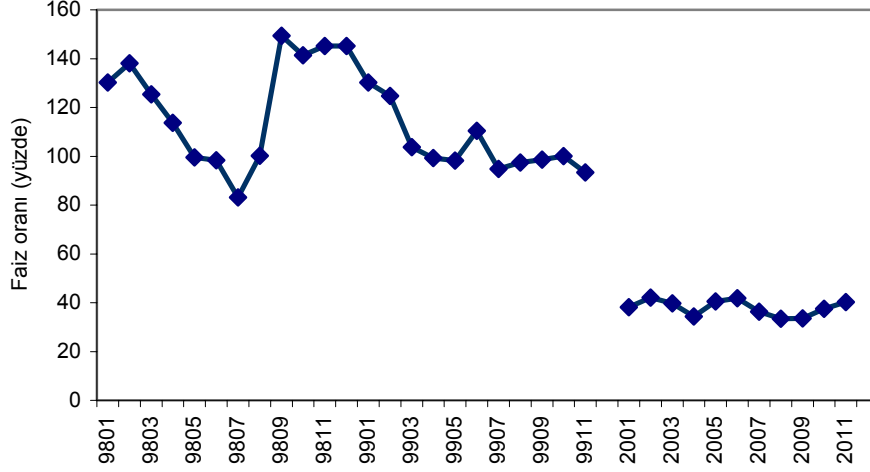
Kaynak: HM.

(1) Tahvil ve bono anapara stokunda, kur farkları ve kısa vadeli avans hariçtir.

Faiz oranlarındaki gerileme yıl içine düşen ve geçen yıl gerçekleştirilen değişken faizli üç ayda bir kupon ödemeli kağıtların faiz ödemeleri üzerinde olumlu etki yaratarak borç stokunun artış hızının düşmesine katkıda bulunmuştur. Ancak, 2000 yılı Ağustos ayında faiz oranları yılın en düşük seviyesine ulaştıktan sonra, Eylül ayından itibaren faiz oranları yükselme eğilimine girmiştir (Tablo II.2.7, Grafik II.2.4). Yılın tamamı için net satış miktarı ile ağırlıklandırılmış ihale faiz oranı yüzde 38,2 olmuştur. 21 Kasım 2000 tarihindeki değişken faizli kağıdın ortalama bileşik verim oranı yüzde 54,2'ye yükselmiştir.

2000 yılında, iç borçlanmada ağırlıklı ortalama faiz oranı yüzde 38,2 olmuştur.

GRAFİK II.2.4
NET SATIŞ MİKTARI İLE AĞIRLIKLANDIRILMIŞ
HAZİNE İHALELERİNDE GERÇEKLEŞEN BİLEŞİK FAİZ ORANI
(Yüzde)

Kaynak: HM.

TABLO II.2.7
2000 YILI HAZİNE İHALELERİ

	Net Satış (Trilyon TL)	Toplam İtfa (Trilyon TL)	Faiz Oranı (Ağırlıklı Ortalama Bileşik Faiz)	Vade (Net satış ağırlıklı) (gün)
1998 (Ocak-Aralık)	14254	14471	122,5	215,5
1999 (Ocak-Aralık)	26886	25478	104,3	502,3
2000 (Ocak-Aralık)	28053	36918	38,2	426,8
Ocak 2000	3381	4075	38,2	450,7
Şubat	4641	5411	42,1	396,5
Mart	2614	3582	39,8	514,7
Nisan	3805	4700	34,4	393,4
Mayıs	3791	4587	40,5	488,6
Haziran	1550	2200	41,8	498,6
Temmuz	1489	2044	36,3	392,4
Ağustos	3200	5687	33,5	362,8
Eylül	456	620	33,6	532,0
Ekim	1448	1847	37,5	383,9
Kasım	1680	2165	40,3	356,2
Aralık				

Kaynak: HM, TCMB.

Uluslararası piyasalarda güvenin sağlanmasına paralel olarak dış borçlanma miktarındaki artış ve özelleştirme gelirlerinin bir kısmının da bütçenin finansmanında kullanılmasına bağlı olarak Hazine Müsteşarlığı, toplam itfa miktarının yüzde 75,9'u kadar borçlanma yapmıştır. 2000 yılında, toplam borç stokunun ortalama vadeye kalan gün sayısı 15,5 ay olurken, kağıda bağlı borç stokunun ortalama vadeye kalan gün sayısı 9,4 ay olmuştur (Tablo II.2.6). Toplam ve kağıda bağlı borç stokunun 1999 yılına göre ortalama vadeye kalan gün sayısında kısmen düşüşler gözlenmesinin arka planında, 1999 yılında değişken faizli üç ayda bir kupon ödemeli kağıtların borçlanma vadesinin 3 yıllık olmasına karşı 2000 yılında bu kağıtların borçlanma vadesinin 2 yıl olması yatmaktadır. Bununla birlikte, 1999 yılında ek getiri oranı yüzde 2 olan değişken faizli 3 ayda bir kupon ödemeli kağıtların, ek getiri oranı 2000 yılının ilk dört ayı için yüzde 1,2, yılın geriye kalan dönemi için ise yüzde 1 olmuştur.

İç borç stokunun artış hızındaki yavaşlamanın önemli bir sebebi de, Hazine'nin itfa miktarının altında borçlanması olmuştur.

2000 yılında, iç borç stokunun ortalama vadeye kalan gün sayısı 1999'a göre biraz düşerek 15,5 ay olmuştur.

TABLO II.2.8
2000 YILINDA DOĞRUDAN SATIŞ YÖNTEMİYLE
GERÇEKLEŞTİRİLEN BORÇLANMA⁽¹⁾

Vade	İhraç Tarihi	İtfa Tarihi	Kupon Faiz oranı	Para birimi	Satış (Milyon)
364 gün	28.06.2000	27.06.2001	8,70	ABD doları	200
364 gün	07.09.2000	06.09.2001	7,35	ABD doları	340
91 gün	30.11.2000	01.03.2001	2,30	ABD doları	100
91 gün	30.11.2000	01.03.2001	1,90	Euro	180
87 gün	04.12.2000	01.03.2001	2,19	ABD doları	30
87 gün	04.12.2000	01.03.2001	1,80	Euro	30
86 gün	05.12.2000	01.03.2001	2,16	ABD doları	10
86 gün	05.12.2000	01.03.2001	1,78	Euro	70
84 gün	07.12.2000	01.03.2001	2,10	ABD doları	20
84 gün	07.12.2000	01.03.2001	1,73	Euro	80

Kaynak: HM, TCMB.

Hazine Müsteşarlığı, 2000 yılı için halka arz ve TAP yöntemi ile iç borçlanmaya gitmemiştir. 2000 yılı içinde döviz cinsinden 700 milyon ABD doları ve 360 milyon Euro doğrudan satış yöntemi ile borçlanma gerçekleştirmiştir (Tablo II.2.8).

Toplam iç borç stokunun ekonomiye göre büyüklüğünün bir göstergesi olan, toplam iç borç anapara stoku/GSMH oranı, 1999 yılındaki seviyesini koruyarak sabit kalmıştır. Borç servis yükünün bir göstergesi olan toplam iç borç anapara stoku ile bu stoka tahakkuk edecek faiz ödemesi toplamının GSMH içindeki payı ise, 2000 yılında, 1999 yılına göre 18,7 puan azalarak yüzde 42,9 olmuştur (Tablo II.2.9). Borç servisinin GSMH içindeki payının düşüşünde 2000 yılında faiz

İç borç anapara ve faiz stokunun GSMH içindeki payı 18,7 puan azalarak yüzde 42,9'a gerilemiştir.

oranlarında gözlenen ciddi düşüşler etkili olmuştur. İç borçlanmanın piyasalar üzerinde yarattığı baskıyı gösteren, toplam iç borç stoku+faiz/para arzları oranı 2000 yılında, 1999 yılına göre, faiz oranlarındaki düşüşe paralel faiz tahakkuk stokunun azalışına bağlı olarak gerilemiştir.

TABLO II.2.9
TOPLAM İÇ BORÇ STOKUNUN ÇEŞİTLİ EKONOMİK VE PARASAL
BÜYÜKLÜKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI
(Yüzde)

	1997	1998	1999	2000
Toplam İç Borç Stoku/GSMH	21,4	21,7	29,3	29,3 ⁽¹⁾
Nakit İç Borç Stoku/GSMH	15,8	17,8	25,8	23,7 ⁽¹⁾
Toplam İç Borç Stoku /M2	111,0	101,7	104,2	111,0 ⁽²⁾
Nakit İç Borç Stoku /M2	82,0	83,3	91,8	89,7 ⁽²⁾
Toplam İç Borç Stoku /M2Y	58,9	57,5	57,1	63,7 ⁽²⁾
Nakit İç Borç Stoku /M2Y	43,5	47,1	50,3	51,5 ⁽²⁾
Toplam İç Borç Stoku /TL Pasif ⁽³⁾	78,0	69,0	66,7	87,2 ⁽⁴⁾
Nakit İç Borç Stoku /TL Pasif ⁽³⁾	57,6	56,6	58,8	70,4 ⁽⁴⁾
Toplam İç Borç Stoku /Toplam Pasif ⁽³⁾	36,5	35,0	34,1	41,2 ⁽⁴⁾
Nakit İç Borç Stoku /Toplam Pasif ⁽³⁾	27,0	28,7	30,1	33,3 ⁽⁴⁾
Toplam İç Borç Stoku +Faiz ^{(5)/GSMH}	41,7	33,3	61,6	42,9 ⁽¹⁾
Toplam İç Borç Stoku +Faiz ^{(5)/M2}	216,5	155,8	219,2	162,7 ⁽²⁾
Toplam İç Borç Stoku +Faiz ^{(5)/M2Y}	114,9	88,1	120,0	93,4 ⁽²⁾
Toplam İç Borç Stoku +Faiz ^{(5)/TL Pasif⁽³⁾}	152,0	105,8	140,3	127,8 ⁽⁴⁾
Toplam İç Borç Stoku +Faiz ^{(5)/Toplam Pasif⁽³⁾}	71,2	53,7	71,8	60,4 ⁽⁴⁾

Kaynak: HM, TCMB.

(1) GSMH, DPT 2000 yılı için yıl sonu tahminidir.

(2) 2000 yıl sonu M2 ve M2Y rakamları geçicidir.

(3) TL ve toplam pasifler, ticari bankaların özkaynakları dışındaki pasifleridir.

(4) 2000 Kasım ayı sonundaki pasif değerleri kullanılarak hesaplanmıştır.

(5) Nakit İç Borç Stokunu ve gelecek dönemlerde tahakkuk edecek faiz ödemelerini göstermektedir.

II.3.ÖDEMELER DENGESİ

II.3.1. Ödemeler Dengesi

1998 yılı başında uygulamaya konulan daraltıcı maliye ve gelirler politikasının etkisiyle, 1998'in ikinci çeyreğinden itibaren yatırımlar ile özel tüketim harcamaları önemli ölçüde gerilerken, 1998 yılı Ağustos ayındaki Rusya krizi yurt dışı talebi daraltmış ve 1999 yılı Ağustos ve Kasım aylarında yaşanan depremler ekonomideki olumsuz gidişi hızlandırmıştır. İç ve dış talebin daraldığı 1999 yılının ardından uygulamaya konulan kapsamlı istikrar programının oluşturduğu olumlu beklentiler ve gelişmeler 2000 yılında Türkiye ekonomisinde canlanma sürecinin başlamasına neden olmuştur.

İç talepteki canlanma, petrol fiyatlarındaki artış ve Türk lirasının özellikle euro karşısında değerlenmesi, dış ticaret açığının artmasına yol açmıştır. Turizm ve bavul ticareti gelirlerindeki artışa rağmen cari işlemler açığı yıl içinde giderek artarak Aralık ayı sonu itibariyle 9,8 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Cari işlemler açığının finansmanında, Ocak-Temmuz döneminde Hazine'nin tahvil ihracı nedeniyle portföy yatırımları öncelikli pay alırken, Ağustos ve Ekim ayında sermaye girişleri genellikle kısa vadeli olmuş ve Eylül ayında ilk kez sermaye çıkışı yaşanmıştır. Kasım ayında yaşanan kriz sonucunda, 2000 yılında rezervler 2,9 milyar ABD doları gerilemiştir (Tablo II.3.1).

2000 yılında iç talepte görülen canlanma ile petrol fiyatlarındaki artış dış ticaret açığının büyümesine neden olmuştur.

TABLO II.3.1
ÖDEMELER DENGESİ
(Milyon ABD doları)

	1999	2000	2000-I	2000-II	2000-III	2000-IV
Cari İşlemler	-1.360	-9.765	-2.282	-3.265	-1.194	-3.024
İhracat (FOB)	26.587	27.324	6.692	7.097	6.678	6.857
Bavul Ticareti	2.255	2.944	637	650	784	873
İthalat (CIF)	40.687	53.983	11.325	14.149	13.972	14.537
Dış Ticaret Dengesi	-10.443	-22.341	-3.794	-5.983	-6.253	-6.311
Diğ. Mal ve Hiz. Gelirleri	18.748	22.320	4.020	5.432	7.245	5.623
Turizm Gelirleri	5.203	7.636	735	1.833	3.317	1.751
Diğ. Öz. Res. Hiz. Gelir	7.118	7.861	1.706	2.019	2.086	2.050
Diğ. Mal ve Hiz. Giderleri	-14.840	-14.969	-3.709	-4.067	-3.436	-3.757
Faiz Ödemeleri	-5.450	-6.299	-1.366	-1.539	-1.456	-1.938
Diğ. Öz. Res. Hiz. Gider	-5.171	-3.694	-1.224	-988	-724	-758
Karşılıksız Transferler	5.175	5.225	1.201	1.353	1.250	1.421
İşçi Gelirleri	4.576	4.603	1.086	1.169	1.132	1.287
Sermaye Hareket. (Rezerv hariç)	4.670	9.445	3.435	4.535	2.966	-1.491
Net Hata ve Noksan	1.896	-2.677	-598	129	-1.329	-879
Rezervler	-5.206	2.997	-555	-1.399	-443	5.394
Resmi Rezerv (Değişim)	-5.614	-354	-517	-1.653	-726	2.542

Kaynak: TCMB.

II.3.2. Cari İşlemler

1998 yılı ikinci yarısından itibaren ertelenen tüketim talebi 2000 yılında canlanmaya başlamıştır. Programın ilk aylarında faiz oranlarının hızlı düşüş göstermesi, bankaların tüketici kredilerini artırmaları ve ekonomide canlanmanın başlamasıyla tüketim hızla artmıştır. Döviz kuru sepetinin günlük değerlerinin önceden açıklanması kur riskini ortadan kaldırmış ancak enflasyonun hedefin üzerinde gerçekleşmesi Türk lirasının reel olarak değerlenmesi sonucunu doğurmuştur. İç talepteki canlanmanın önemli ölçüde ithalat ile karşılanması,

uluslararası piyasalarda ham petrol ve demir çelik fiyatlarının hızla artması, 1999 yılında gerileyen ithalatın 2000 yılında hızla artmasına neden olmuştur.

TABLO II.3.2
İTHALAT VE İHRACATIN ANA MAL GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI
(Milyon ABD doları)

	1999	Yüzde Pay	2000	Yüzde Pay	Yüzde Değişim
Toplam İthalat (CIF)	40.687	100,0	53.983	100,0	32,7
Sermaye Malları	8.729	21,5	11.249	20,8	28,9
Ara Malları	26.568	65,3	35.327	65,4	33,0
Tüketim Malları	5.063	12,4	7.221	13,4	42,6
Diğer	327	0,8	185	0,3	-43,3
Toplam İhracat	26.587	100,0	27.324	100,0	2,8
Tarım ve Ormancılık	2.394	9,0	1.957	7,2	-18,3
Balıkçılık	38	0,1	24	0,1	-36,3
Madencilik ve Taşocakçılığı	385	1,4	397	1,5	3,1
İmalat	23.755	89,3	24.910	91,2	4,9
Diğer	15	0,1	37	0,1	142,4

Kaynak: DİE.

İç talepteki canlanma önemli ölçüde ithalat ile karşılanmış ve böylece 2000 yılında ithalat yüzde 32,7 oranında artarak 54 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

2000 yılı başında hızlı artış gösteren ara malı ve sermaye malı ithalatı artış hızında yıl sonuna doğru bir yavaşlama gözlenirken tüketim malı ithalatı giderek hızlanmış ve toplam ithalat yüzde 32,7 oranında artarak 54 milyar ABD dolarına yükselmiştir (Tablo II.3.2). 2000 yılında yüzde 76 oranında artış gösteren kara taşıtları ve bunların aksam parçaları ithalatı, toplam ithalat artışının yüzde 17,7'sini açıklamaktadır (Tablo II.3.3).

TABLO II.3.3
SEÇİLMİŞ GRUPLARIN İTHALATI
(Milyon ABD doları)

	1999	2000	Yüzde Değişim	İthalat Artışına Yüzde Katkı
Toplam İthalat	40.687	53.983	32,7	100,0
Mineral Yakıt ve Yağlar	5.377	9.481	76,3	30,9
Ham Petrol	2.755	4.208	52,8	10,9
Kara Taşıtları, Aksam ve Parçaları	3.094	5.446	76,0	17,7
Pamuk-Pamuk İpliği	671	1.067	58,9	3,0
Demir ve Çelik	2.056	2.725	32,5	5,0
Hava Taşıtları	552	937	69,8	2,9
Ara Toplam	11.750	19.656	67,3	59,5
Diğer	28.937	34.326	18,6	40,5

Kaynak: DİE.

Ham petrol fiyatı, 1999 yılının ilk on ayında varil başına ortalama 15,1 ABD dolarından 2000 yılının aynı döneminde 26,5 ABD dolarına yükselmiştir. Bu yüksek oranlı artış nedeniyle, ham petrol ithalatı, 2000 yılında miktar olarak gerilemesine karşın, değer olarak yüzde 52,8 oranında artmıştır. Ham petrolün yanısıra doğal gaz, motorin ve LPG ithalatındaki artışın etkisiyle mineral yakıt ve yağlar ithalatı da 2000 yılında yüzde 76,3 oranında yükselmiştir. Bu artış, toplam ithalat artışının yüzde 30,9'unu açıklamaktadır (Tablo II.3.3).

2000 yılı ithalat artışının yüzde 48,6'sı mineral yakıt ve yağlar ile kara taşıtları aksam ve parçaları ithalatından kaynaklanmıştır.

İthalattaki hızlı artışa karşın, ihracat zayıf bir performans göstermiş ve ancak yüzde 2,8 oranında artmıştır. Bunun en önemli nedenleri tarım sektöründe gözlenen düşük performanstan dolayı tarım ürünleri ihracatının gerilemesi, euro/dolar paritesinin euro aleyhine gelişmesi ve kurlarda görülen reel değerlenmedir (Tablo II.3.2).

2000 yılında, tarım ürünleri ihracatındaki gerileme, euronun dolar karşısında değer kaybetmesi ve reel kurlardaki değerlenme nedeniyle ihracat artışı sınırlı kalmıştır.

Tarım üretimi, 2000 yılının ilk dokuz ayında sınırlı bir iyileşme göstermiş, bu nedenle, tarım ürünleri ihracatı 2000 yılında yüzde 18,3 oranında gerilemiştir. Öte yandan, aynı dönemde imalat sanayi sektörü ihracatında yüzde 4,9 oranında bir artış kaydedilmiştir. Bu sektörde önemli paya sahip ihraç ürünlerinden olan elektrikli makina ve cihazlar, kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ile kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları ihracatı imalat sanayi sektörü ihracatından daha yüksek oranlı artışlar gösterirken tekstil ürünleri ihracatı gerilemiştir.

TABLO II.3.4
İTHALAT VE İHRACATIN ÜLKE GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI
(Milyon ABD doları)

	1999	Yüzde Pay	2000	Yüzde Pay	Yüzde Değişim
Toplam İthalat	40.687	100,0	53.983	100,0	32,7
OECD Ülkeleri	28.326	69,6	35.301	65,4	24,6
(AB Ülkeleri)	(21.416)	(52,6)	(26.388)	(48,9)	(23,2)
Avrupa ve BDT ⁽¹⁾ Ülkeleri	4.672	11,5	7.110	13,2	52,2
Afrika Ülkeleri	1.687	4,1	2.701	5,0	60,1
Amerika Ülkeleri	495	1,2	573	1,1	15,9
Orta Doğu Ülkeleri	1.987	4,9	3.088	5,7	55,4
Diğer Asya Ülkeleri	2.391	5,9	3.508	6,5	46,7
Diğer	1.129	2,7	1.702	3,1	50,8
Toplam İhracat	26.587	100,0	27.324	100,0	2,8
OECD Ülkeleri	18.056	67,9	18.741	68,6	3,8
(AB Ülkeleri)	(14.348)	(54)	(14.352)	(52,5)	(0,0)
Avrupa ve BDT ⁽¹⁾ Ülkeleri	2.735	10,3	2.947	10,8	7,8
Afrika Ülkeleri	1.657	6,2	1.349	4,9	-18,6
Amerika Ülkeleri	243	0,9	247	0,9	1,5
Orta Doğu Ülkeleri	2.204	8,3	2.130	7,8	-3,4
Diğer Asya Ülkeleri	696	2,6	645	2,4	-7,3
Diğer	996	3,7	1.265	4,7	27,0

Kaynak: DİE.

(1) Bağımsız Devletler Topluluğu.

*Dış ticaret had-
lerindeki bozulma
ihracattaki dü-
şüşün önemli bir
nedenidir.*

İhracat pazarlarındaki gelişmeye rağmen, ihracat artışının kısıtlı kalmasına neden olan etkenlerden başlıcası euronun dolar karşısında değer kaybetmesidir. Bu durum, Avrupa pazarında rekabet gücünü olumsuz etkilerken, dolar cinsinden ihracat fiyatlarında da gerilemeye neden olmuştur (Tablo II.3.4). Nitekim, euro bazında, Avrupa Birliği ülkelerine olan ihracatımız 2000 yılında yüzde 17 oranında artmıştır. İhracatta gözlenen zayıf performansın bir diğer nedeni de kurlardaki reel değerlenmedir. 2000 yılında Türk lirası, ABD doları ve Alman markından oluşan sepet karşısında yüzde 4,1 oranında değer kazanırken, yurt içi özel imalat, yurt dışı üretici fiyatlarıyla hesaplanan endekse göre ise sepet karşısında yüzde 5,7 oranında değer kazanmıştır (Tablo II.3.5).

TABLO II.3.5
REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU ENDEKSİ⁽¹⁾

	(1987 yıllık ortalama=100)		
	Sepet ⁽²⁾	ABD doları	Alman markı
1987	102,2	106,2	97,5
1988	94,6	94,1	95,2
1989	115,1	114,5	115,7
1990	124,6	130,5	117,5
1991	115,3	120,9	108,6
1992	112,0	116,4	106,7
1993	109,9	109,9	109,8
1994	97,1	100,2	93,3
1995	99,5	105,8	92,0
1996	100,2	101,9	98,0
1997	106,9	103,5	110,9
1998	105,0	105,2	104,7
1999 I	103,0	99,7	106,9
II	101,4	95,3	108,7
III	103,5	96,8	111,4
IV	106,1	97,7	116,0
2000 I	109,5	97,7	123,5
II	107,3	94,4	122,6
III ⁽³⁾	107,5	91,2	127,0
IV ⁽³⁾	110,5	94,5	129,5

Kaynak: TCMB, DİE ve IFS.

2000 Dönem sonu verileridir. Hesaplamalarda ABD doları ve Alman markı TCMB döviz alış kurlarının aylık ortalama değerleri ve Türkiye ile yabancı ülkelerin toptan eşya fiyat endeksleri kullanılmıştır. Endeks değerinin düşmesi Türk lirasının söz konusu paralar karşısında reel olarak değer kaybettiğini göstermektedir.

(2) Sepet için endeks hesaplamasında ağırlıklar ABD doları için 0,544 , Alman markı için 0,456 olarak belirlenmiştir.

(3) Üçüncü ve dördüncü çeyrekler için ABD ve Almanya enflasyonları tahminleri kullanılmıştır.

2000 yılında cari işlemler dengesi açığının 9,8 milyar ABD dolarına yükselmesindeki en önemli etken dış ticaret açığının 14,1 milyar ABD dolarından 27,7 milyar ABD dolarına çıkması olmuştur. Cari işlemler dengesi açığını azaltıcı etkide bulunacak kalemlerden işçi gelirleri ve transferler ise 2000 yılı başından itibaren düşüş eğilimine devam ederken bavul ticareti ve turizm gelirlerindeki artışlar dış ticaret açığındaki genişlemeyi kısmen sınırlayabilmiştir.

Dış ticaret açığının genişlemesiyle, cari işlemler açığı 2000 yılında 9,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

Turizm açısından 1999 yılı oldukça olumsuz geçmiş ve hem gelen turist sayısı hem de turizm gelirleri önemli ölçüde gerilemiştir. Bu nedenle 2000 yılı turizm sektörü açısından olumlu bir yıl olmuş ve turizm gelirleri 7,6 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak, turizm gelirleri 1998 yılına göre kısıtlı oranda artış göstermiştir (Tablo II.3.6). Bunun en önemli nedeni, ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin yarısından fazlasının Avrupa Birliği ülkelerinden gelmesi ve euro/dolar paritesinin euro aleyhine gelişmesinin turizm gelirlerinin dolar bazındaki değerini olumsuz yönde etkilemesidir. 2000 yılında Rusya'nın krizden çıkması ve yüksek seyreden petrol fiyatlarıyla gelirlerinin artması hem Bağımsız Devletler Topluluğundan gelen yabancı ziyaretçi sayısını hem de bavul ticaretinden sağlanan gelirleri artırmıştır.

Ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısındaki artışa paralel olarak, turizm gelirleri yükselmiştir.

TABLO II.3.6
TURİZM İSTATİSTİKLERİ

	1998	1999	2000
Turizm Gelirleri (Milyon ABD doları)	7.177	5.203	7.636
Ortalama Harcama (ABD doları)	772	699	764
Giden Turist Sayısı (Bin Kişi)	8.830	7.067	9.991
Gelen Turist Sayısı (Bin Kişi)	9.431	7.487	10.428
AB (Bin Kişi)	5.175	3.608	5.703
BDT (Bin Kişi)	1.300	1.055	1.381

Kaynak: DIE.

II.3.3. Sermaye Hareketleri

2000 yılının ilk yarısında cari işlem açığının finansmanında Hazine'nin tahvil ihraçları ağırlıklı olurken, Ağustos ayından itibaren kısa vadeli girişler önem kazanmıştır. Hazine, yıl genelinde 7,5 milyar ABD doları tahvil ihracı gerçekleştirmiştir. Ayrıca, bu dönemde yerleşiklerin yurt dışında yaptıkları menkul değer işlem hacminde, genel hükümet ve banka dışı kesimin uzun vadeli kredi kullanımında önemli bir artış gözlenmiştir.

Hazine'nin ve özel sektörün dış borçlanması artmış ve 2000 yılında 9,5 milyar ABD doları sermaye girişi gerçekleşmiştir.

Ancak, Kasım ayı sonunda yaşanan likidite sıkışıklığı ile başlayan tedirginlik ortamı ve Merkez Bankasının piyasaya sağladığı likiditenin döviz talebine dönüşmesi 22-30 Kasım 2000 tarihleri arasında Merkez Bankasının yoğun döviz satışı ile sonuçlanmıştır. Bu nedenle, Kasım ayında yabancılar yurt içinde 5,2 milyar ABD doları menkul satımı gerçekleştirmiş ve bu ayda portföy kaynaklı 4,8 milyar ABD doları sermaye çıkışı olmuştur.

Uzun vadeli kredilerde bankalar ve genel hükümet net ödeyici olurken, özel sektör net 4,9 milyar ABD doları uzun vadeli kredi kullanmıştır.

2000 yılında uzun vadeli sermaye girişi daha çok bankalar dışındaki diğer sektörlerin sağladığı uzun vadeli dış ticaret finansmanı ile ilgili kredilerden kaynaklanmıştır. Diğer sektörler net olarak 4,9 milyar ABD doları uzun vadeli kredi kullanırken, bankaların ve genel hükümetin net ödeyici olmasından dolayı toplam uzun vadeli sermaye girişi 4,3 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir (Tablo II.3.7).

TABLO II.3.7
SERMAYE HAREKETLERİNDEN SEÇİLMİŞ KALEMLER
(Milyon ABD doları)

	1999	2000	2000-I	2000-II	2000-III	2000-IV
Sermaye Hareketleri	4.670	9.445	3.435	4.535	2.966	-1.491
Doğrudan Yatırımlar (Net)	138	112	-20	190	-427	369
Portföy Yatırımları (Net)	3.429	1.022	2.091	1.608	2.333	-5.010
Menkul Değer Varlık ⁽¹⁾	-759	-593	102	-337	-369	11
Menkul Değer Yükümlülük ⁽²⁾	968	-4.637	-83	3	762	-5.319
Tahvil İhracı	3.220	6.252	2.072	1.942	1.940	298
Uzun Vadeli Sermaye (Net)	344	4.276	247	1.955	712	1.362
Kullanımlar	11.035	17.459	3.252	5.179	3.960	5.068
Genel Hükümet	1.011	2.733	472	875	510	876
Bankalar	2.563	1.902	234	977	353	338
Diğer Sektörler	7.461	12.824	2.546	3.327	3.097	3.854
Ödemeler	-10.560	-13.803	-3.181	-3.369	-3.441	-3.812
Genel Hükümet	-2.943	-3.616	-627	-1.110	-864	-1.015
Bankalar	-2.446	-2.265	-826	-346	-554	-539
Diğer Sektörler	-5.169	-7.919	-1.727	-1.912	-2.022	-2.258
Kısa Vadeli Sermaye (Net)	759	4.035	1.117	782	348	1.788
Varlıklar	-2.571	-2.138	-472	464	-1.871	-259
Yükümlülükler	3.330	6.173	1.589	318	2.219	2.047

Kaynak: TCMB.

2000 Yerleşiklerin yurt dışında net menkul satımı.

(2) Yabancıların yurt içinde net menkul alımı.

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

Gelişmekte olan ülkelerdeki sermaye birikimi yetersizliği, ekonomik kalkınmayı dış kaynaklarla finanse etme gereğini doğurmaktadır. Bu nedenle, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, ekonomik gelişme ve büyüme için gerekli önemli araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir. 1970 ve 1980'li yıllarda gelişmiş ülkeler yaşadıkları borç krizinin de etkisiyle dış piyasalardan borçlanmaktansa yabancı sermaye yatırımlarına öncelik vermeye başlamışlardır. Genellikle sermaye ihraç eden gelişmiş ülkeler arasında gerçekleşen doğrudan yabancı yatırımlar, 1990'lı yıllarla birlikte, daha çok, üretim maliyetlerini düşürmek, ucuz, eğitilmiş ve esnek işgücünden faydalanmak, taşıma giderlerini azaltmak ve vergi avantajlarından yararlanmak için gelişmekte olan ülkelere kaymıştır. Ayrıca, bu dönemde gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilen yoğun özelleştirmeler de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını cazip hale getiren bir diğer önemli faktördür. 1990'lı yıllarda meydana gelen siyasi değişiklikler ile yabancı yatırımların yönü Eski Doğu Bloku Ülkeleri ve Çin'e kaymıştır. Güney Amerika ve Doğu Avrupa Ülkelerinde uygulanan istikrar programlarıyla birlikte bu ülkelerde gerçekleşen yoğun özelleştirmelerle yabancı yatırımlar artmıştır. Türkiye'ye yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise sınırlı kalmış ve 1993-1999 yılları arasında dünya toplamının sadece yüzde 1,2'si kadar doğrudan yabancı sermaye girişi gerçekleşmiştir. Ancak, doğrudan yabancı sermaye kayıtlarına ilişkin tanım ülkeden ülkeye farklılaşmakta ve ülkelerarası karşılaştırma imkanını sınırlandırmaktadır.

1993-99 YILLARI ARASINDA DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

	Milyar ABD doları	Yüzde Pay
Dünya Toplamı	456,8	100
Gelişmiş Ülkeler	307,6	67,3
Gelişmekte Olan Ülkeler	149,3	32,7
Afrika	5,5	1,2
Asya	70,1	15,3
Avrupa	17,8	3,9
Orta Doğu	6,9	1,5
Güney Amerika	48,9	10,7

Kaynak: IFS Ödemeler Dengesi İstatistikleri 2000.

Türkiye'de 1980'li yıllarla birlikte başlayan serbestleşme politikalarına paralel olarak Yabancı Sermaye Mevzuatı da yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra, 1986, 1992 ve 1995 yıllarında Yabancı Sermaye Çerçeve Kararlarında yapılan değişikliklerle mevzuat daha liberal hale getirilmiştir. Yürürlükteki mevzuata göre, Türk yatırımcılarla aynı hak ve sorumluluklara sahip olan yabancı yatırımcılar için ortaklık payına ilişkin herhangi bir kısıtlama yoktur. Ayrıca, ülkeye gelen döviz cinsinden sermayenin Türk lirasına çevrilme zorunluluğu olmadığı gibi yatırımlardan elde edilen kazançlar da ülke dışına transfer edilebilmektedir. Lisans, teknik yardım ve yönetim anlaşmaları için tescil yeterli görülmekte ve dış

kredi anlaşmalarının onay zorunluluğu bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yabancı personel istihdamında izin ve bildirim kaydıyla herhangi bir kişi sınırlaması getirilmemiştir. Uluslararası Tahkim de 1999 yılı sonunda yürürlüğe girmiştir. Mevzuatın sağladığı kolaylıklara ek olarak Türkiye, konumu, nüfus yapısı, Pazar büyüklüğü ve işgücü açısından da yabancı yatırımlar için oldukça avantajlı bir ülkedir. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle yaptığı Gümrük Birliği Anlaşması da yabancı yatırımcılar için olumlu bir faktördür. Yukarıda bahsedilen avantajlara rağmen Türkiye'ye yapılan yabancı yatırımlar sınırlı düzeyde kalmıştır.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları uzun vadeli olduğu için gerçekleştirildiği ülkedeki makro değişkenler yatırım kararlarında önemli rol oynamaktadır. Türkiye'de uzun yıllardır süregelen yüksek oranlı enflasyon, istikrarsız büyüme ve politik sorunlar, uzun vadeli plan yapmayı büyük ölçüde zorlaştırmıştır. Ayrıca, ekonomik konularda alınan kararların zamanında ve tam olarak uygulanamaması, kararların sık değiştirilmesi yabancı yatırımcıyı caydırmaktadır. Hukuk sistemindeki aksaklıklar ve özellikle bu konuda ihtisas mahkemelerinin olmaması da olumsuz bir etken olarak göze çarpmaktadır. Bürokrasinin yavaş işlemesi ve sürekli değişmesi de diğer bir sınırlayıcı faktördür. Gelişmekte olan ülke örneklerinde de görüldüğü gibi, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artmasında özelleştirmenin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Türkiye, 2,7 milyar ABD doları 2000 yılında olmak üzere, 1986-2000 döneminde toplam 7,3 milyar ABD dolarlık özelleştirme geliri elde etmiştir. Özelleştirmedeki düşük performansın yanısıra yabancıların bu işlemlerdeki payının sınırlı olması da yabancı sermaye girişlerinin beklenenin gerisinde kalmasına neden olmuştur.

**TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI
(MİLYAR ABD DOLARI)**

	Yabancı Sermaye İzinleri	Yurtdışı Yerleşik			Yurtiçi Yerleşik			Net Yabancı Sermaye
		Giriş	Çıkış	Net	Giriş	Çıkış	Net	
1992	1.820	911	-67	844	1	-66	-65	779
1993	2.063	746	-110	636	51	-65	-14	622
1994	1.477	636	-28	608	1	-50	-49	559
1995	2.938	934	-49	885	1	-114	-113	772
1996	3.835	914	-192	722	23	-133	-110	612
1997	1.678	852	-47	805	21	-272	-251	554
1998	1.647	953	-13	940	29	-396	-367	573
1999	1.700	813	-30	783	10	-655	-645	138
2000	3.060	1.707	-725	982	159	-1.029	-870	112
1992-2000	20.218	8.466	-1.261	7.205	296	-2.780	-2.484	4.721

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, TCMB.

1992-2000 yılları arasında 20,2 milyar ABD dolarlık yabancı sermaye yatırımına izin verilmiş, ancak bu tutarın yüzde 42'si gerçekleşmiştir. Böylece, bu dönemde, net doğrudan yabancı sermaye yatırımı 4,7 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır.

TABLO II.3.8
SERMAYE HAREKETLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI
(Milyon ABD doları)

	1999	2000
Toplam Sermaye Girişi	4.670	9.445
Genel Hükümet ⁽¹⁾	1.205	6.227
Bankalar ⁽¹⁾	1.885	4.636
Diğer Sektörler ⁽¹⁾	3.111	5.890
Diğer Sermaye Girişleri	-1.531	-7.306

Kaynak: TCMB.

2000 Portföy , orta-uzun, kısa vadeli net sermaye girişlerini kapsamaktadır.

Kısa vadeli sermaye girişleri ise 2000 yılında 4 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Kısa vadeli sermaye hesapları ilk yedi ayda sürekli çıkış yönünde gerçekleşirken, Ağustos ayından itibaren bu eğilim tersine dönmüştür. Özel sektörün sağladığı ticari krediler ve bankaların kısa vadeli borçlanmaları kısa vadeli sermaye girişinde belirleyici olmuştur. Ancak bu dönemde kısa vadeli mevduatta, daha çok kişilerin ve ticari bankaların döviz hesaplarını içeren DTH kaynaklı azalış gözlenmiştir.

Toplam brüt rezervler 22 Kasım 2000 tarihinde 41,7 milyar ABD doları seviyesindeyken yaklaşık 5 milyar ABD doları azalarak 8 Aralık 2000 tarihinde 36,5 milyar ABD doları düzeyine kadar gerilemiştir. Bu dönemde, Merkez Bankası döviz rezervleri de 24,4 milyar ABD dolarından 19,6 milyar ABD dolarına düşmüştür. Bu gelişmenin sonucunda, Aralık ayı başında IMF tarafından 7,5 milyar ABD doları Ek Rezerv Kolaylığı (SRF), 2,9 milyar ABD doları Stand-by kredileri olmak üzere toplam 10,4 milyar ABD doları fonun taksitler halinde Türkiye'ye aktarılacağı açıklanmış ve 28 Aralık 2000 tarihinde 2,8 milyar ABD doları tutarındaki ilk bölümü kullanılmıştır. IMF kaynağına ek olarak, yine aynı tarihte Dünya Bankası tarafından 780 milyon ABD doları tutarında Mali Sistem Uyum kredisinin (FSAL) ilk taksiti temin edilmiştir. Hazinesin uluslararası onbir bankadan sağladığı 1 milyar ABD doları tutarındaki sendikasyon kredisi girişi Aralık ayı içerisinde gerçekleşmiştir. Özetle, Aralık ayında uluslararası kuruluşlardan sağlanan krediler Kasım ayında gerçekleşen yüklü sermaye çıkışlarını ve rezerv azalışının bir bölümünü telafi etmiştir.

Kasım ayında likidite sıkışıklığı nedeniyle piyasada gözlenen tedirginlik ortamı Merkez Bankasının yoğun döviz satışına sebep olmuş, ancak uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredilerle rezervlerdeki azalış telafi edilmiştir.

DÖVİZ KURU PARİTE DEĞİŞİMİNİN CARİ İŞLEMLER DENGESİNE ETKİSİ

ABD ekonomisinin, ileri teknoloji ürünlerindeki hızlı gelişmenin de etkisiyle, büyüme performansını sürdürmesi, ABD’de uzun vadeli getirilerin Avrupa’ya göre daha yüksek olması, Euro alanı ülkelerin işgücü piyasalarındaki yapısal sorunların sürmesi ve uyumlu para-maliye politikası uygulamaları konusundaki tereddütler ABD dolarının euroya karşı değer kazanmasına neden olmuştur.

Euro/ABD doları paritesi, 1999 yılı Ocak ayı sonunda 1,141 iken Aralık ayı sonunda 1,004’e, 2000 yılı Aralık ayı sonunda ise 0,921’e gerilemiştir. Uluslararası piyasalarda çapraz kurlardaki bu gelişmeler, başta dış ticaret olmak üzere ödemeler dengesinin gelir ve gider kalemleri, dış borç stoku, DTH ve enflasyon üzerinde etkili olmaktadır.

DÖVİZ KURU PARİTELERİ

	Euro/ABD doları	
	Ortalama	Ay sonu
1999 Ocak	1,161	1,141
Aralık	1,011	1,004
2000 Ocak	1,012	0,981
Şubat	0,984	0,971
Mart	0,965	0,955
Nisan	0,949	0,911
Mayıs	0,906	0,932
Haziran	0,949	0,957
Temmuz	0,941	0,924
Ağustos	0,906	0,891
Eylül	0,873	0,877
Ekim	0,856	0,846
Kasım	0,855	0,869
Aralık	0,944	0,921

Kaynak : TCMB.

TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü aylık döviz vaziyet raporlarından yapılan hesaplamalara göre 2000 yılında cari işlem gelirlerinin yüzde 52,1’i ABD doları, yüzde 42,5’i euro ve kalanı diğer para birimlerinden oluşmaktadır. Son iki yılda ABD dolarının payında azalma gözlenirken euro’yu oluşturan para birimlerinin payında artış meydana gelmiştir. Diğer taraftan, 2000 yılında cari işlem giderleri içinde ABD dolarının payı yüzde 60,6 , euronun payı yüzde 33,8 ve diğer para birimlerinin payı ise yüzde 5,6’dır. Son yılda, ABD doları payındaki yükselmenin nedeni genelde ABD dolarına bağlı olan enerji ithalatındaki artıştır. Cari işlem gelir ve giderlerinin toplamı dikkate alındığında, 1997-2000 döneminde ABD dolarının payı ortalama yüzde 57,2 , euronun payı yüzde 36,4 ve diğer para birimlerinin payı ise yüzde 6,4’tür. Bu dönemde

diğer para birimlerinin payında azalma gözlenirken euronun payında artış meydana gelmiş, ABD doları ise önemini korumuştur. TCMB tarafından 1 ABD doları + 0,77 eurodan oluşturulan kur sepetinin 1999 yılı sonundaki yapısı cari işlem hacminin döviz kuru kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir. 1999 yılı sonunda kur sepeti içinde ABD dolarının payı yüzde 56,2 iken euronun payı yüzde 43,8 idi. 2000 yılı içinde ABD dolarının değer kazanması nedeniyle payı yüzde 58,4'e yükselirken euronun payı yüzde 41,6'ya gerilemiştir. Ancak, bu paylar da cari işlemler hacminin döviz kompozisyonu ile önemli bir fark göstermemektedir.

CARİ İŞLEM GELİR VE GİDERLERİNİN DÖVİZ KOMPOZİSYONU
(ABD doları Karşılığı, Yüzde Pay)

	1997	1998	1999	2000	Ortalama
Cari İşlem Gelirleri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
ABD doları	57,61	57,17	53,52	52,06	55,09
Euro/Ecu	36,62	37,49	40,84	42,54	39,37
Diğer	5,76	5,34	5,64	5,40	5,54
Cari İşlem Giderleri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
ABD doları	58,58	58,81	59,24	60,63	59,32
Euro/Ecu	32,84	33,27	34,12	33,77	33,50
Diğer	8,58	7,92	6,64	5,60	7,19

Kaynak : TCMB.

Cari işlem kalemlerinin gelir ve gider ayırımı itibariyle döviz kompozisyonları baz alınarak 2000 yılı için parite etkisi hesaplanmıştır. Çapraz kur değişimlerinin, cari işlem gelirlerini 2,9 milyar ABD doları azaltıcı etkisi olurken, cari işlem giderlerinde bu etki 3,1 milyar ABD doları düzeyindedir. Gelir ve gider kalemleri üzerindeki etki netleştirildiğinde, 2000 yılında, ABD dolarının başta euro olmak üzere diğer yabancı paralar karşısında önemli ölçüde değer kazanmasının cari işlem açığını 181 milyon ABD doları artırdığı görülmektedir.

CARİ İŞLEMLER DENGESİNE PARİTE ETKİSİ
(Milyon ABD doları)

	Cari pariteler	1999 pariteleri	ETKİ
Cari İşlem Gelirleri	44.283	47.177	-2.894
ABD doları	23.052	23.052	-
Euro/Ecu	18.839	21.733	-2.894
Diğer	2.392	2.392	-
Cari İşlem Giderleri	59.286	62.362	-3.076
ABD doları	35.944	35.944	-
Euro/Ecu	20.019	23.095	-3.076
Diğer	3.323	3.323	-

Kaynak : TCMB.

II.3.4. Dış Borçlar

Kısa vadeli dış borçlar 2000 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yıl sonuna göre yüzde 13,2 artmıştır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan 1996 yılı ve sonrasını kapsayan yeni dış borç stoku verilerine göre, dış borç stoku 2000 yılı Eylül sonu itibariyle 106,9 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. 1999 yıl sonu ile karşılaştırıldığında, toplam dış borç stoku 2000 yılı ilk dokuz ayında yüzde 3,9 oranında artarken, orta ve uzun vadeli borçlar yüzde 1,2, kısa vadeli borçlar ise yüzde 13,2 oranında artış göstermiştir.

2000 yılı içinde Hazine, yüzde 60'ı yılın ilk yarısında olmak üzere, 7,5 milyar ABD doları tutarında tahvil yoluyla dış finansman sağlamıştır. Hazine'nin yoğun tahvil ihraçlarına paralel olarak orta ve uzun vadeli dış borçlar 2000 yılı ilk yarısında artarken, yılın üçüncü çeyreği itibariyle azalma eğilimine girmiştir. Diğer taraftan, kısa vadeli dış borçlanma yılın üçüncü çeyreğinden itibaren ağırlık kazanmış ve kısa vadeli borçların toplam dış borç stoku içerisindeki payı 1999 yılı sonunda yüzde 22,8 iken, 2000 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 24,8'e yükselmiştir.

TABLO II.3.9
DIŞ BORÇ STOKU VE VADE YAPISI
(Milyar ABD doları)

	1997	1998	1999	2000-I	2000-II	2000-III
Dış Borç Stoku	84,8	97,0	102,9	104,4	106,9	106,9
Kısa Vadeli Borçlar	18,0	21,2	23,5	24,7	24,9	26,5
TCMB	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6
Ticari Bankalar	8,5	11,2	13,2	14,4	14,0	15,8
Diğer Sektörler	8,6	9,2	9,6	9,6	10,2	10,1
Orta-Uzun Vadeli Borçlar	66,8	75,7	79,4	79,7	82,0	80,4
TCMB	39,3	40,5	43,4	44,6	46,8	46,6
Ticari Bankalar	10,9	12,1	10,3	10,0	10,4	10,1
Özel Sektör	16,6	23,2	25,7	25,1	24,9	23,6
Finansal	5,5	7,0	6,7	6,0	5,8	5,5
Finansal Olmayan	11,1	16,2	18,9	19,2	19,0	18,1
Dış Borç Stoku/GSMH	44,1	47,0	55,6	52,4	53,6	53,6

Kaynak: TCMB, HM.

Dış borç stokunun döviz kompozisyonu kısa ve orta-uzun vadeli ayırımında farklılıklar göstermektedir. 2000 yılı Eylül ayı sonu itibariyle, ABD doları cinsinden borçlar kısa vadeli dış borçların yüzde 68,8'ini, orta ve uzun vadeli borçların ise yüzde 51,9'unu oluşturmaktadır. Euro ve euroyu oluşturan para birimleri cinsinden borçlanmalar orta ve uzun vadeli borçlanmada önemli yer tutmaktadır.

TABLO II.3.10
DÖVİZ KOMPOZİSYONU İTİBARIYLA
DIŞ BORÇ STOKUNA PARİTE ETKİSİ⁽¹⁾
(Milyon ABD doları)

	1999 Yıl Sonu Kuru ile 1999 Dış Borç Stoku (A)	2000 Eylül				
		Önceki Yıl Sonu Kuru ile (B)	Dönem Sonu Kuru ile (C)	Kur Farkı (C-B=D)	Nominal Hareket (C-A=E)	Reel Hareket (E-D=F)
ABD Doları	53.936	60.028	60.028	0	6.092	6.092
Alman Markı	26.377	25.048	21.741	-3.307	-4.636	-1.329
Euro	7.360	12.416	10.874	-1.542	3.514	5.056
Ö. Çekme Hakları	899	1.418	1.340	-78	441	519
İsviçre Frangı	950	829	763	-66	-187	-121
İngiliz Sterlini	803	884	803	-81	0	81
Japon Yeni	7.993	7.788	7.346	-442	-647	-205
Fransız Frangı	1.186	1.127	987	-140	-199	-59
Hollanda Florini	714	718	632	-86	-82	4
Diğer(ABD)	2.672	2.698	2.416	-282	-256	26
TOPLAM	102.891	112.955	106.931	-6.024	4.040	10.064

Kaynak: TCMB, HM.

(1) (A) 1999 yıl sonu dış borç stoku, 1999 yıl sonu kuru ile ABD doları karşılığı; (B) 2000 yılı Eylül ayı dış borç stoku, 1999 yıl sonu kuru ile ABD doları karşılığı; (C) 2000 yılı Eylül ayı dış borç stoku, 2000 yılı Eylül ayı kuru ile ABD doları karşılığı; (D) Borç stokunun 2000 yılı dönem sonu kuru ile hesaplanan tutarı ile, 1999 yıl sonu kuru ile hesaplanan tutarı arasındaki farktır; (E) 1999 yılı borç stoku rakamıyla 2000 yılı dönem sonu borç stoku rakamları arasındaki farktır; (F) Nominal hareket - Kur farkı.

Döviz kompozisyonuna ve miktarlara bağlı olarak çapraz kurlardaki değişimler dış borç stokunun ABD doları karşılığı değerini etkilemektedir. 2000 yılı Eylül ayı sonunda euronun ABD doları karşısında yüzde 14,7 oranında değer kaybetmesi ABD doları cinsinden hesaplanan dış borç stokunu azaltıcı yönde etkilemiştir. Benzer şekilde, euro dışında da diğer tüm döviz cinslerinde çapraz kur değişimleri dış borç stokunun ABD dolar karşılığını azaltıcı yönde gelişmiştir. Bu etki, döviz kompozisyonlarına bağlı olarak orta-uzun vadeli borçlanmalarda daha fazladır. Çapraz kur değişiminin 6 milyar ABD doları tutarında azaltıcı etkisi arındırıldığında, dış borç stokundaki reel değişimin 10,1 milyar ABD doları artış yönünde olduğu görülmektedir. Söz konusu çapraz kur etkisi kısa vadeli dış borçlarda 1,1 milyar ABD doları iken, orta-uzun vadeli dış borçlarda 4,9 milyar ABD dolarıdır (Tablo II.3.10).

Bir ülkenin borç ödeme kapasitesine ilişkin önemli bir gösterge olan ve dış borç anapara ve faiz ödemelerinin döviz gelirlerine oranı olarak hesaplanan dış borç servis oranı 1999 yılı sonundaki yüzde 34,6'lık düzeyinden 2000 yılı sonunda

Dış borç servisi 2000 yılı sonunda 1999 yılı sonuna göre 2,84 puan artış kaydetmiştir.

2,8 puan artarak yüzde 37,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu gerçekleşme, euronun uluslararası piyasalarda önemli oranda değer kaybetmesine paralel olarak ihracat performansımızdaki gerileme ile diğer mal ve hizmet gelirlerindeki sınırlı artıştan kaynaklanmaktadır (Tablo II.3.11).

TABLO II.3.11
DIŞ BORÇ SERVİS ORANI
(Milyon ABD doları)

	1997	1998	1999	2000
Dış borç servisi	12.418	16.513	18.316	21.937
-Anapara	7.830	11.690	12.866	15.638
-Faiz	4.588	4.823	5.450	6.299
Toplam döviz gelirleri	58.472	62.590	52.886	58.545
-İhracat ⁽¹⁾	32.647	31.220	29.325	31.214
-Diğer mal ve hizmet gelirleri	21.273	25.802	18.748	22.320
-Karşılıksız transferler (özel)	4.552	5.568	4.813	5.011
Dış borç servis oranı	21,24	26,38	34,63	37,47

Kaynak : TCMB, HM.

(1) Bavul ticareti ve transit ticaret dahil.

TABLO II.3.12
BRÜT REZERVLER İLE KISA VADELİ BORÇLAR (KVB) FARKI⁽¹⁾
(Milyon ABD doları)

	1997	1998	1999	2000-I	2000-II	2000-III	2000-IV
Brüt Döviz Rez.-KVB	8.050	7.277	9.650	8.512	9.477	9.283	8.868
Merkez Bankası	17.530	18.816	22.492	22.246	23.864	23.905	21.519
Bankalar	-878	-2.386	-3.227	-4.121	-4.186	-4.529	-5.292
Diğer Sektörler ⁽²⁾	-8.602	-9.153	-9.614	-9.614	-10.201	-10.094	-11.359
Brüt Rez ⁽³⁾ -KVB	9.122	8.289	10.662	9.522	10.472	11.628	5.874

Kaynak: TCMB.

(1) (-) işareti açığı göstermektedir.

(2) Diğer sektörlerin yurt dışı döviz mevcut ve alacaklarına ilişkin veri olmadığından tutarlar bu sektörlerin yurt dışına olan borçlarını yansıtmaktadır.

(3) Brüt rezervler, altın ve döviz rezervlerinin toplamıdır.

Kasım ayı sonunda yaşanan mali kriz nedeniyle yıl sonunda brüt rezervler ile kısa vadeli borçlar farkı önemli ölçüde gerilemiştir.

Likidite durumu için önemli göstergelerden biri olan brüt rezervler ile kısa vadeli borçlar farkı, 2000 yılında 1999 yıl sonuna göre azalırken, yılın ilk altı ayında artış eğilimi göstermiştir. Sözkonusu artış yılın ilk yarısında orta ve uzun vadeli sermaye girişlerine paralel olarak Merkez Bankası döviz rezervlerindeki yükselişten kaynaklanmıştır. Ancak, 2000 yılı sonunda yaşanan mali kriz nedeniyle döviz rezervlerindeki düşüş brüt rezervler ve kısa vadeli borçlar farkının önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Ticari bankalar ve diğer sektörlerin likidite durumu yıl boyunca bozulma eğilimi göstermiştir.

II.4. FİYATLAR

II.4.1. Fiyatlardaki Gelişmeler

Ekonomide, 1970'lerin ikinci yarısından beri yüksek ve dalgalı bir enflasyon yaşanmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllarda yüksek kamu açığı ve bu açığın artan ölçüde iç borçlanma yoluyla finanse edilmesi faizler üzerindeki risk primini yükselterek, enflasyonist beklentilerde katılık yaratmıştır. Son iki yılda, yüksek reel faizlere karşın sermaye girişlerinin sınırlı kalması iç borç/GSMH oranının da bozulmasına neden olmuştur.

2000 yılında uygulamaya konulan program enflasyonla mücadele için döviz kurunun nominal çapa olarak kullanılmasını benimsemiştir. Böylece, ticarete konu olan mal fiyatlarının ve beklentilerin etkilenecek enflasyonun düşürülmesi, dolayısıyla faiz oranlarının makul seviyelere indirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, döviz kuru sepetinin değeri, yüzde 20'lik TEFE yıl sonu hedefi doğrultusunda ileriye yönelik olarak önceden açıklanmıştır. Ayrıca, kamu mal ve hizmet fiyatları ile gelirler politikasının da öngörülen enflasyona göre belirlenmesi benimsenmiştir.

2000 yılı sonunda enflasyon 1986 yılından bu yana en düşük seviyesine gerilemekle birlikte yıl sonu hedeflerine ulaşılamamıştır.

TABLO II.4.1
ENFLASYON
(Yıllık Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000
TÜFE	69,7	68,8	39,0
Ticarete Konu Olan Mallar	62,9	55,3	34,6
Ticarete Konu Olmayan Mallar	78,6	85,1	42,1
Mal Grubu	61,6	61,3	34,6
Hizmetler Grubu	89,0	83,9	47,0
TEFE	54,3	62,9	32,7
Tarım	71,9	30,0	39,8
Özel İmalat	53,6	59,7	33,6
Kamu İmalat	29,8	130,0	20,2
Enerji	69,9	71,3	37,4

Kaynak:DİE, TCMB.

2000 yılı sonunda enflasyon 1986 yılından bu yana en düşük seviyesine gerilemekle birlikte yıl sonu için hedeflenen seviyenin üzerinde gerçekleşmiştir (Tablo II.4.1).

Enflasyon hedefinden sapmanın önemli nedenlerinden biri, Ocak ve Şubat aylarında gerçekleşen fiyat artışlarının beklenenin oldukça üzerinde olmasıdır. Söz konusu aylardaki fiyat artışları 1999 yılı sonunda yapılan yüksek kamu zamları ve kur ayarlamalarının dolaylı etkilerinden ve katma değer vergisi oranlarındaki iki puanlık artıştan kaynaklanmıştır. Ticarete konu olmayan mal ve hizmet fiyat artışlarında önemli yavaşlama gözlenmesine karşın, bu sektörlerdeki katılımlar nedeniyle öngörülen enflasyona uyum yavaş olmuştur. ABD dolarının Euro karşısında değer kazanması, döviz kuru sepetinin enflasyonla mücadelede etkinliğini azaltırken, faizlerdeki hızlı düşüşün bazı sektörlerde iç talebi canlandırması da enflasyon hedeflerine ulaşılmasını engellemiştir.

TABLO II.4.2
DÖNEMLER İTİBARIYLA FİYAT ARTIŞLARI
(Yüzde)

	1. Çeyrek		2. Çeyrek		3. Çeyrek		4. Çeyrek	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
TEFE	11,3	13,5	10,6	4,4	13,7	4,3	16,4	7,3
Özel İmalat Sanayi	9,7	11,7	12,4	6,7	13,4	5,9	14,3	5,9
TÜFE	12,5	11,9	11,5	5,3	14,7	7,7	17,4	9,6

Kaynak: TCMB.

II.4.2. Tüketici Fiyatları Endeksindeki Gelişmeler

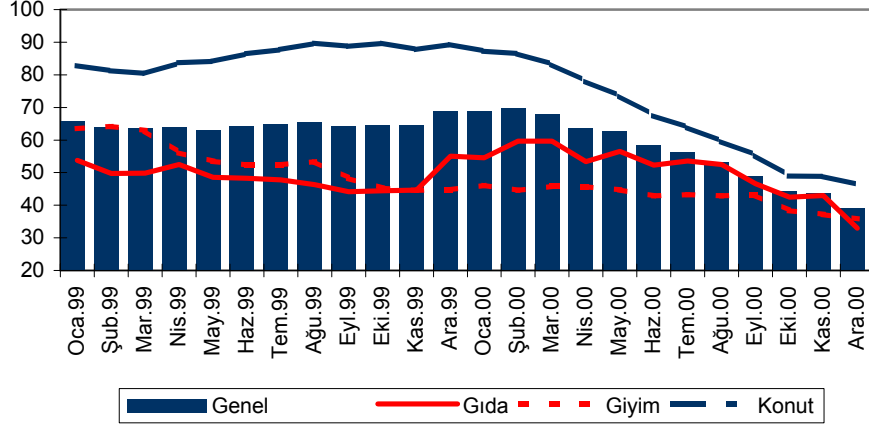
Enflasyonu Düşürme Programı çerçevesinde alınan önlemler, TÜFE enflasyonunu son 14 yılın en düşük düzeyine geriletmiştir.

TÜFE enflasyonu son 14 yılın en düşük düzeyine gerileyerek yüzde 39,0 olarak gerçekleşmiştir (Tablo II.4.3).

Alt kalemler itibariyle TÜFE incelendiğinde, endekste en yüksek ağırlığa sahip gıda, içki ve tütün sektöründe fiyat artış hızı yıllık bazda yüzde 33,0 olarak gerçekleşmiştir. Gıda alt grubundaki artış ise geçtiğimiz yıl yüzde 47,1 iken 2000 yılında yüzde 36,1'e gerilemiştir.

Dünya pamuk fiyatlarındaki hızlı artışa rağmen, giyim sektörü fiyat artış hızı yüzde 32,9 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında gözlenen iç talep canlanmasının homojen yapıda olmaması ve daha çok dayanıklı tüketim mallarında görülmesi, tüketim canlılığından giyim sektörünün çok da etkilenmediğine işaret etmektedir. Bunun yanısıra ayakkabı sektöründe yıllık bazda fiyat artışı yüzde 44,6 ile genel artışın 5,6 puan üstünde gerçekleşmiştir. Özellikle 2000 yılı içinde bavul ticaretinde ve turizm sektöründe görülen canlanmayla birlikte deri fiyatlarının artması bu gelişmede etkili olmuştur (Grafik II.4.1).

GRAFİK II.4.1
TÜFE VE BAŞLICA ALT KALEMLER (1999-2000)
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: DİE.

Konut sektörünün TÜFE artışına katkısı diğer yıllara göre azalmasına rağmen artış oranı TÜFE'nin oldukça üzerinde, yüzde 46,3 olarak gerçekleşmiştir. Kira yasasının geçerli olduğu 18 Şubat 2000'den itibaren kira artışlarında önemli düşüşler gözlenirken, yasanın eski kontratları içermemesi ve bir kısım geriye dönük endeksleme alışkanlığının sürmesi, konut sektörünün en önemli alt kalemi olan kira artışlarının yüzde 49,1 olarak gerçekleşmesine neden olmuştur (Grafik II.4.1).

Enflasyonu düşürme programı, bir çok sektörde enflasyonun aşağıya doğru inmesini sağlarken, bazı sektörlerde iç talep kaynaklı fiyat artışlarına neden olmuştur. Kura dayalı programların başlangıcında gözlenen dayanıklı tüketim malı talebi artışı, ertelenen yurt içi talep ile birleşerek özellikle ev eşyası grubunda yer alan elektrikli ve elektriksiz ev aletleri ve mobilya sektörü fiyatlarını yukarı çekmiştir. Bu sektörlerde fiyatlar sırasıyla yüzde 48 ve yüzde 44 oranında artmıştır.

Ulaştırma sektörünün en önemli girdisi olan petrol ürünleri fiyatlarının kontrol altında tutulması, bu sektörün fiyatlarının yıllık artış hızının, genel TÜFE artışının 11 puan altında gerçekleşmesini sağlamıştır.

Eğitim sektörü fiyatları 2000 yılında, yıllık bazda yüzde 27,5 oranında artmıştır. Bunda, uygulanan gelir politikasının etkisiyle özel okul ücretlerindeki artışın geçmiş yıllara göre daha düşük belirlenmesi ve Devletin üniversite harçları

Enflasyonu düşürme programı, bir çok sektörde enflasyonun aşağıya doğru inmesini sağlarken, bazı sektörlerde iç talep kaynaklı fiyat artışlarına neden olmuştur.

ile eğitim araçları fiyatlarının belirlenmesinde hedef enflasyonu dikkate alması etkili olmuştur.

Sağlık, diğer mal ve hizmet fiyatları ile turizm sektöründeki canlılık nedeniyle, lokanta, pastane ve otel hizmetleri fiyatları, genel ortalamanın üzerinde artış göstermiştir.

TABLO II.4.3
TÜFE VE TEFE'YE ALT KALEMLERİN KATKILARI
(Yüzde)

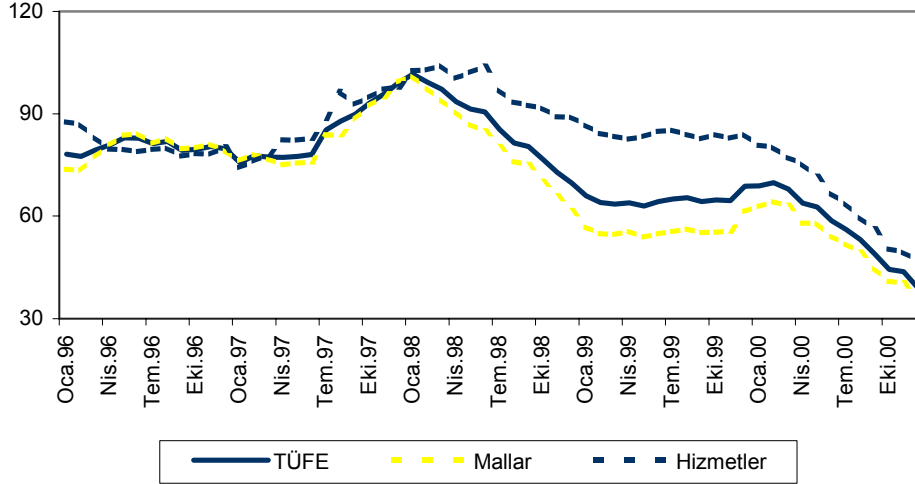
	Ağırlık (A)	1999		2000	
		Yıllık Değişim (B)	Katkı (A*B)	Yıllık Değişim (B)	Katkı (A*B)
TÜFE	100	68,8	-	39,0	-
Gıda	31,1	55,0	17,1	33,0	10,3
Giyim	9,7	44,7	4,3	25,8	2,5
Konut	25,8	89,3	23,0	46,3	11,9
Ev Eşyası	9,4	57,1	5,3	43,5	4,1
Sağlık	2,8	71,1	2,0	51,0	1,4
Ulaşım	9,3	93,9	8,7	27,7	2,6
Kültür	3,0	58,5	1,7	36,6	1,1
Eğitim	1,6	79,7	1,3	27,5	0,4
Lokanta	3,1	58,8	1,8	45,9	1,4
Diğer	4,4	60,7	2,7	48,3	2,1
TEFE	100	62,9	-	32,7	
Tarım	22,2	30,0	6,7	39,8	8,8
Madencilik	2,5	94,1	2,3	46,1	1,1
İmalat					
Kamu	16,5	130,0	21,5	20,2	3,3
Özel	54,6	59,7	32,6	33,6	18,3
Enerji	4,2	71,3	3,0	37,4	1,6

Kaynak: DİE.

TÜFE'deki gelişmeleri mal ve hizmet grupları itibariyle incelediğimizde, mal grubundaki fiyat artışlarının hedeflere daha fazla yaklaştığı görülmektedir.

Mal grubunun çoğunluğunun dış ticarete konu mallardan oluşması, bunun yanı sıra hizmet sektörünün dış ticarete açık olmaması nedeniyle rekabetin yurt içi rekabetle sınırlı kalması hizmet sektörü fiyat artışlarının mal grubunun üzerinde gerçekleşmesine neden olmaktadır (Grafik II.4.2).

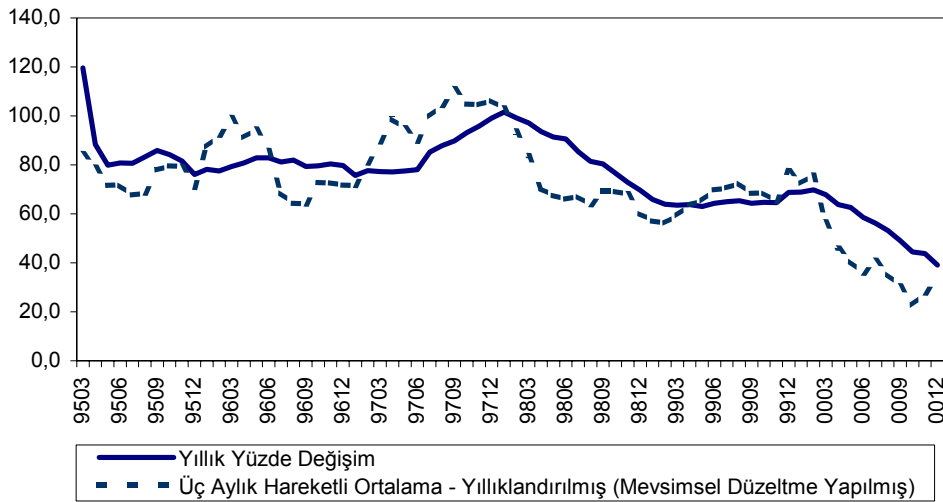
GRAFİK II.4.2
MALLAR-HİZMETLER
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: DİE.

Yıllık bazda incelendiğinde hizmet sektörü fiyat artışları, 2000 yılında yüzde 47 olarak gerçekleşmiştir. Mal grubunda ise fiyat artışları yıllık bazda 2000 yılında, hizmet sektörünün 12,4 puan altında yüzde 34,6 olmuştur. Hizmet sektöründeki en büyük katılık konut ve sağlık sektöründen kaynaklanmaktadır.

GRAFİK II.4.3
TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (1995-2000)

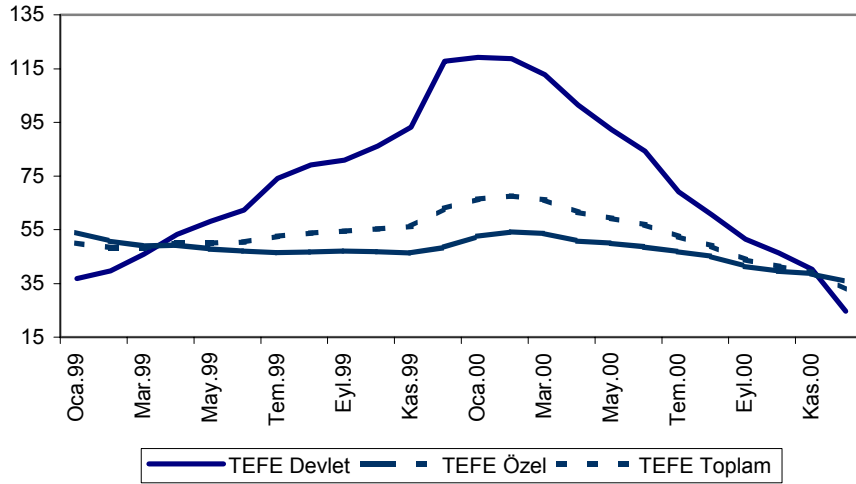
Kaynak: DİE, TCMB.

II.4.3. Toptan Eşya Fiyat Endeksi

TEFE 2000 yılı sonunda yüzde 32,7 oranında artış ve 2000 yılı başında uygulamaya konulan program çerçevesinde açıklanan hedefin 12,7 puan üzerinde gerçekleşmiştir. 1999 yılı sonundaki yüksek kamu zamları ve kur ayarlamalarının yılın ilk çeyreğindeki gecikmeli etkileri, bazı sektörlerin fiyatlarındaki katılıkların tamamıyla ortadan kalkmaması, ABD dolarında ve ithal girdi fiyatlarındaki yükselişin maliyetleri artırması, tarım fiyatlarının yüksek gerçekleşmesi ve iç talebin canlı olması, enflasyon hedefinin aşılmasına neden olmuştur.

TEFE 2000 yılı sonunda yüzde 32,7 oranında artmış ve 2000 yılı başında uygulamaya konulan program çerçevesinde açıklanan hedefin 12,7 puan üzerinde gerçekleşmiştir. 1999 yılı sonundaki yüksek kamu zamları ve kur ayarlamalarının yılın ilk çeyreğindeki gecikmeli etkileri, bazı sektörlerin fiyatlarındaki katılıkların tamamıyla ortadan kalkmaması, ABD dolarında ve ithal girdi fiyatlarındaki yükselişin maliyetleri artırması, tarım fiyatlarının yüksek gerçekleşmesi ve iç talebin canlı olması, enflasyon hedefinin aşılmasına neden olmuştur.

GRAFİK II.4.4
TEFE, (1999-2000)
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: DİE.

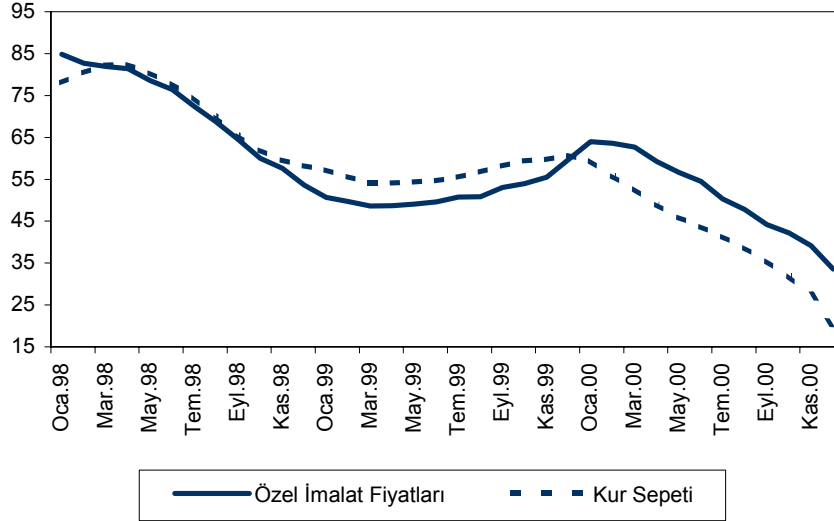
Özel imalat sanayi fiyatlarındaki sapma önemli ölçüde, alt sektörlerdeki fiyat artışlarının homojen bir yapıya sahip olmaması ve dolayısıyla kurdaki istikrarın bu sektörlerin fiyatlarına bire bir yansımamış olmasından kaynaklanmıştır.

Özel imalat sanayi fiyatlarındaki sapma önemli ölçüde, alt sektörlerdeki fiyat artışlarının homojen bir yapıya sahip olmaması ve dolayısıyla kurdaki istikrarın bu sektörlerin fiyatlarına bire bir yansımamış olmasından kaynaklanmıştır. TEFE artışında 1999 yılı sonunda gerçekleştirilen ve 2000 yılının ilk aylarına da sarkan kamu zamları etkili olsa da, 2000 yılı boyunca fiyat artış hızındaki yavaşlama kamu kesiminde daha belirgin olmuştur (Grafik II.4 4). TEFE’de yılın son altı ayı incelendiğinde de kamu fiyatlarının özel sektör fiyatlarının üstünde olmasına rağmen çok daha hızlı bir şekilde düştüğü ve tarım fiyatları artışının TEFE içindeki önemini kaybettiği görülmektedir. Özel sektörün fiyatlandırma davranışlarında ise beklendiği kadar kırımla gerçekleşmemiştir.

TEFE içinde yüzde 22,2 oranında ağırlığa sahip olan tarım sektörü fiyatları 1999 yılında yüzde 30,0, 2000 yılında ise yüzde 39,8 oranında artmıştır.

TEFE'nin yaklaşık yüzde 55'ini oluşturan özel imalat sanayi sektörü fiyatları, para ve kur politikasına oldukça duyarlı olup uzun zamandan beri çekirdek enflasyon olarak nitelendirilmektedir (Grafik II.4.5). Özellikle kur değişimlerinin yurt içi fiyatlara geçişi özel imalat sektörü için oldukça çabuk gerçekleşmektedir.

GRAFİK II.4.5
ÖZEL İMALAT FİYATLARI VE KUR SEPETİ
(Yıllık Yüzde Değişim)

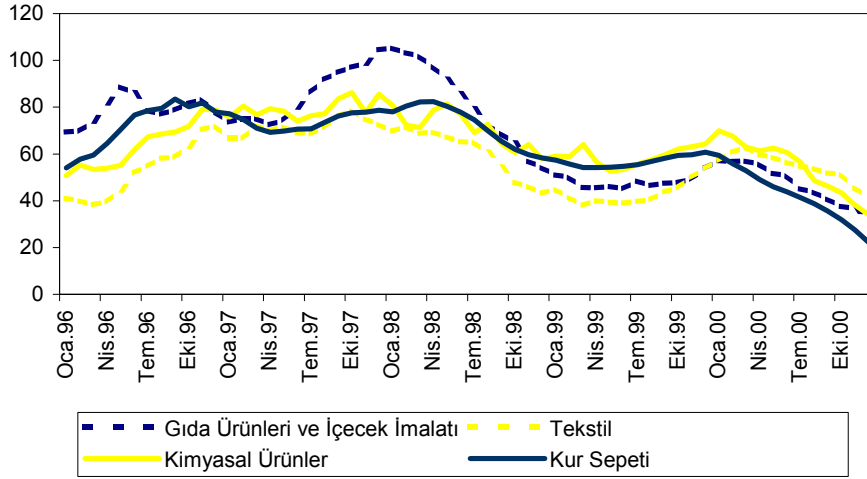
Kaynak: DİE, TCMB.

Özel imalat sanayi fiyatları 2000 yılında yüzde 33,6 oranında artmış ve fiyat artışları alt sektörlere göre önemli farklılıklar göstermiştir.

Özel imalat sanayi içerisinde en yüksek paya sahip olan gıda sektöründe 1999 yılında yüzde 53,9 olan fiyat artışı 2000 yılında yüzde 29,4'e gerileyerek genel artış oranının altında kalmıştır (Grafik II.4.6).

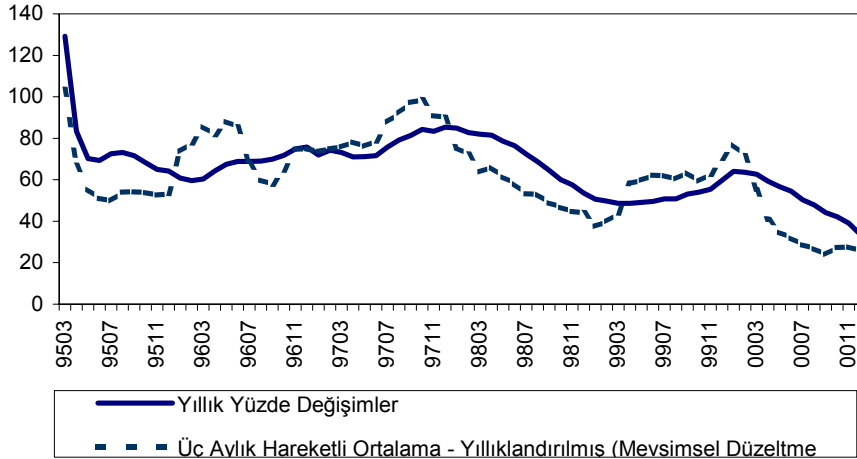
Özel imalat sanayi fiyatları 2000 yılında yüzde 33,6 oranında artmıştır.

GRAFİK II.4.6
GIDA, TEKSTİL, KİMYASAL ÜRÜN FİYATLARI VE KUR SEPETİ
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: DİE, TCMB.

GRAFİK II.4.7
ÖZEL İMALAT SANAYİ FİYAT ENDEKSİ, (1995-2000)

Kaynak: TCMB.

Tekstil ürünleri imalatı fiyatları 2000 yılı sonunda yıllık yüzde 41,5 oranında artmıştır.

Özel imalat sanayi içinde ikinci önemli yere sahip olan tekstil sektöründe fiyat artışları, sektörün uluslararası rekabete açık olması nedeniyle, geçmiş yıllarda, genelde özel imalat sanayi fiyat artışlarının altında seyretmiştir. Ancak 2000 yılında dünya pamuk fiyatlarındaki yükselişin etkisiyle tekstil ürünleri imalatı fiyatları, özel imalat sanayi genel fiyat artışının üzerinde, yüzde 41,5 oranında artmıştır.

Özel imalat sanayi fiyatları içinde üçüncü önemli yere sahip olan kimyasal madde ürünleri imalatı fiyatları 2000 yılı sonunda yıllık yüzde 34,1 oranında artmıştır. Sektörde petrol türevi ürünlerin aramalı olarak kullanılması ve bu ürünlerin fiyatlarının uluslararası piyasalarda yükselmesi ile ABD dolarının 2000 yılı boyunca nominal olarak değer kazanması sektördeki maliyetleri artırmıştır. Benzer durum, plastik ve kauçuk ürünleri fiyatlarında da gözlenmiştir.

TABLO II.4.4
TEFE VE ALT KALEMLER, 1994=100
(Yıllık Yüzde Değişim)

SEKTÖRLER	KAMU			ÖZEL			TOPLAM		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
GENEL	35,6	117,7	24,7	60,1	48,4	35,7	54,3	62,9	32,7
TARIM	—	—	—	71,9	30,0	39,8	71,9	30,0	39,8
Tarım, Avcılık	—	—	—	71,0	31,2	38,5	71,0	31,2	38,5
Ormancılık	—	—	—	93,2	14,4	72,7	93,2	14,4	72,7
Balıkçılık	—	—	—	80,0	12,7	46,1	80,0	12,7	46,1
MADENCİLİK	27,5	112,8	47,9	52,0	50,8	40,1	34,0	94,1	46,1
Kömür Madenleri	52,3	47,8	32,6	51,6	54,7	40,5	52,1	49,6	34,7
Ham Petrol, Doğalgaz	-23,0	352,0	68,1	-19,0	315,8	74,1	-22,7	349,5	68,5
Metal Cevheri	62,9	73,7	36,5	106,9	9,6	51,8	73,9	54,6	39,7
Taş Ocaklığı	33,7	60,1	28,1	50,1	33,7	24,4	45,3	40,8	25,6
İMALAT	29,8	130,0	20,2	53,6	59,7	33,6	47,1	76,7	29,4
Gıda	64,0	45,7	26,0	54,1	53,9	29,4	55,9	52,3	28,8
Tekstil	37,3	37,3	35,6	43,2	53,7	41,5	42,9	52,9	41,2
Giyim	90,3	20,4	38,3	74,6	49,4	34,6	75,0	48,6	34,7
Deri	11,4	15,4	97,1	65,4	51,7	33,5	52,9	45,6	42,1
Kağıt	58,5	71,4	43,6	44,5	75,3	30,6	48,3	74,2	34,3
Petrol Ürünleri	13,1	188,0	17,4	43,7	145,9	20,4	20,2	176,3	18,1
Kimyasal Ürünler	28,7	94,6	40,6	57,9	64,2	34,1	52,3	69,2	35,3
Plastik ve Kauçuk	—	—	—	47,1	70,3	42,7	47,1	70,3	42,7
Metalik Olm, Madenler	31,4	56,9	30,6	61,4	56,9	35,8	58,8	56,9	35,4
Metal Ana Sanayii	26,5	76,9	29,7	27,8	72,7	38,8	27,2	74,6	34,6
Metal Eşya	40,0	14,2	0,6	52,5	52,3	26,2	52,5	52,1	26,1
Makine-Teçhizat	42,7	33,3	57,1	56,0	50,3	32,7	55,9	50,1	32,9
Elektrikli Cihazlar	53,2	40,4	34,3	65,1	59,6	33,8	64,8	59,1	33,8
Motorlu Kara Taşıtı	—	—	—	59,9	50,6	36,0	59,9	50,6	36,0
ENERJİ	69,9	71,3	37,4	—	—	—	69,9	71,3	37,4
Elektrik	66,1	78,6	35,7	—	—	—	66,1	78,6	35,7
Su	87,1	41,8	46,0	—	—	—	87,1	41,8	46,0

Kaynak: DİE.

İç talepte gözlenen canlanma, özellikle motorlu kara taşıtları, metal ana sanayi ve elektrikli cihazlar sektöründe fiyat artışlarını olumsuz etkilemiştir.

Kamu imalat sanayi fiyatları 2000 yılında enflasyon hedefi ile uyumlu olarak yüzde 20,2 oranında artış göstermiştir.

Kamu imalat sanayi fiyatları 2000 yılında enflasyon hedefi ile uyumlu olarak yüzde 20,2 oranında artış göstermiştir. Kamu imalat sanayi içinde ağırlığı yüksek olan petrol ürünleri sektöründe yıllık fiyat artışı yüzde 17,4, tütün ve tütün mamulleri sektöründe ise yıllık fiyat artışı yüzde 10 oranında gerçekleşmiştir.

Enerji fiyatları 2000 yılında yüzde 37,4 oranında artış göstermiştir.

Uluslararası piyasalarda enerji fiyatlarındaki yükseliş, elektrik enerjisi üretim maliyetlerini olumsuz etkilemiş ve enerji fiyatları 2000 yılında yüzde 37,4 oranında artış göstermiştir.

II.4.4. Uluslararası Fiyatlardaki Gelişmeler

İthalat fiyatları 2000 yılında ilk onbir ayın ortalamalarına göre yüzde 4,9 oranında artmıştır.

Toplam ithalat içerisinde en büyük paya sahip olan imalat sanayi sektöründeki yüzde 2,3'lük fiyat gerilemesine rağmen, ham petrol fiyatlarındaki yüksek artış nedeniyle ithalat fiyat endeksi 2000 yılı Ocak-Kasım döneminde yüzde 4,9 oranında artmıştır (Tablo II.4.5, Tablo II.4.6).

TABLO II.4.5
İTHALAT FİYAT ENDEKSİ
(Oniki Aylık Ortalamalara Göre Yüzde Değişim)

	1998	1999	2000 ⁽¹⁾
GENEL	-4,1	-5,5	4,9
Tarım ve Ormancılık	-7,8	-17,1	-3,6
Madencilik ve Taşocakçılığı	-28,2	19,9	62,7
Hampetrol ve Doğalgaz	-32,6	30,1	74,5
İmalat Sanayi	0,2	-7,5	-2,3
Gıda Ürünleri ve İçecek	-0,3	-19,4	-11,7
Kok Kömürü, Petrol Ürünleri	-28,5	8,2	48,4
Kimyasal Madde ve Ürünler	-2,8	-8,2	4,2
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	3,4	-5,1	15,7
Ana Metal Sanayi	-8,3	-12,4	8,7

Kaynak: DİE.

(1) Ocak-Kasım ortalamalarına göre yüzde değişim.

TABLO II.4.6
HAM PETROL İTHALATI

	Miktar (Ton)	Değer (1000 Dolar)	Ortalama Fiyat	
			Dolar / Ton	Dolar / Varil
1997	23324262	3194145	136,9	18,6
1998	23526112	2083859	88,6	12,0
1999	22671708	2754939	121,5	16,5
2000 (Ocak-Ekim)	16838144	3293422	195,6	26,5

Kaynak: DİE.

1999 yılında 16,5 dolar/varil olan ham petrol ithal fiyatı, 2000 yılı ilk on ayında 26,5 dolar/varile yükselmiştir. Ancak, ham petrol fiyatlarındaki bu yükseliş yurt içi fiyatlara yansıtılmamıştır. Petrol fiyatlarının TEFE üzerindeki etkisi kok kömürü ve rafine petrol ürünleri imalatı alt sektöründen izlenebilmektedir. 2000 yılında bu alt sektördeki yıllık fiyat artışı yüzde 18,2 olarak gerçekleşmiştir. TEFE içindeki ağırlığı yaklaşık yüzde 9 olan bu alt sektör, yıl sonu itibariyle, yüzde 32,7 olarak gerçekleşen TEFE enflasyonundaki yavaşlamaya önemli bir katkı sağlamıştır. Uluslararası petrol fiyatlarındaki bu yükselişin yurt içi fiyatlara yansıtılmaması, TÜFE içinde ulaştırma grubundaki fiyat artışlarının da yüzde 27,7 oranına gerilemesine katkıda bulunmuştur.

TEFE içindeki Petrol ve Petrol Ürünleri alt kalemi 2000 yılında, ham petrol fiyatlarındaki hızlı artışa rağmen, yıllık bazda yüzde 18,2 oranında artmıştır.

Petrol ürünleri üretimi sektöründe kamunun ağırlıkta olması ve petrol üzerinden alınan vergi ve fonların yüksekliği, uluslararası fiyatların yurt içi fiyatlara yansıtılmamasına olanak sağlamıştır. Petrol ürünlerinden alınan Akaryakıt Tüketim Vergisi (ATV) 2000 yılı Şubat ayında maktu hale dönüştürülmüş, maktu verginin aylık TEFE artışına göre artırılması benimsenmiştir. Ayrıca vergi kaybını önlemek için de Mart-Haziran döneminde maktu vergilerde ek artış yapılması öngörülmüştür. Ancak uluslararası piyasalarda petrol fiyatlarındaki artışın süreklilik göstermesi ve enflasyonu düşürme hedeflerine öncelik verilmesi, maktu ATV miktarının yükseltilmesini önlemiş ve yıl içinde petrol ürünlerinden kesilen Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu (AFİF) kesintilerinin de sürekli değiştirilmesine yol açmıştır. Petrol ürünlerinden alınan vergilerdeki indirim, vergi kaybına neden olmuş, ancak kamu dengesinde programlananın ötesindeki iyileşme buna imkan vererek, enflasyonla mücadeleye öncelik verilmesini sağlamıştır.

Petrol fiyat artışının dolaylı ya da maliyet yönlü ilişkisinin en açık görülebildiği diğer sektörler, imalat sanayi alt sektörlerinden kimyasal ürünler ve plastik, kauçuk ürünleri imalatıdır. Bu alt sektörlerdeki fiyat artışı 2000 yılı itibarı ile sırasıyla yüzde 35,3 ve yüzde 42,7 olarak gerçekleşmiştir.

Petrol dışında metal, pamuk, üre ve kağıt hamuru fiyatları uluslararası piyasalarda 2000 yılında önemli artış göstermiştir.

III

PARA POLİTİKASI VE PİYASALAR

III.1. PARA POLİTİKASI

Para ve kur politikası sıkı maliye politikası ve yapısal düzenlemelerin yanısıra Enflasyonu Düşürme Programı'nın temel unsurunu oluşturmuştur. Para programı ile 2000 yılı sonuna kadar 1 ABD doları ve 0,77 eurodan oluşan kur sepetinin Türk lirası karşısındaki değerini yüzde 20'lik Toptan Eşya Fiyat Endeksi yıl sonu hedefi doğrultusunda ileriye dönük bir biçimde önceden açıklamıştır.

Önceden açıklanan döviz kuru sepeti yanısıra, değerlendirme hesabı hariç Net İç Varlıklar kalemi için tavan belirlenmesi ve Net İç Varlıklar kalemi etrafında bant uygulanması para politikasının diğer önemli unsurları olmuştur. Uygulamada Net İç Varlıklar bandı bir önceki üç aylık dönem sonunda gerçekleşen para tabanı büyüklüğü dikkate alınarak simetrik bir şekilde belirlenmiştir. Para tabanındaki artışların Net Dış Varlıklar kalemindeki artışlar yolu ile sağlanması öngörülmüştür.

Programın başlangıcında Türk lirası munzam karşılık oranları yüzde 8'den yüzde 6'ya düşürülmüş ve serbest kalan bu kısmın haftalık ortalamalar tutturulmak üzere Merkez Bankası'nda serbest tevdiat olarak tutulmasına başlanmıştır. Bu değişiklik ile, bankaların likidite yönetimlerinde esnekliklerinin artırılması amaçlanmıştır.

Merkez Bankası, Net İç Varlıklar hedefleri ile tutarlı bir biçimde açık piyasa işlemleri stratejisini kamuya açılan net kredilerdeki değişimleri telafi etmeye yönelik olarak belirlemiş ve üçer aylık dönem sonu itibari ile performans kriteri olarak kabul edilen Net İç Varlık hedeflerine ulaşmıştır. Geçmiş yıllarda piyasaya Açık Piyasa İşlemleri yoluyla verilecek likiditenin belirlenmesinde piyasanın olası likidite giriş ve çıkışları dikkate alınırken, 2000 yılı içinde Net İç Varlıklar bandı göz önünde bulundurulmuştur. Buna istisna olarak, Mart ayı ortasında uzun bayram tatili nedeniyle ortaya çıkan likidite ihtiyacı, para programında öngörüldüğü üzere, Merkez Bankası tarafından APİ yoluyla fonlanarak karşılanmıştır. Döviz kurlarındaki belirginliğin ve kurala dayalı para politikası uygulamasının sonucu

Merkez Bankası'nın 2000 yılında uyguladığı para ve kur politikası, enflasyonla mücadelede yönelik bir biçimde belirlenmiştir.

Uygulanan programda Merkez Bankası'nın, piyasadaki Türk lirası artışını önceden açıklanan döviz kurları çerçevesinde döviz alımı ve satımı yaparak karşılaması öngörülmüştür.

olarak risk priminin düşmesi 2000 yılı ilk yarısında faiz oranlarının hızlı bir şekilde gerilemesini de beraberinde getirmiştir.

Programda öngörülen para ve kur politikası ile kamu dengesine ilişkin performans kriterlerinin gerçekleştirilmesine karşın, yılın ikinci yarısında yapısal reformlar ve özelleştirmede gözlenen yavaşlama ile birlikte DİBS faizlerinde yükselme gözlenmiş ve DİBS faizlerindeki bu artış portföylerinde yüksek oranda Hazine kağıdı tutan bankaların likidite sağlamaya yönelik problemlerine neden olmuştur. 22 Kasım'da ortaya çıkan ve Aralık ayının ilk yarısında bir bankanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na alınmasını da beraberinde getiren yoğun likidite ihtiyacı karşısında Merkez Bankası'nın kotasyon yöntemi, açık piyasa işlemleri ve bankalararası para piyasaları yoluyla piyasayı fonlaması Net İç Varlıklar bandının dışına çıkılmasına yol açmıştır. Merkez Bankası tarafından sağlanan likiditenin döviz talebine dönüşmesi ile Merkez Bankası piyasaya yoğun miktarda döviz satmış, bu durumun ardından Merkez Bankası Net İç Varlıklar kaleminin 30 Kasım değerinde dondurulacağını kamuoyuna açıklamıştır. Bu kararın ardından, faizlerde gözlenen artışa rağmen piyasanın döviz talebi devam etmiştir. 6 Aralık 2000 tarihinde, Hükümetin ek önlemler açıklaması ve Uluslararası Para Fonu'ndan Stand-By anlaşması çerçevesinde alınacak tutar dahil olmak üzere 10,4 milyar dolarlık Ek Rezerv Kolaylığı sağlanması piyasaları kısmen rahatlatmıştır.

TABLO III.1.1
PERFORMANS KRİTERLERİ

	Net İç Varlıklar Tavanı ⁽¹⁾		Net Uluslararası Rezervler ⁽²⁾	
	(Trilyon TL)		(Milyon ABD Doları)	
	Hedef	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme
31 Aralık 1999	-1.200	-1.437,7	12,000	16,757
31 Mart 2000	-1.200	-1.260,2	12,000	16,657
30 Haziran 2000	-1.200	-1.295,1	12,750	17,339
30 Eylül 2000	-1.200	-1.307,6	12,750	17,874
31 Aralık 2000	1.650 ⁽³⁾	1.060	10.400	12,488

Kaynak: TCMB.

(1) Son beş iş günü ortalamalarıdır.

(2) Taban değerdir.

(3) Revize hedef; 11 Aralık 2000 ve 11 Ocak 2001 tarihlerindeki değerlerin ortalamalarıdır.

III.1.1. Merkez Bankası Bilançosu

Merkez Bankası 2000 yılında Stand-by bilançosu olarak adlandırılan yeni tanımlı bilançosundaki büyüklükleri izlemeye başlamıştır.

Yeni tanımlı bilançonun pasif büyüklüğünü oluşturan para tabanı, 2000 yılı boyunca genel olarak artmakla birlikte, dalgalı bir seyir izlemiş ve Ocak, Nisan, Ağustos ve Kasım ayları dışında, ay sonları itibarı ile bir önceki ayın sonuna göre artış göstermiştir. Para tabanı, Aralık ayında, Merkez Bankasının bayram ve yılbaşı tatili nedeniyle yaptığı yoğun fonlamanın etkisi ile yüzde 28 oranında artmıştır. 1999 yılı sonuna göre değerlendirildiğinde ise para tabanı nominal olarak yüzde 49, reel olarak da yüzde 7 oranında bir artış göstermiştir.

Para tabanının alt kalemleri talep yönünden incelendiğinde, para tabanı altındaki en büyük alt kalem olan emisyonunda 1999 yılı Aralık ayının son dönemlerinden itibaren 2000 yılı sorunu ve yılbaşı tatili nedenleriyle yüksek oranda gözlenen artışların ardından, yılın ilk aylarında önemli bir artış gerçekleşmemiş, daha sonra Mart ayı ortalarındaki uzun bayram tatili nedeniyle geçici olarak hızlı bir emisyon talebi artışı gözlenmiştir. Nisan ve Mayıs aylarında sınırlı bir miktar artış gösteren emisyonunda, yaz ayları ile birlikte gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir. Eylül ayı ile Kasım ayının ilk yarısında önemli bir değişiklik göstermeyen emisyon kalemi, Kasım ayının ikinci yarısı ile Aralık ayı başı arasındaki dönemde yüksek faiz ortamına bağlı olarak bir miktar gerilemiş, yıl sonuna doğru uzun bayram ve yılbaşı tatiline bağlı olarak artış göstermiştir.

Para tabanının ikinci alt kalemi olan TL Zorunlu Karşılıklar kaleminde ise yıl sonu rakamları karşılaştırıldığında önceki yıl sonuna göre nominal olarak yüzde 37 oranında bir artış, reel olarak yüzde 1,2'lik bir daralma gerçekleşmiştir. 10 Aralık 1999 tarihli TCMB tebliği ile 24 Aralık 1999 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, TL mevduat için yüzde 8 olan münzam karşılık oranı yüzde 6'ya indirilmiş, buna karşılık haftalık ortalama tutulmak üzere disponibilibite yükümlülüğü olarak yüzde 2 serbest tevdiat zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca disponibilibite yükümlülüğünün aksatılması halinde, gecelik faizin 1,5 katı tutarında 7 günlük ceza faizi uygulanması başlatılmıştır. Bunun sonucunda, 1999 yılı sonunda önemli miktarda daralma gösteren TL Zorunlu Karşılıklar kalemindeki artış, 2000 yılı ile birlikte faiz oranlarında görülen hızlı düşüş sonucunda Türk lirası cinsinden mevduatlarda yıl genelinde yüksek oranlı bir artış gerçekleşmemesine bağlı olarak sınırlı bir artış göstermiştir.

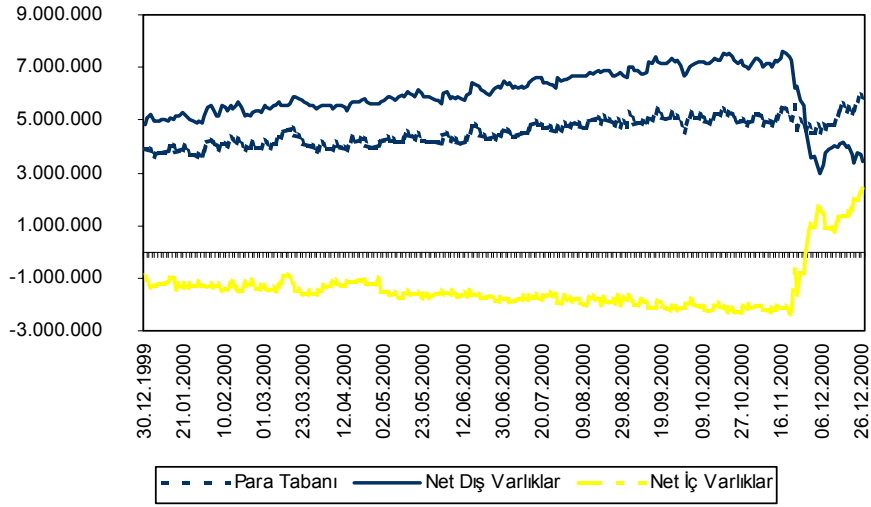
2000 yılında Zorunlu Karşılıklar kaleminde sınırlı bir artış gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu düzenleme sonucunda, 1999 yılı sonunda serbest tevdiat hesabında büyük bir artış görülmüş ve haftalık ortalamalar tutturma yükümlülüğü nedeniyle 2000 yılı boyunca serbest tevdiat kalemi dalgalı bir hareket göstermiştir. 22 Kasım 2000 tarihinde yıl içindeki en yüksek değerini alan serbest tevdiat hesabı, finansal piyasalardaki dalgalanma sırasında büyük ölçüde daralmış, Aralık ayı ortalarından itibaren tekrar artmaya başlamıştır. Finansal piyasalardaki dalgalanma sırasında

Serbest tevdiat hesabı 2000 yılında haftalık ortalamalar tutturma yükümlülüğü nedeniyle dalgalı bir seyir izlemiştir.

bankalara haftalık ortalamalar şeklinde tutturdukları bu miktarlar için 25 Kasım 2000-5 Ocak 2001 tarihleri arasındaki altı haftalık sürenin tek bir disponibl değer hesaplama haftası olarak alınması imkanı getirilmiştir.

GRAFİK III.1.1
PARA TABANI, NET DIŞ VARLIKLAR VE NET İÇ VARLIKLAR
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

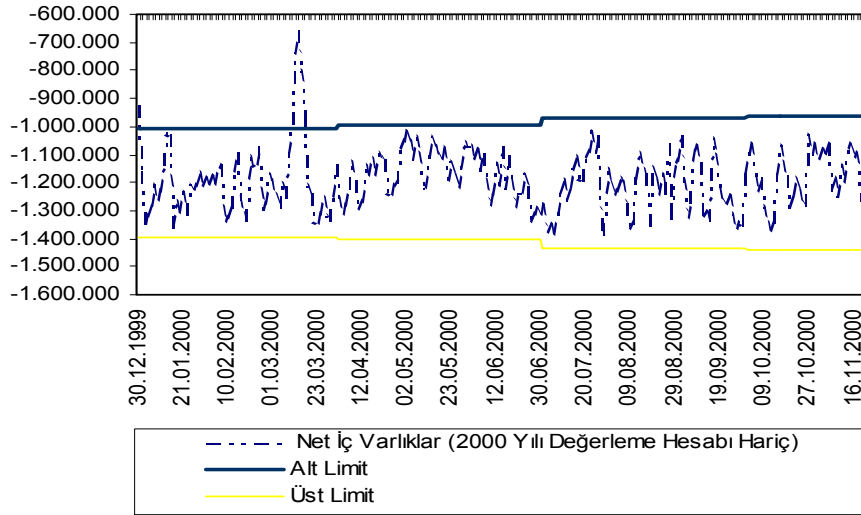
Kasım ayı ortalarında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar ile ortaya çıkan yoğun döviz talebi neticesinde Merkez Bankası piyasaya yüklü miktarda döviz satmıştır.

Bilançonun aktif kısmı Net İç Varlıklar ve Net Dış Varlıklar olmak üzere iki ana kalemden oluşmaktadır. Sabit çapraz pariteler kullanılarak hesaplanan Net Dış Varlıklar kalemi incelendiğinde, bu kalemin Kasım ayı ortalarına kadar artış eğilimi gösterdiği bu dönemde ABD doları cinsinden yüzde 17 oranında arttığı görülmektedir. Kasım ayı ortalarında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar ile ortaya çıkan yoğun döviz talebi neticesinde Merkez Bankasının piyasaya yüksek miktarda döviz satması sonucunda Net Dış Varlıklar kalemi, Brüt Döviz Rezervleri kaleminde görülen daralma ile bağlantılı olarak, 17 Kasım tarihindeki 11,06 milyar ABD doları seviyesinden 5 Aralık tarihinde 4,3 milyar ABD dolarına inmiş ve daha sonra yılın son gününde 5 milyar ABD doları değerini almıştır. Yıl sonu rakamları, 1999 yılı sonu rakamları ile karşılaştırıldığında ise Net Dış Varlıklar kaleminde ABD doları cinsinden yüzde 46 oranında bir daralma görülmektedir. Net Dış Varlıkların alt kalemleri incelendiğinde, bu daralmanın daha çok Net Uluslararası Rezervler hesabından kaynaklandığı görülmektedir. Net Uluslararası Rezervler kalemi Kasım ayında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar öncesinde ABD doları cinsinden yüzde 11 oranında bir artış göstermiş iken, 17 Kasım-5 Aralık tarihleri arasında bu kalem ABD doları cinsinden yüzde 36 daralma göstermiş ve yılın son gününde 12,5 milyar ABD doları olarak

gerçekleşmiştir. Brüt Uluslararası Yükümlülükler hesabının alt kalemlerinden biri olan Bankaların Döviz Mevduatı hesabı, 2000 yılı içinde Döviz Tevdiat Hesaplarında görülen artışa bağlı olarak ABD doları cinsinden yüzde 13 oranında bir artış göstermiştir.

Yıl içerisinde Hazine'nin büyük miktarlarda dış borçlanma gerçekleştirdiği dönemlerde, Merkez Bankası'nın Net İç Varlıklar bandı içinde kalma zorunluluğu nedeniyle Açık Piyasa İşlemleri aracılığı ile piyasaya para verdiği, bunun sonucunda faizlerde gerçekleşen düşüşe bağlı olarak Merkez Bankası'nın net olarak döviz satışında bulunduğu görülmektedir.

GRAFİK III.1.2
NET İÇ VARLIKLAR (DEĞERLEME HESABI HARIÇ)
VE BAND GERÇEKLEŞMELERİ
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

Bilançonun aktif kısmındaki Net İç Varlıklar (2000 yılı Değerleme Hesabı hariç) performans kriteri olarak belirlenmiştir. Buna göre Net İç Varlıklar kaleminin (Değerleme Hesabı hariç) değeri -1.200 trilyon Türk lirası olarak sabitlenmiş ve bu kalemin, genişliği bir önceki dönemin Para Tabanının +/- yüzde 5'i tarafından belirlenen bir band içinde dalgalanmasına izin verilmiştir. Para tabanındaki gelişmeye bağlı olarak, bandın alt ve üst değerleri 2000 yılının ilk üç ayında -1.006 trilyon Türk lirası ve -1.394 trilyon Türk lirası, ikinci üç ayında -996 trilyon Türk lirası ve -1.404 trilyon Türk lirası, üçüncü üç ayında -968 trilyon Türk lirası ve -1.432 trilyon Türk lirası ve son üç ayında da -960 trilyon Türk lirası ve

Net İç Varlıklar (2000 yılı Değerleme Hesabı hariç) performans kriteri olarak belirlenmiştir.

-1.440 trilyon Türk lirası olarak belirlenmiştir. Kasım ayı ortalarına kadar Net İç Varlıklar kalemi için performans kriteri sağlanmış iken, Kasım ayı ortalarında yaşanan finansal kriz nedeniyle band uygulaması terk edilmiş ve bu dönemde Merkez Bankası sisteme APİ kanalı ile likidite vermiştir. Daha sonra 18 Aralık 2000 tarihli Ek Niyet Mektubu ile yılın son çeyreği için performans kriterlerinde değişiklik yapılmış ve Net İç Varlıklar kalemi (Değerleme Hesabı hariç) için performans kriteri 1.650 trilyon Türk lirası olarak yeniden belirlenmiştir. Buna göre Net İç Varlıklar kaleminin (Değerleme Hesabı hariç) 11 Aralık 2000 tarihindeki değeri ile 11 Ocak 2001 tarihindeki değerlerinin ortalamasının 1.650 trilyon Türk lirasını aşmaması hedeflenmiştir. Yıl sonu rakamları incelendiğinde Net İç Varlıklar kalemi belirlenen bu performans kriterinin altında 1.060 trilyon Türk lirası olarak gerçekleşmiştir.

TABLO III.1.2
SEÇİLMİŞ BİLANÇO KALEMLERİ
(Trilyon TL, Sabit)

	AY SONU				AY ORTALAMASI			
	Para Tabanı	NDV	NİV	NİV ⁽¹⁾	Para Tabanı	NDV	NİV	NİV ⁽¹⁾
1999 Aralık	3.879	4.811	-932	-932	3.480	4.799	-1.319	-1.319
2000 Ocak	3.608	4.912	-1.304	-1.212	3.793	5.041	-1.248	-1.229
Şubat	3.938	5.295	-1.357	-1.172	4.041	5.373	-1.331	-1.209
Mart	4.084	5.544	-1.460	-1.141	4.208	5.601	-1.393	-1.152
Nisan	4.060	5.590	-1.531	-1.076	4.039	5.594	-1.555	-1.192
Mayıs	4.094	5.645	-1.551	-1.074	4.240	5.869	-1.629	-1.108
Haziran	4.631	6.458	-1.827	-1.311	4.380	6.076	-1.696	-1.206
Temmuz	4.832	6.578	-1.746	-1.156	4.624	6.399	-1.774	-1.215
Ağustos	4.763	6.584	-1.820	-1.121	4.868	6.733	-1.865	-1.211
Eylül	4.802	6.776	-1.973	-1.164	5.025	7.057	-2.031	-1.227
Ekim	4.896	6.977	-2.081	-1.067	5.086	7.223	-2.137	-1.197
Kasım	4.520	3.562	958	1.939	5.008	658	-1.574	-539
Aralık	5.788	3.422	2.366	3.325	5.149	3.711	1.438	2.379

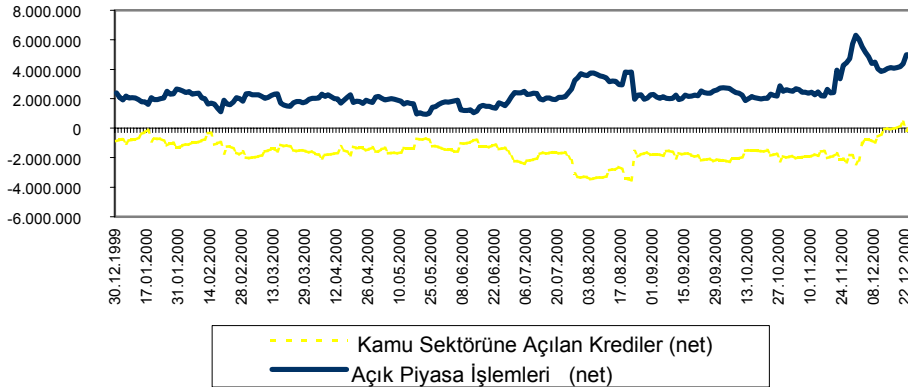
Kaynak: TCMB.

(1) 2000 yılı Değerleme Hesabı hariç.

1999 yılı sonunda -875 trilyon Türk lirası olan Kamu Sektörüne Açılan Net Krediler hesabının, Temmuz ayı sonunda -3.357 trilyon Türk lirasına kadar düştüğü, daha sonra artma eğilimine girdiği ve 2000 yılı sonunda 21,5 trilyon Türk lirası olarak gerçekleştiği görülmektedir. Kamu Sektörüne Açılan Net Kredilerin alt kalemlerinden biri olan Kamuya Açılan Nakit Krediler kalemi Şubat ayının ortalarından itibaren, Hazine ile yapılan protokol gereği Devlet İç Borçlanma Senetlerinin erken itfaya tabi tutulması sonucu hızlı bir düşüş göstermiş, Mayıs ve Haziran aylarında bir miktar artış gösterse de Kasım ayı sonuna kadar bu seviyeyi

korumuştur. Aralık ayında ise Kamuya Açılan Nakit Krediler hesabı, Merkez Bankası'nın menkul kıymet portföyündeki artış sonucunda, Kasım ayı sonuna göre yüksek oranlı bir artış göstermiştir. 2000 yılında Hazine'nin Merkez Bankasından Ocak, Şubat, Mayıs, Haziran, Aralık aylarında kısa süreler için düşük miktarlarda Kısa Vadeli Avans kullandığı ve ay sonlarında hesabın bakiyesinin sıfırlandığı görülmektedir. Kamunun TL Mevduatı yıl boyunca dalgalı bir hareket gösterirken, Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat kaleminde genel olarak Hazine'nin dış borçlanmasına ve dış borç geri ödemelerine paralel bir hareket gözlenmiştir. Ocak ayı ortalarında Hazine'nin uluslararası piyasalardan 30 yıl vadeli 1,5 milyar ABD doları tutarında borçlanması ile Hazine'nin döviz olarak takip olunan mevduatı hızlı bir artış göstermiştir. Nisan ve Mayıs aylarında Hazine'nin dış borçlanma yapmaması ve bu aylarda dış borç ödemelerine devam etmesi sonucunda Ocak ayı seviyesinden daha düşük seyreden Hazine'nin döviz olarak takip olunan mevduatı, Haziran ve Temmuz aylarında Hazine'nin dış piyasalarda yaptığı borçlanmanın etkisi ile hızlı bir artış gerçekleşmiş, Ağustos ayındaki dış borç geri ödemesi ile birlikte tekrar düşüş göstermiştir. Yıl sonu rakamları karşılaştırıldığında bu kaleminde nominal olarak yüzde 28'lik ve reel olarak da yüzde 48'lik bir daralma gerçekleşmiştir.

GRAFİK III.1.3
KAMU SEKTÖRÜNE AÇILAN KREDİLER (Net) VE APİ
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

2000 yılında Net İç Varlıklar kaleminin, belirtilen band içinde tutulmasının sonucunda Açık Piyasa İşlemleri, Kasım ayı ortalarına kadar Kamu Mevduat veya Kredilerinde değişmeyi telafi etmeye yönelik olarak kullanılmıştır. 22 Kasım tarihinden itibaren APİ ile piyasanın likidite ihtiyacının karşılanması sonucunda bu iki kalem arasındaki ilişki zayıflamıştır.

TABLO III.1.2
MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU
(Trilyon TL)

	30.12.1999	31.03.2000	30.06.2000	29.09.2000	26.12.2000
	CARİ	SABİT	SABİT	SABİT	SABİT
I- PARA TABANI	3.879	4.084	4.631	4.802	5.788
a-Emisyon	2.391	2.371	2.754	3.121	3.772
b. TL Zorunlu Karşılıklar	1.023	1.110	1.205	1.304	1.404
c. Serbest Tevdiat	466	603	672	378	611
II-NET DIŞ VARLIKLAR	4.811	5.544	6.458	6.776	3.422
A-Net Uluslararası Rezervler (1+2+3)	8.753	9.760	10.881	11.694	8.387
1-Brüt Döviz Rezervleri	12.835	14.359	16.110	17.724	14.495
2-Brüt Uluslararası Yükümlülükler	-4.082	-4.599	-5.230	-6.030	-6.108
- Bankaların Döviz Mevduatı	-2.992	-3.463	-3.852	-4.368	-4.375
- IMF	-479	-501	-692	-935	-947
- Diğer Yükümlülükler	-611	-635	-686	-727	-786
3-Net Vadeli (Forward) İşlemler	3	0	0	0	0
B- Orta Vadeli Dış Krediler (net)	705	780	832	905	930
C-Diğer	-4.647	-4.996	-5.256	-5.823	-5.895
III-NET İÇ VARLIKLAR	-932	-1.460	-1.827	-1.973	2.366
NET İÇ VARLIKLAR					
(2000 yılı Değerleme Hesabı hariç)	-932	-1.141	-1.311	-1.164	3.325
A- Kamu Sektörüne Açılan Krediler (net)	-875	-1.584	-2.261	-2.123	22
a-Kamu'ya Açılan Nakit Krediler	904	-10	-9	-19	1.499
b-Kamu'nun TL Mevduatı	-62	-771	-750	-647	-249
c-Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat	-1.718	-803	-1.501	-1.457	-1.229
B-Fonlar	-31	-67	-72	-95	-116
C-Banka Dışı Kesimin Mevduatı	-22	-20	-45	-39	-45
D-Bankalara Açılan Nakit Krediler	8	4	0	0	500
E-Açık Piyasa İşlemleri (net)	2.407	2.009	2.430	2.593	5.219
F-Diğer Kalemler	-1.280	-1.673	-1.554	-1.691	-2.445
G-Değerleme Hesabı	-1.329	-319	-516	-809	-959
H-IMF Acil Yardım Takip Hesabı (Hazine)	191	191	191	191	191

Kaynak: TCMB.

Bankalara Açılan Nakit Krediler hesabı yılın başından itibaren çok düşük değerler almış ve Kasım ayı itibarı ile sıfır bakiye vermiş iken Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna açılan krediler sonucunda 6 Aralık günü 500 trilyon Türk lirası değerini almış ve yıl sonuna kadar bu değerini korumuştur.

1999 yılı sonundan devreden 1.510 trilyon Türk lirası tutarındaki değerlendirme hesabı bakiyesi, döviz kuru farkları için ayrılan pay çıkarıldıktan sonra, 1.337 trilyon Türk lirası tutarında Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetlerin birikmiş faizleri 15 Şubat 2000 tarihinde erken itfaya tabi tutulmuştur. Şubat ayı içinde değerlendirme hesabındaki miktarın bir kısmı Devlet İç Borçlanma Senetleri ile mahsup edilirken, Merkez Bankası'nın kâr/zarar hesabının yer aldığı diğer

kalemünde de hareketlilik gözlenmiştir. Merkez Bankası'nın yıl sonuna doğru yoğun biçimde APİ yapmasına bağlı olarak elde ettiği kârların da etkisi ile 2000 yılı sonunda diğer kalemler önemli ölçüde artmıştır.

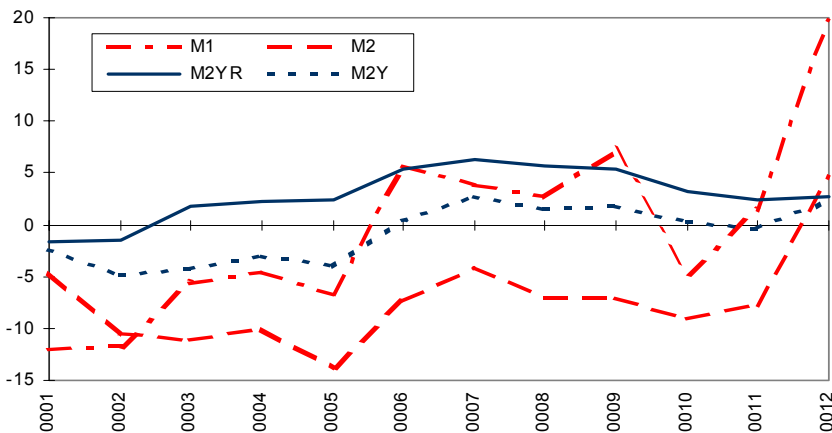
III.1.2. Para Arzları

Para arzları, 2000 yılında reel olarak artmıştır. 1999 yılı sonuna göre dar tanımlı para arzı M1 yüzde 20, M2 para arzı yüzde 4, M2Y para arzı ise yüzde 3 oranında artış göstermiştir. Ramazan Bayramı ve yılbaşı tatili ile yurt dışından kaynak girişi nedenleriyle M1 para arzının altkalemleri olan dolaşımdaki para ve vadesiz mevduatlar yılın son ayında reel olarak, sırasıyla yüzde 12 ve yüzde 23 oranında artmıştır. Bu nedenle 2000 yılında en fazla artış M1 para arzında yaşanmıştır. 2000 yılının ilk onbir aylık döneminde TL mevduat faizlerinin görece olarak düşük olması ve repo ile döviz tevdiat hesaplarının hacmindeki artış nedeniyle yüzde 10 oranında daralan Türk lirası cinsinden vadeli mevduatlar, yılın son ayındaki faiz yükselişinin etkisiyle yüzde 12 oranında artmış 2000 yılı genelinde de reel olarak yüzde 0,2 oranında genişlemiştir.

2000 yılında para arzları reel olarak artış göstermiştir.

M2Y para arzının alt kalemlerinden olan döviz tevdiat hesaplarında ise ilk 11 aydaki yüzde 9 oranındaki reel genişlemeye karşın, yılın son ayında yüzde 8 oranında reel daralma yaşanmıştır. Bunun sonucunda döviz tevdiat hesapları 1999 yılı sonuna göre TL cinsinden reel olarak aynı seviyede kalmıştır. ABD doları cinsinden bakıldığında ise Döviz tevdiat hesapları 2000 yılı içerisinde yüzde 12 oranında artarak 36 Milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir.

GRAFİK III.1.4
PARASAL BÜYÜKLÜKLER
(Yıl Sonuna Göre Kümülatif Reel Değişme Yüzde)

Kaynak: TCMB "Haftalık Basın Bülteni", ayın son cuması verileri.

Aralık ayında mali piyasalardaki dalgalanmanın etkisiyle Türk lirası mevduat faizlerinde yaşanan yükselişe ek olarak bankaların yıl sonu hesaplarını düzenlemesi gibi mevsimsel nedenlerden ötürü döviz tevdiat hesapları ve repodan Türk lirası mevduata geçiş gözlenmektedir .

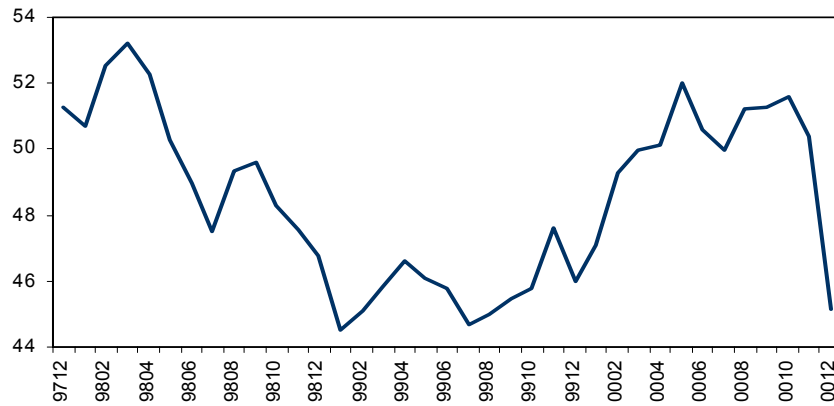
TABLO III.1.4
TEMEL PARASAL BÜYÜKLÜKLER, KUR VE FİYAT GELİŞMELERİ
(2000 Yılı Yıl Sonuna Göre Kümülatif Yüzde Değişim)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
M1	-7,7	-3,9	5,5	9,3	9,2	24,5	25,1	26,5	36,1	24,7	37,6	66,5
Dolaşımdaki Para	-7,3	-1,1	-1,9	2,4	11,9	21,3	26,9	37,1	33,9	37,1	40,0	60,4
Vadesiz Mevduat	-8,1	-5,9	10,6	14,0	7,4	26,8	23,8	19,2	37,7	16,3	35,9	70,6
M2	0,1	-2,6	-0,5	3,0	1,0	9,2	15,6	14,5	17,8	19,0	25,3	45,2
Vadeli Mevduat	2,2	-2,2	-2,1	1,2	-1,3	4,9	12,9	11,2	12,7	17,4	21,9	39,3
M2Y	2,3	3,4	7,2	11,1	12,5	18,3	23,8	25,0	29,2	31,2	35,1	42,5
DTH (TL. karş.)	5,3	11,0	17,1	21,6	27,4	29,9	34,5	38,6	43,9	46,8	47,8	39,0
REPO	11,0	44,5	79,4	76,6	92,1	83,4	69,5	80,3	77,5	72,8	77,5	46,5
DOLAR KURU	2,9	6,1	8,9	12,3	13,6	14,6	17,4	20,6	22,8	27,4	27,5	24,4
MARK KURU	1,0	2,1	3,4	3,0	5,8	8,8	8,3	7,7	8,2	4,8	7,2	14,1
TÜFE (1994=100)	4,9	8,7	11,9	14,5	17,1	17,8	20,5	23,1	26,9	30,8	35,7	39,0

Kaynak: TCMB "Haftalık Basın Bülteni", ayın son cuması verileri.

Döviz tevdiat hesaplarının getirisi, 2000 yılında önemli oranda değişmemiştir. 1999 yılı sonunda yüzde 46 olan döviz tevdiat hesaplarının toplam mevduatlar içindeki payı, Türk lirası mevduat faizlerinin düşmesi sonucu Kasım ayında yüzde 50'ye yükselmiştir. Yükselen faizlerin etkisiyle Aralık ayında döviz tevdiat hesaplarından Türk lirası mevduata geçiş yaşanması nedeniyle bu oran yıl sonunda tekrar yüzde 45 seviyesine düşmüştür.

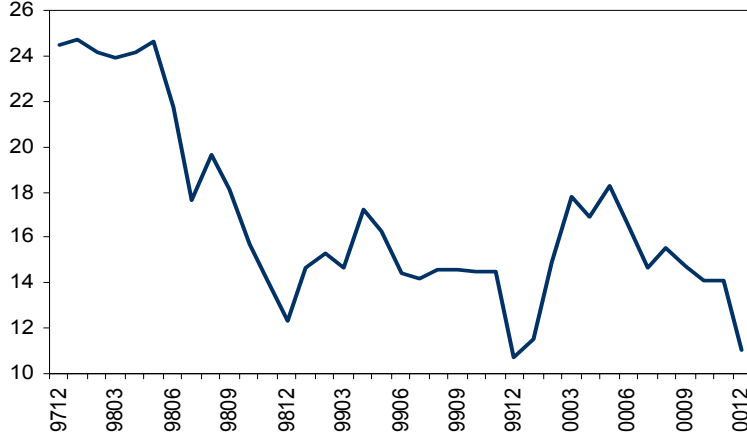
GRAFİK III.1.5
DTH/TOPLAM MEVDUAT (Yüzde)

Kaynak: TCMB "Haftalık Basın Bülteni", ayın son cuması verileri.

Bankalar ve aracı kurumların 1999 yılı sonunda 4,1 katrilyon Türk lirası olan müşterilerle yaptıkları repo işlemleri, 2000 yılı Mart ayında hızla yükselmiş ve yıl genelinde bu seviyesini koruyarak Kasım ayında 7,2 katrilyon Türk lirası olmuştur. Aralık ayında azalarak 6 katrilyon Türk lirası seviyesine düşen repo hacminin toplam mevduat içerisindeki payına bakılacak olursa, 1999 yılı sonunda yüzde 11 olan oran, Türk lirası mevduat faizlerinin düşmesi sonucu Kasım ayında yüzde 14'e yükselmiştir. Aralık ayında repolardan Türk lirası mevduata geçiş yaşanması nedeniyle de yıl sonunda tekrar yüzde 11 seviyesine düşmüştür.

GRAFİK III.1.6
REPO/TOPLAM MEVDUAT
(yüzde)

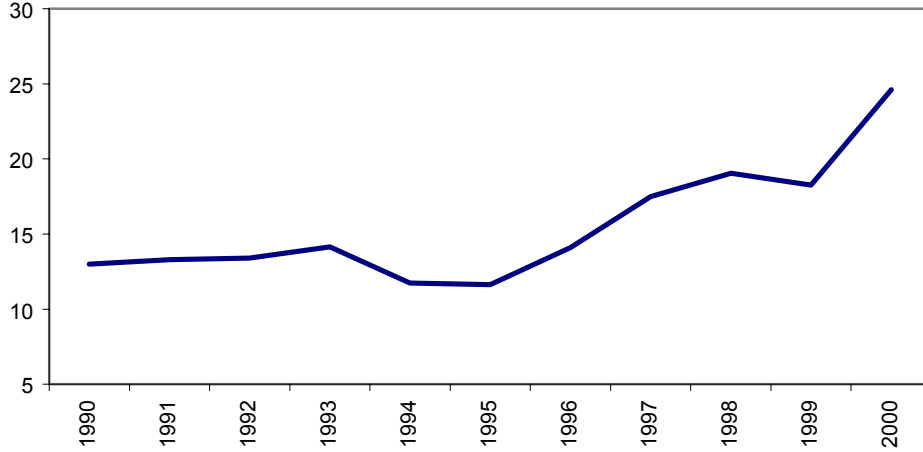

Kaynak: TCMB "Haftalık Basın Bülteni", ayın son cuması verileri.

III.1.3. Kredi Gelişmeleri

Uygulamaya konulan para politikası 2000 yılındaki kredi gelişmelerinin temel belirleyicisi olmuş ve benzer programların uygulandığı diğer ülke örneklerine paralel olarak kredi hacminde önemli miktarda bir artış gözlenmiştir. 2000 yılında üçüncü çeyrek sonu itibariyle reel sektöre açılan toplam kredilerin GSYİH'ya oranı yüzde 25 olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında bu oran yüzde 18,2 idi.

GRAFİK III.1.7
MALİ OLMAYAN KESİME VERİLEN KREDİLERİN
GSYİH'YA ORANI
(Yüzde)

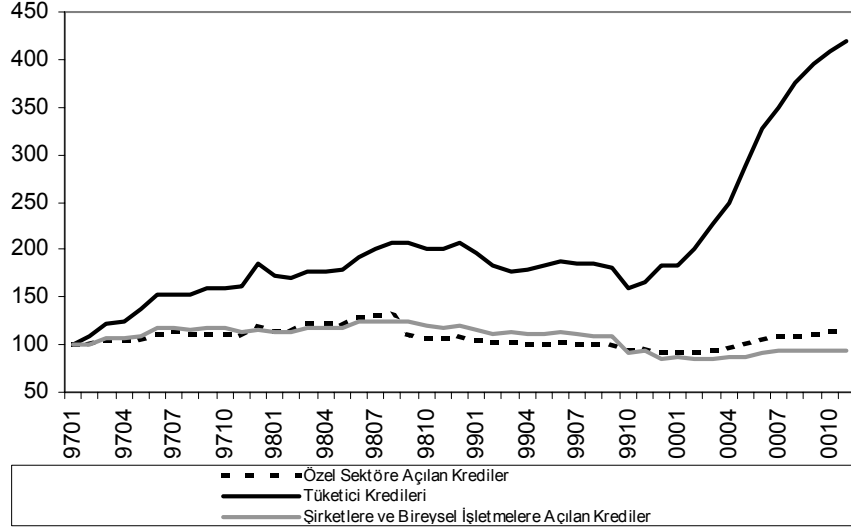
Kaynak: TCMB.

Bankaların özel sektöre açtığı krediler 2000 yılında reel olarak yüzde 22 oranında artmıştır.

Mevduat bankalarının özel sektöre açtığı krediler 1999 yılında ciddi bir şekilde daralırken, 2000 yılında reel olarak yüzde 22 oranında bir artış olmuştur. Kredi hacmindeki artışın talep tarafında programın uygulanması ile birlikte düşmeye başlayan kredi faizleri rol oynarken, arz tarafında Hazine'nin yurt dışı borçlanma olanaklarının artmasıyla menkul değerler cüzdanı kaleminin bankaların toplam aktifleri içindeki yıl boyunca azalan payı etkili olmuştur.

Bankalar yılın ilk yarısında TL cinsinden kredi hacmini arttırmayı tercih etmişler, ancak açık pozisyonlarla ilgili Haziran 2000 tarihinde yapılan yeni düzenlemeyle birlikte yabancı para cinsinden verilen kredilerde de reel bazda artışlar gözlemlenmeye başlanmıştır. 1999 yılı sonu itibariyle yüzde 43 olan yabancı para cinsinden verilen kredilerin toplam krediler içindeki payı Aralık 2000 tarihi itibari ile yüzde 33 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında kredilerin alt kalemleri ile ilgili önemli bir gelişme de tüketici kredilerinin ve kredi kartlarının hacminde gözlenen hızlı artış olmuştur. Tüketici kredileri yılbaşından itibaren her ay reel olarak artmış, bu eğilim ancak tüm faiz oranlarının ciddi bir şekilde yüksek seyrettiği Aralık ayında tersine dönmüştür. Geçen yıl sonunda tüketici kredilerinin ticari krediler içindeki payı yüzde 14 iken 2000 yılı sonu itibariyle bu oran yüzde 27 olarak gerçekleşmiştir.

GRAFİK III.1.8
KREDİLER REEL ENDEKSİ (1997=100)

Kaynak: TCMB.

III.2. MERKEZ BANKASI İŞLEMLERİ

2000 yılında uygulanan program çerçevesinde Merkez Bankası'nın açık piyasa işlemleri yolu ile verdiği likiditenin Net İç Varlıklar bandı çerçevesinde belirlenmesi öngörülmüştür. Bu uygulama dahilinde Merkez Bankası'nın piyasaya sağladığı likidite miktarının belirlenmesinde Net İç Varlıklar bandının genişliği ve Hazine'nin Merkez Bankası'ndaki mevduatındaki hareketler etkili olmuştur. Merkez Bankası'nın para politikası uygulamasında Net İç Varlıklar bandını dikkate alarak piyasanın likidite ihtiyacını karşılamasının önemli bir sonucu kısa vadeli faizlerin 2000 yılı içinde önemli ölçüde dalgalanması olmuştur. Öte yandan, piyasadaki likidite durumuna göre bankaların gün sonunda Merkez Bankası nezdindeki döviz ve efektif piyasalarında, daha önceden açıklanmış döviz kurları çerçevesinde döviz alımında veya satımında bulunarak likidite ayarlamalarına gittiği gözlenmiştir. Genel olarak bankaların döviz piyasalarında yaptığı işlemler Türk lirası faizlerinin yükseldiği dönemlerde satış yönünde olmuş, öte yandan ay sonlarında genelde bankaların pozisyon kapatma amaçlı döviz talebinde bulunmuşlardır.

Net İç Varlıklar bandı nedeniyle kısa vadeli faizler 2000 yılında önemli ölçüde dalgalanma göstermiştir.

Öte yandan, mali piyasalardaki dalgalanmanın etkisi ile Kasım ayının ikinci yarısı ile Aralık ayının ilk yarısında yoğun likidite talebi ile birlikte ortaya çıkan döviz talebi, Merkez Bankası'nın piyasada oluşan Türk lirası ihtiyacını karşılamak

için doğrudan alım, API ihalesi, Interbank ve kotasyon yöntemi ile piyasaya likidite vermesi ile Net İç Varlıklar bandı dışına çıkması ve döviz piyasasında net satıcı olması ile sonuçlanmıştır. Kısa vadeli faizlerin çok hızlı bir biçimde yükseldiği bu dönemde bankalararası para piyasası işlem hacminde çok hızlı bir artış olduğu gözlenmiştir. Bu dönemde oluşan döviz talebinin bir bölümünü yabancı yatırımcıların talebi, bir bölümünü de bankaların açık pozisyon kapatma ihtiyaçlarından ortaya çıkan döviz talebi oluşturmuştur. Aynı dönemde ikinci el tahvil ve bono piyasasında işlem gören devlet iç borçlanma senetlerinin faizlerinde de ani yükselişler gözlenmiştir. 2000 yılı sonunda ortaya çıkan hızlı likidite ihtiyacı karşısında ise, Merkez Bankası öncelikle piyasada ortaya çıkan yoğun likidite talebini karşılamış ve ardından 22 Aralık 2000 tarihli Para Programı açıklaması ile yıl sonu için geçerli Net İç Varlıklar tavan değeri revize edilmiştir.

TABLO III.2.1
FAİZ ORANLARI
(Ağırlıklı Ortalama Bileşik Faiz Oranları)

2000	İMKB			API (repo)	Bankalararası Para Piyasası (O/N)
	İMKB Tahvil ve Bono Pazarı	Repo-Ters Repo Pazarı (O/N)	Hazine İhaleleri (1)		
Ocak	40,70	39,96	36,45	40,41	45,08
Şubat	40,30	65,11	40,31	55,87	66,37
Mart	36,70	48,26	35,79	53,01	48,49
Nisan	33,10	41,87	33,48	41,89	45,44
Mayıs	34,70	53,46	36,55	52,55	51,09
Haziran	37,00	54,05	39,82	54,37	54,61
Temmuz	33,30	28,97	32,38	30,09	30,76
Ağustos	33,20	49,98	33,24	35,77	55,64
Eylül	36,70	63,79	33,58	74,89	62,50
Ekim	38,10	50,51	37,46	50,10	48,37
Kasım	45,10	134,77	38,72	200,89	305,95
Aralık	78,10	991.357,56	-	5.143,86	33.808,79

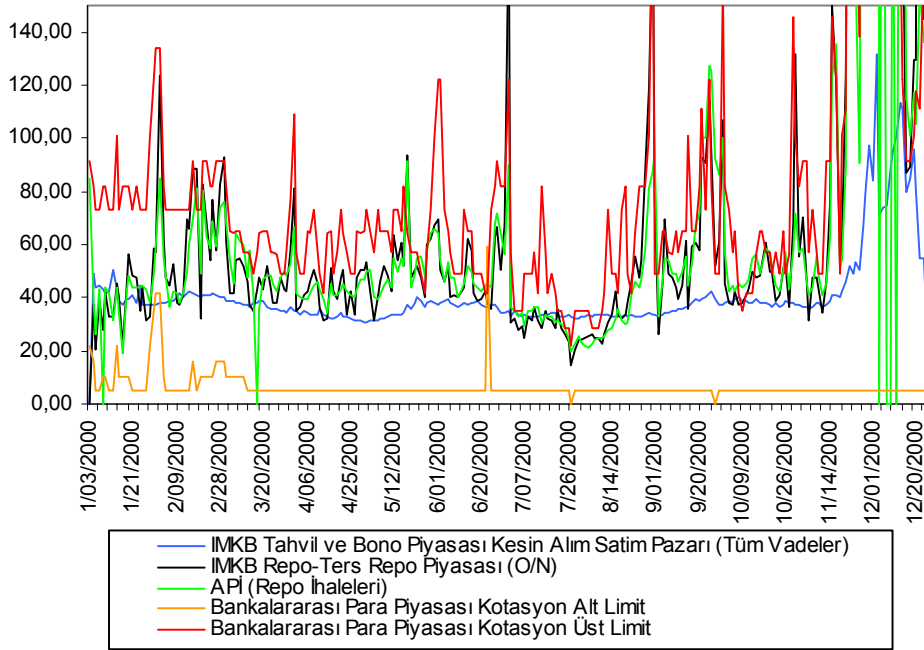
Kaynak: TCMB.

(1) Değişken faizli ihaleler dahil edilmemiştir.

Uygulanan para ve kur politikası kısa vadeli faizlerde ve Hazine'nin iç borçlanma faizlerinde hızlı bir düşüş sağlamıştır. Hazine 2000 yılı içinde uygulanan programın sağladığı güven ortamının etkisi ile, dış borçlanmaya ağırlık vermiş ve ABD doları, euro ve Japon yeni cinsinden uzun vadeli tahviller aracılığı ile uluslararası piyasalardan borçlanmıştır. Dış borçlanma olanaklarındaki artış,

faiz dışı bütçe dengesinde sağlanan iyileşme iç borç stokundaki artışın kontrol edilmesine, iç borçlanma vadesinin uzatılmasına ve itfadan daha az borçlanılmasına imkan vermiştir. Hazine yıl içinde, genelde iskontolu iç borçlanma senetleri ile birlikte değişken faizli ve kupon ödemeli kağıtlar aracılığı ile borçlanmıştır.

GRAFİK III.2.1
FAİZ ORANLARI
(Ağırlıklı Ortalama Bileşik)

Kaynak: TCMB.

III.2.1. Açık Piyasa İşlemleri

2000 yılının 22 Kasım öncesi döneminde, temel olarak açık piyasa işlemleri ile yürütülen likidite yönetimi ile Stand-by anlaşması çerçevesinde belirlenen Net İç Varlıklar bandı içerisinde (önceden belirlenen istisnai dönemler içerisinde yer alan, para tabanı talebinde dalgalanmaların gözlemlendiği Mart ayındaki dini bayram dönemi hariç) kalınmış, sterilizasyon yapmama politikası tutarlı bir şekilde izlenmiştir. Bu dönemde, açık piyasa işlemleri'nin temel işlevi, Net İç Varlıklar kalemi büyüklüğünü belirleyen Merkez Bankası nezdindeki Hazine ve diğer kamu hesaplarındaki hareketlerin etkilerini gidermek ve bu şekilde Net İç Varlıklar kaleminin kompozisyonunun değişmesine izin vererek Net İç Varlıklar bandı

Merkez Bankası'nın açık piyasa işlemleri yoluyla likidite yönetimi, Net İç Varlıklar bandı çerçevesinde gerçekleşmiştir.

içerisinde kalınmasını sağlamak olmuştur. Diğer yandan, açık piyasa işlemlerinin para programının sınırları içerisinde etkin bir kullanımı ile Net İç Varlıklar bandının izin verdiği ölçülerde geçici likidite fazlası ya da sıkışıklıklarının önüne geçilmiş, likidite hareketlerinin etkisinin zamana göreceli olarak dengeli dağılımının sağlanması amaçlanmıştır.

22 Kasım sonrası dönemde ortaya çıkan yoğun döviz talebi ve likidite sıkışıklığı ortamı, açık piyasa işlemleri aracılığıyla Merkez Bankası fonlamasının artırılmasını gerektirmiş ve bu dönemde Net İç Varlıklar değerlerinde band sınırları dışına çıkmıştır.

1999 yılı sonu itibariyle alış fiyatı ile değeri 916,7 trilyon Türk lirası, nominal değeri 982,4 trilyon Türk lirası olan APİ portföyü birikmiş faizleri ile birlikte Şubat ayında Değerleme Hesabı bakiyesinin tasviyesi sonucunda sıfırlanmıştır. 22 Kasım sonrası dönemde ortaya çıkan yoğun likidite sıkışıklığı nedeniyle Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilen doğrudan alım işlemleri ile piyasalara likidite sağlanmış, 2000 yılı sonu itibariyle APİ portföyünde bulunan menkul kıymetlerin alış fiyatı ile değeri 1.514,9 trilyon Türk lirası, nominal değeri 2.787,3 trilyon Türk lirası olarak gerçekleşmiştir.

Merkez Bankası'nın 2000 yılı içerisinde açık piyasa işlemleri yoluyla piyasayı fonlamasında bilanço büyüklüklerinden kamu mevduatındaki değişimler belirleyici olmuştur.

2000 yılında açık piyasa işlemleri ile piyasaya net olarak toplam 3.368,4 trilyon Türk lirası verilmiştir. 2000 yılında, Merkez Bankası bilançosunda Net İç Varlıklar kalemi altında yer alan kamunun Türk lirası ve döviz mevduatı alt kalemlerindeki değişimler APİ fonlamasında belirleyici olmuştur. Program çerçevesinde belirlenen para ve kur politikası ile öngörüldüğü üzere Türk lirası likiditenin Merkez Bankası'na gelen döviz karşılığı yaratıldığı bu dönemde Merkez Bankası'nın açık piyasa işlemleri ile piyasaya net etkisi -157,2 trilyon Türk lirası olmuştur. Ancak, 22 Kasım tarihinden itibaren APİ fonlaması artırılarak Kasım ayının geriye kalan döneminde doğrudan alım ve repo işlemleri yoluyla piyasaya net olarak toplam 3.709,7 trilyon Türk lirası verilmiştir. APİ fonlaması, Aralık ayı başlarından itibaren Türk lirası likiditenin Merkez Bankası'na döviz satışları yoluyla sağlanmaya başlanmasıyla birlikte azaltılmış, ay ortalarından itibaren dini tatil dönemi öncesi ortaya çıkan emisyon artışları ve bankaların yıl sonu pozisyon kapatma amaçlı döviz talebi gibi nedenlerle tekrar artırılmıştır (Tablo III.2.2).

TABLO III.2.2
2000 YILI AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ
(Trilyon TL)

	Doğrudan		Ters		Repo		TCMB	Net Etki (8) ⁽¹⁾
	Alım (1)	Satım (2)	Repo (3)	Dönüş (4)	Repo (5)	dönüş (6)	İtfa (7)	
2000								
Ocak	51,5	-	-	-	10.636,6	10.114,7	-	573,4
Şubat	-	-	-	-	9.110,0	9.446,7	128,6	-208,2
Mart	-	-	-	-	7.950,0	8.363,6	-	-413,6
Nisan	-	-	-	-	8.379,0	8.298,4	-	80,6
Mayıs	-	-	-	-	9.800,0	10.208,7	-	-408,7
Haziran	-	-	-	-	9.005,0	8.410,8	-	594,2
Temmuz	-	-	-	-	10.765,0	9.529,8	-	1.235,2
Ağustos	-	-	-	-	14.960,0	16.481,9	-	-1.521,9
Eylül	-	-	-	-	9.770,0	9.595,1	-	174,9
Ekim	-	-	-	-	10.890,0	10.885,7	-	4,3
Kasım	190,9	-	-	-	20.332,4	17.081,0	-	3.442,3
Aralık	1.324,1	-	-	-	22.285,1	23.793,3	-	-184,1
TOPLAM	1.566,5	-	-	-	143.883,1	142.209,7	128,6	3.368,4

Kaynak: TCMB.

(1) (8)=(1) - (2) - (3) + (4) + (5) - (6) + (7).

Uygulanmakta olan para programı çerçevesinde açık piyasa işlemleri ihale yöntemi ile yapılan repo işlemleri yoluyla gerçekleştirilmiş, geçtiğimiz yıllardaki uygulamalardan farklı olarak ihale duyurusuyla birlikte yapılacak toplam fonlama tutarı da piyasaya açıklanmıştır. Ancak, 22 Kasım sonrası dönemde, piyasalarda belirsizliğin, faizlerde yüksek dalgalanmaların olduğu dönemlerde başvuru kotasyon yöntemi de kullanılmıştır.

Kur politikasındaki belirsizliğin ortadan kalkması ile birlikte diğer kısa vadeli faizler gibi açık piyasa işlemlerinde gerçekleşen faiz oranları da büyük ölçüde ülkeye döviz girişi ve çıkışları ile belirlenmiştir. Hazine'nin net dış borçlanmasının pozitif olduğu, ülkeye net sermaye girişinin olduğu dönemlerde kısa dönemli faizlerde hızlı düşüşlerin yaşandığı gözlenmiştir. Bu çerçevede, açık piyasa işlemlerinde gerçekleşen faiz oranları, Net İç Varlıklar bandı genişliğinin izin verdiği ölçülerde etkilerinin bir miktar azaltılabildiği dönemsel dalgalanmalarla birlikte Kasım ayına kadar olan dönemde önceki yıllara göre düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. 22 Kasım tarihinden itibaren ise Merkez Bankası'ndan yüksek miktarlarda döviz çıkışları ve piyasada ortaya çıkan yoğun likidite sıkışıklığı, faiz oranlarında çok yüksek seviyeleri ve dalgalanmaları beraberinde getirmiştir.

Kur politikasındaki belirsizliğin ortadan kalktığı 2000 yılında açık piyasa işlemlerinde gerçekleşen faiz oranları, para politikası kuralları gereği büyük ölçüde sermaye hareketleri ile belirlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

PARA POLİTİKASI ARAÇLARI (2000)								
İŞLEM ADI	PİYASAYA LİKİDİTE VERİLİR	PİYASADAN LİKİDİTE ÇEKİLİR	VADE	YAPILMA SIKLIĞI	YÖNTEM	KARŞILIK	BİRİNCİL/İKİNCİL PİYASALAR	KATILIMCILAR
AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ								
REPO	+		En fazla 3 ay	Günlük ⁽¹⁾	Kotasyon ⁽²⁾ ve/veya ihale	DİBS	Merkez Bankası'nın kendi penceresi	Bankalar, Finansal Araçlar
TERS REPO		+						
DOĞRUDAN SATIM		+	22 Kasım sonrası dönemde kullanılmıştır.					
DOĞRUDAN ALIM	+							
BANKALARARASI PARA PİYASASINDA DEPO OLANAĞI		+	Bir gece ile 3 ay arasında	Günlük	Kotasyon	DİBS ⁽³⁾ , Döviz mevduatı, Yabancı menkul kıymetler, Altın mevduatları	Bankalar	
BANKALARARASI PARA PİYASASINDA BORÇ VERME	+							
DÖVİZ MÜDAHELELERİ								
TL KARŞILIĞI DÖVİZ SATIŞI		+	aynı gün, 1 günlük, spot (2 gün)	Günlük	Önceden açıklanan kurlar çerçevesinde alım-satım		Bankalar, Finansal Kuruluşlar, Yetkili Müesseseler	
TL KARŞILIĞI DÖVİZ ALIŞI	+							
MUNZAM KARŞILIKLAR								
Munzam karşılıklar, 2000 yılı içerisinde, TL mevduat için yüzde 6 ⁽⁴⁾ , döviz mevduatı için yüzde 11 olarak uygulanmıştır. ⁽⁵⁾								Bankalar
DISPONİBİLİTE ORANLARI								
<p>10 Aralık 1999 tarihli TCMB tebliğine göre bankalar,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Türk lirası mevduat için toplamın yüzde 6 olacak şekilde, en az yüzde 4 oranında DİBS, en fazla yüzde 2 oranında TL kasa, yüzde 2 oranında TL serbest tevdiat (toplam yüzde 8) - yabancı para mevduat için toplamın yüzde 3 olacak şekilde, en az yüzde 1 oranında DİBS, en fazla yüzde 2 oranında TL kasa (toplam yüzde 3) - mevduat dışı TL yükümlülükler için toplamın yüzde 6 olacak şekilde, en az yüzde 4 oranında DİBS, en fazla yüzde 2 oranında TL kasa, yüzde 8⁽⁶⁾ oranında TL serbest tevdiat (toplam yüzde 14) - mevduat dışı yabancı para yükümlülükler için toplamın yüzde 3 olacak şekilde, en az yüzde 1 oranında DİBS, en fazla yüzde 2 oranında yabancı para kasa, yüzde 11 oranında yabancı para serbest tevdiat (toplam yüzde 14) - pozisyon aşımını için, aşım kısmın yüzde 8'i oranında TL serbest tevdiat (toplam yüzde 8) bulundurmaları zorundadırlar. 								Bankalar
GÜNÜÇL LİMİT								
Bankalar, bankalararası para piyasasından borç alabilme limitlerinin serbest tutan kadar gün içindeki acil fon ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.								Bankalar
VADELİ İŞLEM LİMİTİ								
Bankalara, bankalararası para piyasası işlemleri için tahsis edilen borç alabilme limitleri dışında 1 ve 3 ay vadeli işlem limiti tahsis edilmiştir. ⁽⁷⁾								Bankalar

Kaynak: "Monetary Policy Issues and Experiences", Emir, Karasoy, Kurter (2000) (internal study)

(1) Piyasanın likidite durumuna göre TCMB repo veya ters repo işlemi yapabilir. 2000 yılı içerisinde ters repo işlemi yapılmamıştır.

(2) Piyasalarda belirsizliğin olduğu dönemlerde başvurulan kotasyon yöntemi, 22 Kasım sonrası dönemde kullanılmıştır.

(3) Döviz cinsinden, dövizde endeksli ve diğer tür DİBS'leri içerir.

(4) 10 Aralık 1999 TCMB tebliği ile, 24 Aralık 1999 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere TL mevduatı için yüzde 8 olan munzam karşılık oranı yüzde 6'ya indirilmiş, buna karşılık haftalık ortalama tutulmak üzere dispo nibilite yükümlülüğü olarak yüzde 2'lik serbest tevdiat zorunluluğu getirilmiştir.

(5) 25 Kasım tarihli TCMB tebliği ile TL mevduatı munzam karşılık oranı 12 Ocak 2001'den geçerli olmak üzere yüzde 6'dan yüzde 4'e düşürülmüştür.

(6) 13-19 Ocak 2001 tarihli haftadan başlamak üzere bankaların mevduat dışı TL yükümlülükleri için TL serbest tevdiat olarak tutmak zorunda oldukları dispo nibilite oranı yüzde 8'den yüzde 6'ya indirilmiştir.

(7) TCMB, 30 Kasım tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Vadeli İşlem Limitlerinin Borç Alabilme Limitlerine eklenmesi yoluyla, bankaların 1 ay ve 3 ay dışındaki vadelere borçlanabilme imkanlarını artıran yeni bir uygulama başlatmıştır.

III.2.2. Bankalararası Para Piyasası İşlemleri

2000 yılının 22 Kasım tarihine kadar olan döneminde, Bankalararası Para Piyasası'ndaki kotasyonlarını diğer piyasalardaki gün içi gelişmeleri dikkate alarak gün sonunda önceki yıllarla karşılaştırıldığında daha geniş aralıklarda açıklayan Merkez Bankası'nın Bankalararası Para Piyasası'ndaki alış satış kotasyonu arasındaki ortalama fark yüzde 44,39 olarak gerçekleşmiş, bu oran Merkez Bankası'nın bu piyasadaki işlemlere taraf olmama eğilimini yansıtan bir şekilde 1999 yılındaki alış satış kotasyonları arasındaki farklardan daha yüksek olmuştur. Para Piyasalarında yoğun likidite sıkışıklığının yaşanmaya başladığı 22 Kasım sonrası dönemde ise, alış kotasyonları piyasada belirlenen faiz oranlarının çok altında olan yüzde 5 düzeyinde sabit tutulmakla birlikte, satış kotasyonları piyasada gerçekleşen faiz oranlarına paralel olarak belirlenmiş ve bu dönemde alış-satış kotasyonları arasındaki ortalama fark yüzde 193,36 olarak gerçekleşmiştir.

Merkez Bankası, 2000 yılında Bankalararası Para Piyasası'nda taraf olduğu işlemleri sınırlamaya yönelik bir politika izlemiştir.

Merkez Bankası, Bankalararası Para Piyasası'nda 2000 yılı boyunca taraf olduğu gecelik işlemlerde net satıcı konumunda olmuş, bu piyasada yaptığı satışların yüzde 53,4'ü yoğun likidite sıkışıklığının yaşandığı 22 Kasım sonrası dönemde gerçekleşmiştir (Tablo III.2.3).

TABLO III.2.3
BANKALARARASI PARA PİYASASI'NDA
MERKEZ BANKASI'NIN İŞLEMLERİ
(Trilyon TL)

	O/N Alış Tutar	O/N Alış Ort. Faiz (Basit)	O/N Satış Tutar	O/N Satış Ort. Faiz (Basit)	Toplam Net Alış ⁽¹⁾
2000					
Ocak	12,4	20,00	146,5	70,30	-134,1
Şubat	8,0	5,00	67,7	70,14	-59,69
Mart	-	-	97,3	54,65	-97,3
Nisan	-	-	155,3	50,65	-155,3
Mayıs	-	-	46,8	59,90	-46,8
Haziran	-	-	36,3	62,80	-36,3
Temmuz	-	-	72,4	56,05	-72,35
Ağustos	-	-	157,2	59,32	-157,2
Eylül	-	-	123,6	76,56	-123,55
Ekim	7,0	5,00	52,7	45,87	-45,7
Kasım	-	-	312,1	304,68	-312,05
Aralık	429,3	175,35	816,0	363,48	-386,7
TOPLAM	456,7		2083,68		-1627,03
ORTALAMA		165,54		216,07	

Kaynak: TCMB.

(1) Net alışlar, toplam alışlardan satışlar dışulerek bulunmuştur. Negatif değerler, satışların alışlardan fazla olduğunu göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Merkez Bankası, 30 Kasım 2000 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere bankaların kısa vadeli borçlanabilme olanaklarını artıran yeni bir uygulama başlatmıştır.

Gün içinde oluşan acil fon ihtiyaçlarının gecelik borçlanmaya gidilmeden karşılanabilmesi ve ödeme sistemindeki tıkanıklıkların en aza indirilmesi amacıyla bankacılık sistemine Gün İçi Limit kullandırımı uygulaması ile 2000 yılında 57 bankaya 12.123 trilyon Türk lirası gün içi limit kullanma imkanı tanınmıştır. Vadeli işlemlere derinlik ve süreklilik kazandırılması amacıyla bankalara borç alabilme limitleri dışında 1 ve 3 aylık vadelerde ve aynı gün valörlü işlemler için kullanılmak üzere ek limitler tahsis eden Vadeli İşlem Limiti uygulaması ile 2000 yılında toplam 31 banka 1 ay ve 3 ay vadede işlem gerçekleştirmiştir. 1 ay vadede 402,9 trilyon Türk liralık, 3 ay vadede ise 94,2 trilyon Türk liralık tek taraflı işlem hacmi gerçekleşmiştir. Kasım ayının son dönemlerinden itibaren para piyasalarında gözlenmeye başlanan yoğun likidite sıkışıklığına bağlı olarak, 30 Kasım tarihinde Merkez Bankası, bankaların Vadeli İşlem Limitlerinin Borç Alabilme Limitlerine eklenmesi yoluyla bankaların kısa vadeli likidite olanaklarını artıran yeni bir uygulama başlatmıştır.

Bankalararası Para Piyasası'ndaki işlem hacimlerinde 22 Kasım sonrası dönemde artış gözlenmiştir.

Bankalararası Para Piyasası'ndaki işlemlerin büyük bir bölümünü gecelik işlemler oluşturmuş, özellikle kısa vadeli faiz oranlarında çok hızlı yükselişlerin yaşandığı 22 Kasım sonrası dönemde gecelik işlem hacimlerinde yüksek oranlarda artış gözlenmiştir. Bankalararası Para Piyasası'nda gerçekleşen işlemlerin Merkez Bankası güvencesi altında olması, bir başka ifadeyle işlem riskinin Merkez Bankası tarafından üstlenilmesi bu durumda etkili olmuştur (Tablo III.2.4).

TABLO III.2.4
BANKALARARASI PARA PİYASASI⁽¹⁾

2000	Toplam	O/N	O/N	1 HAFTA	1 HAFTA	1 AY	1 AY
	İşlem Hacmi (Trilyon TL)	Toplam İşlem Hacmi (Trilyon TL)	Ortalama Faiz (Basit)	Toplam İşlem Hacmi (Trilyon TL)	Ortalama Faiz (Basit)	Toplam İşlem Hacmi (Trilyon TL)	Ortalama Faiz (Basit)
Ocak	3.102,2	3.054,5	36,79	2,0	32,50	44,7	35,39
Şubat	3.514,4	3.435,9	50,06	12,3	53,12	21,4	43,02
Mart	3.351,2	3.297,1	39,20	18,0	38,36	21,9	36,72
Nisan	3.030,0	3.009,4	36,68	5,0	38,00	15,6	35,45
Mayıs	3.655,4	3.611,7	41,16	2,0	44,00	39,1	37,14
Haziran	4.008,1	3.903,8	43,05	17,2	44,27	57,3	40,00
Temmuz	2.843,8	2.800,4	26,56	7,4	26,00	36,0	31,03
Ağustos	2.988,4	2.923,3	42,58	8,0	47,38	48,8	30,15
Eylül	3.782,0	3.720,7	47,44	9,5	51,69	43,7	37,82
Ekim	3.924,3	3.871,9	38,53	-	-	50,8	38,70
Kasım	4.868,5	4.841,3	95,43	3,4	42,00	23,9	37,84
Aralık	10.959,3	10.489,3	183,20	470,0	85,95	-	-

Kaynak: TCMB.

(1) İşlem hacmi rakamları tek taraflıdır.

III.2.3. Döviz ve Efektif İşlemleri

Merkez Bankası nezdindeki Döviz ve Efektif Piyasaları'nda 2000 yılında yüzde 65,3'ü Türk lirası-döviz piyasalarında, yüzde 2,3'ü Türk lirası-döviz efektif piyasalarında, yüzde 30,3'ü döviz depo piyasasında ve yüzde 2,1'i diğer piyasalarda olmak üzere toplam 179,9 milyar dolarlık çift taraflı işlem gerçekleşmiştir (Tablo III.2.5).

TABLO III.2.5
DÖVİZ VE EFEKTİF PİYASALARI İŞLEM HACMİ⁽¹⁾
(Milyon ABD doları)

2000	TL Döviz	TL Efektif	Döviz Efektif	Döviz Döviz	Efektif Efektif	Döviz Depo	Toplam
Ocak	9.549,2	370,5	491,0	-	6,7	2.974,1	13.391,5
Şubat	10.528,7	587,1	303,8	-	27,9	4.070,5	15.518,0
Mart	6.800,6	282,7	197,9	-	13,4	4.402,4	11.697,0
Nisan	5.208,5	184,0	122,8	-	5,8	3.769,5	9.290,6
Mayıs	7.659,2	521,7	220,1	14,1	29,3	4.649,8	13.094,2
Haziran	7.750,0	169,1	154,1	-	12,1	4.571,7	12.657,0
Temmuz	8.157,9	125,2	148,1	-	4,8	4.298,2	12.734,2
Ağustos	6.051,0	327,1	316,4	-	22,4	4.694,8	11.411,7
Eylül	8.482,3	382,8	304,7	-	49,0	4.515,2	13.734,0
Ekim	7.602,5	390,8	260,4	-	22,4	4.838,3	13.114,4
Kasım	20.240,6	342,6	406,6	-	25,9	5.449,3	26.465,0
Aralık	19.452,2	398,3	411,2	322,4	24,0	6.208,2	26.816,3
Toplam	117.482,7	4.082,0	3.337,1	336,5	243,7	54.442,1	179.924,1

Kaynak: TCMB.

(1) İşlem hacmi rakamları çift taraflıdır.

2000 yılında uygulanan para ve kur politikası, para tabanındaki artışların net dış varlıklar artışı yolu ile karşılanmasını öngörmüş ve uygulanan program ile kısa vadeli Türk lirası faizlerindeki hareketlere göre bankalar döviz piyasalarında alım veya satım yönlü işlem yapma yoluna gitmişlerdir. Buna göre, bankalar ay içinde piyasalarda kısa vadeli faizler de artış olan dönemlerde satış yönlü işlem yaparken ay sonlarında pozisyon kapatma amaçlı döviz alımında bulunduğu gözlenmiştir. Bunlara ek olarak bankaların yurt dışından sendikasyon kredileri almaları durumunda döviz piyasasında satış yönlü hareket ettiği gözlenmiştir. Öte yandan, Kasım ayında mali piyasalardaki tedirginlik ortamında ortaya çıkan yoğun döviz talebi karşısında Merkez Bankası döviz piyasasında net satıcı olmuştur. Aralık ayı başında IMF'den ek rezerv kolaylığı kullanılması konusunda anlaşmaya varılmasının ardından ayın kalan bölümünde Merkez Bankası döviz piyasasında net alıcı olmuştur.

2000 yılı kur politikası, uluslararası piyasalardaki parite hareketlerinin daha fazla dikkate alınmasını beraberinde getirmiştir.

2000 yılının genelinde, euronun uluslararası piyasalarda ABD doları karşısında değer kaybetmesi ve Türk lirasının belirlenmiş döviz sepeti karşısındaki değer kaybının önceden açıklanması, Türk lirasının euro ve ABD doları karşısındaki değer kayıplarının birbirinden farklı olması sonucunu beraberinde getirmiştir. 2000 yılı başında 1,00 olan “euro/ABD doları” paritesinin yıl sonunda 0,92 seviyesinde gerçekleşmesi sonucunda euronun Türk lirası karşısındaki yıllık nominal artış oranı yüzde 14,1 olurken, ABD dolarının Türk lirası karşısındaki değeri yıllık olarak yüzde 24,4 oranında artmıştır.

Uygulanan para ve kur politikası bir sonucu olarak, 2000 yılında bankaların döviz piyasalarındaki işlemlerinde parite hareketlerini geçmiş yıllara göre daha çok dikkate aldığı gözlenmiştir.

TABLO III.2.6
TCMB NET DÖVİZ ALIM/SATIM
(Milyon ABD doları)

2000	Aylık Net Döviz Alımı ⁽¹⁾	Kümülatif Net Döviz Alımı ⁽¹⁾
Ocak	-1.334	-1.334
Şubat	900	-434
Mart	340	-94
Nisan	-176	-270
Mayıs	707	437
Haziran	-92	346
Temmuz	-1.233	-888
Ağustos	932	44
Eylül	-161	-116
Ekim	312	195
Kasım	-5.795	-5.599
Aralık	-797	-6.396

Kaynak: TCMB.

(1) Eksi değerler Merkez Bankası'nın döviz satışı göstermektedir.

PİYASALARI ETKİLEYEN ÖNEMLİ GELİŞMELER

- 1 Ocak 2000:** Enflasyonu Düşürme Programı uygulanmaya başlandı.
- 11 Ocak 2000:** Hazine, uluslararası finansal piyasalarda, 30 yıl vadeli 1,5 Milyar ABD dolarlık tahvil ihraç etti.
- 21 Ocak 2000:** Uluslararası tahkimin geriye dönük işlemlerini sağlayan tasarı yasalaştı.
- 26 Ocak 2000:** Hazine, 10 yıl vadeli 1 Milyar euro tutarında tahvil ihraç etti.
- 15 Şubat 2000:** Hazine ile yapılan protokol çerçevesinde Merkez Bankası Bilançosu kalemlerinden değerlendirme hesabı, Bankanın portföyündeki devlet iç borçlanma senetleriyle mahsup edildi.
- 10 Mart 2000:** Uluslararası Para Fonuna verilen 1. Ek niyet mektubu açıklandı.
- 27 Mart 2000:** Merkez Bankası, 2001 yılı ilk 3 aylık kur sepeti artış oranını yüzde 0,9 olarak açıkladı.
- 12 Nisan 2000:** 3. GSM lisansı ihalesine İş Bankası - Telecom Italia ortaklığından KDV hariç 2 Milyar 525 Milyon dolarlık teklif geldi.
- 25 Nisan 2000:** Standart&Poor's Türkiye'nin uzun vadeli kredi notunu yükseltti.
- 5 Mayıs 2000:** Bankaların Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı standart rasyosu pozisyon aşımında yüzde 8 disponibilitate tutturma zorunluluğu, tamamı T.C. Merkez Bankası nezdinde TL vadesiz serbest tevdiat olmak üzere yüzde 100 olarak değiştirildi.
- 8 Mayıs 2000:** Hazine, Devlet İç Borçlanma Senedi ihalelerinde Piyasa Yapıcılığı sistemine geçti. Önceden belirlenen koşulları yerine getiren 19 banka piyasa yapıcısı olarak belirlendi.
- 1 Haziran 2000:** Haziran 2000 tarihinden itibaren Yabancı Para Genel Konsolide Pozisyon/Sermaye Tabanı standart rasyosunun hesaplamasına geçildi.
- 1 Haziran 2000:** Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, tasarruf mevduatlarına uygulanan sigortanın kapsamını 2000 yılı için 100 Milyar Türk lirası, 2001 yılı için 50 Milyar Türk lirası ile sınırlandırdı.
- 22 Haziran 2000:** Uluslararası Para Fonuna verilen 2. ek niyet mektubu açıklandı.
- 30 Haziran 2000:** 2001 yılının ikinci üç aylık dönemi için kur sepeti aylık artış oranı yüzde 0,85 olarak açıklandı.
- 31 Ağustos 2000:** Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu göreve başladı.
- 4 Eylül 2000:** Türk Telekom'un yüzde 20'lik blok satışına ilişkin ihaleye teklif gelmedi.
- 26 Eylül 2000:** Kamu bankalarının özelleştirilmesine ilişkin Kanun Hükmünde Kararname, Cumhurbaşkanlığı tarafından Başbakanlığa iade edildi.

29 Eylül 2000: IMF, Türkiye'ye vereceği kredinin 3. dilimini Aralık ayına erteledi.

29 Eylül 2000: Merkez Bankası 2001 yılı ikinci yarısında uygulanacak para ve kur politikasını açıkladı. Kur bandı uygulamasının başlayacağı yılın ikinci yarısı için kur sepeti aylık artışı yüzde 0,85 olarak belirlendi. 2001 Aralık sonunda yüzde 7,5'e ulaşacak olan toplam bandın alt ve üst değerleri günlük olarak açıklandı.

27 Ekim 2000: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Etibank A.Ş ile Bank Kapital T.A.Ş.'nin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredildiğini açıkladı.

3 Kasım 2000: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamına alınmış bulunan 8 bankanın rehabilitasyonu çerçevesinde, toplam 6,1 Milyar ABD doları civarındaki Özel Tertip Tahvillerin Hazine tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na verileceğini piyasalara duyurdu.

16 Kasım 2000: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bankaların yeniden yapılandırılmalarıyla ilgili Eylem Planı açıklandı.

20 Kasım 2000: İMKB endeksi yüzde 7,1 geriledi.

21 Kasım 2000: Merkez Bankası, mevduat munzam karşılıklarının 12 Ocak 2001 tarihinden itibaren yüzde 6'dan yüzde 4'e düşürüleceğini açıkladı.

22 Kasım 2000: Merkez Bankası piyasalarda yaşanan likidite sıkışıklığı nedeniyle Açık Piyasa İşlemleriyle piyasaya 1,688 trilyon Türk lirası fon sağladı. Bu durum, Net İç Varlıklar performans kriterinin aşılmasına neden oldu.

27 Kasım 2000: Disponibilite uygulamasında bankalara kolaylık sağlandı.

29 Kasım 2000: Net Uluslararası Rezervler kalemi yıl sonu için belirlenen 13,5 Milyar dolarlık taban değerinin altına indi.

30 Kasım 2000: Merkez Bankası, Para Politikasında eski uygulamaya geri dönülerek Net İç Varlıkların 30 Kasım seviyesinde sabitleneceğini ve likiditenin sadece döviz karşılığı yaratılacağını duyurdu.

6 Aralık 2000: Piyasa yapıcılardan biri olan Demirbank Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna'na devredildi. Park Yatırım'ın bankacılık yapma izni iptal edildi.

6 Aralık 2000: Başbakan, ek vergi tedbirleri ile TELEKOM'un yüzde 33,5'inin özelleştirileceğini, stratejik yatırımcıya yönetim yetkisi verileceğini ve THY'nin yüzde 51'inin satılacağını açıkladı. Aynı tarihte IMF, Türkiye'ye 7,5 milyar doları Ek Rezerv kolaylığı olmak üzere toplam 10,4 milyar dolarlık finansman sağladığını açıkladı.

18 Aralık 2000: Uluslararası Para Fonuna verilen, ek önlemleri ve yapısal reform takvimini öne alan 3. ek niyet mektubu açıklandı.

22 Aralık 2000: Merkez Bankası, 2000 yılı sonu revize Net İç Varlıklar ve Net Uluslararası Rezervler Performans kriterleri ile 2001 yılı Para ve Kur Politikasını açıkladı.

KASIM ARALIK 2000 DÖNEMİ MALİ GÖSTERGELER

	Faiz Oranları					
	NİV (Trilyon TL)	NDV (Milyon USD)	APİ repo ihale (Yıllık yüzde) ⁽¹⁾	İMKB		
				İMKB Tahvil ve Bono Pazarı (Yıllık yüzde) ⁽²⁾	İMKB Repo-Ters Repo Pazarı (O/N) (Yıllık yüzde) ⁽¹⁾	İMKB Hisse Senetleri Piyasası (Ulusal 100 Endeks)
15.11.2000	-1.064,0	10.803,4	80,83	40,80	91,72	13.527
16.11.2000	-1.106,6	11.165,1	86,21	40,87	79,17	13.183
17.11.2000	-1.094,8	11.061,1	42,02	40,06	41,24	12.832
20.11.2000	-1.260,3	10.813,4	43,52	42,14	48,34	11.917
21.11.2000	-1.206,7	10.564,5	64,25	46,08	80,49	11.314
22.11.2000	426,8	9.040,3	174,59	52,04	152,58	11.554
23.11.2000	-565,4	9.091,6	91,58	49,38	92,73	11.187
24.11.2000	298,6	8.385,7	86,99	53,45	113,42	10.809
27.11.2000	248,9	8.075,6	55,46	50,31	90,77	10.597
28.11.2000	1.011,8	6.683,0	108,41	67,58	199,05	9.642
29.11.2000	1.943,9	5.655,9	117,05	78,97	151,61	9.513
30.11.2000	1.938,8	5.216,8	111,97	97,64	154,10	8.748
01.12.2000	1.867,7	5.302,5	253,84	84,05	725,32	7.978
04.12.2000	2.604,9	4.616,2	610,95	131,40	1.258,08	7.330
05.12.2000	2.486,3	4.372,7	-	71,30	267,81	8.755
06.12.2000	2.371,9	4.841,9	148,33	73,86	211,77	10.387
07.12.2000	1.867,7	5.539,1	-	74,71	179,28	9.364
08.12.2000	1.822,7	5.751,3	-	88,89	100,71	9.799
11.12.2000	1.762,0	5.651,2	119,95	94,65	98,34	9.754
12.12.2000	1.741,4	5.628,5	-	100,78	114,17	9.627
13.12.2000	2.122,0	5.569,2	152,89	113,38	187,39	9.011
14.12.2000	2.271,4	5.767,2	144,70	110,91	107,03	9.500
15.12.2000	2.293,0	5.875,7	77,02	79,80	62,71	9.423
18.12.2000	2.305,8	5.664,9	70,12	85,09	63,78	9.173
19.12.2000	2.341,9	5.659,7	77,94	96,01	83,22	9.347
20.12.2000	2.567,5	5.160,5	72,08	80,53	83,11	9.185
21.12.2000	2.954,8	4.695,6	95,55	54,52	204,30	9.201
22.12.2000	2.923,7	5.325,4	87,22	54,55	89,74	9.437
25.12.2000	3.196,0	5.198,3	95,22	37,50	150,40	-
26.12.2000	3.324,6	5.094,1	91,94	55,91	87,02	-

Kaynak: TCMB, İMKB.

(1) Ağırlıklı Ortalama Basit Faiz.

(2) Ağırlıklı Ortalama Bileşik Faiz.

IV

MALİ PİYASALAR

IV.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KREDİ POLİTİKASI

IV.1.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Bankacılık sistemine reeskont penceresinden kısa vadeli kredi açılmaması uygulamasına 2000 yılında da devam edilmiş ve önceki yıllarda açılmış olan ihtisas kredilerinin bakiyeleri de 1 Haziran 2000 tarihi itibarıyla tasfiye edilmiştir.

Önceki dönemlerde açılmış olan reeskont kredilerinin bakiyesi, 1 Haziran 2000'de tasfiye edilmiştir.

İhracatçılara döviz üzerinden düzenlenmiş, vadelerine en çok 120 gün kalan poliçe ve bonoların reeskontu karşılığında kullanılmakta olan sevk sonrası kabul finansmanı uygulaması 2000 yılında da sürdürülmüştür. Bu uygulamayla birlikte, Banka Meclisi'nin 19 Ağustos 1999 gün ve 7825/17424 sayılı Kararı ile yürürlüğe konulan sevk öncesi ihracat işlemlerinin de reeskont olanağından yararlandırılmasına yönelik uygulamaya devam edilmiştir. Öte yandan, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 15/5-b maddesi uyarınca, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (Fon) devredilen bankaların ivedi likidite ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla avans kredisi kullanılmıştır.

a) İç Krediler

Kısa vadeli reeskont penceresi sistemi dahilinde rotatif usullere göre kullanılmakta olan ihtisas kredilerinin kullanımı, portföyden çıkartılan senetlerin yerine yenilerinin konulmaması nedeniyle durdurulmuştur. Bu krediler son olarak T.C. Ziraat Bankası'na ait 492,3 milyar Türk lirası tutarındaki senedin 1 Haziran 2000 tarihinde portföyden çıkartılması suretiyle tasfiye edilmiş bulunmaktadır.

Ziraat Bankası, Şekerbank ve Halkbank'a açılan ihtisas kredileri tasfiye edilmiştir.

b) Fon'a Kullanılan Kredi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) talebi üzerine, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 15/5-b maddesi uyarınca Fon'a, Fon bünyesinde bulunan bankaların ivedi likidite ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla

BDDK'nın talebi üzerine, Fon'a toplam 500 trilyon Türk lirası tutarında kredi açılmıştır.

1 Aralık 2000 tarih ve 8031/17630 sayılı Banka Meclisi Kararı ile 500 trilyon Türk lirası tutarında avans kredisi açılmıştır. Fon'a açılan kredinin 219 trilyon Türk lirası 4 Aralık 2000 tarihinde, 281 trilyon Türk lirası ise 6 Aralık 2000 tarihinde kullandırılmıştır. Kredi, yıl sonu itibariyle aynı tutarda bakiye arz etmektedir.

c) Dış Krediler

Kabul Finansmanı Kredileri

Banka kabullerine ilişkin reeskont kredisi uygulaması kapsamında 2000 yılı içinde sevk sonrası ihracatın finansmanı için 18,6 milyon ABD doları tutarında senet karşılığı 11,5 trilyon Türk lirası, sevk öncesi ihracatın finansmanı ile ilgili olarak da 20,5 milyon ABD doları tutarında senet karşılığı 12,9 trilyon Türk lirası finansman olanağı sağlanmıştır. Bu kredilerin 2000 yılı sonu itibariyle toplam bakiyesi 12,9 milyon ABD dolarıdır.

Vnesheconombank (VEB Kredisi)

Toprak Mahsulleri Ofisi'nce Bağımsız Devletler Topluluğu olarak bölünmeden önceki Sovyetler Birliği'ne yapılan buğday ihracatının finansmanı amacıyla, T. Eximbank'ın bu ülkeye açtığı 500 milyon ABD doları tutarındaki kredi kapsamında Vnesheconombank (Sovyetler Birliği Dış Ekonomik İşler Bankası) tarafından düzenlenen ve Bankamıza temlik edilen senetler karşılığında T. Eximbank'a kullandırılan 129,9 milyon ABD doları tutarındaki kredidir. Söz konusu kredinin yıl sonu itibariyle bakiyesi 137,8 milyon ABD dolarıdır.

IV.1.2. Bankalar

a) Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler

Bankacılık sisteminin toplam aktiflerinin GSMH içindeki payı 1999 yılı Kasım ayı sonunda yüzde 86,4 iken 2000 yılı Kasım ayı sonunda yüzde 78,0'e gerilemiştir. Sektör içindeki tüm grupların aktif toplamlarının GSMH içindeki payında gerileme gözlenmiştir. Yabancı para cinsinden varlıkların bilanço içindeki payı 1999 yılı Kasım ayında yüzde 38,1 iken 2000 yılı Kasım ayında yüzde 36,1'e gerilemiştir. Döviz kurunda 2000 yılı içinde gerçekleşecek artışın önceden belirli olması ve bu nedenle getirisinin sınırlı olabileceği beklentisiyle bankacılık sektörü yabancı para cinsinden varlıklarını azaltırken, Türk lirası cinsinden varlıklarını arttırmıştır.

2000 yılında uygulanan programın etkisiyle faiz oranları yılbaşından itibaren gerilemiştir. Faiz oranlarındaki düşüş, kredi talebini artırırken özellikle Türk lirası cinsinden mevduat artışını olumsuz etkilemiştir. Bu gelişmenin etkisiyle, Kasım 1999-Kasım 2000 döneminde kredilerin GSMH içindeki payı 1,3 puan artarak yüzde 25,7'ye yükselirken, mevduatın payı 5,1 puan düşerek yüzde 46,1'e gerilemiştir. Böylece, kredi/mevduat oranı yüzde 47,7'den yüzde 55,7'ye yükselmiştir. Yabancı para cinsinden varlıkların getirilerinin daha düşük olması nedeniyle yabancı para cinsinden kredilerin toplam krediler içindeki payı 1999 yılı Kasım ayında yüzde 48,3'ten 2000 yılı Kasım ayında yüzde 40,9'a gerilemiştir.

TABLO IV.1.1
BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN GÖSTERGELER

	1999 Kasım			2000 Kasım		
	Kamu	Özel	Toplam ⁽¹⁾	Kamu	Özel	Toplam ⁽¹⁾
TRİLYON TL						
Toplam Aktif	23.214	36.975	67.661	33.607	53.073	97.035
Krediler	5.048	12.146	19.123	8.375	20.564	31.934
TL	3.467	5.690	9.879	6.420	11.192	18.871
YP	1.581	6.455	9.244	1.955	9.372	13.062
Mevduat	16.678	22.196	40.077	23.011	33.101	57.352
TL	13.095	6.382	19.579	17.609	10.035	27.832
YP	3.583	15.814	20.498	5.401	23.066	29.519
Menkul Değerler Cüz. (Net)	2.048	8.220	12.221	2.426	6.360	10.256
Bilanço Dışı Kalemler						
Gayrinak. Kredi ve Yüküm.	2.769	12.125	16.591	3.603	18.920	25.619
Repo	2.484	6.092	9.706	4.528	9.779	15.897
Faiz ve Dövizle İlgili İşl.	1.201	33.860	43.418	1.818	49.792	66.758
ORANLAR (%)						
Toplam Aktif/ GSMH ⁽²⁾	29,7	47,2	86,4	27,0	42,7	78,0
Krediler/ GSMH ⁽²⁾	6,4	15,5	24,4	6,7	16,5	25,7
Mevduat/ GSMH ⁽²⁾	21,3	28,4	51,2	18,5	26,6	46,1
Takipteki Kred./ Topl. Kred.	13,0	8,6	9,2	14,1	9,9	10,3
Özkaynaklar/ Topl. Aktif	4,0	9,7	8,4	3,1	4,8	5,5
Kâr/ Toplam Aktif	0,8	2,6	2,4	-0,2	-3,5	-1,7
YP Aktif / YP Pasif	101,0	73,3	78,7	94,9	65,1	71,3

Kaynak: TCMB.

(1) Kamu Bankaları, Özel Bankalar, Kalkınma ve Yatırım Bankaları ve Yabancı Bankalar toplamıdır.

(2) 2000 yılı GSMH tahminidir.

2000 yılında bankacılık sisteminin pasiflerinin ortalama vadesi kısalmışken, aktiflerinin ortalama vadesi uzamış ve vade uyumsuzluğu artmıştır. Toplam mevduatın ortalama vadesi 1999 yılı Kasım ayında 3,6 aydan 2000 yılı Kasım ayında 2,9 aya gerilemiştir. Tüketici ve konut kredilerindeki artış kredilerin vade yapısının uzamasına neden olmuştur. 1999 yılı Kasım ayında yüzde 77,5 olan kısa vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı 2000 yılı Kasım ayında yüzde 68,8'e gerilemiştir. Vade uyumsuzluğundaki bu artış bankaların faiz riskini de yükseltmiştir.

Program çerçevesinde, bütçenin faiz dışı dengesindeki iyileşme ve Hazine'nin dış borçlanma imkanlarındaki artış 2000 yılında iç borçlanma ihtiyacını azaltmış ve Hazine itfaların altında borçlanmıştır. Bu gelişme, bankaların menkul değerler cüzdanının azalmasına neden olmuştur. Menkul değerler cüzdanının toplam aktifler içindeki payı 1999 yılı Kasım ayında yüzde 18,1 iken bu pay 2000 yılı Kasım ayında yüzde 10,6'ya gerilemiştir. Hazine Müsteşarlığı 2000 yılı Mayıs ayında Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS) ihracında ve ikincil piyasa işlemlerinde etkinliği artırmak amacıyla Piyasa Yapıcılığı sistemine geçmiş ve belirlenen kriterlere göre 19 özel ve yabancı sermayeli banka piyasa yapıcısı olarak seçilmiştir. Yeni sistem, seçilen bankaların DİBS piyasasında ihtisaslaşmalarına ve portföylerinde DİBS'in payının artmasına neden olmuştur.

Takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı 1999 yılı Kasım ayında yüzde 9,2 iken 2000 yılı Kasım ayında yüzde 10,3'e yükselmiştir. Takipteki kredilerin yaklaşık yüzde 44'ü Fon'a devredilen bankalar tarafından açılmış kredilerle ilgilidir.

Mevduat munzam karşılıklarının bilanço içindeki payı sınırlı bir gerileme göstermiştir. Türk lirası cinsinden mevduatın reel olarak önceki yıl seviyesinde kalması ve Türk lirası mevduata uygulanan munzam karşılık oranının 2000 yılı içinde yüzde 8'den yüzde 6'ya düşürülmesi munzam karşılıkların payının azalması yönünde etkili olmuş, ancak, yıl içinde artış gösteren döviz tevdiat hesaplarına uygulanan munzam karşılık oranının değiştirilmemesi sonucu munzam karşılıklardaki daralma sınırlı olmuştur. Türk lirası cinsinden munzam karşılıkların toplam munzam karşılıklar içindeki payı bir önceki yıla göre yüzde 41,4'den yüzde 33,5'e gerilerken, yabancı para cinsinden munzam karşılıkların payı yüzde 58,6'dan yüzde 66,5'e yükselmiştir.

TABLO IV.1.2
SEÇİLMİŞ KONSOLİDE BİLANÇO KALEMLERİ
(Trilyon TL)

	1999 Kasım			2000 Kasım		
	TL	YP	Toplam ⁽¹⁾	TL	YP	Toplam ⁽¹⁾
AKTİF TOPLAMI	41.884	25.777	67.661	62.053	34.983	97.035
1. Nakit Değerler	412	337	749	534	445	980
2. Menkul Değ. Cüzdanı	7.444	4.778	12.221	6.150	4.106	10.256
DİBS	7.088	2.428	9.516	5.517	2.115	7.632
3. Krediler	9.879	9.244	19.123	18.871	13.062	31.934
4. Takipteki Alacaklar (Brüt)	1.623	142	1.765	2.990	313	3.302
5. Mevduat Mun. Karş.	1.377	1.951	3.329	1.366	2.714	4.080
6. Faiz ve Gelir Tah. Rees.	7.674	838	8.512	5.760	1.084	6.844
PASİF TOPLAMI	34.925	32.736	67.661	47.976	49.059	97.035
1. Mevduat	19.579	20.498	40.077	27.832	29.519	57.352
2. Bankalara Borçlar	2.818	9.913	12.731	6.235	15.895	22.130
3. Fonlar	1.330	11	1.341	2.415	3	2.418
4. Faiz ve Gider Rees.	2.195	549	2.744	1.876	735	2.612
5. Özkaynaklar	5.638	60	5.698	5.287	56	5.343
Ödenmiş Sermaye	2.912	57	2.969	5.411	36	5.448
Dönem K/Z	1.625	0	1.625	-1.691	0	-1.691

Kaynak: TCMB.

(1) Kamu Bankaları, Özel Bankalar, Kalkınma ve Yatırım Bankaları ve Yabancı Bankalar toplamıdır.

Bankacılık sisteminde son yıllarda gittikçe artan bilanço dışı işlemler 2000 yılında da bu eğilimini sürdürmüştür. Bilanço dışı işlemlerden gayri nakdi kredi-yükümlülükler, repo-ters repo ve faiz-dövizle ilgili işlemlerin toplam bilanço büyüklüğüne oranı 1999 yılı Kasım ayında yüzde 103,0 iken 2000 yılı Kasım ayında yüzde 111,6'ya yükselmiştir. Özel bankalar ile yabancı sermayeli bankaların bilanço dışı işlemlere ağırlık verdikleri görülmektedir.

2000 yılında uygulanan döviz kuru politikası, finansal sektörü yabancı para açık pozisyonlarını büyütme teşvik etmiştir. 1999 yılı Kasım ayında, bilanço verilerine göre 7 milyar dolar olarak hesaplanan yabancı para aktif-pasif farkı 2000 yılı Kasım ayında 14,1 milyar dolara yükselmiştir.

Bankacılık sisteminin özkaynak ve kârlılık durumu 2000 yılında önemli oranda bozulmuştur. 1999 yılı Kasım ayında özkaynaklar ve kâr toplamının aktif toplamına oranı yüzde 10,8 iken, sistemin zararlarla karşılaşması nedeniyle 2000 yılı Kasım ayında yüzde 3,8'e gerilemiştir. Kasım ayı sonunda mali piyasalarda yaşanan krizin etkileri henüz Kasım ayı bilançolarına tam yansımamıştır. Bu

nedenle, ancak yıl sonu bilançolarında krizin sistemin özkaynakları ve kârlılığı üzerine yarattığı ciddi olumsuz etkiler görülebilecektir.

TABLO IV.1.3
BANKALARIN KONSOLİDE KÂR/ZARAR TABLOSU
(Trilyon TL)

	Eylül 1999			Eylül 2000		
	Kamu	Özel	Toplam ⁽¹⁾	Kamu	Özel	Toplam ⁽¹⁾
GELİRLER						
FAİZ GELİRLERİ	6.546	7.610	15.497	6.228	8.169	16.113
Kredilerden Al. Faizler	1.511	3.899	5.759	1.449	3.575	5.448
DİBS Faiz Geliri	566	2.370	3.289	912	2.509	3.871
FAİZ DIŞI GELİRLER	405	634	1.125	469	1.593	2.369
Kred. Al. Ücret ve Kom.	32	131	175	44	207	273
Bankacılık Hizmet Geliri	84	284	406	150	540	747
GİDERLER						
FAİZ GİDERLERİ	6.016	4.854	11.584	5.277	5.580	11.964
Mevduata Verilen Faiz	5.459	3.539	9.097	4.500	3.236	7.829
FAİZ DIŞI GİDERLER	576	1.428	2.216	964	2.751	4.211
Personel Giderleri	317	602	1.005	434	931	1.509
Kambiyo Zararları (Net)	23	1.018	1.276	71	1.252	1.576
BRÜT DÖNEM KÂR/ZARAR	203	1.267	1.899	99	80	584
NET DÖNEM KÂR/ZARAR	52	798	1.196	48	-296	57

Kaynak: TCMB.

(1) Kamu Bankaları, Özel Bankalar, Kalkınma ve Yatırım Bankaları ve Yabancı Bankalar toplamıdır.

Bankacılık sisteminin net kârının GSMH içindeki payı, Fon'a devredilen bankaların zararları nedeniyle 2000 yılı Eylül ayında 1999 yılı Eylül ayına göre ciddi oranda daralmış ve yüzde 1,7'den binde 1'e gerilemiştir. Fon'a devredilen bankalar hariç tutulduğunda, sektörün net kârı GSMH'nin yüzde 1,4'ü olarak gerçekleşmektedir.

Sektörün faiz gelirleri azalırken, faiz dışı gelirlere artış gerçekleşmiştir. 1999 yılı Eylül ayında faiz dışı gelirlerin GSMH içindeki payı yüzde 1,6 iken, 2000 yılı Eylül ayında yüzde 2,1'e yükselmiştir. Bu dönemde kredilerden alınan ücret ve komisyonlar sabit kalırken, bankacılık hizmet gelirleri artmıştır.

Faiz giderlerinin GSMH içindeki payının mevduat faizlerindeki gerilemeye paralel olarak düştüğü görülmektedir. 1999 yılı Eylül ayında faiz gelirlerinin GSMH içindeki payı yüzde 16,4 iken, 2000 yılı Eylül ayında yüzde 10,7'ye gerilemiştir. Mevduata verilen faizlerin payı ise yüzde 12,9'dan yüzde 7'ye

gerilemiştir. Faiz dışı giderlerden personel giderlerinin GSMH içindeki payı da bir önceki yıla göre kısmen daralarak yüzde 1,4'den yüzde 1,3'e gerilemiştir.

Kamu bankalarının sistemdeki ağırlığı 2000 yılında da devam etmiştir. Kamu bankaları, 2000 yılı Kasım ayı itibarıyla bankacılık sistemi aktiflerinin yüzde 34,6'sına, kredilerin yüzde 26,2'sine ve toplam mevduatın yüzde 40'ına sahiptir. Özellikle, Türk lirası mevduat ve krediler içindeki payları yüksekken bilanço dışı işlemlerdeki payları sistem geneline göre oldukça düşüktür. Kamu bankalarının, ihtisas kredilerinde yoğunlaşması, şube ve personel sayısındaki yükseklik bunların mali yapısını olumsuz etkilemekte ve likidite ihtiyaçlarını artırmaktadır. 2000 yılında, kamu bankalarının mali yapılarını düzeltmek amacıyla ihtisas kredileri sınırlandırılmış ve bu kredilere uygulanacak faiz oranları DİBS yıllık ortalama bileşik faizlerine endekslenmiştir. Ancak, Kasım ayı ikinci yarısındaki kriz, aşırı günlük likidite ihtiyaçları nedeniyle, kamu bankalarının mali yapılarını önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir.

Bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla hazırlanan 4389 sayılı Bankalar Kanunu 1999 yıl sonunda değiştirilerek Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) bağımsızlığı güçlendirilmiştir. Bu düzenleme ile, BDDK bankaların faaliyete geçme izni ve faaliyetlerine son verilmesi konusunda tam yetkili hale gelmiştir. 2000 yılı Mart ayı sonunda BDDK üyeleri atanmış ve Ağustos ayı sonunda da Kurul faaliyete geçmiştir.

2000 yılında, program uygulanmasına başlamadan önce, bankacılık sektörünün daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla mali yapısı yetersiz beş banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından devralınmıştır. Daha sonra, BDDK'nın faaliyete geçmesini takiben 27 Ekim 2000 tarihinde iki bankanın, 6 Aralık 2000 tarihinde de piyasa yapıcısı olarak seçilen bir bankanın TMSF'na devredilmesiyle, Fon'daki banka sayısı onbir'e yükselmiştir. Fon'a devredilen bankaların aktif büyüklüğü sektörün aktif büyüklüğünün yaklaşık yüzde 8'ini oluşturmaktadır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamında bulunan bankaların mali yapılarının güçlendirilmesi ve sermaye yeterliliği rasyosunun tutturulması amacıyla, 2000 yılı Aralık ayında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na 6,150 milyon dolarlık özel tertip Devlet İç Borç Senedi verilmiştir.

b) Mevduat

Mevduat reel bazda yaklaşık olarak geçen yılki düzeyinde kalmıştır.

TL mevduatın reel bazda yaklaşık olarak önceki yıl düzeyinde kalması, en büyük kalemi olan Tasarruf mevduatının reel olarak daralmasından kaynaklanmıştır.

Bankalararası mevduat hariç toplam mevduat, 2000 yılının Kasım ayı itibariyle bir önceki yılın aynı ayına göre nominal olarak yüzde 42,5, reel olarak ise yüzde 2,5 oranında artarak 55 katrilyon Türk lirasına ulaşmıştır.

Türk lirası mevduat Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre nominal yüzde 36,6 artmış ve reel olarak ise yüzde 1,8 daralarak 26,5 katrilyon TL olmuştur. Türk lirası mevduatta reel bazda görülen daralma, bu dönemde mevduat faizlerinin düşmesinden kaynaklanmıştır. Aynı dönemde Türk lirası mevduatın alt kalemlerindeki reel gelişmelere bakıldığında, ticari mevduatın yüzde 24,6, diğer mevduatın yüzde 10,9, Türkiye'deki bankaların yurt dışı şubeleri adına topladıkları mevduatın yüzde 61,2 arttığı; tasarruf mevduatının yüzde 7,7, resmi mevduatın ise yüzde 29 daraldığı görülmektedir (Tablo IV.1.4).

TABLO IV.1.4
MEVDUAT TÜRLERİNİN TOPLAM MEVDUAT İÇİNDEKİ
YÜZDE PAYLARI
(Bankalararası Mevduat Hariç)

	Döviz Tevdiat Hesabı	Tasarruf Mevduatı	Ticari Mevduat	Resmi Mevduat	Diğer Mevduat ve Mev.Serti.
1993 Kasım	45,0	29,0	10,0	4,0	12,0
1994 Kasım	52,1	29,4	8,3	2,7	7,5
1995 Kasım	49,2	32,7	8,0	2,3	7,8
1996 Kasım	50,2	31,7	7,2	3,5	7,4
1997 Kasım	51,5	29,3	5,8	5,0	8,3
1998 Kasım	49,1	31,4	7,6	2,9	8,9
1999 Kasım	49,9	32,8	6,3	2,8	8,2
2000 Kasım	52,0	29,5	7,6	1,9	8,8

Kaynak: TCMB.

Aynı dönemde Türk lirası cinsinden döviz tevdiat hesapları nominal olarak yüzde 48,5, reel olarak ise yüzde 6,7 artarak 28,7 katrilyon Türk lirasına yükselmiştir. 1999 yılının Kasım ayında yüzde 49,9 olarak gerçekleşen döviz tevdiat hesapları/toplam mevduat oranı Kasım 2000'de artarak yüzde 52 olmuştur. ABD doları cinsinden döviz tevdiat hesapları ise yıllık yüzde 9,5 artarak 41,7 milyar dolara yükselmiştir.

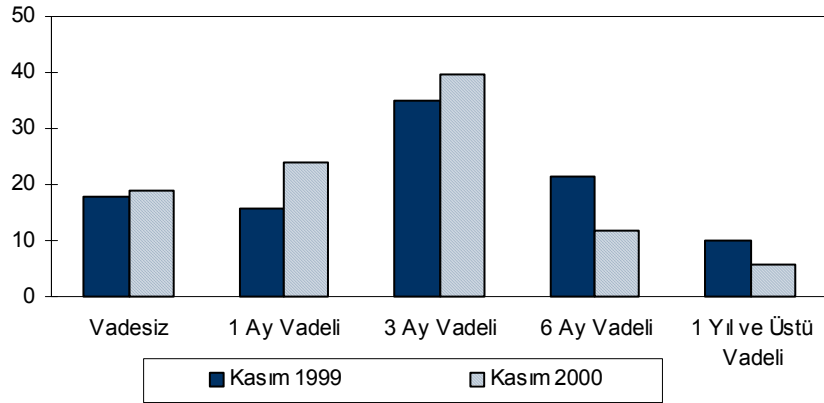
1999 yılının Kasım ayında Türk lirası mevduatta yüzde 72,3 olan üç aylık nominal ağırlıklı ortalama faiz oranları 2000 yılının Kasım ayında yüzde 51,5'e düşmüştür. Bu kalemin reel getirisi ise yüzde 13,8'den yüzde 8,1'e gerilemiştir. Döviz tevdiat hesaplarının üç aylık ağırlıklı ortalama faiz oranlarına bakıldığında

aynı dönemde ABD doları cinsinden mevduatların faizinin yüzde 13,1'den yüzde 11,8'e, Alman markı cinsinden mevduatların faizinin ise yüzde 10,7'den yüzde 10'a düştüğü görülmektedir. Bu dönemde Türk lirası mevduat faizlerindeki düşüşün döviz tevdiat hesaplarının faizlerindeki düşüşe göre daha fazla olması bir kısım tasarruf sahiplerinin Türk lirası mevduattan döviz tevdiat hesaplarına geçmesinde etkili olmuştur.

Toplam mevduatın vadelere göre dağılımı incelendiğinde, geçen yıla göre vade yapısının kısaldığı görülmektedir (Grafik IV.1.1). 2000 yılının Kasım ayı sonuna kadar geçen on iki aylık dönemde Türk lirası mevduatın ortalama vadesi 4,1 aydan 2,8 aya, döviz tevdiat hesaplarının ortalama vadesi ise 3,5 aydan 3 aya düşmüştür. Böylelikle, 1999 yılının Kasım ayında 3,8 ay olarak gerçekleşen toplam mevduatın ortalama vadesi, 2000 yılının Kasım ayında 2,9 aya gerilemiştir.

Toplam mevduatın ortalama vadesi kısalmıştır.

GRAFİK IV.1.1
MEVDUATIN VADELERE GÖRE DAĞILIMI
(Yüzde)

Kaynak: TCMB.

c) Krediler

Bankacılık sektörünün toplam kredileri, 2000 yılının Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, nominal olarak yüzde 67, reel olarak ise yüzde 20 artarak 31,9 katrilyon Türk lirasına yükselmiştir. Kredi/mevduat oranı, artan iç talep, düşen kredi faizleri ve bankaların bireysel bankacılık işlemlerine ağırlık vermeleri sonucunda 2000 yılının Kasım ayında 1999 yılının aynı ayına göre önemli ölçüde yükselerek yüzde 47,7'den yüzde 55,7 seviyesine çıkmıştır. Bu gelişmeler sonucu kredi/toplam aktif oranı da 1999 yılının Kasım ayındaki yüzde 28,3'lük seviyesinden yüzde 32,9 seviyesine yükselmiştir (Tablo IV.1.5).

Krediler reel olarak artmıştır.

TABLO IV.1.5
BANKA KREDİLERİNDEKİ GELİŞMELER

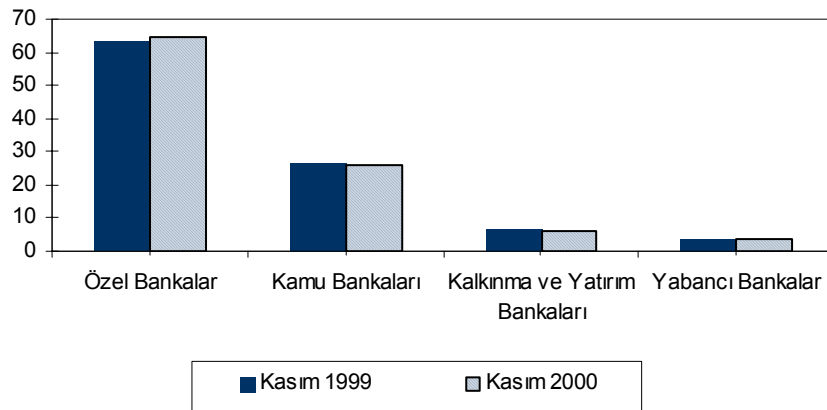
	Krediler (yüzde artış)	Kredi/Mevduat (yüzde)	Kredi/Toplam Aktif (yüzde)
1993 Kasım	103,9	88,8	42,6
1994 Kasım	61,2	56,7	35,4
1995 Kasım	118,4	62,0	39,4
1996 Kasım	129,6	61,5	41,8
1997 Kasım	101,3	69,3	39,7
1998 Kasım	74,1	61,5	35,8
1999 Kasım	55,0	47,7	28,3
2000 Kasım	67,0	55,7	32,9

Kaynak: TCMB.

Kredi hacminde, özel bankaların ağırlığı sürmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam kredileri içinde, 2000 yılı Kasım ayı itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre özel bankaların payı yüzde 63,5’den yüzde 64,4’e çıkmış, yabancı bankaların payı ise geçen yılki 3,6 seviyesinde kalmıştır. Aynı dönemde kamu bankalarının payı yüzde 26,4’den yüzde 26,2’ye, kalkınma ve yatırım bankalarının payı da yüzde 6,5’den yüzde 5,8’e düşmüştür (Grafik IV.1.2). Reel olarak bakıldığında, özel bankaların kullandırmış oldukları krediler yıllık yüzde 21,7, kamu bankalarının kullandırmış oldukları krediler yüzde 19,3, kalkınma ve yatırım bankalarının kredileri yüzde 7,7 ve yabancı bankaların kredileri yüzde 18,4 oranında artmıştır.

GRAFİK IV.1.2
KREDİLERİN BANKA GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI
(Yüzde)

Kaynak: TCMB.

Kasım 2000 itibariyle geçen yılın aynı dönemine göre Türk lirası kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 51,7'den yüzde 59,1'e yükselmiştir. Türk lirası krediler yıllık nominal bazda yüzde 91, reel bazda yüzde 37,3, yabancı para krediler ise yıllık nominal bazda yüzde 41,3, reel bazda yüzde 1,6 oranında artmıştır. Kredilerin vade yapısı incelendiğinde, 1999 yılı Kasım ayı itibariyle yüzde 77,5 olan kısa vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı Kasım 2000'de yüzde 68,8'e gerilemiştir. Bunun en önemli nedeni orta vadeli krediler olarak sınıflandırılan otomobil ve konut kredilerindeki artıştır.

Kredilerin vadesi uzamıştır.

Ticari kredilerin faiz oranlarına bakıldığında kısa vadeli kredilerin nominal faiz oranının 2000 yılının Kasım ayı itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 110,3'den yüzde 85,4'e düştüğü görülmektedir. Aynı dönemde orta ve uzun vadeli kredilerin faiz oranları ise yüzde 89,3'den yüzde 56,3'e düşmüştür. Kısa vadeli kredilerde reel faiz oranı yüzde 34,5'den yüzde 33,2'ye, uzun vadeli kredilerde yüzde 21,1'den yüzde 12,4'e düşmüştür.

İhracat kredilerinin toplam krediler içindeki payı, 2000 yılı Kasım ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 25,2'den yüzde 19,5'e, ihtisas kredilerinin payı yüzde 9,4'den yüzde 7,7'ye, diğer kredilerin payı ise yüzde 53,7'den yüzde 49,9'a düşmüştür. Aynı dönemde tüketici kredilerinin payı iç talepteki artış ve tüketici kredilerinin faizlerindeki düşüşe paralel olarak yüzde 3,8'den yüzde 14,6'ya, fon kaynaklı kredilerin payı ise yüzde 7,9'dan yüzde 8,4'e yükselmiştir. Aynı dönemde ihracat kredileri reel olarak yüzde 8,6 oranında daralırken, ihtisas kredileri değişmemiş, tüketici kredileri yüzde 365,2, fon kaynaklı krediler yüzde 29,1, diğer krediler ise yüzde 10,7 artmıştır.

Kredi hacmindeki genişleme, ticari kredilerdeki ve tüketici kredilerindeki artıştan kaynaklanmıştır.

Kredilerin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde ise, 2000 yılı Eylül ayı itibariyle toplam nakdi ve gayri nakdi kredilerin yüzde 15,4'ünün inşaat sektörüne, yüzde 10,6'sının tekstil ve tekstil ürünleri sektörüne, yüzde 9,2'sinin finansal aracılık hizmetlerine, yüzde 8,2'sinin toptan ve perakende ticari motorlu araçlar servis hizmetleri ile kişisel ve hane halkı ürünleri tüketimine, yüzde 6,6'sının gıda, meşrubat ve tütün ürünleri sektörüne; yüzde 5,4'ünün tarım sektörüne ve yüzde 4,4'ünün metal ana sanayi ve işlenmiş madde üreten sektörlere açıldığı görülmektedir.

Sektörün 2000 yılında kullandığı kredilerde en büyük payı inşaat sektörü almıştır.

IV.1.2.A. Yasal ve İdari Düzenlemeler

a) Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu'na İlişkin Düzenleme

1- 18.2.2000 tarih ve 23968 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 25 No.lu Tebliğle, factoring şirketleri tarafından yurt dışından ihracat factoringi amacıyla sağlanan ve bu amaçla kullanılan fonlar Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu muafiyeti kapsamına alınmıştır.

2- 9.9.2000 tarih, 24165 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 27 No.lu Tebliğle, bankalar ve finansman şirketlerince kullanılan tüketici kredilerinde (gerçek kişilere ticari amaçla kullanılmamak kaydıyla kullanılan krediler) fon kesintisi oranı yüzde 8'e yükseltilmiştir.

3- 25.11.2000 tarih, 24241 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 29 No.lu Tebliğle, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında değişik 6 No.lu Tebliğin, 2. maddesinin 1 inci fıkrasında öngörülen fon kesintisi oranları,

- Tüketici kredilerinde (gerçek kişilere ticari amaçla kullanılmamak kaydıyla kullanılan krediler) fon kesintisi oranı yüzde 8'den yüzde 10'a,

- Diğer kredilerde yüzde 3'ten yüzde 5'e,

- Bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye'de yerleşik kişilerce yurt dışından sağlanan kredilerde yüzde 3'ten yüzde 6'ya,

- Vadeli ithalat işlemlerinde yüzde 3'ten yüzde 6'ya, yükseltilmiştir.

b) Umumi Disponibilite

1- 5.5.2000 tarih ve 24040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1 Sıra No.lu Tebliğ ile bankaların pozisyon aşımalarına ilişkin taahhütleri için bulunduracakları Türk Lirası vadesiz serbest tevdiatın oranı yüzde 8'den yüzde 100'e yükseltilmiş olup, uygulamaya 7.7.2000 tarihli disponibilite cetvelinden itibaren başlanmıştır.

2- 10.11.2000 tarih, 24226 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/2 Sıra No.lu Tebliğ ile "Özkaynaklar" arasında yer alan Kâr/Zarar hesabından bir farkı olmayan "Kredi ve Diğer Alacaklar Değerleme Fonu Türk lirası ve yabancı para" hesaplar ile "Karşılıklar"dan bir farkı olmayan "Tazmin Edilmemiş ve Nakde

Dönüşmemiş Gayri Nakdi Krediler Özel Karşılıkları TP ve YP” hesaplar pasif toplamından indirilecek kalemler içine alınmıştır.

3- 25.11.2000 tarih, 24241 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2000/3 Sıra No.lu Tebliğ ile mevduat dışı Türk Lirası pasif hesaplar için bankalarca bulundurulması gereken Türk Lirası serbest tevdiatın oranı yüzde 8’den yüzde 6’ya indirilmiştir.

4- 28.11.2000 tarih, 24244 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2000/4 Sıra No.lu Tebliğ ile Türk Lirası mevduat ve mevduat dışı Türk Lirası pasif hesaplar için Bankamız nezdinde bulundurulması gereken serbest tevdiatın hesaplanmasında, 25.11.2000-05.01.2000 tarihleri arasındaki 6 haftalık süre tek bir hafta addedilerek haftalık ortalamaya bakılmaksızın Bankamız nezdinde bulundurulan serbest tevdiatın 6 haftalık ortalamasının esas alınacağı hükme bağlanmıştır.

c) Likidite ve Döviz Pozisyon Oranlarının Hesaplanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Düzenleme

Likidite ve Döviz Pozisyon Oranlarının hesaplanmasına ve uygulanmasına ilişkin esas ve şartlar yeniden belirlenmiştir. Bankalar ve Özel Finans Kurumlarının kısa vadeli yükümlülükleri karşılığında bulundurulması gereken asgari döviz varlığını ifade eden likidite oranı asgari yüzde 10, Döviz Pozisyon Oranı ise, ABD Doları, euro dahil Avrupa Para Birliği’ne katılan ülke paralarının euro karşılıkları toplamı, altın dahil diğer konvertibl paraların ABD Doları karşılıkları toplamı üzerinden her bir kategori için asgari yüzde 75 azami yüzde 115, varlık ve yükümlülüklerin toplam ABD Doları karşılıkları için asgari yüzde 80 azami yüzde 110 olacaktır.

d) Özel Finans Kurumları’na İlişkin Düzenleme

25.11.2000 tarih ve 24241 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 9 sıra No.lu Tebliğle Türk Lirası Cari ve Katılma Hesaplarında yüzde 8 olan blokaj oranı yüzde 6’ya, düşürülmüştür.

e) Mevduat Munzam Karşılıkları’na İlişkin Düzenleme

25.11.2000 tarih ve 24241 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2000/1 sayılı Tebliğle Türk Lirası Mevduatta yüzde 6 olan munzam karşılık oranı yüzde 4’e, düşürülmüştür.

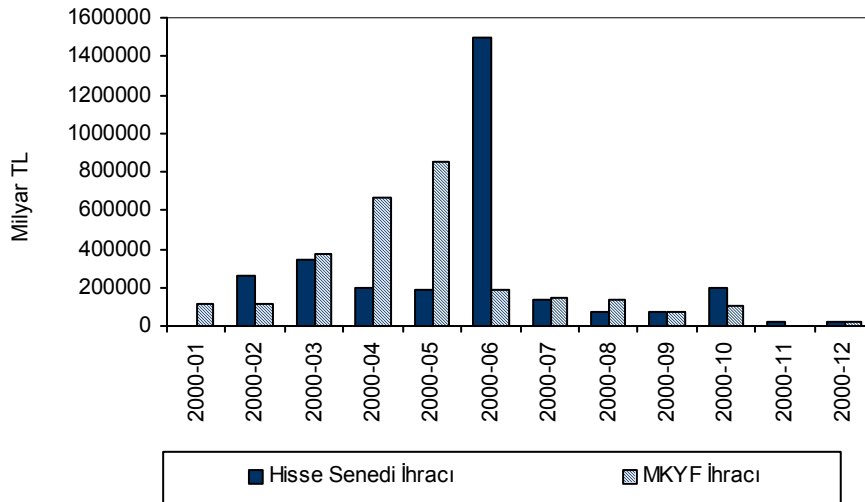
IV.2. MENKUL KIYMET PİYASALARI

Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınan menkul kıymet ihracı, 2000 yılı verileri incelendiğinde, bir önceki yıla göre, 855,5 trilyon Türk lirasından 5,8 katrilyon Türk lirasına, cari fiyatlarla yüzde 577, 1987 sabit fiyatlarıyla yüzde 353 artmıştır. Bu yüksek oranlı değişime en önemli katkı hisse senedi ve menkul kıymet yatırım fonlarından gelmektedir (Grafik IV.2.1).

Beklentilerin olumluya dönüşüne sonucunda halka arzlar ve menkul kıymet fonları ihracı 2000 yılında yükselmiştir.

1999 yılının son çeyreğindeki olumlu gelişmelerle birlikte Aralık ayında faizlerin hızla düşmesi ve beklentilerin olumluya dönüşmesi hem yatırımcıların hem de şirketlerin menkul kıymet piyasalarına olan ilgisini artırmıştır. Firmalar endeksin yükselme eğiliminde olduğu ayları takip eden dönemde halka arz yoluyla hisse senedi satışlarına yönelmişlerdir. Aynı şekilde, yatırımcıların yatırım fonlarına olan talebinin bu dönemde artması, bankaları ve aracı kurumları yatırım fonu ihracına yöneltmiştir. Bu çerçevede, 2000 yılında 2,8 katrilyon Türk liralık menkul kıymet yatırım fonu ihraçlarının yüzde 68'i, ihraç işlemlerinin zaman alması nedeniyle, İMKB endeksinin yükselmeye başladığı ayları takip eden Mart-Mayıs döneminde; yine 3 katrilyon Türk liralık hisse senedi ihraçlarının yüzde 82'si Şubat-Haziran döneminde gerçekleşmiştir. Haziran ayındaki artışın büyük kısmını Turkcell'in halka arzı oluşturmaktadır (Grafik IV.2.1).

GRAFİK IV.2.1
2000 YILINDA SPK KAYDINA ALINAN HİSSE SENEDİ VE MENKUL KIYMET İHRAÇLARI

Kaynak: SPK.

IV.2.1. Birincil Piyasalar

IV.2.1.A. Kamu Kesimi

Kamu kesiminin toplam menkul kıymet stoku, 2000 yılı Aralık ayı itibariyle 1999 sonuna göre yüzde 57,9 artarak 36,8 katrilyon Türk lirasına ulaşmıştır. Hazine, 1999 yılından bu yana, iç borç stokunun vadesini uzatmak amacıyla iç borçlanma ihalelerinde hazine bonusu yerine, daha uzun vadeli olan devlet tahvili ihracını tercih etmiştir. Bunun sonucu olarak, hazine bonusu stoku azalırken devlet tahvili stoku yüzde 74,6 artmıştır.

Devlet tahvili stokları artarken, hazine bonusu stokları azalmıştır.

TABLO IV.2.1
KAMU KESİMİ MENKUL KIYMET STOK TUTARLARI
(Trilyon TL)

	Devlet Tahvili			Hazine Bonusu			Özelleştirme
	Satış	İtfa	Stok Tutarı	Satış	İtfa	Stok Tutarı	Tahvili Stok Tutarı
1997	3.185,6	917,6	3.570,8	3.074,4	2.226,4	2.375,0	147,4
1998	4.708,1	2.426,9	5.772,0	9.546,3	6.080,3	5.840,9	176,8
1999	20.027,8	6.116,4	19.683,4	6.858,6	9.462,8	3.236,8	382,7
2000	26.685,9	12.006,3	34.362,9	5.782,7	6.961,8	2.057,7	381,6

Kaynak: SPK.

IV.2.1.B. Özelleştirme

Özelleştirme İdaresi 2000 yılında 2,7 milyar dolar özelleştirme geliri elde etmiş ve bu rakamla, 1985 yılından bu yana gerçekleştirilen özelleştirme işlemleri toplamı 7,3 milyar dolar olmuştur.

Özelleştirme işlemlerinden 2000 yılında 7,6 milyar dolarlık gelir hedeflenmiş; ancak toplam gelir 3,5 milyar dolar olmuştur.

Enflasyonu Düşürme Programı çerçevesinde 2000 yılında 7,6 milyar dolarlık özelleştirme nakit girişi hedeflenmiştir; ancak 2000 yılında elde edilen özelleştirme nakit tahsilatı, 2,7 milyar doları Özelleştirme İdaresi portföyünden olmak üzere, 0,3 milyar dolarlık enerji santrallerinin işletim hakkı devri ve 0,5 milyar dolarlık GSM lisans satışının ilk taksidi ile beraber 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2000 yılında yapılan işlemlerden 2001 yılında elde edilmesi beklenen gelir 2,1 milyar dolardır.

TABLO IV.2.2
1986-2000 DÖNEMİ GERÇEKLEŞTİRİLEN ÖZELLEŞTİRME İŞLEMLERİ
(Milyon Dolar)

	1986-1999	2000	TOPLAM
Blok Satış	2031,7	1479,5	3511,2
Tesis/Varlık Satışı	608,1	71,7	679,8
Halka Arz	673,9	839,0	1512,9
Uluslararası Kurumsal Arz	721,9	265,1	987,0
İMKB'de Satış	526,6	0,0	526,6
Yarım Kalmış Tesis Satışı	4,4	0,0	4,4
Bedelli Devirler	53,4	56,8	110,2
TOPLAM	4620,0	2712,1	7332,1

Kaynak: ÖİB.

İhale prosedürünün devam ettiği, Özelleştirme İdaresi portföyünde bulunmayan ancak özelleştirme programı kapsamında yer alan Türk Telekomünikasyon AŞ'nin yüzde 20'sinin blok satışına ilişkin Haziran ayında açılan ihaleye yatırımcılar ilgi göstermemişlerdir.

GSM lisanslarının üçüncüsünün satışı 2000 Nisan ayında 2 milyar 525 milyon dolar karşılığında gerçekleşmişse de bu taban fiyat üzerinden gerçekleştirilen dördüncü ihalede teklif sahiplerinin ihaleden çekilmeleri nedeniyle dördüncü GSM lisansının satışı gerçekleşmemiştir.

IV.2.1.C.Özel Kesim

Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınan 5,8 katrilyon Türk lirası tutarındaki ihracın yüzde 0,22'lik halka arzedilmeksizin yapılan banka bonusu ihracı dışındaki bölümü hisse senedi ve menkul kıymet yatırım fonundan oluşmaktadır.

Hisse senedi ve menkul kıymet yatırım fonu ihraçları, menkul kıymet ihraçlarının tamamına yakını oluşturmaktadır.

Özel sektör menkul kıymet stokları 2000 yılı sonu itibariyle önceki yıla göre yüzde 81 oranında artış göstererek 6,9 katrilyon Türk lirası düzeyinde gerçekleşmiştir. Önceki yıllarda olduğu gibi, söz konusu stok tutarının tamamına yakını hisse senedi stokundan oluşmaktadır.

1999 Aralık ayı sonunda uygulanmasına başlanan program, halka arzların artması yönüyle sermaye piyasasının derinleşmesinin ipuçlarını verse de; özel sektör tahvilleri ve finansman bonusu gibi araçların 1999 yılından bu yana önemini kaybetmesi, bir diğer deyişle özel sektörün kaynak yaratma konusunda çeşitlendirmeye gidememesi, kısmen artan kamu borçlanmasının özel sektör

finansman olanaklarını daraltmasıyla, kısmen de bu enstrümanlardaki maliyet unsurunun yüksekliğiyle açıklanabilir.

Yatırım Fonları, Yatırım Ortaklıkları, Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları

2000 yılında, döviz kurunun önceden açıklanması ve faizlerin düşmesi yatırımcıları mevduat ve dövize alternatif yatırım araçlarına yöneltmiştir. Özellikle küçük yatırımcıların portföy çeşitlendirmesine giderek riski dağıtabilmek amacıyla yatırım fonlarını tercih etmesi yatırım fonu sayısını ve portföy değerini artırmıştır. A ve B tipi yatırım fonları 2000 yılı toplam portföy değeri 1,9 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu değerın yüzde 73'ünü B tipi, yüzde 27'sini de A tipi fonlar oluşturmaktadır (Tablo IV.2.3).

Yatırım fonlarının portföy dağılımına bakıldığında, B tipi fonlarda ters repo ve devlet tahvilinin; A tipi fonlarda ise hisse senedi, ters repo ve devlet tahvilinin ağırlıklı olduğunu, hazine bonosunun ise her iki tür fonda azaldığını görmekteyiz. Hazinesinin borçlanmayı uzun vadeye yayması ve hazine bonusu yerine devlet tahvili ihracına yönelmesi, yatırım fonları portföyündeki hazine bonusu oranının büyük ölçüde azalmasını açıklamaktadır.

TABLO IV.2.3
1999 VE 2000 YIL SONU YATIRIM FONLARININ PORTFÖY DAĞILIMI
(Yüzde)

	A TİPİ		B TİPİ		A ve B TİPİ	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000
Devlet Tahvili	9,75	11,09	18,52	13,24	16,48	12,66
Yab.Devlet Tahvili	-	0,15	0,10	0,16	0,08	0,16
Hazine Bonosu	3,99	0,23	11,20	-	9,52	0,06
Yab. Haz. Bonosu	-	-	0,01	0,01	0,01	0,01
Ters Repo	30,61	42,40	68,92	86,36	60,02	74,56
Repo	0,22	0,30	-	-	0,05	0,08
Hisse Senedi	55,40	45,73	0,88	0,17	13,55	12,40
Yab.Hisse Senedi	-	-	0,10	0,03	0,08	0,02
Diğer ⁽¹⁾	0,02	0,10	0,28	0,04	0,22	0,06
Toplam Fon Port. Değeri (Trilyon TL)	283,4	520,3	936,0	1417,3	1219,4	1937,6

Kaynak: SPK.

(1) Özel sektör tahvilleri, yabancı özel sektör tahvilleri, finansman bonusu ve yabancı finansman bonusu bu kalem içinde yer almaktadır.

IV.2.2.İkincil Piyasalar

İkincil piyasada gerçekleştirilen toplam işlem hacmi 2000 yılında 1999'a göre yüzde 11,1 azalarak 965,2 katrilyon Türk lirası olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu

İkincil piyasadaki işlem hacmi, kamu menkul kıymetleri kaynaklı olarak düşmüştür.

gerileme, kamu kesimi menkul kıymetlerinin ikinci el piyasa işlem hacmindeki azalıştan kaynaklanmaktadır. Dolaşımdaki hazine bonosu stoklarının önceki yıla göre yüzde 36,4 azalması, ikinci el hazine bonosu işlem hacminin büyük ölçüde düşmesine neden olmuştur. İkinci el devlet tahvili piyasası işlem hacminde, 2000 yılının ilk on ayında genel bir artış eğilimi söz konusuysen, Kasım ve Aralık aylarında işlem hacmi önemli ölçüde gerilemiştir. Kamu menkul kıymetleri ikincil piyasasında aydan aya yaşanan değişimler büyük ölçüde bankaların işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Daha çok özel sektör menkul kıymetleri alım-satımı yapan aracı kurumların kamu menkul kıymetleri portföylerinde büyük sıçramalar gözlenmemiştir (Tablo IV.2.4).

Özel sektör menkul kıymetlerinin ikincil piyasadaki işlem hacmi artmıştır.

Özel sektör menkul kıymetlerinin ikincil piyasadaki işlem hacmi, 2000 yılında, 1999 yılına göre yaklaşık üç kat artarak 111,9 katrilyon Türk lirası olmuştur. İkincil piyasada alınıp satılan menkul kıymetlerin tamamına yakını hisse senedinden oluşmaktadır.

TABLO IV.2.4
KAMU MENKUL KIYMETLERİ İKİNCİL PİYASA İŞLEM HACİMLERİ
(Trilyon TL)

	Devlet Tahvili		Hazine Bonosu	
	Aracı Kurum	Banka	Aracı Kurum	Banka
Ocak-2000	5.494,6	37.051,8	670,3	11.818,3
Şubat-2000	6.504,7	50.379,9	672,1	10.135,9
Mart-2000	6.500,5	42.304,4	438,2	11.346,6
Nisan-2000	7.523,8	47.787,5	296,7	7.509,2
Mayıs-2000	9.643,2	44.032,2	328,5	16.943,3
Haziran-2000	9.630,1	65.183,5	290,9	8.184,4
Temmuz-2000	7.960,0	61.149,4	241,1	9.475,4
Ağustos-2000	8.916,6	63.039,8	354,9	11.652,3
Eylül-2000	8.093,9	71.423,3	344,7	1.820,1
Ekim-2000	10.851,3	80.601,7	322,7	15.750,4
Kasım-2000	9.099,1	68.100,4	247,7	1.855,9
Aralık-2000	5.438,8	15.571,6	222,7	8,2
Ocak-Aralık 2000	95.656,8	646.625,3	4.430,4	106.500,1
Ortalama	7.971,4	53.885,4	369,2	8.875,0
Standart Sapma	1.734,3	17.887,6	152,5	5.366,6
Değişim Katsayısı ⁽¹⁾	0,218	0,332	0,413	0,605
Oynaklık ⁽²⁾	0,045	0,099	0,146	0,268

Kaynak: SPK.

(1) Değişim Katsayısı = Standart Sapma/Ortalama.

(2) Oynaklık = $1 - (\text{Ortalama}^2 / (\text{Ortalama}^2 + \text{Standart Sapma}^2))$.

IV.2.2.A. Hisse Senedi Piyasası

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası hisse senetleri piyasasında işlem gören şirket sayısı, 2000 yılında 36 yeni şirketin işlem görmeye başlaması ve 6 şirketin piyasadan çıkmasıyla 315'e yükselmiştir. İMKB tarafından, 13 Temmuz 2000 tarihinde yayımlanan iki genelge ile, halen hisse senetleri piyasası altında işlem yapılan dört pazara ek olarak, yeni kurulan iki pazara ilişkin esaslar belirlenmiştir. Buna göre, yeni kurulan İkinci Ulusal Pazar, İMKB Kotasyon Yönetmeliği'ndeki kotasyon koşullarını sağlayamayan şirketler ile gelişme ve büyüme potansiyeli taşıyan küçük ve orta ölçekli işletmelerin sermaye piyasalarından daha kolay ve düzenli şekilde kaynak temin etmelerine olanak sağlamak amacını taşımaktadır. Genelge uyarınca, İkinci Ulusal Pazar faaliyete geçtiğinde, hisse senetleri halen Bölgesel Pazar'da işlem gören şirketler de bu pazara aktarılacaktır. Yeni kurulan Yeni Ekonomi Pazarı ise telekomünikasyon, bilişim, elektronik gibi konularda faaliyet gösteren teknoloji şirketlerine ait menkul kıymetlerin işlem göreceği bir pazar olacaktır. Söz konusu iki pazar da henüz faaliyete geçmemiştir.

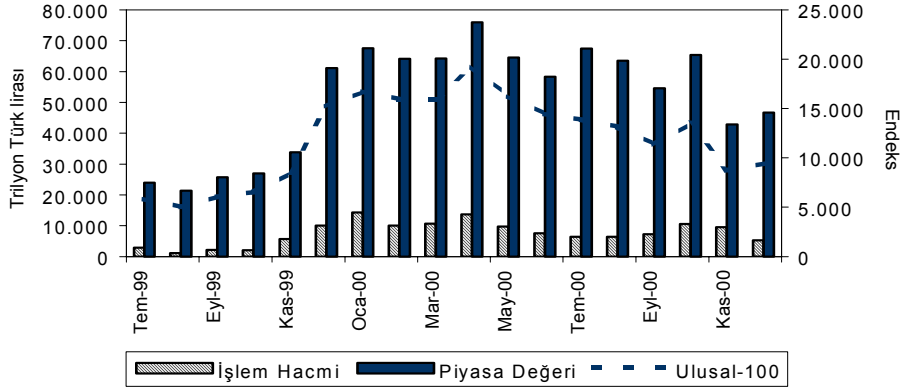
İkinci Ulusal Pazar ve Yeni Ekonomi Pazarı kurulmuş, fakat faaliyete geçmemiştir.

Hisse senetleri piyasasında 2000 yılında yapılan toplam işlem hacmi 111,2 katrilyon Türk lirasıdır. Toplam işlem hacminin 110,1 katrilyon Türk lirası tutarındaki kısmı Ulusal Pazar'da gerçekleşmiş olup, toplam işlem hacmi 1999 yılına göre yüzde 201 artış göstermiştir. Diğer pazarlarda yapılan işlem hacimleri Ulusal Pazar işlem hacmi kadar büyük bir artış göstermemiştir (Grafik IV.2.2).

Hisse senetleri piyasasında 2000 yılında gerçekleştirilen toplam alım-satım işlemlerinin yüzde 9,1'ine denk gelen 20,3 katrilyon Türk lirası tutarındaki kısmı yabancı banka, aracı kurum veya şahısların nam ve hesabına yapılan işlemlerden oluşmaktadır. Bu tutarın 9,2 katrilyon Türk lirası alış işlemi, 11,1 katrilyon Türk lirası ise satış işlemidir. 1999 yılında net alıcı durumunda olan yabancı yatırımcılara ait hisse senedi saklama bakiyesi 1999 yılının başındaki 3,4 milyar ABD doları düzeyinden yıl sonunda 15,4 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Söz konusu durumun aksine, 2000 yılında net satıcı durumunda olan yabancı yatırımcılara ait hisse senedi saklama bakiyeleri 2000 yılı sonunda 7,4 milyar ABD doları düzeyine gerilemiştir.

GRAFİK IV.2.2
HİSSE SENETLERİ PİYASASI

Kaynak: İMKB.

Ulusal-100 endeksi Mayıs ayından itibaren çoğunlukla düşüş göstermiştir.

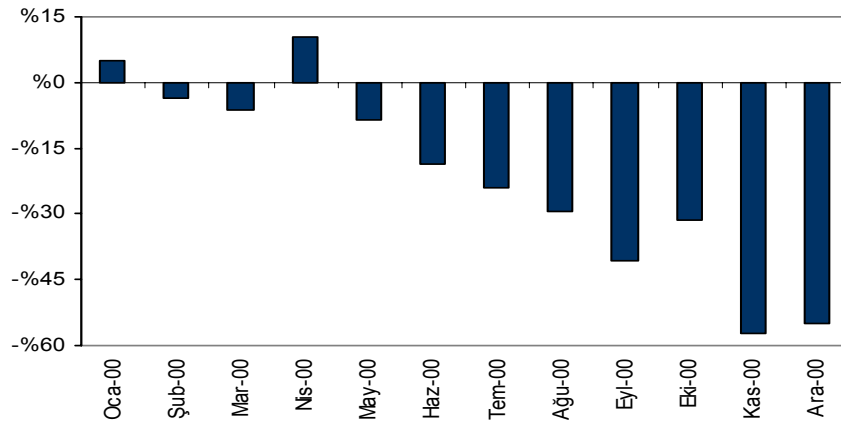
1999 yılının genelinde artış eğiliminde bulunan İMKB Ulusal-100 fiyat endeksi, özellikle Aralık 1999'da 2000 yılı enflasyonu düşürme programının açıklanmasıyla birlikte, önceki aya göre yüzde 80 artış göstererek yıl genelinde yüzde 485 artış göstermiştir. Açıklanan istikrar programının makroekonomik beklentileri olumluya çevirmesi neticesinde genelde endeks yüksek seviyesini 2000 yılının Mayıs ayına kadar sürdürmüştür. Mayıs ayından itibaren, yapısal reformların hayata geçirilmesinde yaşanan gecikmeler ile ilk aylarda enflasyon oranının beklendiği ölçüde düşmemesi gibi nedenlerden ötürü, iyimser beklentilerin azalmaya başlamasına tepki olarak, İMKB endeksleri yılın kalan kısmında gerilemiştir. Kasım ayı sonunda mali piyasalarda yaşanan kriz nedeniyle Ulusal-100 endeksi önceki aya göre yüzde 35 düşmüştür. Aralık ayında likidite sıkışıklığının kısmen atılması ile Ulusal-100 endeksi, hizmetler endeksi ve mali endeks önceki aya göre artmıştır.

Yıl sonu kapanış fiyatları itibariyle Ulusal-100 endeksi önceki yılın kapanış fiyatına göre yüzde 38, sınav endeksi yüzde 30, hizmetler endeksi yüzde 45 ve mali endeks yüzde 39 gerilemiştir. Söz konusu dönemde, halka arz edilen 1,8 katrilyon Türk lirası tutarındaki yeni hisse senedine ve 2,5 katrilyon Türk lirası tutarındaki sermaye artırımına karşın, fiyatlardaki keskin düşüş, hisse senetleri piyasasındaki şirketlerin piyasa değerlerinde de yüzde 24 oranında bir düşüşe yol açmıştır. 1999 yılı sonunda 61,1 katrilyon Türk lirası piyasa değerine sahip olan hisse senetleri piyasası, 2000 yılı sonunda ancak 46,7 katrilyon Türk lirası piyasa değerine sahip olabilmıştır.

Fiyat değişimlerinin yanısıra şirketlerin kâr payı dağıtımlarını da dikkate alan Ulusal-100 getiri endeksi 2000 yılı içinde Ulusal-100 fiyat endeksine paralel bir seyir izlemiştir. 1994 bazlı tüketici fiyat endeksiyle reelleştirilen getiri endeksi, kümülatif olarak yalnızca Ocak ve Nisan aylarında, Aralık 1999 kapanış değerine göre reel olarak getiri sağlamıştır. Hisse senetleri İMKB’de işlem gören şirketlerin 2000 yılı sonu itibariyle getirileri 1999 yılı sonuna göre reel olarak yüzde 55,1 azalmıştır (Grafik.IV.2.3).

Ulusal-100 getiri endeksi reel olarak yüzde 55,1 gerilemiştir.

GRAFİK IV.2.3
ULUSAL-100 GETİRİ ENDEKSİ
KÜMÜLATİF REEL GETİRİ⁽¹⁾

Kaynak: İMKB, TCMB.

(1) Ulusal-100 getiri endeksi, 1994 bazlı tüketici fiyatları endeksiyle reelleştirilmiştir.

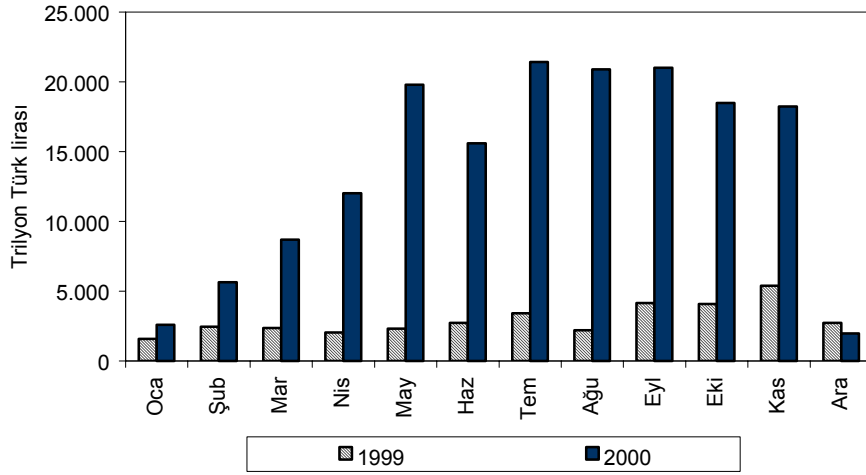
IV.2.2.B. Tahvil ve Bono Piyasası

İMKB Kesin Alım Satım Pazarı

İMKB tahvil ve bono piyasası altında faaliyet gösteren kesin alım-satım pazarı 2000 yılının ilk on bir ayı itibariyle işlem hacmi açısından büyük gelişme göstermiş olmasına karşın, Kasım ayında 18,2 katrilyon Türk lirası olan işlem hacmi, artan belirsizlik ortamı, yükselen faizler sonucunda tahvil ve bono fiyatlarının düşmesi, tahvil ve bonoların bankaların müşterileriyle yaptıkları repo işlemlerinde ve disponibilitelere karşılığı kullanılmaları gibi nedenlerden ötürü Aralık ayında 2 katrilyon Türk lirasına gerilemiştir. 1999 yılında 35,4 katrilyon Türk lirası tutarında işlem hacmi gerçekleşirken, 2000 yılında işlem hacmi 166,3 katrilyon Türk lirasına yükselmiştir (Grafik IV.2.4).

Kesin alım-satım pazarı işlem hacminde Aralık ayındaki büyük düşüşten önce 1999'a göre büyük bir artış gerçekleşmiştir.

GRAFİK IV.2.4
İMKB TAHVİL VE BONO PİYASASI
KESİN ALIM-SATIM PAZARI AYLIK İŞLEM HACMİ

Kaynak: İMKB.

İMKB Repo-Ters Repo Pazarı

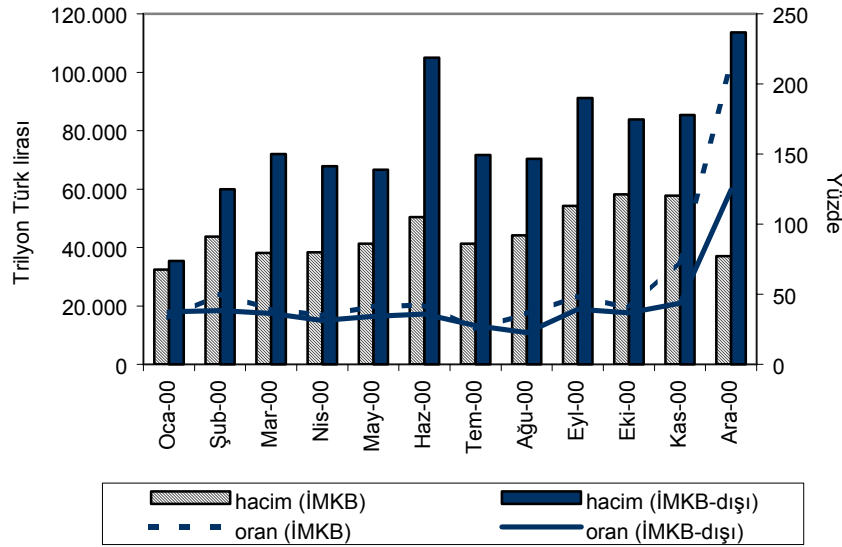
Repo-ters repo pazarında işlem hacmi bir önceki yıla göre yüzde 121 artarak 554,1 katrilyon Türk lirasına ulaşmış olup, bunun yüzde 96,9'unu gecelik repo işlemleri oluşturmaktadır. Gecelik repo işlemlerinde oluşan ağırlıklı ortalama repo oranları 1999 yılındaki oranlara kıyasla yarıya yakın düşerek, Temmuz ayında en düşük değeri olan yüzde 25,3 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kasım ayında yaşanan krizin önemli bir sonucu, ortalama repo oranlarının Kasım ayında yüzde 74, Aralık ayında ise yüzde 214 düzeylerine çıkmış olmasıdır. Yıl içinde maaş veya vergi ödeme günleri ile likidite gereksinimi yüksek olan diğer günlerde yaşanan geçici likidite sıkışıklığı nedeniyle yüksek repo oranları gözlenebilmekteyken, Kasım ve Aralık aylarında krizden kaynaklanan likidite sıkışıklığı sürekli bir durum haline gelmiştir (Grafik IV.2.5).

Borsa Dışı İşlemler (Tescil İşlemleri)

Tahvil ve bono piyasasında, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası dışında gerçekleştirilen işlemlerin İMKB'ye bildirilerek tescil edilmesi gerekmektedir. Borsa dışında gerçekleştirilen kesin alım-satım ve repo-ters repo işlemlerinin hacmi, İMKB'ye bağlı olarak faaliyet gösteren tahvil ve bono piyasasına kıyasla daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Borsa dışında yapıp borsada tescil edilen kesin alım-satım işlem hacmi, 2000 yılında önceki yıla göre yüzde 84,9 artarak

312,9 katrilyon Türk lirası düzeyinde oluşmuş olup, bunun yüzde 98,3'ü kamu menkul kıymetleri işlemlerinden oluşmaktadır.

GRAFİK IV.2.5
TAHVİL VE BONO PİYASASI
GECELİK REPO ORANLARI VE İŞLEM HACMİ

Kaynak: İMKB.

2000 yılında borsa dışında gerçekleştirilen ve İMKB tarafından kayıt altına alınan repo işlemleri 1.015,7 katrilyon Türk lirası tutarındadır. İMKB tahvil ve bono piyasasındaki benzer şekilde, gecelik repo işlemleri toplam repo işlemlerinin yüzde 90,8'ini oluşturmaktadır. Bu piyasada oluşan ağırlıklı ortalama repo oranları da İMKB tahvil ve bono piyasasında oluşan repo oranlarının seyrine benzer bir seyir izlemiştir (Grafik IV.2.5).

İMKB'deki ve borsa dışındaki repo oranları yıl içinde sabit bir seyir izlemiş, fakat Kasım ve Aralık aylarında yükselmiştir.

IV.2.2.C.Uluslararası Tahvil ve Bono Piyasası

İMKB Uluslararası Pazar altında faaliyet gösteren uluslararası tahvil ve bono piyasasında, 2000 yılında Japon yeni cinsinden ihraç edilen üç, ABD doları cinsinden ihraç edilen iki ve euro cinsinden ihraç edilen dört tahvil ile birlikte, işlem gören toplam tahvil sayısı kırka yükselmiştir (Tablo IV.2.5). Uluslararası tahvil ve bono piyasasında 2000 yılı itibariyle yalnızca kesin alım-satım işlemleri gerçekleştirilmiştir. Yılın ilk on bir ayında dolar cinsinden tahviller üzerinden 62 adet işlem yapılmış olup, işlem hacmi önceki yıla göre yüzde 273 artış göstererek

599,8 milyon ABD doları düzeyinde oluşmuştur. Aynı dönemde euro cinsinden 17 adet işlem yapılmış olup, işlem hacmi 29,4 milyon euro düzeyinde gerçekleşmiştir.

TABLO IV.2.5
İMKB'DE 2000 YILINDA İŞLEM GÖRMEYE BAŞLAYAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ULUSLARARASI TAHVİLLERİ

Tahvil Tanımı	İmza Tarihi	Tutar	Vade (yıl)	Faiz (yıllık %)
180303JPY2TR3.50F	21 Şubat 2000	35.000.000.000 JPY	3	3,500
140704JPY2TR3.25F	16 Haziran 2000	55.000.000.000 JPY	4	3,250
271103JPY2TR3.00F	06 Kasım 2000	50.000.000.000 JPY	3	3,000
150130USD2TR11.87F	10 Ocak 2000	1.500.000.000 USD	30	11,875
150610USD2TR11.75F	08 Haziran 2000	1.500.000.000 USD	10	11,750
090210EUR1TR9.25F	08 Şubat 2000	1.000.000.000 EUR	10	9,250
140405EUR1TR7.75	12 Nisan 2000	600.000.000 EUR	5	7,750
130603EUR4TR2.00FR	09 Haziran 2000	500.000.000 EUR	3	Euribor+%2
221007EUR1TR8.12F	25 Temmuz 2000	733.000.000 EUR	7	8,125

Kaynak: İMKB.

YÖNETİM, PERSONEL VE İDARİ İŞLER

V.1. BANKA MECLİSİ

25 Nisan 2000 tarihinde yapılmış olan Bankamız Hissedarlar Genel Kurulu Olağan toplantısında, Banka Meclisi'ndeki görev süreleri 30 Nisan 2000 tarihi bitiminde sona eren Banka Meclisi Üyelerinden Prof. Dr. Rıza AYHAN ile Zeki ŞENER'den açılan Banka Meclisi Üyeliklerine Mehmet Teoman AKGÜR ve Bülent Çağlar ÜNAL, 01 Mayıs 2000 tarihinden itibaren 30 Nisan 2003 tarihi bitimine kadar 3 yıl görev yapmak üzere seçilmişlerdir.

V.2. YÖNETİM KOMİTESİ

Başkan (Guvernör) Gazi ERÇEL, Başkan (Guvernör) Yardımcıları Hasan Şükrü BİNAY, Aykut EKZEN, Aydın ESEN ve Süreyya SERDENGEÇTİ 2000 yılında görevlerini sürdürmüşlerdir.

V.3. DENETLEME KURULU

25 Nisan 2000 tarihinde yapılmış olan Hissedarlar Genel Kurulu Olağan toplantısında, Denetleme Kurulundaki görev süreleri 30 Nisan 2000 tarihi bitiminde sona eren; (A) Sınıfı Üyesi Aydemir KOÇ'un 21 Şubat 2000 tarihinde vefatı ile açılan üyeliğe Necdet Kaya SEZER (A) Sınıfı Hissedarınca, (B-C) Sınıfı Üyesi Hilmi OKÇU'nun yerine İbrahim Gani DURU (B-C) Sınıfı Hissedarlarınca, 01 Mayıs 2000 tarihinden geçerli olmak üzere, 30 Nisan 2002 tarihi bitimine kadar 2 yıl görev yapmak üzere Denetleme Kurulu Üyeliklerine seçilmişlerdir.

V.4. KADRO VE PERSONEL DURUMU

Merkez Bankası'nın personel kadro sayısı 2000 yılı sonu itibariyle 6284 olarak tespit edilmiş ve personel kadrolarının faaliyet dönemi sonu itibariyle doluluk oranı yüzde 88,32 olmuştur.

Bu faaliyet dönemi içinde emeklilik, istifa, nakil ve ölüm gibi sebeplerle 230 personel ayrılmış, buna karşılık birimlerdeki iş durumunun gerektirdiği zorunluluklar nedeniyle, Araştırmacı, İstatistikçi, Bilgisayar Uzman Yardımcısı, Memur, İşletmen, Sayıcı-Operatör, Koruma Memuru, gibi elemanlar olmak üzere toplam 98 personel alınmıştır. Ayrıca, çeşitli nedenlerle Bankadan ayrılan 37 mensubumuz da tekrar göreve başlamışlardır.

Böylece yıl sonu itibariyle fiili personel mevcudu 1999 yılına göre 95 kişi azalarak 5550'e düşmüştür. Ayrıca, Banknot Matbaası'nda 2000 yılı sonu itibariyle 12 kişi işçi olarak çalışmaktadır.

Merkez Bankası'ndaki personel mevcudunun yüzde 69,32'sini genel idare hizmetleri, yüzde 13,89'unu yardımcı hizmetler sınıfı, yüzde 16,79'unu destek hizmetleri personeli (sağlık, teknik, avukatlık, eğitim ve öğretim hizmetleri grubu ile sözleşmeli elemanlar) oluşturmaktadır.

Personelin etkinliğini ve verimliliğini artırmak, buna bağlı olarak, gerçek eleman ihtiyacı ile norm kadro yapısını belirlemek amacıyla başlatılan iş analizi çalışmaları sürdürülmektedir.

Bu kapsamda, yöntem geliştirme çalışmaları yapılarak iş tanımı ve iş akış şemaları hazırlanmıştır. İş ölçüm çalışmalarına başlanılarak her birimde olması gereken personel sayıları belirlenmiştir.

Ayrıca, Bankamızdaki unvanların görev yetki ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla, görev tanımları yapılarak iş gerekleri formları hazırlanmıştır.

V.5. EĞİTİM FAALİYETLERİ

2000 yılında düzenlenen Banka içi ve Banka dışı eğitim etkinliklerinden Merkez Bankası ve diğer kurumlardan toplam 2990 kişi yararlanmıştır.

2000 yılında banka içinde, Bankacılık-Merkez Bankacılığı Eğitimi, Yönetim Eğitimi, Meslek Eğitimi, Genel Amaçlı Eğitim, Bilgisayar Eğitimi ve Birimlere özgü programlar çerçevesinde çeşitli seminer ve kurslar düzenlenmiş ve bu programlara 1796 kişi katılmıştır. Düzenlenen 5 konferans ve 1 panele ise toplam 867 kişinin katılımı sağlanmıştır. 4 konferans ve 1 panelin kitap basımları tamamlanarak dağıtımı yapılmıştır. Böylece 2000 yılında Banka içi eğitim programları kapsamında 119 eğitim programı düzenlenmiş ve 2663 kişinin katılımı sağlanmıştır.

2000 yılında Banka dışı eğitim programları çerçevesinde yer alan Yurt İçi Kısa Süreli Eğitim Programlarına 132, Yurt dışı Kısa Süreli Eğitim Programlarına 117, Bundesbank eğitim programlarına 24 kişi olmak üzere 141 Banka personeli yurt dışına gönderilmiştir. Ayrıca, yurt içi lisansüstü (master/doktora) programlarına 30 kişi katılmıştır. Yurt dışı lisansüstü eğitim için İngiltere ve ABD'ye 24 elemanımız gönderilmiştir. Böylece, Banka dışı (yurt içi ve yurt dışı) eğitim programlarına katılan personel sayısı toplam 327'ye ulaşmıştır.

Ayrıca, Banka dışı kurum ve kuruluşlar (Üniversiteler, Bankalar, Türkiye Bankalar Birliği, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları vb.) tarafından Bankanın görev alanına giren konularda düzenlenen 85 programa 23 Banka elemanımız öğretim elemanı veya konuşmacı olarak görevlendirilmiştir. 2000 yılında toplam 686 üniversite öğrencisine ilgili birimlerde staj olanağı tanınmıştır.

V.6. TEKNİK DONANIM ÇALIŞMALARI

2000 yılı faaliyetleri, 1999 yılı sonunda hazırlanan "Faaliyet Planına" göre yürütülmüştür. Faaliyet planı her üç aylık dönemlerde yenilenmiş ve gerçekleştirmeler denetlenmiştir. Planlarda önemli bir sapma olmamıştır.

Bankamız Sistemleri, katılımcı banka sistemleri ve EFT Merkez / Aktarıcı Bilgisayar Sistemleri bileşenlerinin her bir boyutunda koordineli olarak yürütülen çalışmalar sonucunda, EFT İkinci Nesil Sistemi 24 Nisan 2000'de ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer ve Mutabakat Sistemi 30 Ekim 2000'de başarı ile işleme alınmıştır. Diğer taraftan, koordinasyonu Bankamızca yapılan bir proje çalışması sonucunda ülke genelinde menkul kıymet kodlarında uluslararası ISIN kod sistemine 28 Şubat 2000 tarihinde geçilmiştir.

İnternet kullanımlarındaki artış çerçevesinde Banka internet bağlantıları hızlandırılmış ve alternatif bağlantı yöntemleri ile desteklenmiştir. Tüm hizmet birimlerine ve şubelere yönelik yerel iletişim ağı kuruluşu ve intranet olanaklarının yaygınlaştırılması çalışmaları önemli ölçüde tamamlanmıştır. Uzak noktalarda gerçek zamanlı video konferans yapılmasına olanak veren sistem devreye alınmıştır. Bankamız ve finansal sistem arasında, istatistiksel bilgilerin alıp verildiği Elektronik Veri Aktarım Sisteminin (EVAS) yeni versiyonu güvenli bir internet uygulaması olarak işleme açılmıştır. Hazine ve interbank işlemlerinin açılışı ile birlikte piyasalar uygulamalarının yeniden yapılandırılması çalışmalarının yüzde 80'i tamamlanmıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yerleşkesinde yerel ağların kurulması ve bilgisayarlaşma stratejileri çerçevesinde teknik danışmanlık ve destek hizmetleri sağlanmış, Bankadan Kuruma taşınan birimlerin bilgi işlem sistemlerinin taşınması ve Banka anabilgisayar sistemleri ile iletişim kurabilmesi için gerekli olan idari ve teknik düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca İşçi Dövizleri Şube Otomasyonu sistemi, Etkileşimli Bankacılık Ünitesi ve Bankamız Mensupları EFT Ödeme Sistemi işletime açılmıştır.

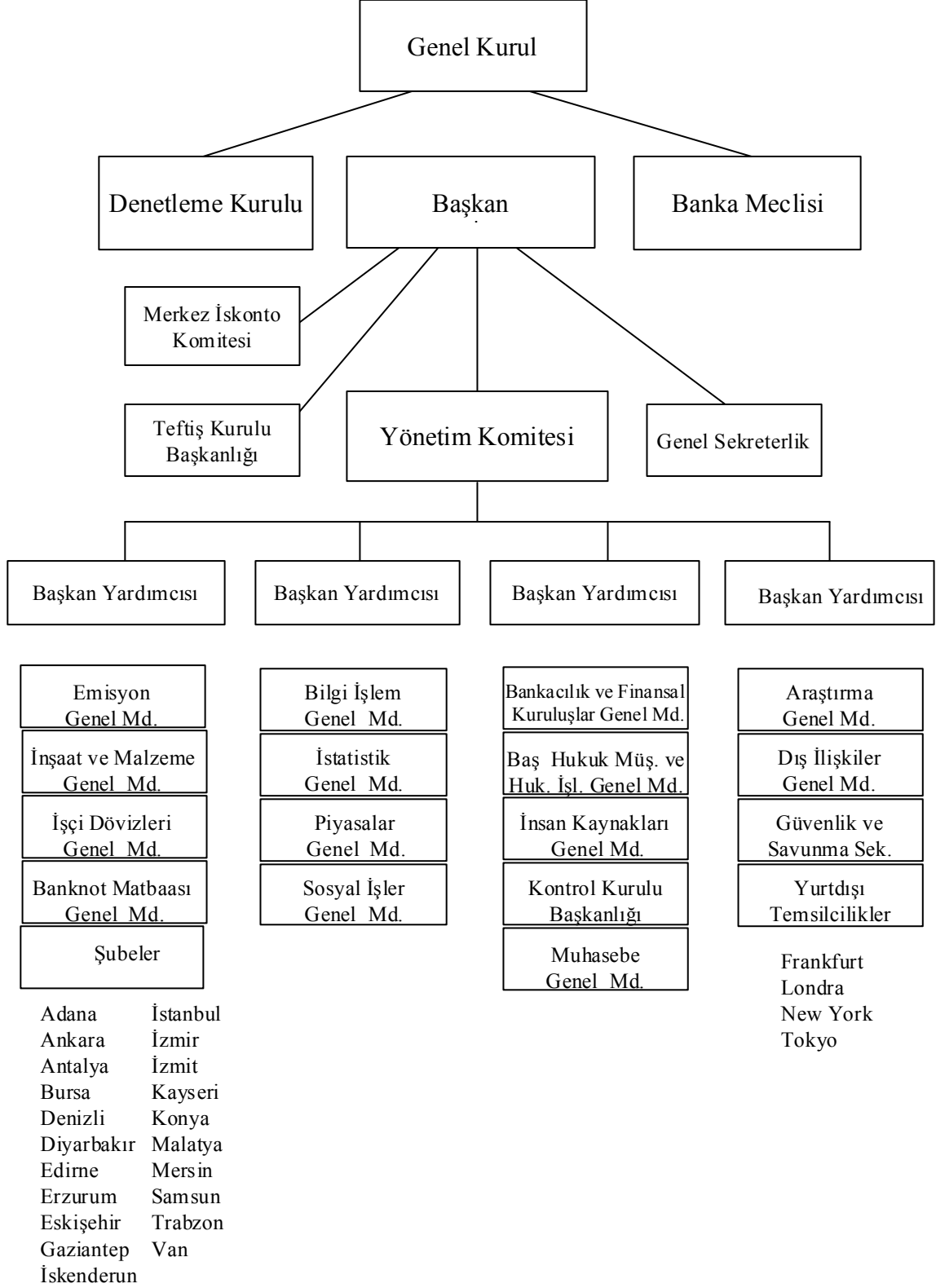
V.7. İNŞAAT VE ONARIM ÇALIŞMALARI

İdare Merkezi hizmet binalarında ve İzmir Özdere Naim Talu Eğitim ve Dinlenme Sitesi'nde muhtelif tadilat ve yenileme işleri yapılmıştır. Ankara Çayyolu Eğitim ve Rekreasyon Tesisleri Kompleksi ve İstanbul'da yapılacak Bankamız hizmet binası inşaat uygulama projeleri tamamlanmıştır.

İstanbul 4.Levent'teki arsamızın alt bölümünde Beşiktaş Belediyesi'nin yaptıracığı kavşak çalışması nedeniyle kesin metrekaresi daha sonra belirlenecek bölümün (yaklaşık 320 m²) ilgili Belediye'ye bedelsiz terk işlemi yapılacaktır. Devam etmekte olan bu faaliyete ait gelişmeler Genel Kurula sunulacaktır.

Ayrıca, Yunanistan Merkez Bankası ile Bankamızın müşterek katkılarıyla İzmit Derince'de Anadolu Lisesi yaptırılmış ve Valiliğe teslim edilmiştir.

**TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
ÖRGÜT ŞEMASI**

31 Aralık 2000 tarihi itibarıyla

VI

MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU

V.1. BİLANÇO AÇIKLAMASI

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2000 yılı faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan bilançosundaki ana hesaplar aşağıda sunulmaktadır;

Aktif	1999	2000
1. Altın Mevcudu	561.263.309.612.500	694.485.985.355.000
2. Döviz Borçluları	12.518.644.751.708.600	14.895.115.430.645.000
3. Madeni Para	1.651.119.445.500	3.415.919.470.000
4. Dahildeki Muhabirler	722.118.380.331.848	1.468.356.772.197.599
5. Menkul Değerler Cüzdanı	2.886.444.440.174.000	6.488.843.562.204.000
6. İç Krediler	10.588.405.282.240	501.723.714.460.000
7. Açık Piyasa İşlemleri	2.406.795.263.598.000	5.218.625.433.880.000
8. Dış Krediler	160.457.146.796.500	139.736.467.380.000
9. İştirakler	2.255.333.630.000	2.726.998.590.000
10. Gayrimenkuller ve Demirbaşlar	45.471.626.388.531	68.052.198.268.232
11. Takipteki Alacaklar	552.794.789.438.200	795.469.790.785.000
12. İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar		
13. Muvakkat Borçlular	119.752.231.307.639	227.269.342.775.181
14. Diğer Aktifler	442.194.319.018.715	390.685.106.588.520
Aktif Toplamı TL	20.430.431.116.732.273	30.894.506.722.598.532
Nazım Hesaplar	66.256.155.114.934.100	206.540.989.120.977.000
Pasif		
1. Tedavüldeki Banknotlar	2.390.748.352.889.500	3.772.411.180.199.500
2. Hazine'nin Alacakları	18.484.507.230.774	25.863.771.559.963
3. Döviz Alacaklıları	3.219.607.408.000	33.635.568.000.000
4. Mevduat	12.277.365.514.219.631	17.247.119.548.635.541
5. Açık Piyasa İşlemleri	1.969.699.941.797.000	4.973.902.440.440.000
6. Dış Krediler	5.552.961.417.000	5.701.214.970.000
7. İthalat Akreditif Bedelleri, Teminat ve Depozitolar	231.926.902.931.896	286.327.021.720.396
8. Ödenecek Senet ve Havaleler	6.432.593.634.500	4.756.125.465.000
9. Sermaye	25.000.000.000	25.000.000.000
10. İhtiyat Akçesi	181.607.198.607.516	343.876.227.355.491
11. Karşılıklar	554.800.238.589.300	797.537.868.153.600
12. İtfaya Tabi Hesaplar	1.510.061.438.523.000	1.248.883.922.910.000
13. Muvakkat Alacaklılar	13.841.887.185.331	42.016.149.567.778
14. Diğer Pasifler	759.868.979.066.825	1.119.818.102.589.399
15. Kâr	506.795.993.232.000	992.632.581.031.864
Pasif Toplamı TL	20.430.431.116.732.273	30.894.506.722.598.532
Nazım Hesaplar	66.256.155.114.934.100	206.540.989.120.977.000

AKTİF HESAPLAR :

1. Altın Mevcudu

Yıl sonu bakiyesi 119.514.989,86 safi gram karşılığı 694.485.985.355.000 lira olan altın mevcudu, uluslararası standartta olan ve uluslararası standartta olmayan altınlardan oluşmaktadır. Altınlar uluslararası piyasalarda 29.11.2000 tarihli altın fiyat ortalaması olan 269,05 ABD doları kullanılarak hesaplanan 1 safi gram = TL. 5.810.869,2993 üzerinden değerlendirilmiştir.

	Safi Gram	Türk Lirası
Uluslararası Standartta Olanlar	116.286.693,84	675.726.779.135.000
Uluslararası Standartta Olmayanlar	<u>3.228.296,02</u>	<u>18.759.206.220.000</u>
Toplam	<u>119.514.989,86</u>	<u>694.485.985.355.000</u>

116.286.693,84 safi gram karşılığı 675.726.779.135.000 lira olan uluslararası standartta olan altınlar 2000 yıl içinde, altınları nemalandırmak amacıyla yapılan vadeli altın depolarının dönüşlerinde ortaya çıkan külçe farklılıkları nedeniyle 143.451,39 ABD doları karşılığı 15.625,55 safi gram altın artışı ile 1.707.716,11 ABD doları karşılığı 192.160,23 safi gram altın azalışı sonucu oluşan net 176.534,68 safi gram karşılığı 982.292.845.000 liralık azalışın yanısıra, yıl içinde Türk lirasının ABD doları karşısında değer kaybetmesinden hasıl olan 130.679.836.195.000 liralık lehte kur farkı kadar artış göstermiştir.

Tamamı T.C. Merkez Bankası'na ait uluslararası standarttaki altının 33.670.645,06 safi gramı İdare Merkezi kasalarında 82.616.048,78 safi gramı ise yurt dışı muhabirler nezdinde muhafaza edilmektedir.

345.574,68 safi gramı Hazine'ye ait olmak üzere 3.228.296,02 safi gram karşılığı 18.759.206.220.000 lira olan uluslararası standartta olmayan altınlar, 20 yılını dolduran mensuplara verilecek madalyonların yapımında kullanılmak üzere 20.997,80 safi gram altın çıkışının yanısıra, 3.632.435.795.000 liralık lehte kur farkı kadar artış göstermiştir.

2. Döviz Borçluları

Konvertibl ve konvertibl olmayan dövizler karşılığında hariçteki muhabirler nezdinde açılan hesaplar ile Merkez Bankası şubeleri kasalarında bulunan efektifleri içeren ve yıl sonundaki döviz ve efektif alış kurlarından bakiyesi 14.895.115.430.645.000 lira olan bu kalemin, 14.894.474.373.570.000 lirası

konvertibl, 641.057.075.000 lirası ise konvertibl olmayan dövizlerden oluşmaktadır.

A) Konvertibl:

14.578.848.278.065.000 lirası hariçteki muhabirler nezdindeki konvertibl dövizlerden ve 315.626.095.505.000 lirası Merkez Bankası Şubeleri kasalarındaki efektif mevcutlarından oluşmaktadır.

B) Konvertibl Olmayan:

İkili anlaşmalar gereğince anlaşma ABD doları üzerinden açılan 84.722.320.000 liralık muhabir hesapları ile şube kasalarındaki konvertibl olmayan 556.334.755.000 liralık efektif mevcudunu ifade etmektedir.

3. Madeni Para

Bu kalem Merkez Bankası kasalarında mevcut madeni paraları göstermekte olup yıl sonu bakiyesi 3.415.919.470.000 liradır.

4. Dahildeki Muhabirler

Yıl sonu bakiyesi 1.468.356.772.197.599 lira olan bu hesabın 697.599 lirası Türk parası olarak dahili muhabirlik anlaşması gereğince T.C. Ziraat Bankası'nda açılan muhabir hesabı, 1.468.356.771.500.000 lirası ise Döviz ve Efektif piyasalarında karşılaşılan döviz depo işlemleri olup yükümlülük kayıtları pasifte mevduat kaleminde gösterilmektedir.

5. Menkul Değerler Cüzdanı

15.2.2000 tarihi itibarıyla portföyde mevcut T.C.Merkez Bankasına ait menkul kıymetler, değerlendirme hesabının tasfiyesi çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı ile T.C. Merkez Bankası arasında imzalanan protokole istinaden erken itfa edilmiştir.

Yıl sonu itibarıyla 6.488.843.562.204.000 lira bakiye gösteren Menkul Değerler Cüzdanında 1.514.941.121.764.000 liralık Kasım 2000'de ikincil piyasadan satın alınan kıymetler ile 4.973.902.440.440.000 liralık repo işlemleri dolayısıyla edinilmiş kıymetler bulunmaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nun 4369 sayılı Kanun'la değişik 279. maddesi gereğince, devlet iç borçlanma senetlerinden borsada işlem görenler borsa rayıcı ile , borsada işlem görmeyenler, alış bedeline iktisap tarihi ile 31.12.2000 arasındaki devreye isabet eden getirileri, repo yoluyla edinilen menkul kıymetler ise repo getirilerinin 31.12.2000 tarihine kadar olan kısmı ilave edilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

Merkez Bankası'nın bankalarla yaptığı geri alım vaadiyle satım ve geri satım vaadiyle alım işlemleri nedeniyle; Menkul Değerler Cüzdanındaki artış ve azalışların, Bilançonun aktif ve pasifinde yer alan Açık Piyasa İşlemleri kaleminin "Röpor Borçluları" ve "Röpor Alacaklıları"nın "Menkul" kalemindeki menkul değerler ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

6. İç Krediler

1999 yılında 10.588.405.282.240 lira olan iç krediler, 2000 yılında kamu sektöründe 1.189.591.165.240 liralık azalışa rağmen bankacılık sektöründeki 492.324.900.343.000 liralık artışla, 501.723.714.460.000 lira olmuştur. Merkez Bankası'nca açılan kredileri gösteren bu kalemin dökümü aşağıda yapılmıştır.

	Türk Lirası
A) Kamu Sektörü:	1.723.714.460.000
a) Hazine	
i- Hazine'ye Kısa Vadeli Avans	-
b) Kamu İktisadi Kuruluşları:	-
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	1.723.714.460.000
B) Bankacılık Sektörü	500.000.000.000.000
a) Ticari	
b) Tarım	-
c) Sınai (avans karşılığı)	-
d) Tahvil Üzerine Avans	-
e) Diğer	500.000.000.000.000
	<hr/> 501.723.714.460.000

7. Açık Piyasa İşlemleri

Yıl sonu bakiyesi geçen yıla göre 2.811.830.170.282.000 lira artış ile 5.218.625.433.880.000 liraya ulaşan bu kalem; Bankaların Merkez Bankası'na olan Menkul Değer Röpor işlemlerinden nakit olarak 5.117.475.433.880.000 lira ve Bankalararası Para Piyasası işlemlerinden 101.150.000.000.000 liralık borçlarını göstermektedir.

8. Dış Krediler

Sudan Merkez Bankası ile T.C. Merkez Bankası arasında imzalanan Bankacılık Anlaşmaları uyarınca kullanılan kredi ile, Irak Bekhme Barajı projesi kapsamında Enka İnşaat ve Sanayii A.Ş.' den satın alınan senetler karşılığında ve Rusya Federasyonu'na Toprak Mahsulleri Ofisi'nce yapılan buğday ihracatı karşılığında Vnesheconombank tarafından düzenlenen ve Merkez Bankasınca satın alınan senetler karşılığında ve ihracatçılarımızın vadeli satışlarından doğan alacaklarının finansmanı için yurt dışındaki bir bankanın geçerli ödeme garantisini içeren dövizli nakit senetler karşılığında bankalar aracılığıyla kullanılan kredilerin izlendiği bu kalemin yıl sonu bakiyesi, Irak Bekhme Barajı projesi kapsamında Enka İnşaat ve Sanayii A.Ş.' den satın alınan senetler nedeniyle Irak'tan olan USD 105.005.493,48 tutarındaki alaktan, körfez savaşı nedeniyle Birleşmiş Milletler Tazminat Komisyonu tarafından ödenmesi kararlaştırılan USD 12.431.018 düşülmesinden sonra kalan USD 92.574.475,48' in yıl sonu itibarıyla Takipteki Alacaklar hesabına alınması sonucu USD 208.013.914,66 karşılığı 139.736.467.380.000 lira olmuştur.

9. İştirakler

Yıl sonu itibarıyla bakiyesi 2.726.998.590.000 lira olup, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 3. Maddesi gereğince Merkez Bankası'nın, Bank For International Settlements Basle'deki 5.000.000 altın karşılığı İsviçre francı ile Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)'deki 385.000 Belçika franklık iştirakini göstermektedir. Bu iştirakler 1 altın İsviçre francı =544.219 lira ve 1 BEF = 15.334 lira üzerinden değerlendirilmiştir.

10. Gayrimenkuller ve Demirbaşlar

Bu kalem, Merkez Bankası'nın sahip olduğu bina, arsa ve demirbaşlardan oluşmaktadır.

Arsalar hariç yeniden değerlemeye tabi tutulan gayrimenkullerin yeniden değerlendirilmiş bedelleri toplamı 63.565.427.337.931 liradan, binalar için maliyet bedelleri üzerinden ayrılan amortismanlar ile her yıl yeniden değerlemeye tabi tutulan birikmiş amortismanlar toplamı 4.587.730.052.788 liranın düşülmesinden sonra gayrimenkullerin net değeri 58.977.697.285.143 lira olup 36.627.780.631.050 liraya sigortalıdır.

1990 yılından bu yana yeniden değerlemeye tabi tutulmayan demirbaşların daha önceki yıllarda yapılan yeniden değerlendirme dahil tutarı 17.857.417.781.358 liradan, birikmiş amortisman tutarı 8.782.916.798.269 lira düşüldükten sonra kalan net değeri 9.074.500.983.089 lira olup, 11.477.158.124.290 liraya sigortalıdır.

11. Takipteki Alacaklar

Irak Merkez Bankası'ndan USD 1.091.574.431.93 kredi alacağı karşılığı 733.281.498.265.000 lira ile Irak Bekhme Barajı projesi kapsamında Enka İnşaat ve Sanayii AŞ.den satın alınan senetler karşılığı kullanılan kredinin USD 92.574.475.48 lık kısmı karşılığı 62.188.292.520.000 lirayı gösteren bu kalemin yıl sonu bakiyesi 795.469.790.785.000 liradır.

12. İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar

3836 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının birbirlerine olan borçlarının Tahkimi hakkındaki Kanun'dan doğan ve tahkim kapsamına alınan Merkez Bankası alacağı 1993 yılında Hazine'den Devlet İç Borçlanma Senetleri alınmak suretiyle tasfiye edildiğinden ve 1996 yılından itibaren lehe dönüşen kur farkları pasifte izlendiğinden bakiye göstermemektedir.

13. Muvakkat Borçlular

Yıl sonu bakiyesi 227.269.342.775.181 lira olan bu hesabın 225.683.467.500.181 lirası Türk parası, 1.585.875.275.000 lirası ise yabancı para cinsinden olan alacakları göstermekte olup, Türk parası cinsinden alacakların dökümü aşağıda gösterilmiştir.

	Türk Lirası
-Avans ve Depozitolar	395.463.099.181
-Ödenecek Kurumlar vergisinden Mahsup edilecek geçici vergi,gelir vergisi ve fon payı	223.499.408.270.000
- Diğer	1.788.596.131.000
TOPLAM	225.683.467.500.181

14. Diğer Aktifler

384.126.052.123.520 lirası Türk parası, 6.559.054.465.000 lirası ise yabancı para cinsinden olmak üzere, Merkez Bankası'nın yıl sonu itibariyle toplam 390.685.106.588.520 liralık alacağını göstermektedir.

PASİF HESAPLAR:

1. Tedavüldeki Banknotlar

1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 36. maddesi ile verilen yetkiye dayanılarak tedavüle çıkarılmış banknotlar yıl sonu itibarıyla 3.772.411.180.199.500 liradır.

2. Hazine'nin Alacakları

A- Altın :

345.574,68 safi gram karşılığı, 2.008.089.290.000 liralık Hazine'nin altın alacağı, geçen yıla göre 2000 yılı içinde Türk lirasının ABD Doları karşısında değer kaybetmesi nedeniyle hasıl olan 387.887.955.000 liralık lehte kur farkı kadar artış göstermiştir.

B- Diğer :

Hazine'nin çeşitli işlemlerinden doğan alacak ve borçlarının netleştirilmiş tutarı olup 23.855.682.269.963 liralık alacak bakiyesi göstermektedir.

3. Döviz Alacaklıları

Hariçteki muhabirlere olan konvertibl dövizlerden 17.206.009.470.000 lira, konvertibl olmayan dövizlerden 16.429.558.530.000 lira olmak üzere toplam 33.635.568.000.000 liralık Merkez Bankası borcunu göstermektedir.

A- Konvertibl:

Geçen yıla göre 14.038.860.068.000 lira artış göstererek, 17.206.009.470.000 lira olan Konvertibl Döviz Alacaklıları, Hariçteki Muhabir hesapları ile yurt dışı bankaların Merkez Bankası nezdindeki hesaplarından oluşmaktadır.

B- Konvertibl Olmayan:

İkili anlaşmalar gereğince Anlaşma doları üzerinden açılan nostro hesaplar 24.457.300,60 ABD doları karşılığı 16.429.558.530.000 liradır.

4. Mevduat

Yıl sonunda 17.247.119.548.635.541 lira bakiye gösteren hesabın Türk lirası ve yabancı para olarak dökümü aşağıda gösterilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

	<u>Türk Lirası</u>	<u>Yabancı Para</u>
A) Kamu Sektörü:	<u>293.671.211.409.956</u>	<u>875.890.160.690.000</u>
a) Hazine, Genel ve Katma Bütçeli İdareler	248.610.662.428.242	872.190.044.740.000
i) Hazine Hesapları	122.117.312.824.855	425.107.655.195.000
ii) Genel Bütçeli İdareler	41.709.568.443.400	447.082.389.545.000
iii) Katma Bütçeli İdareler	84.783.781.159.987	
b) Kamu İktisadi Kuruluşları	544.771.106.944	-
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	6.033.790.184	3.700.115.950.000
d) Diğer	44.509.744.084.586	-
B) Bankacılık Sektörü:	<u>2.015.481.118.886.183</u>	<u>4.295.402.400.845.000</u>
a) Yurt İçindeki Bankalar	610.684.324.358.449	1.765.655.478.745.000
b) Yurt Dışındaki Bankalar	639.892.941.734	-
c) Mevduat Karşılıkları (TCMB Kanunu Madde 40)	1.404.156.901.586.000	2.529.746.922.100.000
i) Nakit	1.404.156.901.586.000	2.529.746.922.100.000
ii) Altın (Safi gram -)	-	-
d) Diğer (Valörlü İşlemler)	-	-
C) Muhtelif	<u>1.212.739.288.307</u>	<u>7.078.823.430.685.000</u>
a) Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı	-	7.062.990.845.220.000
b) Diğer	1.212.739.288.307	15.832.585.465.000
D) Uluslararası Kuruluşlar	<u>2.240.462.738.993.680</u>	<u>-</u>
E) Fonlar	<u>115.719.833.927.415</u>	<u>330.455.913.910.000</u>
a) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	627.962.741.000	114.832.359.715.000
b) Diğer	<u>115.091.871.186.415</u>	<u>215.623.554.195.000</u>
Genel Toplam	<u>4.666.547.642.505.541</u>	<u>12.580.571.906.130.000</u>

5. Açık Piyasa İşlemleri

Yıl sonu bakiyesi 4.973.902.440.440.000 lira olan bu kalem, Merkez Bankası'nın menkul değer piyasası işlemlerinden bankalara olan menkul değer borcunu göstermektedir.

6. Dış Krediler

Bu hesap, Merkez Bankası'nca yurt dışı kaynaklardan kredi anlaşmaları gereğince sağlanan kısa, orta ve uzun vadeli krediler ile Merkez Bankası borcuna dönüştürülen Döviz Çevrilebilir Türk Lirası Mevduat Hesaplarını göstermekte olup, yıl sonu bakiyesi 5.701.214.970.000 liradır.

7. İthalat Akreditif Bedelleri, Teminat ve Depozitolar

İthalat Yönetmelikleri gereğince Merkez Bankası'na yatırılan mal bedelleri ve teminatlar ile döviz satışı yapılmış akreditif işlemlerinin Türk lirası karşılıklarını

içeren bu hesabın yıl sonu bakiyesi 286.327.021.720.396 lira olup bu tutarın, 286.317.188.040.000 lirası döviz satışı yapılmış ithalat akreditif işlemlerini, 9.833.680.396 lirası ise Merkez Bankası'na yatırılan mal bedelleri ve teminatları göstermektedir.

8. Ödenecek Senet ve Havaleler

Yıl sonu bakiyesi 4.756.125.465.000 lira olan bu hesabın 16.000.000 lirası Türk parası, 4.743.730.680.000 lirası konvertibl, 12.378.785.000 lirası ise konvertibl olmayan dövizler üzerinden Merkez Bankası Şubelerince lehdarlarına ödenecek havale bedellerini göstermektedir.

9. Sermaye

25 milyar Türk lirası olan Merkez Bankası Sermayesi, 1211 Sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince her biri 100.000 lira itibari kıymette, 250.000 hissedenden ibaret olup, hisse senetlerinin sınıflarına göre dökümü aşağıda yapılmıştır.

Sınıfı	Adedi	Toplam İçindeki yüzdesi	TL Tutarı
A	136.838	54,74	13.683.800.000
B	58.002	23,20	5.800.200.000
C	6.833	2,73	683.300.000
D	48.327	19,33	4.832.700.000
	250.000	100.00	25.000.000.000

10. İhtiyat Akçesi

Yıl sonu bakiyesi 343.876.227.355.491 lira olan bu kalem, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 59. ve 60. maddeleri gereğince ayrılmış bulunan İhtiyat Akçeleri ile 2791 ve 3094 sayılı Kanunlar gereği meydana gelen Yeniden Değerleme Fonlarını içermektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Türk Lirası

A. Adi İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 60)	206.331.589.022.400
B. Fevkalade İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 60)	82.557.837.580.500
C. Hususi İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 59)	23.256.904.985
D. Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 S. Kanunlar)	54.874.983.079.528
E. Maliyet Artış Fonu (49. Seri No.lu K.V. Genel Teb.)	<u>88.560.768.078</u>
TOPLAM	<u>343.876.227.355.491</u>

11. Karşılıklar

Muhtelif riskleri karşılamak üzere gayri safi kârdan ayrılan karşılıkları gösteren bu hesabın tutarı 797.537.868.153.600 liradır. Bu kalemden geçen yıla göre oluşan 242.737.629.564.300 liralık artışın 180.491.534.390.000 liralık kısmını Irak Merkez Bankası'ndan kredi alacağı, 62.188.292.520.000 liralık kısmı ise Irak Bekhme Barajı projesi kapsamında Enka İnşaat ve Sanayii A.Ş.'den satın alınan senetler için ayrılan karşılıktan oluşmaktadır.

Türk Lirası

A. Tahviller Kıymet Düşüş Karşılığı	11.936.200
B. Banka malı dövizlerin yıl sonu evaluasyon zarar karşılığı	250.153.800
C. Banknot, efektif vb. kıymetler yollaması sigorta karşılığı	2.067.815.278.600
D. Şüpheli alacaklarımız karşılığı	<u>795.469.790.785.000</u>
TOPLAM	<u>797.537.868.153.600</u>

12. İtfaya Tabi Hesaplar

Yıl sonu bakiyesi 1.248.883.922.910.000 lira olan bu kalemin açıklaması aşağıdadır.

A- 1211 Sayılı Kanun'un 61. Maddesi Gereğince Değerlendirme Farkı :

a) Madde Kapsamına Alınanlar :

2000 yıl sonu itibarıyla bakiye göstermemektedir.

b) Madde Kapsamına Alınmayanlar

Merkez Bankası'nın aktif ve pasifindeki altın, döviz ve efektiflerin yeniden değerlendirilmesinden meydana gelen 2000 yılı lehte kur farkı 1.248.883.922.910.000 lira Hazine Müsteşarlığı ile imzalanacak protokol çerçevesinde tasfiye edilecektir.

13. Muvakkat Alacaklılar

Yıl sonu bakiyesi 42.016.149.567.778 lira olan bu hesabın 156.194.652.778 lirası Türk parası, 41.859.954.915.000 lirası da yabancı para cinsinden Merkez Bankası borçlarını göstermektedir.

14. Diğer Pasifler

953.873.330.054.399 lirası Türk parası ve 165.944.772.535.000 lirası yabancı para cinsinden olmak üzere Merkez Bankası'nın yıl sonu itibarıyla toplam 1.119.818.102.589.399 liralık borçlarını göstermektedir.

V.2. 2000 YILI KÂRI VE DAĞITIMI

Merkez Bankası'nın 2000 yılı Bilanço safi kârı, 992.632.581.031.864 liradır. Bu kârın, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 60. maddesi gereğince aşağıdaki gibi dağıtılması öngörülmektedir.

2000 YILI SAFİ KÂRI VE DAĞITIMI TABLOSU

	Türk Lirası	Türk Lirası
2000 Yılı Safi Kâr		992.632.581.031.864
1. İhtiyat Akçeleri		277.936.972.680.000
Adi İhtiyat	198.526.516.200.000	
Fevkalade İhtiyat	<u>79.410.456.480.000</u>	
2. Hissedarlara		2.504.080.000
İlk Kâr Hissesi	1.500.000.000	
İkinci Kâr Hissesi	1.500.000.000	
Gelir Vergisi st. ve Fon Payı	<u>- 495.490.000</u>	
3. Memurlara Temettü Olarak	<u>1.578.750.000.000</u>	1.578.750.000.000
4. Vergiler ve Fon Payı		240.753.603.390.000
Kurumlar Vergisi	218.866.461.730.000	
Gelir Vergisi	450.510.000	
Fon Payı	<u>21.886.691.150.000</u>	
Kalan		<u>472.360.750.881.864</u>

Bu dağıtıma göre 2000 yılı karından hissedarlara düşen 3.000.000.000 liranın 250.000 hisseye bölünmesi sonucunda her hisseye brüt 12.000 lira düşmektedir.

Bu raporu Merkez Bankası Genel Kurulu'na sunarken, hissedarlara dağıtılacak kâr hisseleri ile Banka mensuplarına ödenecek temettüün 24 Nisan 2001 tarihinden itibaren ödenmeye başlanmasını onayınıza sunmaktayız. Son olarak, başarılı çalışmalarını nedeniyle bütün Merkez Bankası mensuplarına takdirlerimizi bildirmeyi görev sayarız.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A.Ş.
2000
ALTMİŞDOKUZUNCU HESAP YILINA AİT
DENETLEME KURULU RAPORU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2000 Yılı Hesap Dönemi faaliyet ve sonuçları, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Kurulumuzca incelenmiştir:

1- İdare Merkezi ve Şubelerde belirsiz zamanlarda yapılan denetleme ve sayımlarda; yedek ve servis kasalarında bulunan nakit, altın, efektif ve kıymetli evrakın muhasebe ve mevcutlar defterlerindeki kayıtlarına uygun bulunduğu, bu kıymetlerin talimatlara göre muhafaza edilerek idare edildiği,

2- Banka hesaplarıyla ilgili defterlerin incelenmesinde; mevzuata uygun olarak muntazam tutulduğu, Banka işlemlerinde yasa ve ana sözleşme hükümlerine aykırı bir duruma rastlanmadığı, Banka'ca doğrudan ve dolaylı olarak açılan iç kredilerin öngörülen limitler dahilinde işlem gördüğü,

3- 31 Aralık 2000 tarihi itibarıyla düzenlenmiş bulunan Bilanço ile Kâr ve Zarar Tablosu'nun; Yasada öngörülmesi bulunan değerlendirme ölçülerine göre tam olarak doğru bilgi verecek şekilde dürüst ve düzenli muhasebe kurallarına göre tanzim edildiği, finansal nitelikte işlem ve olayların kaydedilmesinde, sınıflandırılmasında, özetlenmesinde ve mali tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve standartlarına bağlı kalınarak, çeşitli açılardan ve ayrı maksatlarla yapılan değerlendirmelere imkan verecek gerçeklik, açıklık ve şeffaflıkta olduğu,

4- Sâfi kâr dağıtım tablosunun; 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 60. maddesine uygun olarak hazırlandığı,

5- Hukuki sorumlulukla ilgili olarak Banka'ca açılan davaların bazılarının henüz sonuçlanmamış olduğu,

Kurulumuzca tespit olunmuştur.

Netice olarak; tanziminde esas ve usul yönünden Banka Meclisi ile mutabık bulunduğumuz Bilanço ile Kâr ve Zarar Tablosu'nu Sayın Hissedarlar Genel Kurulu'nun onayına saygılarımızla arz ederiz.

Denetleme Kurulu Üyesi
M. Saim Uysal

Denetleme Kurulu Üyesi
M. Ayhan Tümer

Denetleme Kurulu Üyesi
N. Kaya Sezer

Denetleme Kurulu Üyesi
İbrahim Gani Duru

**BİLANÇO,
KÂR VE ZARAR
HESABI**

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU
31.12.2000 Tarihinde sona eren 69. Hesap devresi

A K T İ F	TÜRK LİRASI HESAP TUTARI TL	YABANCI PARA HESAP TUTARI TL	TÜRK LİRASI HESAP TOPLAMI TL	YABANCI PARA HESAP TOPLAMI TL	GENEL TOPLAM TL
I- Altın Mevcudu				675.726.779.135.000	
A- Uluslararası St. Olan (Safı Gr.).....116.286.693,84			18.759.206.220.000		694.485.985.355.000
B- Uluslararası St. Olmayan(Safı Gr.) 3.228.296,02					
II- Döviz Borçluları					
A- Konvertibl		315.626.095.505.000		14.894.474.373.570.000	
a- Etkitif Deposu.....		14.578.848.278.065.000			
b- Muhabir Hesapları.....					
B- Konvertibl Olmayan		556.334.755.000		641.057.075.000	14.895.115.430.645.000
a- Etkitif Deposu.....		84.722.320.000			
b- Muhabir Hesapları.....					
III- Madeni Para			3.415.919.470.000		3.415.919.470.000
IV- Dahildeki Muhabirler			697.599	1.468.356.771.500.000	1.468.356.772.197.599
V- Menkul Değerler Cüzdamı					
A- Devlet İç Borçlanma Senetleri	3.868.709.841.801.000				
a- Kuponlu.....	2.620.133.720.403.000		6.488.843.562.204.000		
b- Kuponuz.....					
B- Diğer.....					6.488.843.562.204.000
VI- İç Krediler					
A- Kamu Sektörü					
a- Hazine					
i- Hazine'ye Kısa Vadeli Avans.....					
ii- Diğer.....					
b- Kamu İktisadi Kuruluşları					
i- Ticari.....					
c- İktisadi Devlet Teşekkülleri					
i- Hazine Kefaletini Haiz Bono.....					
ii- Ticari.....					
iii- Diğer.....	1.723.714.460.000		1.723.714.460.000		
B- Bankacılık Sektörü					
a- Ticari					
i- İhracat.....					
ii- Diğerleri.....					
b- Tarım					
i- Tarım Kredi Kooperatifleri					
ii- Tarım Satış Kooperatifleri					
Birlikleri.....					
iii- Diğerleri.....					
c- Sınai.....					
d- Tahvil Üzerine Avans.....					
e- Diğerleri.....	500.000.000.000.000		500.000.000.000.000		501.723.714.460.000
VII- Açık Piyasa İşlemleri					
A- Röpör Borçluları.....			5.117.475.433.880.000		
a- Nakit					
i- Döviz.....	5.117.475.433.880.000				
ii- Menkul Değer.....					
b- Menkul.....					
B- Diğer.....			101.150.000.000.000		5.218.625.433.880.000
VIII- Dış Krediler				139.736.467.380.000	139.736.467.380.000
IX- İştirakler				2.726.998.590.000	2.726.998.590.000
X- Gayrimenkuller ve Demirbaşlar					
A- Gayrimenkuller	63.565.427.337.931				
Amortismanlar(-)	(4.587.730.052.788)		58.977.697.285.143		
B- Demirbaşlar	17.857.417.781.358				
Amortismanlar(-)	(8.782.916.798.269)		9.074.500.983.089		68.052.198.268.232
XI- Takipteki Alacaklar				795.469.790.785.000	795.469.790.785.000
XII- İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar					
A- 3836 Sayılı Tahkim Kanunu Uy. Aktifleştirilen Alacaklar					
B- Bankamız Kanunu'nun 61.Md. Ger. Değerleme Farkı					
a- Madde Kapsamına Alınanlar.....					
b- Madde Kapsamına Alınmayanlar.....					
XIII- Muvakkat Borçlular			225.683.467.500.181	1.585.875.275.000	227.269.342.775.181
XIV- Diğer Aktifler			384.126.052.123.520	6.559.054.465.000	390.685.106.588.520
T O P L A M.....			12.909.229.554.823.532	17.985.277.167.775.000	30.894.506.722.598.532

NAZIM HESAPLAR

Binalar : ...36.627.780.631.050 Liraya sigortalıdır.
Demirbaşlar : 11.477.158.124.290 Liraya sigortalıdır.

206.540.989.120.977.000

Reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan iskonto ve faiz oranları:
Vadelerine en çok 3 ay kalan senetler karşılığında yapılacak :
-Reeskont işlemlerinde..... % 60.00
-Avans işlemlerinde..... % 70.00

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU
31.12.2000 Tarihinde sona eren 69. Hesap devresi

P A S İ F	TÜRK LİRASI HESAP.TUTARI TL.	YABANCI PARA HESAP.TUTARI TL.	TÜRK LİRASI HESAP.TOPLAMI TL.	YABANCI PARA HESAP.TOPLAMI TL.	GENEL TOPLAM TL.
I. Tedavüldeki Banknotlar			3.772.411.180.199.500		3.772.411.180.199.500
II. Hazine'nin Alacakları					
A. Altın (Safi Gr.)	345.574,68		2.008.089.290.000		
B. Diğer (Net)			23.779.719.079.963	75.963.190.000	25.863.771.559.963
III. Döviz Alacakları					
A. Konvertibl.....				17.206.009.470.000	
B. Konvertibl olmayan				16.429.558.530.000	33.635.568.000.000
IV. Mevduat					
A. Kamu Sektörü					
a. Hazine Genel ve Katma Bütçeli İdareler	248.610.662.428.242	872.190.044.740.000			
b. Kamu İkt. Kuruluşları	544.771.106.944				
c. İktisadi Dev. Teşekkülleri	6.033.790.184	3.700.115.950.000			
d. Diğer (Belediyeler ve Özel İdareler)	44.509.744.084.586		293.671.211.409.956	875.890.160.690.000	
B. Bankacılık Sektörü					
a. Yurtiçindeki Bankalar	610.684.324.358.449	1.765.655.478.745.000			
b. Yurtdışındaki Bankalar	639.892.941.734				
c. Mevduat Karşılıkları (1211 S.K. Md. 40)..					
i. Nakit	1.404.156.901.586.000	2.529.746.922.100.000			
ii. Altın (Safi Gr.)					
d. Diğer (Valörlü işlemler)			2.015.481.118.886.183	4.295.402.400.845.000	
C. Muhtelif					
a. K.M.D. Tevdiatı		7.062.990.845.220.000			
b. Diğer.....	1.212.739.288.307	15.832.585.465.000	1.212.739.288.307	7.078.823.430.685.000	
D. Uluslararası Kuruluşlar			2.240.462.738.993.680		
E. Fonlar					
a. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	627.962.741.000	114.832.359.715.000			
b. Diğer	115.091.871.186.415	215.623.554.195.000	115.719.833.927.415	330.455.913.910.000	17.247.119.548.635.541
V. Açık Piyasa İşlemleri					
A. Rüpor Alacakları					
a. Nakit					
i. Döviz					
ii. Menkul Değer.....					
b. Menkul	4.973.902.440.440.000		4.973.902.440.440.000		4.973.902.440.440.000
B. Diğer					
VI. Dış Krediler					
A. Kısa Vadeli.....				279.373.460.000	
B. Orta ve Uzun Vadeli.....				5.421.841.510.000	5.701.214.970.000
VII. İthalat Akreditif Bedelleri, Teminat ve Depozitolar					
A. Döviz Satış Yapılmış Akreditif Bedelleri				286.317.188.040.000	
B. Teminat ve Depozitolar			9.833.680.396		286.327.021.720.396
VIII. Ödenecek Senet ve Havaleteler			16.000.000	4.756.109.465.000	4.756.125.465.000
IX. Sermaye			25.000.000.000		25.000.000.000
X. İhtiyat Akçesi					
A. Adi ve Fevkalade			288.889.426.602.900		
B. Hususi (Bank. Kan. Md.59)			23.256.904.985		
C. Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 S.Kan.).....			54.874.983.079.528		
D. Maliyet Artış Fonu.....			88.560.768.078		343.876.227.355.491
XI. Karşılıklar			797.537.868.153.600		797.537.868.153.600
XII. İtfaya Tabi Hesaplar					
A- 1211 SK 61. Md. Ger. Değ. Farkı			1.248.883.922.910.000		1.248.883.922.910.000
a) Madde Kapsamına Alınanlar					
b) Madde Kapsamına Alınmayanlar.....					
XIII. Muvakkat Alacaklılar			156.194.652.778	41.859.954.915.000	42.016.149.567.778
XIV. Diğer Pasifler			953.873.330.054.399	165.944.772.535.000	1.119.818.102.589.399
XV. Kar			992.632.581.031.864		992.632.581.031.864
T O P L A M.....			17.775.644.045.353.532	13.118.862.677.245.000	30.894.506.722.598.532
NAZIM HESAPLAR					206.540.989.120.977.000

ZARARLAR VE GİDERLER

	Türk Lirası
Faiz Giderleri	785.671.480.978.365
Faiz Dışı Giderler	612.820.209.146.415
Personel Giderleri	87.370.647.826.280
Diğer Giderler	28.420.296.761.107
Kâr	992.632.581.031.864
TOPLAM	2.506.915.215.744.031

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

MERKEZ BANKASI'nın
Kâr ve Zarar Hesabı

KÂRLAR

	Türk Lirası	
Faiz Gelirleri	916.973.955.303.750	
Faiz Dışı Gelirler	1.588.777.596.760.281	
İştirakimiz Gelirleri	1.163.663.680.000	
TOPLAM	2.506.915.215.744.031	

2000
YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER

VII

YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER

Ülke ekonomisi üzerinde etkili olan, 2000 yılı içinde çıkartılan kanun ve Bakanlar Kurulu kararlarından oluşan yasal düzenlemeler ile tebliğ, yönetmelik ve genelgeden oluşan idari düzenlemeler, Mevzuat Numarası, Mevzuat Başlığı, Resmi Gazete Tarih ve Numarası biçiminde sunulmuştur.

MEVZUAT NUMARASI	MEVZUAT BAŞLIĞI	RESMİ GAZETE TARİHİ VE NUMARASI	
TBMM KARARLARI			
1	Karar No: 681	Uzun Vadeli Gelişmenin (2001-2023) ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-2005) Temel Amaçları ve Stratejisine İlişkin Yüksek Planlama Kurulunun 26.5.2000 Tarihli ve 2000/25 Sayılı Kararının Kabulü Hakkında Karar.	01 Haziran 2000 24066 (Mük.)
2	Karar No: 697	Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planının Onaylandığına İlişkin Karar	05 Temmuz 2000 24100 (Mük.)
KANUNLAR			
3	Kanun No: 4496	Katma Bütçeli İdareler 2000 yılı Bütçe Kanunu (5/4/2000 tarih ve 24011 Sayılı Resmi Gazete'de düzeltilmesi vardır.)	06 Ocak 2000 23928 (Mük.)
4	Kanun No: 4495	1998 Mali Yılı Kesin Hesap Kanunu	06 Ocak 2000 23928 (Mük.)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

5	Kanun No: 4497	1998 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesap Kanunu	06 Ocak 2000	23928 (Mük.)
6	Kanun No: 4503	Katma Değer Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Finansman Kanunu, Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve 4481 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29 Ocak 2000	23948
7	Kanun No: 4538	EURO'nun Hukuki Araçlara Etkisi ile Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27 Şubat 2000	23977
8	Kanun No: 4543	İller Bankası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	04 Mart 2000	23983
9	Kanun No: 4568	Bazı Fonların Tasfiyesine İlişkin Kanun	26 Mayıs 2000	24060
10	Kanun No: 4587	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ("14.7.1965 Tarihli ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu" ile "13.12.1983 Tarihli ve 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun)	04 Temmuz 2000	24099
11	Kanun No: 4604	Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	22 Kasım 2000	24238
12	Kanun No: 4603	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş. Hakkında Kanun	25 Kasım 2000	24241

13	Kanun No: 4605	Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Finansman Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu ile 4306 ve 4481 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Kurumlar Vergisi Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	30 Kasım 2000	24246 (Mük.)
14	Kanun No: 4611	2001 Mali Yılı Bütçe Kanunu	30 Aralık 2000	24273 (Mük.)

**KANUN HÜKMÜNDE
KARARNAME**

15	KHK 2000/615	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname	15 Eylül 2000	24171
----	--------------	---	---------------	-------

**BAKANLAR KURULU
KARARLARI**

16	BKK 99/13414	(2000 Yılı Yatırım Programı) 17 Ekim 1999 gün ve 23849 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 13 Ekim 1999 gün ve 99/13414 sayılı “2000 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair” Bakanlar Kurulu Kararı Ekidir	14 Ocak 2000	23933 (Mük.)
17	BKK 2000/254	Geliştirme ve Destekleme Fonu Kurulması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	21 Mart 2000	23996
18	BKK 2000/265	Geliştirme ve Destekleme Fonu Kurulması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	21 Mart 2000	23996
19	BKK 2000/217	İthalat Rejimi Kararına Ek Karar	26 Mart 2000	24001

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

20	BKK 2000/223	T.C. Ziraat Bankasının Frankfurt Merkez Şubesi ve Bağlı Şubelerinin “Ziraat Bank International A.G.” Unvanlı Bir Bankaya Dönüştürülmesine ve 15/12/1990 Tarihli ve 90/1264 Sayılı Kararname ile Kurulan “Deutsche Türkische Bank A.G.”nin Ziraat Bank International A.G.’ye Devredilmesine İzin Verilmesi Hakkında Karar	26 Mart 2000	24001
21	BKK 2000/248	İhracat Rejimi Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	26 Mart 2000	24001
22	BKK 2000/281	Bazı Fonların Tasfiye Edilmesine İlişkin Karar	05 Nisan 2000	24011
23	BKK 2000/330	Geliştirme ve Destekleme Fonu Kurulması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	04 Nisan 2000	24010 (Mük.)
24	BBK 2000/329	Geçici Vergi Dönemleri ile Beyan ve Ödeme Sürelerine İlişkin Karar	25 Nisan 2000	24030 (İkinci Mük.)
25	BBK 2000/537	İthalat Rejimi Kararına Ek Karar	16 Mayıs 2000	24051
26	BBK 2000/675	Bazı Fonların Tasfiye Edilmesi Hakkında Karar	16 Mayıs 2000	24051 (Mük.)
27	BKK 2000/681	“Uzun Vadeli Gelişmenin (2001-2023) ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-2005) Temel Amaçları ve Stratejisi”ne İlişkin Yüksek Planlama Kurulu'nun 26/5/2000 Tarihli ve 2000/25 Sayılı Kararı'nın Kabulü Hakkında Karar	01 Haziran 2000	24066 (Mük.)
28	BKK 2000/682	Sigortaya Tabi Tasarruf Mevduatı ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nca Tahsil Olunacak Primler Hakkında Karar	01 Haziran 2000	24066 (Mük.)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

29	BKK 2000/731	2000 Yılı Yatırım Programının Düzeltilmesi Hakkında Karar	30 Haziran 2000	24095
30	BKK 2000/857	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Anonim Şirketi'nin Esas Mukavelesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar	17 Temmuz 2000	24112
31	BKK 2000/894	İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Karar'da ve Dahilde İşleme Rejimi Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	22 Temmuz 2000	24117
32	BKK 2000/1400	2001 Yılı Programı ile 2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar	17 Ekim 2000	24203
33	BKK 2000/1401	Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının, 2001 Yılına Ait Genel Yatırım ve Finansman Programı'na İlişkin Karar	17 Ekim 2000	24203
34	BKK 2000/1387	Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	04 Kasım 2000	24220
35	BKK 2000/1400	(2001 Yılı Programı) 17 Ekim 2000 Gün ve 24203 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 14 Ekim 2000 Gün ve 2000/1400 Sayılı "2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı" Ekidir	15 Kasım 2000	24231 (Mük.)
36	BKK 2000/1514	Geçici Vergi Dönemleri ile Beyan ve Ödeme Sürelerine İlişkin Karar	08 Aralık 2000	24254
37	BKK 2000/1689	Gelir Vergisi Kanununun Bazı Maddelerinde Yer Alan Tevkifat Nispetleri Hakkında 93/5148 Sayılı Kararnamenin Eki Karar'da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar	08 Aralık 2000	24254

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

38	BKK 2000/1691	Özel İşlem Vergisi Tutarlarının Artırılmasına İlişkin Karar	08 Aralık 2000	24254
39	BKK 2000/1694	2001 Yılı Bina, Arsa ve Arazi Vergisi Matrahlarının Hesabında Esas Alınacak Artış Oranı Hakkında Karar	08 Aralık 2000	24254
40	BKK 2000/1515	Geçici Vergi Oranına İlişkin Karar	09 Aralık 2000	24255
41	BKK 2000/1693	Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Karar'da Değişiklik Yapılması Hakkında Karar	11 Aralık 2000	24257
42	BKK 2000/1697	213 sayılı Vergi Usul Kanununun 104, Mükerrer 115, 232, 313, 343, 352 (Kanuna Bağlı Cetvel), 353, Mükerrer 355 ve 356ncı Maddeleri ile ilgili Karar'ın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar	11 Aralık 2000	24257
43	BKK 2000/1698	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi'nin Yeniden Yapılandırılmalarına İlişkin Usul ve Esaslar'ın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar	13 Aralık 2000	24259
44	BKK 2000/1713	193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun Değişik 94üncü Maddesinde Yer Alan Tevkifat Nispetleri Hakkında Karar	20 Aralık 2000	24266
BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURULU KARARLARI				
45	Karar No: 59	Kıbrıs Kredi Bankası LTD.'nin Bankacılık İşlemleri Yapma İzninin Kaldırılması Kararı	28 Eylül 2000	24184

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

46	Karar No: 85	Bank Kapital T.A.Ş.'nin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilmesi Kararı	27 Ekim 2000	24213 (Mük.)
47	Karar No: 86	Etibank A.Ş.'nin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilmesi Kararı	27 Ekim 2000	24213 (Mük.)
48		Banka Kuruluşunda veya Mevcut Bankaların Hisselerinin Devralınmasında ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Bünyesinde Bulunan Bankaların Hisselerini Satın Almak Üzere Başvuracaklarda Aranacak Koşullar	05 Kasım 2000	24221
49	Karar No: 78	Bankalarda Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Emanet ve Alacakların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Gelir Kaydedilmesine İlişkin Esas ve Usuller	16 Kasım 2000	24232
50	Karar No: 122	Park Yatırım Bankası A.Ş.'nin Bankacılık İşlemleri Yapma İzninin Kaldırılması Kararı	06 Aralık 2000	24252 (Mük.)
51	Karar No: 123	Demirbank T.A.Ş.'nin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilmesi Kararı	06 Aralık 2000	24252 (Mük.)

YÖNETMELİKLER

52	Yönetmelik	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Kotasyon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	27 Ocak 2000	23946
53	Yönetmelik	Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik (2000/65)	01 Şubat 2000	23951
54	Yönetmelik	İhracat Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	24 Şubat 2000	23974

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

55	Yönetmelik	İthalat Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	26 Mart 2000	24001
56	Yönetmelik	İhracat Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08 Temmuz 2000	24103
57	Yönetmelik	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Hisse Senetleri Piyasası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08 Ağustos 2000	24134
58	Yönetmelik	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Tahvil ve Bono Piyasası Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08 Ağustos 2000	24134
59	Yönetmelik	İkrazatçılık Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	19 Ağustos 2000	24145
60	Yönetmelik	Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği	23 Ağustos 2000	24149
61	Yönetmelik	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmelik	25 Ağustos 2000	24151
62	Yönetmelik	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetmeliği	26 Ağustos 2000	24152
63	Yönetmelik	İşsizlik Sigortası Fonu Yönetim Kurulunun Çalışmasına ve Fon Kaynaklarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	16 Eylül 2000	24172
64	Yönetmelik	Yeni Yerleşmeler Kredi Fonunun Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik	28 Ekim 2000	24214
65	Yönetmelik	Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali-Müşavirlik Disiplin Yönetmeliği	31 Ekim 2000	24216
66	Yönetmelik	Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği	01 Kasım 2000	24217

67	Yönetmelik	Bankaların Kuruluşu ve Hisse Devirleri İçin Yapılacak İzin Başvurularının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	19 Kasım 2000	24235
68	DÜZELTME	Bankaların Kuruluşu ve Hisse Devirleri İçin Yapılacak İzin Başvurularının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile ilgili	21 Kasım 2000	24237

TEBLİĞLER

69	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	03 Ocak 2000	23925
70	Tebliğ	2000 Mali Yılı, Ayrıntılı Bütçe Harcama Programlarının Kısıtları ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 1)	07 Ocak 2000	23929
71	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (Basılı Kağıtlardan Baskı ve Dağıtım Masrafları ile İlgili) (Sıra No: 571)	12 Ocak 2000	23931
72	Tebliğ	2000 Mali Yılı, Devlet Memurları Yiyecek Yardımı ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 2)	14 Ocak 2000	23933
73	Tebliğ	İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğ (İhracat 2000/1)	14 Ocak 2000	23933
74	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Borsada Rayici Olmayan Yabancı Paraların 1999 Yılı İçin Yapılacak Değerlemelerine Esas Olmak Üzere Tespit Olunan Kurlar) (Sıra No: 283)	19 Ocak 2000	23938

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

75	Tebliğ	Portföy Yöneticiliği Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Portföy Yönetim Şirketlerine İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 43)	19 Ocak 2000	23938
76	Tebliğ	2000 Mali Yılı, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Çocuk Bakım Evlerinde Aylık Uygulanacak Ücret Miktarının Tespiti ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 3)	20 Ocak 2000	23939
77	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (İade Hakkı Doğuran İşlemlerde Teminat ve İnceleme Raporu Alınmadan İade Yapılabilmesine İmkan Veren Sınırlarla İlgili) (Seri No: 73)	21 Ocak 2000	23940
78	Tebliğ	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Yeniden Değerleme Oranı ile İlgili) (Seri No: 66)	25 Ocak 2000	23944
79	Tebliğ	2000 Mali Yılı, Kamu Personeli Servis Araçları ve Sosyal Tesis Ücretlerinin Tespiti ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 4)	27 Ocak 2000	23946
80	Tebliğ	Akaryakıt Tüketim Vergisi Genel Tebliğ. (Seri No: 4)	30 Ocak 2000	23949
81	Tebliğ	2000 Mali Yılı, Ayrıntılı Harcama Programı ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 5)	01 Şubat 2000	23951
82	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	01 Şubat 2000	23951
83	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Deprem Bölgesindeki Mükelleflerin Vergi Borçları ile İlgili) (Sıra No: 284)	05 Şubat 2000	23955

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

84	Tebliğ	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Kurumların Vergi İndirimine Esas Harcamalarına Dair) (Seri No: 67)	06 Şubat 2000	23956
85	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (Saymanlıkların Ödeme Limitleri ile İlgili) (Sıra No: 573)	14 Şubat 2000	23964
86	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (İta Amiri Mutemetlerine Verilecek Avans Üst Sınırı ile İlgili) (Sıra No: 574)	14 Şubat 2000	23964
87	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Mahrece İade) (Seri No: 1)	18 Şubat 2000	23968
88	Tebliğ	12/5/1988 Tarih ve 88/12944 Sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (Sıra No: 25)	18 Şubat 2000	23968
89	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşleri) (Seri No: 1)	19 Şubat 2000	23969
90	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Gümrük işleri) (Seri No: 2)	19 Şubat 2000	23969
91	Tebliğ	Şahsi Mahiyette Bazı Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin Tebliğ (Bedelsiz İthalat Seri No: 1)	20 Şubat 2000	23970
92	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Muafiyetler) (Seri No: 4)	20 Şubat 2000	23970
93	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Geçici İthalat) (Seri No: 1)	20 Şubat 2000	23970
94	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Geçici İthalat) (Seri No: 2)	20 Şubat 2000	23970
95	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	01 Mart 2000	23980

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

96	Tebliğ	Yürürlükte Kalma Süreleri Sona Eren Dampinge Karşı Vergilere İlişkin Tebliğ (No: 2000/1)	03 Mart 2000	23982
97	Tebliğ	İhracat Sayılan Satış ve Teslimler Hakkında Tebliğ (İhracat:2000/5)	08 Mart 2000	23987
98	Tebliğ	2000 Yılı Demirbaş Standardizasyonu, Eşya ve Levazım Devri ve Gayrimenkul Edinilmesi, Kiralanması ve Kullanılması ile ilgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 6)	10 Mart 2000	23989
99	Tebliğ	Madeni Paraların (5000 Liralık) Tedavülden Kaldırılması ile İlgili Tebliğ (No: 2000/3)	13 Mart 2000	23992
100	Tebliğ	2000 Mali Yılı Tedavi Yardımı ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Seri No: 7)	20 Mart 2000	23995
101	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 232)	23 Mart 2000	23998
102	Tebliğ	Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Karara İlişkin 1 Sayılı Tebliğ	31 Mart 2000	24006 (Mük.)
103	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	04 Nisan 2000	24010
104	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Katma Değer Vergisi Beyannameleri Yıllık Bildirimleri ile İlgili) (Sıra No: 285)	07 Nisan 2000	24013
105	Tebliğ	Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VII, No: 15)	29 Nisan 2000	24034

106	Tebliğ	Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranları Hakkında Tebliğ	01 Mayıs 2000	24036
107	Tebliğ	Umumi Disponibilite Hakkında 96/1 Sıra No.lu Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Sıra No: 2000/1)	05 Mayıs 2000	24040
108	Tebliğ	2000 Mali Yılı Kadro, Pozisyon ve İstihdam Esasları Bütçe Uygulama Talimatı (Seri No: 8)	06 Mayıs 2000	24041
109	Tebliğ	Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: I, No: 27)	06 Mayıs 2000	24041
110	Tebliğ	12/5/1988 Tarih ve 88/12944 Sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (Sıra No: 26)	11 Mayıs 2000	24046
111	Tebliğ	Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (No: 2000-32/25)	16 Mayıs 2000	24051
112	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi) (Seri No:1)	27 Mayıs 2000	24061
113	Tebliğ	Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 44)	31 Mayıs 2000	24065
114	Tebliğ	Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri:V, No:45)	31 Mayıs 2000	24065

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

115	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	01 Haziran 2000	24066
116	Tebliğ	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	08 Haziran 2000	24073
117	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 233)	15 Haziran 2000	24080
118	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 234)	20 Haziran 2000	24085
119	Tebliğ	2000 Mali Yılı Yaz Okulu-Tezsiz Yüksek Lisans Programları ile İlgili Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No: 9)	02 Temmuz 2000	24097
120	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	03 Temmuz 2000	24098
121	Tebliğ	Bankaların Konsolide Mali Tablolar Düzenlemesine ve Konsolide Mali Tabloların İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ	05 Temmuz 2000	24100
122	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Yatırım İndirimi ve Gerçek Ücretin Sigorta Primine Esas İndirimlerle İlgili) (Seri No: 235)	17 Temmuz 2000	24112
123	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Geçici Vergi Dönemleri ile İlgili) (Sıra No: 286)	22 Temmuz 2000	24117

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

124	Tebliğ	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Geçici Vergide Gider Olarak Kabul Edilen Nispetlerle İlgili) (Seri N: 68)	29 Temmuz 2000	24124
125	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz oranları Hakkında Tebliğ	01 Ağustos 2000	24127
126	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 236)	05 Ağustos 2000	24131
127	Tebliğ	Gümrük Genel Tebliği (Bağlayıcı Tarife Bilgisi ile İlgili) (Seri No:1)	15 Ağustos 2000	24141
128	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (İthal İlaç Bedellerinin Ödeme Şekli ile İlgili) (Sıra No: 575)	17 Ağustos 2000	24143
129	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı	01 Eylül 2000	24157
130	Tebliğ	Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: V, No:46)	07 Eylül 2000	24163
131	Tebliğ	Yatırım Danışmanlığı ve Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: V, No: 47)	07 Eylül 2000	24163
132	Tebliğ	Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 48)	07 Eylül 2000	24163
133	Tebliğ	Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VII, No: 16)	09 Eylül 2000	24165

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

134	Tebliğ	12/5 1988 Tarih ve 88/12944 Sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (Sıra No: 27)	09 Eylül 2000	24165
135	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (İndirimli Orana Tabi İşlemlerde İade Uygulaması ile İlgili) (Seri No: 74)	14 Eylül 2000	24170
136	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Dahilde İşleme ve Geçici Kabul Rejimi Kapsamında İhraç Edilecek Malların İmalinde Kullanılan Maddelerin Tesliminde Tecil-Terkin Uygulaması ile İlgili) (Seri No: 75)	23 Eylül 2000	24179
137	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (İndirim Yoluyla Telif Edilemeyen Vergilerin Mükelleflere İadesi ile İlgili) (Seri No: 76)	23 Eylül 2000	24179
138	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	02 Ekim 2000	24188
139	Tebliğ	87/13 Sıra No'lu Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2000/8)	10 Ekim 2000	24196
140	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	01 Kasım 2000	24217
141	Tebliğ	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 69)	03 Kasım 2000	24219

142	Tebliğ	Umumi Disponibilite Hakkında 96/1 sıra No.lu Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Sıra No: 2000/2)	10 Kasım 2000	24226
143	Tebliğ	12/5/1988 Tarih ve 88/12944 sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (Sıra No: 28)	10 Kasım 2000	24226
144	Tebliğ	Mevduat Munzam Karşılıkları Hakkında 96/1 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Sayı: 2000/1)	25 Kasım 2000	24241
145	Tebliğ	Umumi Disponibilite Hakkında 96/1 Sıra No.lu Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Sıra No: 2000/3)	25 Kasım 2000	24241
146	Tebliğ	Özel Finans Kurumları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (Sıra No: 9)	25 Kasım 2000	24241
147	Tebliğ	12/5/1988 Tarih ve 88/12944 Sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (Sıra No: 29)	25 Kasım 2000	24241
148	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (Sıra No: 576)	27 Kasım 2000	24243
149	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:77)	01 Aralık 2000	24247
150	Tebliğ	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Belirlenen, Dış Krediler Kur Farkı Fonu Kapsamındaki Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ	01 Aralık 2000	24247
151	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No : 237)	02 Aralık 2000	24248

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

152	Tebliğ	Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:27)	06 Aralık 2000	24252
153	Tebliğ	Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:28)	06 Aralık 2000	24252
154	Tebliğ	Tahsilat Genel Tebliği (Seri No:411)	06 Aralık 2000	24252
155	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 288)	08 Aralık 2000	24254
156	Tebliğ	Değerli Kağıtlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 18)	10 Aralık 2000	24256
157	Tebliğ	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (Sıra No: 10)	19 Aralık 2000	24265
158	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 289)	19 Aralık 2000	24265
159	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 290)	21 Aralık 2000	24267
160	Tebliğ	Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 291)	21 Aralık 2000	24267
161	Tebliğ	Tahsilat Genel Tebliği (Seri No: 412)	21 Aralık 2000	24267
162	Tebliğ	Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 29)	21 Aralık 2000	24267
163	Tebliğ	Harçlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 37)	22 Aralık 2000	24268
164	Tebliğ	Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri: 38)	22 Aralık 2000	24268
165	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 78)	22 Aralık 2000	24268
166	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 238)	22 Aralık 2000	24268

167	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 239)	22 Aralık 2000	24268
168	Tebliğ	Muhasebat Genel Tebliği (Sıra No: 577)	22 Aralık 2000	24268
169	Tebliğ	Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 30)	22 Aralık 2000	24268
170	Tebliğ	Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 79)	23 Aralık 2000	24269
171	Tebliğ	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 240)	23 Aralık 2000	24269

GENELGELER

172	Genelge	Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Genelge (No: 2000/1)	03 Mayıs 2000	24038
173	Genelge	Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin 2000/1 Sayılı Genelgenin Eki Taahhütname	04 Mayıs 2000	24039
174	Genelge	2001 Yılı Bütçe Çağrısı	24 Haziran 2000	24089
175	Genelge	Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Genelge (No: 2000/2)	24 Haziran 2000	24089
176	Genelge	2001 Mali Yılı Yatırım Programı Hazırlama Esasları Hakkında Genelge	20 Temmuz 2000	24115

177	Genelge	Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genelgesi (Sayı: 2000/1)	05 Ağustos 2000	24131
178	Genelge	Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile T.C. Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genelgesi (Sayı: 2000/2)	22 Aralık 2000	24268
179	Genelge	Yabancı Sermaye Çerçeve Kararının Uygulanmasına İlişkin Genelge (Genelge No: 2000/1)	25 Aralık 2000	24271

**MİLLETLERARASI
ANDLAŞMA**

180	2000/1	17 Ağustos 1999 Tarihinde Marmara Bölgesinde Meydana Gelen Deprem Sonrasında Yürütülen Yeniden İmar ve Rehabilitasyon Çalışmalarında Kullanılmak Üzere Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'ndan Sağlanan 23.6 Milyar Japon Yeni Tutarındaki Krediyeye İlişkin Nota ve Eki Müzakere Kayıtları ile Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar	18 Ocak 2000	23937
181	99/13805	“EFTA Devletleri ile Türkiye Arasında Anlaşma”nın Eki “Eşyanın Menşei Kavramının Tanımına ve İdare İşbirliği Metodlarına İlişkin Protokol B”de Değişiklik Yapılmasına Dair 6/1998 Sayılı EFTA-Türkiye Ortak Komitesi Kararı'nın Onaylanması Hakkında Karar	18 Ocak 2000	23937 (Mük.)

182	2000/102	Türkiye ile İspanya Arasındaki Ekonomik ve Mali İşbirliği Mutabakat Zaptı Çerçevesinde Sağlanan 400 Milyon ABD Doları Tutarındaki Kredinin 30 Milyon ABD Dolar'lık Kısımının Kullanım Usullerini Belirleyen Ek Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar	05 Mart 2000	23984
183	2000/383	Uluslararası Para Fonu Ana Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Karar	03 Mayıs 2000	24038
184	2000/710	Türkiye ile Uluslararası Para Fonu (IMF) Arasında İmzalanan "Stand-by" Düzenlemesi Çerçevesinde Yapılan Programa Destek Olmak Üzere Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'ndan Sağlanan Krediyeye Dair İkraz Anlaşması ile Ek Mektupların Onaylanması Hakkında Karar	14 Haziran 2000	24079
185	2000/1093	Japonya Hükümeti Tarafından Uygulanmakta Olan Yerel Projeler İçin Hibe Yardımı Programı Çerçevesinde Türkiye ile Japonya Arasında İşbirliğini Öngören Notaların Onaylanması Hakkında Karar	11 Eylül 2000	24167
186	2000/1184	Muhtelif Projelere Tahsis Edilmek Üzere Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası'ndan Sağlanan Krediyeye İlişkin Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar	18 Eylül 2000	24174
187	2000/1259	Marmara Depremi Nedeniyle Oluşan Hasarların Giderilmesini Teminen Kalıcı Konutlara Tahsis Edilmek Üzere Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası'ndan Sağlanan Kredinin 63 Milyon ABD Doları Tutarındaki İlk Dilimi İçin Türkiye Cumhuriyeti İle Adı Geçen Banka Arasında İmzalanan Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar	12 Ekim 2000	24198

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

188	2000/1473	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ticari İşbirliği Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar	02 Aralık 2000	24248
189	2000/1528	Türkiye Cumhuriyeti Hazine Müsteşarlığı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Arasında İmzalanan Protokol'un Onaylanması Hakkında Karar	05 Aralık 2000	24251
190	2000/1801	Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında Sağlanan Mali Sektör Uyum Kredisine İlişkin Hükümetimiz ile Adıgeçen Banka Arasında İmzalanan İkraz Anlaşması ile Ek Mektupların Onaylanması Hakkında Karar	22 Aralık 2000	24268
191	2000/1802	Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında Sağlanan Özelleştirme Sosyal Destek Projesi Kredisine İlişkin Hükümetimiz ile Adıgeçen Banka Arasında İmzalanan İkraz Anlaşması ve Ek Mektubun Onaylanması Hakkında Karar	22 Aralık 2000	24268
ANAYASA MAHKEMESİ KARARI				
192	1999/22	Anayasa Mahkemesinin E: 1999/10 (213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ile İlgili), K: 1999/2 Sayılı Kararı	12 Ekim 2000	24198

İSTATİSTİK TABLOLARI

VIII

İSTATİSTİK TABLOLARI

TABLO 1
EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (CARI FİYATLARLA)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
GSMH	14 978 067	29 393 262	53 518 332	78 242 496	124 405 569
Dış kaynak	722 322	1 117 089	566 538	1 961 393	7 968 346
Toplam kaynaklar	15 700 389	30 510 351	54 084 869	80 203 889	132 373 914
Toplam yatırımlar	3 690 310	7 397 638	12 711 101	18 500 242	30 557 061
Kamu	795 970	1 923 737	3 533 793	4 866 648	8 287 386
Özel	2 894 340	5 473 901	9 177 308	13 633 595	22 269 675
Sabit sermaye yatırımı	3 757 812	7 728 372	13 034 212	17 261 864	29 268 556
Kamu	763 421	1 782 699	3 254 894	4 833 325	8 411 401
Özel	2 994 391	5 945 673	9 779 319	12 428 540	20 857 155
Stok değişmesi	-67 502	-330 734	-323 111	1 238 378	1 288 505
Kamu	32 549	141 038	278 900	33 323	-124 015
Özel	-100 051	-471 773	-602 011	1 205 055	1 412 521
Toplam tüketim	12 010 079	23 112 713	41 373 768	61 703 647	101 816 854
Kamu harcanabilir geliri	1 477 842	3 446 097	5 018 489	4 962 334	9 188 948
Kamu tüketimi	1 477 842	3 166 999	5 878 199	10 347 006	15 681 781
Kamu tasarrufu	-223 724	279 098	-859 710	-5 384 672	-6 492 833
Kamu yatırımı	795 970	1 923 737	3 533 793	4 866 648	8 287 386
Kamu tasarruf-yatırım farkı	-1 019 694	-1 644 639	-4 393 504	-10 251 319	-14 780 219
Özel harcanabilir gelir	13 723 950	25 947 165	48 499 843	73 280 162	115 216 621
Özel tüketim	10 532 237	19 945 714	35 495 569	51 356 641	86 135 073
Özel tasarruf	3 191 712	6 001 451	13 004 274	21 923 521	29 081 548
Özel yatırım	2 894 340	5 473 901	9 177 308	13 633 595	22 269 675
Özel tasarruf-yatırım farkı	297 372	527 550	3 828 966	8 289 927	6 811 873
Özel tasarruf oranı	23.3	23.1	26.8	29.9	25.2
Toplam yurtiçi tasarruflar	2 967 988	6 280 549	12 144 564	16 538 849	22 588 715
S. sermaye yatırımı/GSMH	25.1	26.3	24.4	22.1	23.5
Yurtiçi tasarruflar/GSMH	19.8	21.4	22.7	21.1	18.2

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) Gerçekleşme tahmini.

TABLO 2
EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (1998 FİYATLARIYLA)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000(1)
GSMH	47 586 459	51 531 558	53 518 332	50 100 619	53 106 656
Dış kaynak	1 572 770	1 991 318	566 538	2 164 785	2 764 684
Toplam kaynaklar	49 159 229	53 522 876	54 084 869	52 265 403	55 871 339
Toplam yatırımlar	11 577 095	12 889 951	12 711 101	11 976 415	13 342 715
Kamu	2 492 611	3 351 989	3 533 793	3 149 017	3 564 481
Özel	9 084 484	9 537 962	9 177 308	8 827 397	9 778 234
Sabit sermaye yatırımı	11 787 925	13 458 153	13 034 212	11 167 335	12 783 731
Kamu	2 390 950	3 109 686	3 254 894	3 127 246	3 618 282
Özel	9 396 975	10 348 467	9 779 319	8 040 088	9 165 449
Stok değişmesi	-210 830	-568 202	-323 111	809 080	558 984
Kamu	101 662	242 304	278 900	21 771	-53 801
Özel	-312 491	-810 505	-602 011	787 309	612 785
Toplam tüketim	37 582 133	40 632 925	41 373 768	40 288 989	42 528 624
Kamu harcanabilir geliri	4 472 830	6 023 236	5 018 489	2 937 613	3 383 775
Kamu tüketimi	5 226 947	5 538 916	5 878 199	6 132 056	6 424 293
Kamu tasarrufu	-754 117	484 319	-859 710	-3 194 443	-3 040 518
Kamu yatırımı	2 492 611	3 351 989	3 533 793	3 149 017	3 564 481
Kamu tasarruf-yatırım farkı	-3 246 728	-2 867 670	-4 393 504	-6 343 460	-6 604 999
Özel harcanabilir gelir	43 113 629	45 508 322	48 499 843	47 163 005	49 722 881
Özel tüketim	32 355 186	35 094 008	35 495 569	34 156 932	36 104 331
Özel tasarruf	10 758 443	10 414 314	13 004 274	13 006 073	13 618 550
Özel yatırım	9 084 484	9 537 962	9 177 308	8 827 397	9 778 234
Özel tasarruf-yatırım farkı	1 673 958	876 352	3 826 966	4 178 676	3 840 315
Özel tasarruf oranı	25.0	22.9	26.8	27.6	27.4
Toplam yurtiçi tasarruflar	10 004 325	10 898 633	12 144 564	9 811 630	10 578 032
S. sermaye yatırımı/GSMH	24.8	26.1	24.4	22.3	24.1
Yurtiçi tasarruflar/GSMH	21.0	21.1	22.7	19.6	19.9

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) Gerçekleşme tahmini.

TABLO 3
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (CARİ ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Tarım	2 489 773.6	4 170 001.1	9 113 454.1	11 851 054.8	12 749 491.3
Sanayi	3 716 528.4	7 293 185.6	11 970 299.1	17 973 865.9	20 346 958.2
İnşaat	857 761.8	1 743 240.4	3 124 593.4	4 362 038.7	4 617 288.2
Ticaret	3 022 314.5	5 985 402.3	10 404 500.9	14 750 944.5	17 566 776.0
Ulaştırma ve haberleşme	1 941 574.2	4 018 612.6	7 102 826.2	10 868 375.9	12 418 874.1
Mali kuruluşlar	732 340.1	1 474 426.2	3 280 525.8	4 228 348.7	4 123 521.2
Konut sahipliği	442 934.8	850 331.6	1 761 710.8	3 465 420.0	3 965 804.5
Serbest meslek ve hizmetler	554 079.6	1 067 451.3	1 956 339.3	2 830 825.7	3 162 575.0
(-) İZafi banka hizmetleri	709 234.7	1 371 710.0	3 049 158.0	4 284 141.0	3 960 803.4
Devlet hizmetleri	1 238 527.3	2 579 910.0	4 915 736.1	8 781 478.1	9 000 203.2
Kar amacı olmayan özel hizmet kuruluşları	26 922.4	53 020.9	98 742.4	272 486.5	201 669.9
İthalat vergisi	458 588.4	972 011.3	1 545 375.0	2 314 574.5	3 567 800.8
G.S.Y.İ.H. (Alıcı fiyatlarıyla)	14 772 110.2	28 835 883.1	52 224 945.1	77 415 272.3	87 760 158.9
Dış alem net faktör gelirleri	205 957.1	557 379.0	1 293 386.5	867 694.5	815 919.8
G.S.M.H. (Alıcı fiyatlarıyla)	14 978 067.3	29 393 262.1	53 518 331.6	78 282 966.8	88 576 078.7

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(1) Geçici (Eylül 2000 itibariyle).

TABLO 4
GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (1987 ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Tarım	15 284.4	14 927.2	16 176.4	15 369.0	12 333.3
Sanayi	29 743.5	32 835.4	33 493.9	31 813.9	25 208.3
İnşaat	6 200.1	6 511.0	6 559.8	5 739.0	4 467.9
Ticaret	22 412.9	25 024.4	25 365.2	23 756.0	19 747.6
Ulaştırma ve haberleşme	13 458.1	14 485.1	15 198.3	14 834.0	11 529.9
Mali kuruluşlar	2 476.3	2 572.9	2 751.5	2 931.3	2 207.2
Konut sahipliği	5 351.9	5 474.6	5 590.5	5 650.8	4 224.1
Serbest meslek ve hizmetler	2 398.7	2 564.4	2 652.9	2 533.5	2 012.2
(-) İZafi banka hizmetleri	2 072.6	2 112.8	2 239.6	2 376.3	1 776.8
Devlet hizmetleri	4 468.7	4 472.9	4 738.6	4 868.4	3 714.2
Kar amacı olmayan özel hizmet kuruluşları	386.3	390.1	396.6	406.7	297.6
İthalat vergisi	4 636.8	5 486.1	5 429.6	5 119.5	4 839.1
G.S.Y.İ.H. (Alıcı fiyatlarıyla)	104 745.2	112 631.2	116 113.6	110 645.9	88 804.7
Dış alem net faktör gelirleri	1 334.6	2 243.0	3 189.5	1 397.9	491.9
G.S.M.H. (Alıcı fiyatlarıyla)	106 079.8	114 874.2	119 303.1	112 043.8	89 296.6

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(1) Geçici (Eylül 2000 itibariyle)

TABLO 5
SEKTÖRLER İTİBARIYLA SABİT SERMAYE YATIRIMLARI
(CARI FİYATLARLA)
(Milyar TL)

	1999			2000 (1)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	399 761	350 640	750 400	693 111	514 158	1 207 268
Madencilik	75 089	195 310	270 398	114 724	230 317	345 041
İmalat	132 204	2 865 646	2 997 850	315 157	4 717 273	5 032 430
Enerji	719 999	336 466	1 056 465	1 350 980	564 196	1 915 177
Ulaştırma	1 750 876	2 404 191	4 155 067	2 962 087	4 925 582	7 887 669
Turizm	21 722	662 737	684 459	36 223	1 133 277	1 169 500
Konut	65 236	4 425 381	4 490 617	62 195	6 535 524	6 597 719
Eğitim	563 146	209 263	772 409	974 111	457 539	1 431 650
Sağlık	172 763	393 617	566 380	326 900	858 839	1 185 739
Diğer hizmetler	932 529	585 289	1 517 819	1 575 914	920 448	2 496 362
TOPLAM	4 833 325	12 428 540	17 261 864	8 411 401	20 857 155	29 268 556

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) Gerçekleşme tahmini.

TABLO 6
SEKTÖRLER İTİBARIYLA SABİT SERMAYE YATIRIMLARI
(1998 FİYATLARIYLA)
(Milyar TL)

	1999			2000 (1)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	257 997	228 315	486 312	273 166	231 740	504 906
Madencilik	48 468	126 677	175 144	48 280	100 581	148 862
İmalat	85 818	1 864 486	1 950 305	138 358	2 144 159	2 282 517
Enerji	464 788	218 841	683 629	586 491	252 980	839 471
Ulaştırma	1 130 142	1 568 981	2 699 124	1 261 151	2 275 023	3 536 174
Turizm	14 155	427 757	441 912	15 512	487 643	503 155
Konut	42 779	2 835 570	2 878 350	26 823	2 693 792	2 720 614
Eğitim	366 411	135 314	501 725	420 440	199 047	619 487
Sağlık	112 759	253 592	366 352	141 059	366 441	507 500
Diğer hizmetler	603 928	380 554	984 482	707 001	414 042	1 121 044
TOPLAM	3 127 246	8 040 088	11 167 335	3 618 282	9 165 449	12 783 731

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) Gerçekleşme tahmini.

TABLO 7
İMALAT SANAYİİ KAPASİTE KULLANIM ORANI (ISIC R3)
(Üretim Değeri Ağırlıklı Yıllık Ortalamalar)
(Yüzde)

	1996	1997	1998	1999	2000
Toplam	77.9	79.3	76.5	72.3	75.9
Kamu	82.0	81.3	81.0	78.9	80.0
Özel	76.5	78.6	74.5	69.8	74.2

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 8
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ
(1997=100)

	1996	1997	1998	1999	2000
Toplam sanayi	89.7	100.0	101.3	97.5	103.4
Devlet	96.6	100.0	103.8	103.9	99.4
Özel	86.8	100.0	100.3	95.0	105.0
Madencilik ve taşocakçılığı	95.6	100.0	111.2	100.2	97.4
Ham petrol ve tabii gaz üretimi	103.2	100.0	107.7	107.1	97.4
İmalat Sanayii	89.2	100.0	100.1	95.9	102.1
Gıda ürünleri ve içecek imalatı	92.6	100.0	100.8	100.4	104.1
Tekstil ürünleri imalatı	92.0	100.0	93.6	87.0	95.7
Giyim eşyası imalatı	98.9	100.0	106.7	102.0	108.7
Kimyasal madde ürünleri imalatı	87.3	100.0	100.3	101.8	111.0
Ana metal sanayii	91.2	100.0	100.5	98.7	102.4
B.y.s. makina ve teçhizat imalatı	81.6	100.0	97.4	86.6	92.4
B.y.s. elektrikli makina ve cihaz im.	91.2	100.0	91.4	86.3	90.3
Taşıt araçları ve karoseri imalatı	80.1	100.0	96.3	78.4	115.9
Elektrik, gaz ve su	92.5	100.0	107.6	112.9	121.4

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 9
BAŞLICA SANAYİ ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

	1996	1997	1998	1999	2000
MADENCİLİK					
Taşkömürü (Bin Ton)	2 424	2 412	3 335	2 738	3 330
Linyit (Bin Ton)	52 503	52 047	65 084	64 896	59 661
Ham petrol (Bin Ton)	3 499	3 428	3 224	2 939	2 748
İMALAT SANAYİ					
Filtreli Sigara (Ton)	70 736	72 417	121 719	119 291	122 929
Rakı ve Bira (Milyon Lt.)	763	796	769	748	759
Gazete Kağıdı (Bin Ton)	74	60	101	68	128
Kraft Kağıdı (Bin Ton)	57	59	54	37	41
Sülfürik Asit (Bin Ton)	623	788	1 007	832	659
Polietilen (Ton)	299 457	292 587	223 444	216 537	224 592
PVC+PCC Kompound (Ton)	202 562	189 239	199 645	191 327	176 631
LPG (Bin Ton)	452	799	839	772	712
Nafta (Bin Ton)	1 609	1 639	1 979	1 963	1 910
Benzin (Bin Ton)	3 373	3 940	3 713	3 412	2 758
Motorin (Bin Ton)	7 485	7 406	8 024	7 932	6 919
Fuel Oil (Bin Ton)	7 408	7 185	6 708	6 584	6 532
Şişe ve Cam Eşya (Bin Ton)	603	740	1 168	1 066	1 141
Ham Demir (Bin Ton)	5 263	5 567	5 087	5 181	5 333
Sıvı Çelik (Bin Ton)	13 382	13 644	13 166	13 816	13 596
Blistir Bakır (Ton)	30 341	32 491	52 899	43 408	29 951
Alümina (Ton)	159 298	164 333	157 082	159 122	161 228
Çimento (Bin Ton)	35 214	36 035	36 590	34 216	36 237
Traktör (Adet)	45 656	48 681	54 332	24 864	35 908
Otomobil (Adet)	196 176	236 419	221 218	222 119	305 603
Kamyon (Adet)	29 516	43 618	30 900	13 086	28 327
Otobüs ve Minibüs (Adet)	18 612	25 072	35 562	31 545	46 841
ENERJİ					
Elektrik Enerjisi (Milyon Kwh)	95 373	103 150	110 990	116 441	124 948
SANAYİ KATMA DEĞERİ (1987 FİYATLARIYLA) (Milyar TL.)	29 743	32 835	33 494	31 814	-

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü – Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO 10
ENERJİ DENGESİ (MİLYON TON PETROL EŞDEĞERİ OLARAK "MTPE")

	1996		1997		1998		1999		2000(1)	
	MTPE	%	MTPE	%	MTPE	%	MTPE	%	MTPE	%
TÜKETİM	69.4	100.0	73.2	100.0	74.2	100.0	76.7	100.0	79.7	100.0
Ticari	62.3	89.8	66.2	90.4	67.1	90.4	69.9	91.1	73.2	91.8
Petrol	30.9	44.5	30.5	41.7	30.3	40.8	33.2	43.3	34.9	43.8
Linyit	11.2	16.1	12.3	16.8	12.6	17.0	12.3	16.0	12.8	16.1
Taşkömürü (2)	9.1	13.1	10.3	14.1	10.3	13.9	9.3	12.1	8.1	10.2
Asfaltit	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Hidroelektrik	3.5	5.0	3.4	4.6	3.6	4.9	3.0	3.9	2.7	3.4
Net Elekt.ithali	0.0	0.0	0.2	0.3	0.3	0.4	0.2	0.3	0.3	0.4
Doğalgaz	7.4	10.7	9.2	12.6	9.7	13.1	11.7	15.3	14.1	17.7
Yenilenebilir	0.2	0.3	0.3	0.4	0.3	0.4	0.2	0.3	0.3	0.4
Ticari olmayan	7.1	10.2	7.0	9.6	7.1	9.6	6.8	8.9	6.5	8.2
Odun	5.5	7.9	5.5	7.5	5.5	7.4	5.3	6.9	5.1	6.4
Artık	1.6	2.3	1.5	2.0	1.6	2.2	1.5	2.0	1.4	1.8
ARZ	69.4	100.0	73.2	100.0	74.2	100.0	76.7	100.0	79.7	100.0
İç üretim	27.0	38.9	27.7	37.8	28.9	38.9	27.1	35.3	27.6	34.6
Petrol	3.7	5.3	3.6	4.9	3.4	4.6	3.1	4.0	2.9	3.6
Linyit	10.9	15.7	11.9	16.3	12.8	17.3	12.3	16.0	12.8	16.1
Taşkömürü (2)	1.4	2.0	1.3	1.8	1.2	1.6	1.0	1.3	1.8	2.3
Asfaltit	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Hidroelektrik	3.5	5.0	3.4	4.6	3.6	4.9	3.0	3.9	2.7	3.4
Odun	5.5	7.9	5.5	7.5	5.5	7.4	5.3	6.9	5.1	6.4
Artık	1.6	2.3	1.5	2.0	1.6	2.2	1.5	2.0	1.4	1.8
Doğalgaz	0.2	0.3	0.2	0.3	0.5	0.7	0.7	0.9	0.6	0.8
Yenilenebilir	0.2	0.3	0.3	0.4	0.3	0.4	0.2	0.3	0.3	0.4
İthalat	44.3	63.8	47.5	64.9	48.6	65.5	52.5	68.4	52.1	65.4
Petrol	29.5	42.5	29.4	40.2	30.3	40.8	33.3	43.4	32.0	40.2
Taşkömürü (2)	7.5	10.8	8.9	12.2	8.7	11.7	7.8	10.2	6.3	7.9
Elektrik	0.0	0.0	0.2	0.3	0.3	0.4	0.2	0.3	0.3	0.4
Doğalgaz	7.3	10.5	9.0	12.3	9.3	12.5	11.2	14.6	13.5	16.9
İhracat	1.9	2.7	1.6	2.2	2.4	3.2	2.8	3.7	0.0	0.0
Petrol ihracı	1.9	2.7	1.6	2.2	2.4	3.2	2.8	3.7	0.0	0.0
Elektrik ihr.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
İhrakiye	0.5	0.7	0.6	0.8	0.6	0.8	0.6	0.8	0.0	0.0
Stok değişimi	0.4	0.6	0.5	0.7	-0.1	-0.1	0.5	0.7	0.0	0.0
İstatistik hata	0.1	0.1	-0.3	-0.4	-0.2	-0.3	0.0	0.0	0.0	0.0

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

(1) Geçici

(2) İkincil kömür, kok ve petrokok dahil edilmiştir.

TABLO 11
SEÇİLMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ
(Bin ton)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
TAHILLAR					
Buğday	18 500	18 650	21 000	18 000	21 000
Arpa	8 000	8 200	9 000	7 700	8 000
Çavdar	245	235	232	233	260
Yulaf	275	280	310	290	312
Mısır	2 000	2 080	2 300	2 297	2 800
Pirinç	168	165	315	340	350
Diğerleri	43	40	30	26	25
BAKLAGİLLER					
Yemelik	1 660	1 522	1 450	1 221	1 193
Yemlik	172	177	145	134	138
MEYVELER					
Yaş üzüm	3 700	3 700	3 600	3 400	3 550
Yaş incir	290	243	255	275	260
Elma	2 200	2 550	2 450	2 500	2 300
Şeftali	360	355	410	400	430
Portakal	890	740	970	1100	1 035
Diğer yaş meyveler	2 507	2 356	2 790	2 674	2 913
Fındık	446	410	580	530	470
Antep fıstığı	60	70	35	40	65
Diğer kabuklu meyveler	223	209	211	216	210
ÇEŞİTLİ ÜRÜNLER					
Şeker pancarı	14 543	18 400	21 941	16 854	18 000
Patates	4 950	5 100	5 250	6 000	5 350
Soğan (kuru)	1 900	2 100	2 270	2 500	2 200
YAĞLI TOHUMLAR					
Ayçiçeği	780	900	860	950	825
Susam	30	28	34	28	23
Yer fıstığı	80	82	90	75	78
Soya	50	40	60	66	45
Zeytin	1 800	510	1 650	600	1 700
KEYİF VERİCİ MADDELER					
Tütün	225	286	250	243	189
Yaş çay	600	752	979	1 096	800
Afyon (kapsül) (ton)	5	11	28	31	12
DOKUMA MADDELERİ					
Pamuk (kütü)	2 083	2 105	2 224	2 300	1 909

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Tahmini bilgilerdir.

TABLO 12
BELEDİYELERCE VERİLEN RUHSATNAMELERE GÖRE YENİ İNŞAAT

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Değer (Milyon TL)</i>					
Ev	163 751 616	337 952 165	571 270 545	641 797 948	847 488 578
Apartman	758 221 670	1 548 720 224	2 464 967 231	3 025 555 459	4 252 789 888
Ticari yapılar	147 875 401	354 707 273	580 384 960	685 030 194	890 652 980
Sınai yapılar	119 606 072	225 555 533	354 443 173	298 130 371	398 659 320
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	28 123 225	70 078 457	145 634 719	200 936 359	253 288 258
Diğer yapılar	20 347 279	37 223 243	80 312 765	119 544 549	137 516 079
T O P L A M	1 237 925 263	2 574 236 895	4 197 013 393	4 970 994 880	6 780 395 103
<i>Alan (Bin m²)</i>					
Ev	10 666	11 291	10 666	8 479	7 543
Apartman	47 731	49 490	45 711	37 038	36 064
Ticari yapılar	9 615	11 814	11 231	9 123	8 113
Sınai yapılar	7 329	7 343	6 768	3 887	3 461
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	1 796	2 207	2 646	2 637	2 207
Diğer yapılar	1 341	1 243	1 547	1 598	1 219
T O P L A M	78 478	83 389	78 569	62 762	58 606

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 13
BELEDİYELERCE VERİLEN YAPI KULLANMA İZİN BELGELERİNE
GÖRE YENİ İLAVE VEYA KISMEN BİTEN YAPILAR

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Değer (Milyon TL)</i>					
Ev	83 438 462	171 195 825	244 192 361	355 367 991	506 196 610
Apartman	417 694 419	858 979 669	1 361 482 482	1 848 700 455	3 064 974 657
Ticari yapılar	94 339 388	199 862 741	330 967 506	483 502 899	640 974 677
Sınai yapılar	44 954 650	114 870 908	238 999 576	261 865 982	377 340 050
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	10 129 484	16 427 961	46 496 624	91 908 093	95 296 711
Diğer yapılar	8 518 741	17 636 454	32 795 463	39 705 986	70 082 572
T O P L A M	659 075 144	1 378 973 558	2 254 934 012	3 081 051 406	4 754 865 277
<i>Alan (Bin m²)</i>					
Ev	5 267	5 690	4 719	4 622	4 516
Apartman	26 292	27 717	25 021	22 441	26 092
Ticari yapılar	6 340	6 942	6 541	6 500	5 981
Sınai yapılar	2 700	3 716	4 429	3 319	3 359
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	608	528	833	1 106	842
Diğer yapılar	558	573	625	512	622
T O P L A M	41 764	45 167	42 168	38 500	41 413

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 14
ULAŞTIRMA HİZMETLERİ

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
KARAYOLU ULAŞIMI TAŞIMA FAALİYETLERİ					
Taşınan yolcu (milyon kişi)	576	634	656	633	710
Taşınan yük (milyon ton)	387	391	434	425	460
Yolcu taşıma (milyon kişixkm)	167 871	180 967	186 159	175 236	201 350
Yük taşıma (milyon tonxkm)	135 781	139 789	152 210	150 974	161 480
Taşıt (milyon taşıtxkm)	41 015	46 384	49 947	49 866	57 184
TAŞIT PARKI (2)					
Binek otomobil	3 274 156	3 570 105	3 838 288	4 072 326	4 283 080
Kamyon-Kamyonet	776 057	883 423	997 167	1 071 902	1 141 895
Otobüs-Minibüs	277 672	298 953	319 856	333 869	346 121
DEVLET ve İL YOLLARI UZUNLUKLARI					
Asfalt, beton, parke (km)	51 819	52 927	54 425	54 938	55 900
Stabilize, kırmataş, toprak tesviye ve ham yol (km)	8 406	7 914	6 460	5 985	5 190
DEMİRYOLU ULAŞIMI TAŞIMA FAALİYETLERİ					
Taşınan yolcu (milyon kişi)	98	107	110	99	90
Taşınan yük (milyon ton)	16	17	16	16	18
Yolcu taşıma (milyon kişixkm)	5 229	5 840	6 160	6 146	6 122
Yük taşıma (milyon tonxkm)	8 914	9 614	8 376	8 237	10 032
TAŞIT PARKI (Mevcut)					
<i>Çeken Araçlar:</i>					
Buharlı lokomotif	50	50	50	50	50
DE Anahat lokomotifi	529	526	508	487	485
DE Manevra lokomotifi	76	77	78	81	83
Elektrikli lokomotifler	59	60	68	77	80
Toplam lokomotifler	714	713	704	695	698
Dizelli Dizi	56	59	57	55	54
Elektrikli dizi	98	98	93	93	93
<i>Çekilen araçlar:</i>					
Yolcu vagonu	1 082	1 059	1 046	1 040	1 038
Yük vagonu	17 442	17 138	16 989	17 213	16 838
Furgon Vagonlar (yolcu+yük)	406	389	352	312	313
Diğer vagonlar	3 145	3 029	3 082	2 997	3 076
DENİZYOLU ULAŞIMI TAŞIMA FAALİYETLERİ					
Taşınan yolcu (bin kişi) (3)	2 656	5 025	2 420	528	2 097
Taşınan yük (bin ton) (4)	72 220	74 552	72 572	70 450	73 410
TAŞIT PARKI (18 gros tondan büyük)					
Türk deniz ticaret filosu tonajı (Bin DWT)	10 425	10 130	10 590	10 581	9 924
Yolcu gemisi (gros ton)	128 811	137 971	144 456	144 573	152 308
Tanker (gros ton)	1 087 047	860 975	870 146	976 738	970 920
HAVAYOLU ULAŞIMI TAŞIMA FAALİYETLERİ					
Taşınan yolcu (bin kişi)	9 281	10 266	10 504	10 410	12 040
Taşınan yük (ton) (Yolcu+Kargo Uçağı)	91 688	108 582	100 780	116 728	129 746
TAŞIT PARKI					
Uçak sayısı	65	66	71	75	73

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü, TCDD, Denizcilik Müsteşarlığı, THY, DİE

(1) Geçici

(2) Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(3) Şehir Hatları yolcu taşımacılığı dahil değildir.

(4) Yabancı gemilerle yapılan taşıma faaliyetleri dahil değildir.

**TABLO 15
HABERLEŞME HİZMETLERİ**

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
MEKTUP POSTASI (x 1000)	1 485 452	1 511 659	1 156 613	1 194 469	1 225 200
Yurtiçi	1 153 003	1 174 328	947 574	985 551	1 000 500
Yurtdışı	332 449	337 331	209 039	208 918	224 700
Gelen	232 728	221 021	125 408	149 235	170 000
Giden	99 721	116 310	83 631	59 683	54 700
TELGRAF TRAFİĞİ (x 1000)	4 734	3 403	2 576	1 838	1 977
Yurtiçi	4 684	3 370	2 553	1 817	1 965
Yurtdışı	50	33	23	21	12
Gelen	23	19	12	14	6
Giden	27	14	11	7	6
TELEFON TRAFİĞİ (x 1000)					
Kontör sayısı (2)	81 247 812	94 481 951	99 861 925	115 318 295	125 549 106
Şehirlerarası (manüel görüşme sayısı)	7 254	4 538	3 364	2 464	1 967
Uluslararası (çıkan / Dk.)	473 433	557 507	644 076	698 410	731 788
TLF. ABN. SAYISI (Adet)	15 098 204	17 357 428	18 778 760	18 033 589	18 487 915
Otomatik abone	14 286 478	15 744 020	16 959 500	17 911 722	18 395 171
Manuel abone	7 166	3 600	1 437	350	0
Araç Telefonu	113 560	126 659	124 448	121 517	92 744
Cep Telefonu	691 000	1 483 149	3 330 107	7 560 000	14 970 000
PTT İŞYERLERİ (Adet)	24 860	19 063	16 984	13 631	5 605
Merkezlere	1 152	1 148	1 150	1 143	1 114
Şubeler	2 658	2 624	2 568	2 543	2 376
Acenteler	21 050	15 291	13 266	9 945	2 115

Kaynak: Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü, Türk Telekomünikasyon A.Ş., Ulaştırma Bakanlığı

(1) Geçicidir.

(2) Şhiriçi, Şehirlerarası ve Milletlerarası kontör sayıları dahildir.

**TABLO 16
İŞ İSTEYENLER VE AÇIK İŞLER
(Kişi)**

	1996	1997	1998	1999	2000
Yıl içinde iş isteyenler	411 170	468 070	430 407	435 193	768 386
Toplam iş isteyenler	990 872	1 058 837	1 096 185	1 531 378	2 299 764
Yıl içinde bildirilen açık işler	267 060	238 539	235 360	224 444	195 672
Toplam açık işler	291 813	277 800	280 408	504 852	700 524
Açık işsizler	416 795	463 323	465 235	487 525	730 496
Yıl içinde işe yerleştirilenler	243 280	220 615	218 354	201 942	185 610

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

TABLO 17
İMALAT SANAYİİNDE ÜRETİMDE ÇALIŞANLAR ENDEKSİ
(1997=100)

	1998	1998/3	1998/4	1999/1	1999/2	1999/3	1999/4	2000/1	2000/2	2000/3
Toplam	100.2	103.0	98.1	90.6	92.4	91.9	91.2	85.2	90.6	91.5
Kamu	93.7	100.6	93.0	83.0	91.7	93.7	89.0	76.0	85.2	88.7
Özel	101.6	103.5	99.1	92.3	92.7	91.5	91.7	87.3	91.9	92.1

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 18
İMALAT SANAYİİNDE ÜRETİMDE ÇALIŞILAN SAAT BAŞINA NOMİNAL
ÜCRET ENDEKSİ
(1997=100)

	1998	1998/3	1998/4	1999/1	1999/2	1999/3	1999/4	2000/1	2000/2	2000/3
Toplam	184.1	192.8	217.2	280.8	309.7	364.2	393.3	472.0	496.6	543.2
Kamu	192.5	191.7	231.7	277.5	345.5	420.2	471.6	581.0	625.8	704.8
Özel	182.9	193.7	214.1	284.3	300.1	347.7	373.0	454.3	470.1	508.2

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 19
İMALAT SANAYİİNDE ÜRETİMDE ÇALIŞILAN SAAT BAŞINA REEL
ÜCRET ENDEKSİ
(1997=100)

	1998	1998/3	1998/4	1999/1	1999/2	1999/3	1999/4	2000/1	2000/2	2000/3
Toplam	99.7	100.7	97.4	112.0	110.2	115.4	106.1	111.6	109.3	112.7
Kamu	104.3	100.2	103.9	113.4	122.9	133.2	127.3	137.5	137.7	146.3
Özel	99.1	101.2	96.0	110.7	106.8	110.2	100.7	107.4	103.5	105.5

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 20
DIŞ ÜLKELERE GÖNDERİLEN İŞÇİLER
(Kişi)

	1996	1997	1998	1999	2000
Amerika Birleşik Devletleri	278	302	124	131	46
Avustralya	97	21	4	11	4
Avusturya	5	1	1	1	1
Belçika	2	2	0	1	1
Danimarka	39	12	17	14	3
Federal Almanya	2 443	1 800	1734	2 350	2 135
Fransa	16	9	33	25	87
Hollanda	5	2	1	2	1
İngiltere	36	29	38	23	29
İsviçre	31	13	10	5	1
Libya	2 063	1 833	1 032	698	385
Suudi Arabistan	5 635	7 657	6 821	5 178	1 862
Diğer ülkeler	30 047	21 640	16 092	9 036	9 090
T O P L A M	40 697	33 321	25 907	17 475	13 645

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

TABLO 21
TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

	1996	1997	1998	1999	2000
<u>TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ</u>	1 871	2 056	1 867	2 286	1 646
Kamu	861	1 010	943	1 137	985
Özel	1 010	1 046	924	1 149	661
<u>KAPSADIĞI İŞÇİ SAYISI</u>	515 840	841 518	219 434	828 458	208 595
Kamu	281 190	625 670	94 871	544 995	103 124
Özel	234 650	215 848	124 563	283 463	105 471
<u>KAPSADIĞI İŞYERİ SAYISI</u>	10 290	12 966	7 047	12 373	6 844
Kamu	6 971	10 778	4 290	9 638	2 173
Özel	3 319	2 188	2 757	2 735	4 671

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

TABLO 22
GREVLER VE LOKAVTLAR

	1996	1997	1998	1999	2000
<u>GREVLER</u>					
Grev Sayısı	38	37	44	34	52
İşçi sayısı	5 461	7 045	11 482	3 263	18 705
Kaybolan işgünü	274 322	181 913	282 638	229 825	368 475
<u>LOKAVTLAR</u>					
Sayısı	3	4	2	4	2
İşçi sayısı	3 761	4 083	500	931	2 483
Kaybolan işgünü	160 368	62 236	5 284	76 470	32 760

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

TABLO 23
FİYAT ENDEKSLERİ

	1996	1997	1998	1999	2000
YILLIK ORTALAMA					
TOPTAN EŞYA FİYATLARI					
(1987=100) (1)					
Genel	12 337	22 337	38 022	58 460	89 219
Tarım	12 925	23 172	44 059	61 533	83 008
Maden	12 557	22 608	33 534	52 840	88 638
İmalat	12 083	22 061	36 263	57 369	90 724
Enerji	12 842	21 327	35 256	59 708	90 167
(1994=100) (1)					
Genel	327	595	1 022	1 565	2 370
Tarım	388	724	1 353	1 918	2 647
Maden	351	619	920	1 494	2 595
İmalat	308	557	928	1 459	2 278
Enerji	315	542	931	1 533	2 330
(1968=100) (2)					
Genel	1 906 838	3 402 083	5 742 379	8 250 777	12 681 887
TÜKETİCİ FİYATLARI					
Türkiye Tük. Fiy. (1987=100) (1)					
	15 271	28 249	51 868	84 799	130 803
Türkiye Tük. Fiy. (1994=100) (1)					
	339	630	1 163	1 918	2 970
İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi					
Genel (1995=100) (2)					
	188	358	656	1 041	1 599
YIL SONLARI					
TOPTAN EŞYA FİYATLARI					
(1987=100) (1)					
Genel	15 582	29 698	44 970	74 860	98 923
Tarım	15 968	30 493	53 529	67 183	94 467
Maden	16 299	29 402	38 541	71 419	102 281
İmalat	15 355	29 590	42 390	76 958	99 493
Enerji	16 304	26 048	44 240	75 837	103 333
(1994=100) (1)					
Genel	413	788	1 215	1 980	2 626
Tarım	484	951	1 635	2 126	2 973
Maden	458	790	1 059	2 057	3 005
İmalat	389	744	1 094	1 933	2 502
Enerji	408	669	1 137	1 947	2 675
(1968=100) (2)					
Genel	2 361 023	4 441 945	6 572 115	10 238 991	14 220 214
TÜKETİCİ FİYATLARI					
Türkiye Tük. Fiy. (1987=100) (1)					
Genel	19 345	38 536	64 914	108 381	151 026
Türkiye Tük. Fiy. (1994=100) (1)					
	431	858	1 455	2 457	3 416
İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi					
Genel (1995=100) (2)					
	243	492	831	1 319	1 870

Kaynak: (1) Devlet İstatistik Enstitüsü

(2) İstanbul Ticaret Odası

TABLO 24
FİYAT ENDEKSLERİ (Aylık)

2000	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
<u>TOPTAN ESYA FİYATLARI</u>												
<i>(1987=100) (1)</i>												
Genel	78 791	81 843	84 235	86 375	88 030	88 422	89 328	90 387	92 526	94 791	96 978	98 923
Tarım	71 788	76 834	80 033	83 961	84 797	81 160	80 203	81 060	84 169	87 144	90 482	94 467
Maden	75 195	77 950	79 076	83 422	81 993	87 092	90 982	91 544	93 856	99 541	100 727	102 281
İmalat	80 686	83 150	85 339	86 854	88 888	90 350	91 687	92 752	94 593	96 542	98 354	99 493
Enerji	79 569	81 520	83 393	84 960	86 725	88 422	90 532	92 980	94 788	96 635	99 152	103 333
<i>(1994=100) (1)</i>												
Genel	2 094	2 179	2 247	2 301	2 340	2 346	2 371	2 393	2 448	2 517	2 577	2 626
Tarım	2 295	2 471	2 583	2 704	2 725	2 595	2 567	2 559	2 648	2 770	2 877	2 973
Maden	2 178	2 261	2 383	2 430	2 367	2 537	2 652	2 673	2 748	2 944	2 957	3 005
İmalat	2 031	2 090	2 143	2 176	2 224	2 266	2 301	2 330	2 375	2 424	2 471	2 502
Enerji	2 045	2 097	2 153	2 194	2 241	2 288	2 342	2 411	2 452	2 499	2 567	2 675
<i>(1968=100) (2)</i>												
Genel	10 847 212	11 295 284	11 546 707	11 902 088	12 254 628	12 537 737	12 730 960	13 097 673	13 379 446	13 667 439	13 957 066	14 220 214
<u>TÜKETİCİ FİYATLARI</u>												
<i>Türkiye Tüketici Fiyatları (1987=100) (1)</i>												
Genel	113 291	117 306	120 571	123 662	126 627	127 433	130 248	133 055	137 247	141 835	147 340	151 026
<i>Türkiye Tüketici Fiyatları (1994=100) (1)</i>												
Genel	2 576	2 671	2 749	2 813	2 876	2 895	2 960	3 024	3 117	3 214	3 333	3 416
<i>İstanbul Ücretliler (1995=100) (2)</i>												
Genel	1 382	1 396	1 454	1 526	1 554	1 579	1 581	1 612	1 660	1 761	1 810	1 870

Kaynak: (1) Devlet İstatistik Enstitüsü
(2) İstanbul Ticaret Odası

TABLO 25
ALTIN FİYATLARI
(Bin TL/Adet, Bin TL/Gram)

	1996	1997	1998	1999	2000
YILLIK ORTALAMA					
Reşat	7 125	11 525	18 124	27 503	39 767
Cumhuriyet	6 957	10 987	16 905	25 511	38 871
Külçe	1 018	1 614	2 487	3 779	5 642
YIL SONLARI					
Reşat	8 850	13 175	20 875	32 400	41 750
Cumhuriyet	8 500	12 675	19 463	32 350	40 875
Külçe	1 251	1 860	2 869	4 826	5 853

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 26
ALTIN FİYATLARI (Aylık ortalama)
(Bin TL/Adet, Bin TL/Gram)

2000	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Reşat	34 000	37 750	38 600	38 875	38 750	38 800	40 000	42 375	41 800	42 125	42 375	41 750
Cumhuriyet	34 150	38 125	38 200	38 000	38 063	38 360	38 875	39 625	40 800	40 750	40 625	40 875
Külçe	5 041	5 593	5 435	5 421	5 541	5 675	5 730	5 736	5 886	5 918	5 871	5 853

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 27
TARIMSAL DESTEKLEME FİYATLARI
Ortalama Alım Fiyatları (TL/Kg)

ÜRÜNLER	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Buğday(*)	22 093	35 141	53 564	77 976	103 781
Arpa(*)	15 115	25 488	39 112	60 064	77 670
Çavdar(*)	13 460	26 796	41 227	56 797	73 378
Mısır(*)	16 862	29 502	45 517	64 882	93 887
Yulaf(*)	14 094	26 986	42 053	56 786	78 743
Pamuk(2)	68 142	138 916	180 458	249 001	408 110
Tütün	188 173	385 621	672 048	1 074 801	1 298 219
Şeker pancarı(*)	4 775	12 128	17 709	27 653	35 107
Ayçiçeği	37 969	67 728	111 682	129 998	164 998
Fındık	206 248	531 435	772 134	1 079 967	1 082 248
Kuru incir	84 770	195 285	397 813	563 127	643 885
Çekirdeksiz kuru üzüm	81 311	165 474	263 820	421 664	497 226
Zeytinyağı	302 572	287 131	446 766	1 010 170	-
Tiftik (3)	221 346	460 000	867 348	985 507	697 674
Antep fıstığı	309 200	450 093	1 321 024	1 900 188	2 338 674
Soya fasulyesi	41 395	58 003	90 002	116 255	149 942
Haşhaş kapsülü(*)	73 718	157 739	295 643	439 827	640 000
Çeltik	43 548	85 557	130 704	186 942	225 000
Yer fıstığı	63 413	142 079	159 529	285 714	-
Yaş koza (4)	382 571	772 735	1 269 248	500 000	589 286
Çöplü kırmızıbiber	210 227	250 226	-	599 385	993 976
Zeytin	154 052	249 891	555 461	649 758	-
Gülçiçeği	84 019	120 023	155 000	249 776	349 745
Kırmızı mercimek	0	0	113 576	195 561	-
Çay	24 989	50 421	87 464	125 854	161 484
Limon	-	73 535	71 168	73 823	131 429
Kuru Kayısı	288 311	397 142	618 028	996 129	696 562
Yaş Üzüm	14 913	29 961	49 941	71 729	89 938

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(*) Devlet Destekleme Alımları kapsamındaki ürünlerdir.

(1) 2000 yılı gerçekleşme tahminidir.

(2) DFİF primleri hariçtir.

(3) 2000 yılı fiyatı destekleme primi hariç fiyattır.

(4) 1999 ve 2000 yılı fiyatları destekleme primi hariç fiyatlardır.

TABLO 28
KONSOLİDE BÜTÇE
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000
GELİRLER	2 702 034	5 750 096	11 887 552	18 973 292	33 756 437
Vergi Gelirleri	2 244 094	4 745 484	9 232 930	14 807 267	26 514 127
Dolaysız vergiler	883 607	1 931 970	4 303 893	6 712 882	10 849 182
Dolaylı vergiler	1 360 487	2 813 514	4 929 037	8 094 385	15 664 945
Vergi Dışı Gelirler	430 074	950 400	2 474 665	3 878 626	6 776 302
Hibe	1 832	1 692	0	7 521	17
Katma bütçe	26 034	52 520	179 957	279 878	465 991
HARCAMALAR	3 940 162	7 990 748	15 585 376	28 017 791	46 602 626
FAİZ DIŞI HARCAMALAR	2 442 761	5 712 831	9 408 781	17 296 951	26 162 764
Personel	974 148	2 073 140	3 870 228	6 908 320	9 982 149
Diğer cari	308 571	706 342	1 309 061	2 239 566	3 611 314
Yatırım	238 085	590 382	998 361	1 540 232	2 472 317
Faiz ödemeleri	1 497 401	2 277 917	6 176 595	10 720 840	20 439 862
Dış	168 314	299 950	547 081	896 218	1 648 000
İç	1 329 087	1 977 967	5 629 514	9 824 622	18 791 862
KİT'lere transferler	50 200	123 640	159 960	416 800	885 908
Diğer transferler	871 757	2 219 327	3 071 171	6 192 033	9 211 076
FAİZ DIŞI DENGE	259 273	37 265	2 478 771	1 676 341	7 593 673
BÜTÇE DENGESİ	-1 238 128	-2 240 652	-3 697 824	-9 044 500	-12 846 189
BÜTÇE EMANETLERİ	16 325	139 740	204 064	406 672	496 835
AVANSLAR	-45 931	-119 518	-315 730	-458 905	-402 217
NAKİT DENGESİ	-1 267 734	-2 220 430	-3 809 490	-9 096 733	-12 751 571
FİNANSMAN	1 267 734	2 220 430	3 809 490	9 096 733	12 751 571
DIŞ BORÇLANMA (NET)	-134 410	-447 085	-1 035 566	459 693	2 676 734
Kullanım	253 296	192 087	723 766	2 565 938	5 927 574
Devirli+Garantili Kredi Dönüşleri (*)	24 390	52 094	79 533	241 536	402 178
Ödenen	-412 097	-691 266	-1 838 865	-2 347 781	-3 653 019
İÇ BORÇLANMA (NET)	1 066 229	2 505 517	4 590 178	9 740 450	9 350 855
Devlet Tahvili (Net)	274 040	1 484 843	1 297 022	12 233 781	10 141 531
Satış	583 276	2 068 523	2 806 639	16 903 261	19 655 749
Ödenen	-309 236	-583 679	-1 509 617	-4 669 480	-9 514 219
Hazine Bonosu (Net)	792 189	1 020 674	3 293 156	-2 493 331	-1 333 878
Satış	3 266 449	2 981 644	9 173 673	6 840 020	5 627 876
Ödenen	-2 474 260	-1 960 970	-5 880 517	-9 333 351	-6 961 754
Garantili Borç Geri Dönüşü (**)					543 202
KISA VADELİ AVANS (NET)	228 954	0	0	0	0
DiĞER	106 961	161 998	254 879	-1 103 410	723 983

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(*) Aralık ayı sonu itibarıyla 2 454 milyon \$ özelleştirme geliri tahsil edilmiştir. Bu miktarın 1 872 milyon \$'ı yasa gereği Kamu Ortaklığı Fonuna aktarılmıştır. KOF'a aktarılan bu tutarın 347 milyon \$'ı programda öngörüldüğü üzere KOF tarafından yatırım harcamalarında kullanılmıştır. Geriye kalan 1 526 milyon \$'lık kısım ise KOF'un Hazine'ce üstlenilen garantili iç ve dış borçlarına mahsuben Hazine hesaplarına aktarılmıştır. KOF'un garantili dış borçlarına mahsuben aktarılan tutar 140 milyon \$ (84 667 milyar TL) olup bu tutar devirli ve garantili dış borç geri dönüş rakamı içine dahil edilmiştir.

(**) KOF'un garantili iç borçlarına mahsuben Hazine'ye aktardığı tutardır. (1 385 milyon \$) Bu tutarın 470 milyon \$ (305 144 milyar TL)'lık kısmı Ağustos ayında gecikme faizi olarak mahsup edilmiş ve bütçeye vergi dışı normal gelir olarak kaydedilmiştir.

TABLO 29
İŞLETMECİ KİT'LERİN FİNANSMAN İHTİYACI (CARI FİYATLARLA)⁽¹⁾
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (2)
SABİT SERMAYE YATIRIMLARI	-164 768	-377 067	-891 707	-1 326 697	-2 407 023
STOKLARDAKİ DEĞİŞİM	-202 118	-524 970	-857 255	-1 081 676	-861 307
SABİT KIYMETLER DEĞİŞİMİ	-17 850	-12 387	23 347	-42 074	-144 919
İŞTİRAKLER SERMAYE ARTIŞI	-3 580	-1 875	-12 596	-10 597	-25 893
FONLARA İLİŞKİN KANUNİ ÖDEMELER	-10 368	-24 832	-64 078	-95 765	-97 240
TOPLAM FİNANSMAN İHTİYACI	-398 684	-941 131	-1 802 290	-2 556 809	-3 536 382
BÜNYE İÇİ FONLAR	325 237	581 013	840 017	125 143	-559 374
Yedekler	89 049	219 442	211 704	-867 988	-1 837 904
Cari yıl amortismanı	147 156	259 541	390 269	600 523	868 895
Karşılıklar	8 687	11 836	22 058	37 269	66 543
Kur farkları	80 345	90 194	215 985	355 340	343 092
Hazine dışı ortaklıklar sermaye payı	0	0	0	0	0
KURUM DIŞI FİNANSMAN İHTİYACI	-73 447	-360 118	-962 273	-2 431 666	-4 095 755
BÜTÇE TRANSFERLERİ	61 320	165 700	256 609	568 802	997 018
Sermaye	52 111	162 130	238 349	470 852	931 529
Görev zararı	8 297	2 050	14 960	93 000	58 056
Yardım	912	1 520	3 300	4 950	7 433
GELİŞTİRME VE DESTEKLEME FONU	0	0	0	0	0
KİT BORÇLANMA GEREĞİ	-12 127	-194 417	-705 664	-1 862 864	-3 098 737
Ertelenen ödemeler	409 898	892 431	1 747 900	2 675 562	598 366
Peşin ödemeler	-179 126	-601 399	-1 183 365	-1 320 693	565 082
Nakit ihtiyacı	218 644	96 614	-141 130	-507 995	-1 935 289
Finansman	218 644	-33 580	141 130	507 994	1 935 289
Kasa banka değişimi	-177 449	-156 333	-314 583	-248 020	371 737
Menkul Kıymetler, Mevduat	33 043	-161 791	-102 268	-119 638	62 527
İç borçlanma	-35 284	195 089	202 783	57 518	1 798
Merkez Bankası	0	0	0	591	0
Ticari bankalar	-35 284	195 089	202 783	56 927	1 798
Eximbank	0	0	0	0	0
Dış borçlanma	-58 920	26 421	339 849	578 858	1 499 227
Kullanım	65 455	82 746	378 635	663 138	1 571 441
Ödemeler	-124 375	-56 325	-38 786	-84 280	-72 214
Devlet Tahvili	19 966	0	15 349	0	0
GSMH	14 978 067	29 393 262	53 518 332	78 282 967	124 405 568
KİT BORÇLANMA GEREĞİ/GSMH	-0.1	-0.7	-1.3	-2.4	-2.5
BÜTÇE TRANS.HARİÇ KİT BG/GSMH	-0.5	-1.2	-1.8	-3.1	-3.3

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(1) Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar dahildir.

(2) 2000 yılı gerçekleşme tahminidir. 2000 yılında KİT sisteminden çıkan TELEKOM'a ilişkin rakamlar dahildir.

TABLO 30
FON KAYNAK VE HARCAMALARI (CARI FİYATLARLA)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
FON GELİRLERİ	503 714	1 089 204	1 764 116	2 392 626	6 737 225
Vergi gelirleri	217 952	543 446	871 230	1 110 271	1 982 103
Vergi dışı normal gelirler	51 453	92 907	134 940	263 607	199 810
Faktör gelirleri	30 425	41 314	63 728	114 779	168 580
Cari transferler	146 144	274 522	287 366	636 238	2 399 287
Sermaye transferleri	57 738	137 014	406 853	267 731	1 987 444
FON GİDERLERİ	519 301	1 085 900	1 765 795	2 882 920	5 541 128
Cari giderler	57 639	101 825	142 384	295 236	344 793
Vergi giderleri	-	-	-	-	-
Vergi dışı normal giderler	-	-	-	-	-
Faktör giderleri	9 322	55 242	131 049	164 999	306 581
Cari transferler	255 503	428 857	698 176	1 345 303	3 171 028
Sermaye transferleri	88 934	243 294	455 747	568 417	800 103
Sabit sermaye yatırımları	107 903	256 681	338 439	508 964	918 624
BORÇLANMA GEREĞİ	-15 587	3 304	-1 679	-490 293	1 196 096
FİNANSMAN	15 587	-3 304	1 679	490 293	-1 196 096
Dış borç kullanımı	53 504	133 618	136 986	276 115	433 784
Dış borç ödemesi	-34 700	-42 075	-71 358	-34 971	-103 022
İç borç-alacak ilişkisi (net)	37 755	77 093	154 612	239 169	-1 211 481
Kasa-banka değişmesi	-40 972	-171 940	-215 932	9 981	-315 377

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) Gerçekleşme tahmini

TABLO 31
KONSOLİDE BÜTÇE ÖDENEKLERİ,
HARCAMA VE GELİRLERİ
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
ÖDENEKLER					
Başlangıç	3 510 989	6 256 422	14 791 858	27 160 526	46 739 214
Yıl sonu	4 114 147	8 364 230	16 193 668	28 667 598	49 438 822
Cari hizmet ödenekleri	2 402 536	5 067 622	9 907 093	17 108 400	27 766 322
Başlangıç ödeneği	1 045 750	2 125 998	4 456 795	7 964 257	13 044 336
Yıl sonu ödeneği	1 356 786	2 941 624	5 450 298	9 144 143	14 721 986
Yatırım ödenekleri	526 805	1 206 720	2 260 840	3 126 723	5 472 419
Başlangıç ödeneği	238 696	495 287	1 000 375	1 345 592	2 368 922
Yıl sonu ödeneği	288 109	711 433	1 260 465	1 781 131	3 103 497
Transfer ödenekleri	5 366 737	9 839 735	21 281 205	39 748 534	70 051 412
Başlangıç ödeneği	2 514 698	4 232 243	10 432 784	19 617 832	34 507 478
Yıl sonu ödeneği	2 852 039	5 607 492	10 848 421	20 130 702	35 543 934
Hazine Yardımı	-670 942	-1 493 425	-2 463 612	-4 155 533	-7 112 117
Başlangıç	-288 155	-597 106	-1 098 096	-1 767 155	-3 181 522
Yıl sonu	-382 787	-896 319	-1 365 516	-2 388 378	-3 930 595
HARCAMALAR	3 961 308	8 050 252	15 614 441	28 084 685	46 602 627
Cari harcamalar	1 286 240	2 788 298	5 187 840	9 172 790	13 593 463
Yatırım harcamaları	255 356	640 134	999 320	1 544 427	2 472 317
Transfer harcamaları	2 419 712	4 621 820	9 427 281	17 367 468	30 536 847
GELİRLER	2 727 958	5 815 099	11 811 065	18 933 065	33 756 437
Vergiler	2 244 094	4 745 484	9 228 596	14 802 280	26 514 127
Vergi dışı gelirler	440 874	981 448	2 407 015	3 855 397	6 776 319
Katma bütçe gelirleri	42 990	88 167	175 454	275 388	465 991

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı
(1) Geçici

TABLO 32
İÇ BORÇ STOKU (Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000
TAHVİLLER	1 250 154	3 570 812	5 771 980	19 683 392	34 362 937
Nakit	603 845	2 267 894	3 815 843	16 960 758	27 373 224
Nakit Dışı	646 669	1 302 918	1 956 136	2 722 634	6 989 713
KUR FARKLARI	40	0	0	0	0
BONOLAR	1 527 838	2 374 990	5 840 906	3 236 753	2 057 684
Nakit	1 320 343	2 374 990	5 695 942	3 236 753	2 049 388
Nakit Dışı	207 495	0	144 964	0	8 295
AVANS	370 953	337 623	0	0	0
TOPLAM	3 148 985	6 283 425	11 612 886	22 920 145	36 420 620

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

TABLO 33.A
PARASAL YETKİLİLER- SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

VARLIKLAR	1996	1997	1998	1999	2000(1)
DIŞ VARLIKLAR	2 028 848	4 260 031	6 895 742	13 864 018	14 588 298
Uluslararası Standartta Olan Altın	148 702	230 227	316 497	546 029	689 487
Konvertibl Döviz	1 754 680	3 780 504	6 181 816	12 601 899	12 952 177
Diğer Dış Varlıklar	125 466	249 300	397 430	716 090	946 634
MERKEZİ YÖNETİMDEN ALACAKLAR	867 939	813 655	499 768	-83 904	52 612
Bütçe İle ilgili Kurumlar	917 873	1 104 451	999 404	1 426 158	1 130 354
Hazinece Çıkarılan Madeni Para	5 998	9 342	14 494	27 660	40 324
Hazine IMF Pozisyonu (2)	83 618	143 973	156 720	481 754	899 166
Hazineye Kısa Vadeli Avans	370 953	337 623	0	0	0
Devlet İç Borçlanma Senetleri (3)	457 304	613 513	828 190	916 745	190 864
Tahkimle Aktifleştirilmiş Alacaklar	0	0	0	0	0
Hazinedeki Diğer Alacaklar (Net)	0	0	0	0	0
Yeniden Değerlendirme Hesapları	-49 934	-290 796	-499 636	-1 510 061	-1 077 743
MALİ OLMAYAN KAMU					
GİRİŞİMLERİNDEN ALACAKLAR (4)	2 243	1 576	1 559	2 913	1 600
MEVDUAT BANKALARINDAN ALAC.	72 948	822 600	2 072 423	3 087 688	7 319 699
Avans ve Reeskont	7 682	7 676	7 539	7 675	0
Ticari	7 674	7 675	7 539	7 675	0
Tarımsal	0	0	0	0	0
Orta Vadeli Sınai Krediler (Bankalar)	8	1	0	0	0
Tahvil Üzerine Avans	0	0	0	0	0
Bankalar Kanalıyla KİT' lere Verilen Krediler	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	65 266	814 925	2 064 884	3 080 013	7 319 699
DİĞER MALİ KURUMLARDAN					
ALACAKLAR	7	0	9 400	0	0
Kalkınma ve Yatırım Bankalarından Alacaklar	7	0	9 400	0	0
Banka Dışı Mali Kurumlardan Alacaklar	0	0	0	0	0
DAĞITILAMAYAN VARLIKLAR(3)	42 498	100 355	236 788	622 652	233 983
T O P L A M	3 014 482	5 998 217	9 715 682	17 493 368	22 196 191

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Ekim 1999 tarihi itibarıyla, IMF Acil Yardım Hesabı "Hazine IMF Pozisyonu"na ilave edilmiştir.

(3) Merkez Bankasının bankalarla yaptığı repo ve ters repo anlaşmalarına tabi Devlet İç Borçlanma Senetleri ile ilgili düzeltme kalemlerinde yapılan değişiklik nedeniyle zaman serisi değiştirilmiştir.

(4) Mali Olmayan Kamu Girişimleri senetlerinin bankalar tarafından iskonto edilmesine ilişkin işlemler Mevduat Bankalarından alacaklar olarak sınıflandırılırken, doğrudan Mali Olmayan Kamu Girişimlerine açılan krediler Mali Olmayan Kamu Girişimlerinden alacaklar olarak gösterilmiştir.

TABLO 33.P
PARASAL YETKİLİLER-SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

YÜKÜMLÜLÜKLER	1996	1997	1998	1999	2000(1)
REZERV PARA (IMF tanımı)	972 286	1 943 151	3 505 543	6 922 733	8 659 128
Dolaşıma Çıkan Kağıt ve Madeni Para	387 813	767 734	1 342 249	2 416 757	3 050 112
Mevduat Bankaları Dışındaki Para	315 893	598 569	1 030 504	1 887 153	2 517 654
Bankalardaki Para	71 920	169 166	311 745	529 604	532 458
Bankalar Mevduatı	580 426	1 169 710	2 147 382	4 485 759	5 585 682
Mevduat Karşılıkları	450 876	917 008	1 648 021	3 066 363	4 057 219
Serbest Rezervler	129 550	252 701	499 361	1 419 396	1 528 463
Vadesiz Mevduat (TL)	4 047	5 708	15 912	20 218	23 335
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	27	21	22	63	167
Yerel Yönetimler	3 992	5 620	15 630	19 366	22 227
Özel Sektör	14	26	48	82	472
Diğer Mali Kurumlar	14	40	212	708	469
VADELİ MEVDUAT	33 305	56 180	112 125	231 923	260 194
YABANCI PARA MEVDUATI	39 225	111 441	135 152	23 093	90 343
Banka Dışı Mali Kurumlar	38 867	110 843	134 190	22 598	89 797
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	342	573	921	434	546
Yerel Yönetimler	15	25	41	61	0
BLOKE MEVDUATLAR	22	31	92	201	551
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	1 395 231	2 507 931	4 151 906	6 457 173	8 211 374
IMF Kredileri Kullanımı	71 367	121 970	121 822	213 520	583 709
IMF Acil Yardım Takip Hesabı (Hazine)	0	0	0	268 623	317 233
Dış Krediler	10 677	13 863	8 253	8 773	38 660
Kredi Mektuplu Döviz Mevduatı	1 284 555	2 326 014	4 005 516	5 819 582	6 742 245
Diğer Yerleşik Olmayanların Mevduatı	25 391	38 658	5 334	133 336	500 144
Muvakkat Alacaklılar (YP)	3 242	7 426	10 982	13 339	29 383
MERKEZİ YÖNETİM MEVDUATLARI	225 023	874 811	833 152	1 811 892	2 548 039
Genel ve Katma Bütçeli İdareler Mev.	188 272	737 716	694 813	1 685 276	1 960 981
Genel ve Katma Büt. İd. Proje Kredileri	17 257	17 065	37 224	45 057	195 167
Kamu İktisadi Kuruluşları (Kat. Büt. İdar.)	41	440	14	157	515
Resmi Sosyal Güvenlik Kurumları	0	0	0	0	0
Akreditif Bedelleri	14	8	1	1	0
Merkezi Yönetime Diğer Yükümlülükler	10 455	63 607	60 942	18 485	13 091
Bütçe Dışı Fonlar	8 985	55 976	40 157	62 918	378 284
REZERV DIŞI YÜKÜMLÜLÜKLER (2)	47 331	0	0	0	0
SERMAYE VE REZERVLER	113 967	203 448	435 678	1 326 681	1 015 058
DAĞITILAMAYAN YÜKÜMLÜLÜKLER(3)	188 093	301 225	542 034	719 673	1 411 506
T O P L A M	3 014 482	5 998 217	9 715 682	17 493 368	22 196 191

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Bankalarla yapılan ters repo anlaşmaları gereği satılan menkul kıymet karşılığı TL düzeltmeleridir.

(3) Merkez Bankasının bankalarla yaptığı repo ve ters repo anlaşmalarına tabi Devlet İç Borçlanma senetleri ile ilgili düzeltme kalemlerinde yapılan değişiklik nedeniyle zaman serisi değiştirilmiştir.

TABLO 34
MERKEZ BANKASI - KREDİLER
(Milyar TL)

KURUMSAL SEKTÖRLERE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZİ YÖNETİM	370 953	337 623	0	0	0
Hazineye Kısa Vadeli Avans	370 953	337 623	0	0	0
Hazinedeki Diğer Alacaklar (net)	0	0	0	0	0
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİ	2 243	1 576	1 559	2 913	1 600
Hazine Kefaletini Haiz Bonolar	0	0	0	0	0
Kısa Vadeli Senet Reeskontu. TMO	0	0	0	0	0
İktisadi Devlet Teşekkülleri. Diğer (İDT 'nin Vadesinde Ödenmeyen Borç.)	2 243	1 576	1 559	2 913	1 600
İktisadi Dev. Teş. Ticari Senetler	0	0	0	0	0
MALİ KURUMLAR	7 689	7 676	7 539	7 675	0
Mevduat Bankaları	7 682	7 676	7 539	7 675	0
Avans ve Reeskont	7 682	7 676	7 539	7 675	0
Diğer Krediler	0	0	0	0	0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	7	0	0	0	0
İhracat Avans ve Reeskontları	0	0	0	0	0
Diğer Tic. Krediler. KYB	0	0	0	0	0
Orta Vadeli Krediler. KYB	7	0	0	0	0
Banka Dışı Mali Kurumlar	0	0	0	0	0
Tasarrufları Koruma Fonu Avansı	0	0	0	0	0
YURTDIŞI (2)	124 700	247 978	395 517	713 247	943 423
T O P L A M	505 584	594 853	404 615	723 836	945 023

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Dış Krediler içerisinde yer alan Irak'a verilen krediler 1999/12 den itibaren Merkez Bankası bilançosunda "Takipteki Alacaklar" hesabına aktarılmış olup, "Yurtdışı" rakamı özgün bilanço ile farklılık göstermektedir.

TABLO 35
MERKEZ BANKASI - MEVDUAT
(Milyar TL)

KURUMSAL SEKTÖRLERE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZİ YÖNETİM	214 555	811 196	772 209	1 793 407	2 534 947
Genel ve Katma Bütçeli İdareler	188 272	737 716	694 726	1 685 276	1 960 981
TL	33 359	181 613	213 244	61 657	875 878
YP	154 913	556 103	481 483	1 623 619	1 085 103
Genel ve Katma Büt.İd. Proje Kredileri	17 257	17 065	37 311	45 057	195 167
TL	0	0	0	0	0
YP	17 257	17 065	37 311	45 057	195 167
Kamu İktisadi Kurumları	41	440	14	157	515
TL	41	440	14	157	515
YP	0	0	0	0	0
Kanunla Kur. Sosyal Güv. Kurumları	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı Fonlar	8 985	55 976	40 157	62 918	378 284
TL	6 549	49 718	16 541	31 145	108 063
YP	2 435	6 259	23 617	31 773	270 221
MALİ KURUMLAR	619 654	1 281 605	2 283 491	4 510 567	5 678 696
Bankalar Mevduatı	580 426	1 169 710	2 147 382	4 485 759	5 585 682
Mevduat Karşılıkları	450 876	917 008	1 648 021	3 066 363	4 057 219
TL	175 512	336 354	694 261	1 022 571	1 356 284
YP	275 364	580 655	953 760	2 043 792	2 700 935
Serbest Rezervler	129 550	252 701	499 361	1 419 396	1 528 463
Mevduat Bankaları (YP)	76 876	218 332	411 377	954 589	1 378 583
Mevduat Bankaları (TL)	52 674	34 369	87 985	464 807	149 879
Diğer Mali Kurumlar	39 229	111 896	136 109	24 809	93 014
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	1 213	4 528	10 330	14 570	21 707
TL	12	36	205	658	393
YP	1 201	4 492	10 125	13 912	21 314
Banka Dışı Mali Kur. Tas.Mev.Sig.Fonu	37 669	106 355	124 072	8 735	68 559
TL (Vadesiz)	3	4	7	49	76
YP	37 666	106 351	124 065	8 686	68 483
Finansman Kuruluşları (ÖFK)	347	1 013	1 697	1 497	2 722
Yetkili Döviz Müesseseleri	0	0	10	6	26
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİ	369	594	943	496	713
İktisadi Devlet Teşekkülleri	369	594	943	496	713
TL (Vadesiz)	27	21	22	63	167
YP	342	573	921	434	546
YEREL YÖNETİMLER	4 007	5 646	15 671	19 427	22 227
TL (Vadesiz)	3 992	5 620	15 630	19 366	22 227
YP	15	25	41	61	0
ÖZEL SEKTÖR (TL)	14	26	48	82	472
BLOKE MEVDUATLAR	18	27	88	197	547
YURTDIŞI YERLEŞİKLER MEVDUATI	1 309 946	2 364 672	4 010 850	5 952 919	7 242 390
Kredi Mektuplu Döviz Mevduatı	1 284 555	2 326 014	4 005 516	5 819 582	6 742 245
Diğer Mevduat (TL+YP)	25 391	38 658	5 334	133 336	500 144
DİĞER MEVDUAT	5	158	36	270	15 968
T O P L A M	2 148 568	4 463 924	7 083 337	12 277 366	15 495 959

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

TABLO 36.A
MEVDUAT BANKALARI - SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

VARLIKLAR	1996	1997	1998	1999	2000(1)
REZERVLER	641 352	1 297 881	2 433 422	4 544 384	5 367 140
Para	71 920	169 166	311 745	529 604	532 458
Merkez Bankasındaki Mevduatlar	569 433	1 128 715	2 121 677	4 014 780	4 834 682
Mevduat Karşılıkları	468 064	918 597	1 723 330	3 061 460	4 050 713
Serbest Rezervler	101 369	210 118	398 347	953 320	783 969
MERKEZ BANKASINDAN DİĞER ALAC.	46 485	16	5	5 064	5 245
Swap ve Repo Anlaşmaları Altında					
TCMB'den Alınan Krediler (Net)	46 461	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	24	16	5	5 064	5 245
DIŞ VARLIKLAR	1 016 172	2 160 786	3 661 849	8 077 676	10 404 445
MERKEZİ YÖNETİMDEN ALACAKLAR	1 423 807	3 593 377	9 839 255	23 147 513	28 844 276
Bütçe ile İlgili Kurumlar	1 311 917	3 571 164	9 816 120	23 147 513	28 844 276
Merkezi Yönetime Verilen Krediler	12 538	21 752	14 756	129 979	209 551
Merkezi Yönetimce Çıkar. Bono ve Tahv.(2)	892 679	2 544 442	5 290 340	12 460 479	16 459 455
Merkezi Yönetimden Diğer Alacaklar	406 699	1 004 970	4 511 025	10 557 055	12 175 270
Bütçe Dışı Kurumlar	111 890	22 213	23 135	0	0
Bütçe Dışı Fonlardan Alacaklar	111 890	22 213	23 135	0	0
MALİ OLMAYAN KAMU					
GİRİŞİMLERİNDEN ALACAKLAR	49 211	217 409	289 798	624 513	537 446
KİT'lere Verilen Krediler	46 778	215 344	283 376	602 091	511 290
KİT'lerce Çıkarılan Tahviller	0	0	0	0	0
KİT'lere İştirakler	82	84	264	0	0
KİT'lerden Diğer Alacaklar	2 352	1 981	6 159	22 422	26 156
YEREL YÖNETİMLERDEN ALACAKLAR	6 421	8 194	19 539	21 998	52 379
DİĞER MALİ KURUMLARDAN ALACAK.	71 568	186 773	323 065	1 083 733	2 270 624
Kalkınma ve Yatırım Bankalarından Alacak.	58 217	129 270	204 123	584 617	771 398
Banka Dışı Mali Kurumlardan Alacaklar	13 351	57 503	118 942	499 116	1 499 226
ÖZEL GİRİŞİMLERDEN ALACAKLAR	3 202 529	7 252 462	11 493 241	16 564 768	28 821 103
Özel Girişimlere Verilen Krediler	3 029 299	6 959 949	10 774 212	15 390 632	25 590 124
Özel Girişimlerce Çıkarılan Bono ve Tahviller	26 084	9 559	0	3 121	73 914
Özel Girişimlere İştirakler	74 723	147 067	433 531	866 944	2 486 755
Özel Girişimlerden Diğer Alacaklar	72 424	135 887	285 499	304 071	670 310
YURTIÇI BANKALARARASI ALACAK.	367 859	851 113	1 321 272	2 230 113	5 290 618
BANKALARARASI PARA PİYASASINDAN					
ALACAKLAR (3)	--	--	--	588 573	977 329
DAĞITILAMAYAN VARLIKLAR	1 336 625	2 689 044	6 062 699	11 254 674	13 553 205
T O P L A M	8 162 030	18 257 053	35 444 144	68 143 009	96 123 810

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibariyle

(2) Merkez Bankası ile yapılan repo ve ters repo anlaşmalarına tabi Devlet İç Borçlanma Senetleri ile ilgili düzeltme kalemlerinde yapılan değişiklik nedeniyle zaman serisi değiştirilmiştir.

(3) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Varlıklar" içerisinde gösterilmektedir.

TABLO 36.P
MEVDUAT BANKALARI - SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

YÜKÜMLÜLÜKLER	1996	1997	1998	1999	2000(1)
VADESİZ MEVDUAT	562 351	887 429	1 386 552	2 399 724	2 864 578
Özel Sektör	367 985	675 143	1 027 951	1 768 022	2 133 020
Yerel Yönetimler	43 766	66 346	121 498	211 825	240 052
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	138 946	123 350	155 782	237 657	358 891
Diğer Mali Kuruluşlar	11 655	22 589	81 322	182 220	132 615
VADELİ MEVDUAT (2)	2 097 901	4 237 013	9 138 355	17 904 200	22 616 370
Özel Sektör	2 053 427	4 063 704	8 710 732	17 157 256	21 658 955
Yerel Yönetimler	15 971	49 971	35 280	69 675	171 819
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	6 230	84 119	271 439	225 283	371 968
Diğer Mali Kuruluşlar	22 274	39 220	120 905	451 986	413 628
YURTIÇİ YERLEŞİKLERİN YP MEVDUATI	2 409 591	4 893 818	8 654 300	18 137 810	26 142 981
MEVDUAT SERTİFİKALARI	11 208	160	16	14	0
ÇIKARILMIŞ MENKUL KIYMETLER (3)	5 863	81 403	122 772	18	18
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	871 833	2 342 663	4 605 871	9 787 234	14 196 130
MERKEZİ YÖNETİM MEVDUATLARI	392 887	838 426	1 495 345	3 370 581	5 509 008
Bütçeye Ait Hesaplar ve Resmî Sosyal Güvenlik Kurumları	217 626	386 862	605 248	1 010 825	1 799 552
Bütçe Dışı Fon Hesapları	175 261	451 564	890 097	2 359 756	3 709 456
TCMB'YE YÜKÜMLÜLÜKLER	32 471	764 114	1 715 748	2 334 558	6 447 080
Bankalararası Mevduat, Merkez Bankası	5 313	21 491	155 887	303 419	387 771
Alınan Krediler, TCMB	9 158	40 823	11 661	13 056	4 097
Muhtelif Borçlar, TCMB (4)	0	0	0	48 164	34 824
Alacaklı Geçici Hesaplar, TCMB (4)	0	0	0	219	19 388
Repo Anlaşmalarından Kaynaklanan Menkul Kıymet Borçları	18 000	701 800	1 548 200	1 969 700	6 001 000
ÖZKAYNAKLAR (5)	869 243	1 863 930	3 944 351	6 644 759	7 187 411
YURTIÇİ BANKALARARASI YÜKÜMLÜLÜKLER	484 610	1 202 701	1 793 121	2 725 343	6 041 751
BANKALAR ARASI PARA PİYASASINDAN ALINAN BORÇLAR (6)	--	--	--	873 746	1 063 097
DAĞITILAMAYAN YÜKÜMLÜLÜKLER	424 071	1 145 400	2 587 714	3 965 022	4 055 386
T O P L A M	8 162 030	18 257 053	35 444 144	68 143 009	96 123 810

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Vadeli mevduatlar, mevduatın yanında Bankalar Kanununda mevduat olarak tanımlanmayan muhtelif alacaklar ve alacaklı geçici hesaplar gibi banka yükümlülüklerini bazılarını da içermektedir. Bu nedenle kurumsal sektörlerle göre banka hesaplarındaki mevduat tanımına giren rakamlar resmen açıklanan mevduat rakamlarından farklıdır.

(3) Ekim 1999 tarihine kadar Türk Lirası-Yabancı Para ayrımı olmayan "Çıkarılmış Menkul Kıymetler" in yabancı para tutarı bu tarihten itibaren "Dış Yükümlülükler"e alınmıştır.

(4) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Yükümlülükler"de yer alan kalemler, bu tarihten itibaren "TCMB'ye Yükümlülükler" bölümünde izlenmeye başlanmıştır.

(5) Mevduat Bankaları Bilançosu'nda (Tek Düzen Hesap Planı'na Göre) yer alan "Özkaynaklar"a ek olarak varlık ve yükümlülüklerdeki "Karşılıklar" kalemi kapsamaktadır.

(6) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Yükümlülükler" içerisinde yer almaktadır.

TABLO 37.A
MEVDUAT BANKALARI- MEVDUAT
(Milyar TL)

KURUMSAL SEKTÖRLERE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZİ YÖNETİM	227 609	467 595	774 435	1 822 894	3 063 205
Sos. Güven. Kur. ve Bütçeye Ait Hes.	177 578	287 878	520 661	899 465	1 705 607
Resmi Kurumlar	134 408	156 580	249 699	583 769	891 308
Diğer Kurumlar	43 169	131 298	270 962	315 696	814 299
Bütçe Dışı Fonlar	50 031	179 717	253 774	923 429	1 357 598
MALİ KURULUŞLAR MEVDUATI	463 114	1 097 341	2 506 266	5 147 536	7 874 074
Bankalararası Mevduat	429 184	1 035 532	2 304 040	4 524 570	7 381 457
Merkez Bankası	5 313	21 491	155 887	303 419	387 771
Yurtdışı Bankalar	167 319	491 078	1 251 885	2 146 669	2 049 461
Yurtiçi Bankalar	256 552	522 964	896 268	2 074 482	4 944 225
Diğer Mali Kuruluşlar Mev.	33 929	61 809	202 226	622 966	492 617
Kalkınma ve Yatırım Bank.	18 896	32 424	99 794	212 858	173 706
Banka Dışı Mali Kurumlar	15 034	29 385	102 433	410 108	318 911
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİ	142 169	202 551	419 925	456 828	710 120
YEREL YÖNETİMLER	59 736	116 317	156 777	280 624	410 660
ÖZEL SEKTÖR	4 761 774	9 472 938	18 096 505	36 714 634	49 088 402
Tasarruf Mevduatı. Gerçek Kişiler	1 728 530	3 184 698	6 409 386	13 310 026	16 046 393
Ticari Kurumlar	279 562	645 187	1 507 045	2 580 860	3 548 653
Diğer Kurumlar	332 882	749 076	1 525 759	2 685 924	3 350 375
Yurtiçi Yerleşiklerin Yabancı Para Mev.(2)	2 409 591	4 893 818	8 629 411	17 697 450	25 977 031
Mevduat Sertifikaları	11 208	160	16	14	0
Altın Depo Hesabı (YP) (3)	0	0	24 889	440 360	165 950
YURTDIŞI YERLEŞİKLER					
MEVDUATI(2)	221 726	607 849	962 915	869 283	923 975
T O P L A M	5 876 127	11 964 591	22 916 822	45 291 799	62 070 436

Kaynak: Merkez Bankası

(1)Kasım sonu itibarıyla

(2)Ekim 1999 tarihinden itibaren Döviz Tevdiat Hesapları "Gerçek" ve "Tüzel Kişiler" ayrımında izlenmeye başlanmıştır.

(3)Önceki sunumda "Mali Kuruluşlar Mevduatı, Yurtiçi Bankalar" içerisinde "YP Diğer" olarak yer alan Altın Depo Hesapları "Özel Sektör Mevduatı" içerisine dahil edilmiştir.

TABLO 37.B
MEVDUAT BANKALARI- MEVDUAT
(Milyar TL)

TÜRLERİNE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
TASARRUF MEVDUATI	1 731 883	3 191 505	6 425 226	13 340 756	16 087 921
Vadesiz	133 776	236 499	326 004	633 117	797 537
Vadeli	1 598 107	2 955 006	6 099 222	12 707 639	15 290 384
TİCARİ KURUMLAR MEVDUATI	474 390	950 223	2 085 866	3 640 644	4 889 213
Vadesiz	376 397	572 772	877 453	1 421 368	1 841 130
Vadeli	97 992	377 451	1 208 414	2 219 276	3 048 083
DİĞER KURUMLAR MEVDUATI (2)	417 200	1 039 529	2 038 104	3 914 999	5 465 195
Vadesiz	87 327	265 733	406 716	959 208	1 808 142
Vadeli	329 873	773 796	1 631 388	2 955 791	3 657 053
Bilgi İçin: Fonlar	28 894	133 974	183 961	789 579	1 130 751
RESMİ KURUMLAR MEVDUATI	165 738	221 367	364 531	796 961	1 204 709
Vadesiz	158 799	184 139	291 929	618 585	790 230
Vadeli	6 939	37 229	72 602	178 376	414 479
MEVDUAT SERTİFİKALARI	11 208	160	16	14	0
Vadesiz	54	21	16	14	0
Vadeli	11 155	139	0	0	0
DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI	2 627 629	5 493 852	9 574 358	18 420 635	26 702 285
Vadesiz	705 978	1 280 512	2 036 166	3 117 982	4 436 492
Vadeli	1 921 650	4 213 339	7 538 192	15 302 653	22 265 793
ALTIN DEPO HESAPLARI (YP) (3)	--	--	24 889	440 360	165 950
Vadesiz	--	--	0	33 682	21 979
Vadeli	--	--	24 889	406 678	143 971
BANKALARARASI MEVDUAT	448 080	1 067 956	2 403 833	4 737 430	7 555 163
T.C. Merkez Bankası	5 313	21 491	155 887	303 419	387 771
Kamu Mevduat Bankaları	55 473	59 658	72 454	134 796	637 318
Özel Mevduat Bankaları	201 079	463 306	823 814	1 481 296	3 758 625
Yabancı Mevduat Bankaları (4)	--	--	--	458 390	548 282
Kamu ve Özel Kalkınma ve Yatırım Bankaları (5)	18 896	32 424	99 794	191 110	164 759
Yabancı Kalkınma ve Yatırım Bankaları (5)	--	--	--	21 748	8 947
Yurtdışındaki Bankalar	167 319	491 078	1 251 885	2 146 669	2 049 461
Özel Kanunla Mevduat Kabulüne Yetkili Kuruluşlar	0	0	0	2	0
T O P L A M	5 876 127	11 964 591	22 916 822	45 291 799	62 070 436

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) "Diğer Kurumlar Mevduatı" içerisinde gösterilen "Bütçe Dışı Fonlar Mevduatı" para arzlarına dahil edilmemektedir.

(3) Daha önceki sunumda, "Döviz Tevdiat Hesapları" içerisinde izlenmekte olan "Altın Depo Hesapları (YP)" ayrı bir kalem olarak izlenmektedir.

(4) Ekim 1999 tarihine kadar "Yabancı Mevduat Bankaları", "Özel Mevduat Bankaları" içerisinde izlenmektedir.

(5) "Kamu ve Özel Kalkınma ve Yatırım Bankaları" ile "Yabancı Kalkınma ve Yatırım Bankaları", Ekim 1999 tarihine kadar "Kalkınma ve Yatırım Bankaları" olarak tek başlıkta izlenmiştir.

TABLO 38.A
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI - SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

VARLIKLAR	1996	1997	1998	1999	2000(1)
REZERVLER	147 365	256 856	457 081	893 749	1 042 664
Para	50	75	134	578	251
Merkez Bankasındaki Mevduat	1 311	4 338	6 503	10 278	20 301
Mevduat Bankalarından Alacaklar	146 004	252 443	450 444	882 893	1 022 112
Mevduat Bankalarının Çıkarılan Menkul Değ.	0	0	0	0	0
Mevduat Bankalarına Verilen Krediler	146 004	252 443	450 444	882 577	1 022 112
Mevduat Bankalarından Diğer Alacaklar (2)	0	0	0	316	0
MERKEZ BANKASINDAN DİĞER ALAC. (3)	710	0	0	0	38
DIŞ VARLIKLAR	101 488	218 451	340 744	620 453	706 871
MERKEZİ YÖNETİMDEN ALACAKLAR	16 766	43 039	95 434	333 728	487 968
Bütçe İle İlgili Kurumlar	15 559	43 039	95 434	333 728	487 968
Merkezi Yönetime Verilen Krediler	0	0	0	0	0
Merkezi Yönetimce Çıkarılan Bono ve Tah. (4)	13 034	31 464	76 694	298 693	444 910
Merkezi Yönetimden Diğer Alacaklar	2 525	11 575	18 740	35 035	43 058
Bütçe Dışı Kurumlar	1 207	0	0	0	0
Bütçe Dışı Fonlardan Alacaklar	1 207	0	0	0	0
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİNDEN					
ALACAKLAR	6 568	17 286	11 148	42 292	32 812
KİT' lere Verilen Krediler	9	0	0	0	871
KİT' lerce Çıkarılan Tahviller	0	0	0	0	0
KİT'lere İştirakler	71	71	71	0	0
KİT'LERDEN Diğer Alacaklar	6 488	17 216	11 077	42 292	31 941
YEREL YÖNETİMLERDEN ALACAKLAR	23 784	45 415	93 048	387 173	551 828
BANKA DIŞI MALİ KURUMLARDAN					
ALACAKLAR	606	4 856	6 825	34 757	42 396
ÖZEL SEKTÖRDEN ALACAKLAR	169 683	331 535	572 992	824 653	1 062 575
Özel Sektöre Verilen Krediler	164 283	326 394	562 371	788 272	1 018 053
Özel Girişimlerce Çıkarılan Tahviller	0	0	0	0	0
Özel Girişimlere İştirakler	4 145	3 216	5 263	14 946	27 365
Özel Sektörden Diğer Alacaklar	1 255	1 926	5 358	21 435	17 157
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI					
ARASI ALACAKLAR	2 065	4 215	6 993	13 463	31 377
BANKALARARASI PARA PİYASASINDAN					
ALACAKLAR (5)	0	0	0	12 169	13 842
DAĞITILAMAYAN VARLIKLAR	73 523	124 717	169 247	285 735	435 510
T O P L A M	542 557	1 046 369	1 753 511	3 448 172	4 407 883

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Ekim 1999 tarihine kadar bilançoda "Muhtelif Alacaklar" ve "Borçlu Geçici Hesaplar" içerisinde izlenen Kalkınma ve Yatırım Bankalarının mevduat bankalarından diğer alacakları ayrıştırılarak "Mevduat Bankalarından Alacaklar" içerisine dahil edilmiştir.

(3) Daha evvel Yükümlülükler'de T.C.M.B. DEN KREDİLER içinde yer alan "Swap ve Repo Anlaşmaları altında T.C.M.B.'den Alınan Krediler (Net)" hesabı; bazı dönemlerde eksi değerler alması ve IFS'deki yayın ilkelerine uymak amacıyla bültenin 1996/I sayısından itibaren MERKEZ BANKASINDAN DİĞER ALACAKLAR hesabı altında gösterilmektedir.

(4) Merkez Bankası ile yapılan repo ve ters repo anlaşmalarına tabi Devlet İç Borçlanma Senetleri ile ilgili düzeltme kalemlerinde yapılan değişiklik nedeniyle zaman serisi değiştirilmiştir.

(5) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Varlıklar" içerisinde yer almaktadır.

TABLO 38.P
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI - SEKTÖREL HESAPLAR
(Milyar TL)

YÜKÜMLÜLÜKLER	1996	1997	1998	1999	2000(1)
VADELİ MEVDUAT (2)	2 141	3 261	3 427	332 254	365 375
Özel Sektör	2 134	3 254	3 321	30 152	31 797
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	7	7	107	0	0
Yerel Yönetimler (3)	--	--	--	298 640	325 455
Banka Dışı Mali Kuruluşlar (4)	--	--	--	3 462	8 123
ÇIKARILMIŞ MENKUL KIYMETLER (5)	69 821	130 309	103 968	29	28
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	90 421	157 233	271 790	1 096 690	1 430 699
MERKEZİ YÖNETİM MEVDUATI	66 625	141 733	214 128	180 585	244 609
Resmi Sosyal Güvenlik Kur. ve Bütçeye Ait Hesaplar	51 145	120 065	185 242	130 760	179 313
Bütçe Dışı Fonlar Hesabı	15 480	21 668	28 886	49 825	65 296
PARASAL SEKTÖRE YÜKÜMLÜLÜKLER	175 018	313 897	558 421	771 994	922 067
Merkez Bankasına Yükümlülükler	15 369	30 277	56 832	81 806	99 210
Mevduat Bankalarına Olan Yükümlülükler	159 649	283 620	501 589	690 188	822 857
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI ARASI YÜKÜMLÜLÜKLER	--	--	--	0	0
ÖZKAYNAKLAR (6)	86 268	194 143	383 920	763 256	1 207 484
BANKALAR ARASI PARA PİYASASINDAN ALINAN BORÇLAR (7)	--	--	--	52 050	92 861
DAĞITILAMAYAN YÜKÜMLÜLÜKLER	52 264	105 794	217 857	251 314	144 760
T O P L A M	542 557	1 046 369	1 753 511	3 448 172	4 407 883

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Kalkınma ve Yatırım Bankaları mevduat kabul etmemesine karşın bazı yükümlülükleri, PARASAL DURUM'daki sınıflandırmaya sadık kalmak için mevduat olarak nitelendirilmiştir.

(3) Ekim 1999 tarihine kadar "Merkezi Yönetim Mevduatları" ve/veya "Dağıtılamayan Yükümlülükler" içerisinde izlenen Kalkınma Yatırım Bankalarının Yerel Yönetimlere olan yükümlülükleri ayrıştırılarak "Vadeli Mevduat" içerisine alınmıştır.

(4) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Yükümlülükler" içerisinde yer alan Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Bankadışı Mali Kuruluşlara olan yükümlülükleri ayrıştırılarak "Vadeli Mevduat" içerisine alınmıştır.

(5) Ekim 1999 tarihine kadar Türk Lirası-Yabancı Para ayrımı yapılamayan "Çıkarılmış Menkul Kıymetler" in yabancı para tutarı bu tarihten itibaren "Dış Yükümlülükler" e alınmıştır.

(6) Kalkınma ve Yatırım Bankaları Bilançosu'nda (Tek Düzen Hesap Planı'na Göre) yer alan "Özkaynaklar"a ek olarak varlık ve yükümlülüklerdeki "Karşılıklar" kalemi kapsamaktadır.

(7) Ekim 1999 tarihine kadar "Dağıtılamayan Yükümlülükler" içerisinde yer almaktadır.

TABLO 39
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI - KREDİLER
(Milyar TL)

KURUMSAL SEKTÖRLERE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZİ YÖNETİM	0	0	0	0	0
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİ	9	0	0	0	871
YEREL YÖNETİMLER	23 784	45 415	93 048	387 007	551 645
MALİ KURULUŞLAR	106 709	178 444	304 181	529 545	740 662
Mevduat Bankaları	104 348	169 935	292 119	497 781	694 130
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2 043	4 177	6 949	12 799	30 640
Banka Dışı Mali Kuruluşlar (2)	317	4 332	5 113	18 965	15 892
T.C.Merkez Bankası	--	--	--	0	0
ÖZEL SEKTÖR	164 283	326 394	562 371	788 272	1 018 053
Personele Verilen Krediler (3)	936	1 930	3 384	6 170	5 321
Şirketler ve Bireysel İşletmeler	139 915	276 366	457 176	777 234	1 002 616
Diğer	23 433	48 098	101 811	4 868	10 116
YURTDIŞI	87 667	172 195	271 770	552 256	646 922
T O P L A M	382 451	722 447	1 231 369	2 257 080	2 958 153

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibariyle

(2) "Banka Dışı Mali Kuruluşlar"; sigorta şirketleri, özel finans kurumları ve diğer mali kuruluşları kapsamaktadır.

(3) "Personele Verilen Krediler", daha önceki sunumda "Hanehalkı" olarak adlandırılmıştır.

TABLO 40
MEVDUAT BANKALARI- KREDİLER
(Milyar TL)

KURUMSAL SEKTÖRLERE GÖRE	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZİ YÖNETİM	12 538	21 752	14 756	129 979	209 551
MALİ OLMAYAN KAMU GİRİŞİMLERİ	46 778	215 344	283 376	602 091	511 290
YEREL YÖNETİMLER	6 421	8 194	19 539	21 916	48 146
MALİ KURULUŞLAR	117 377	212 181	353 162	611 592	726 758
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	50 855	100 514	158 149	550 301	617 708
Banka Dışı Mali Kuruluşlar (2)	4 142	22 378	19 417	29 147	31 253
Yurtiçi Bankalararası Krediler	62 380	89 289	175 596	32 144	77 797
T.C.Merkez Bankası	--	--	--	0	0
ÖZEL SEKTÖR	3 029 299	6 959 949	10 774 212	15 390 632	25 590 124
Hanehalkı(3)	262 394	779 345	1 484 125	2 222 896	6 865 321
Tüketici Kredileri	158 416	432 174	699 158	1 004 315	4 805 858
Kredi Kartları	74 501	252 912	642 141	1 137 591	1 961 765
Personele Verilen Krediler	29 477	94 259	142 826	80 990	97 698
Şirketler ve Bireysel İşletmeler	2 232 932	4 996 589	8 722 594	10 435 244	15 545 025
Tarım Satış Kooperatifleri(4)	--	--	--	632 786	1 310 661
Tarım Kredi Kooperatifleri(4)	--	--	--	483 150	475 858
Diğer	533 973	1 184 015	567 493	1 616 556	1 393 259
YURTDIŞI	49 513	132 053	272 927	210 856	289 777
T O P L A M	3 261 926	7 549 472	11 717 970	16 967 066	27 375 646

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibariyle

(2) "Banka Dışı Mali Kuruluşlar"; sigorta şirketleri, özel finans kurumları ve diğer mali kuruluşları kapsamaktadır.

(3) Daha önceki sunumda,"Hanehalkı" olarak gösterilen kalem sadece "Personele Verilen Krediler" olup, Ekim 1999 döneminden itibaren "Tüketici Kredisi" ve "Kredi Kartları"nın da kapsayacak biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca "Tüketici Kredileri", "Tüketici Kredileri" ve "Kredi Kartları" olarak ayrıştırılmıştır.

(4) "Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatiflerine Verilen Krediler" Ekim 1999 tarihine kadar "Özel Sektör- Diğer" kalemi içinde yer almaktadır.

TABLO 41
BANKACILIK SEKTÖRÜ – YURT İÇİ KREDİ HACMI
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000(1)
MERKEZ BANKASI (Dolaysız Krediler)	373 196	339 199	1 559	2 913	1 600
Merkezi Yönetim	370 953	337 623	0	0	0
Mali Olmayan Kamu Girişimleri (KİT)	2 243	1 576	1 559	2 913	1 600
Bankadışı Mali Kurumlar	0	0	0	0	0
MEVDUAT BANKALARI	3 099 177	7 227 616	11 111 299	16 173 765	26 390 364
Merkezi Yönetim	12 538	21 752	14 756	129 979	209 551
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	46 778	215 344	283 376	602 091	511 290
Yerel Yönetimler	6 421	8 194	19 539	21 916	48 146
Bankadışı Mali Kurumlar	4 142	22 378	19 417	29 147	31 253
Özel Sektör	3 029 299	6 959 949	10 774 212	15 390 632	25 590 124
KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI	188 393	376 141	660 532	1 194 244	1 586 461
Merkezi Yönetim	0	0	0	0	0
Mali Olmayan Kamu Girişimleri	9	0	0	0	871
Yerel Yönetimler	23 784	45 415	93 048	387 007	551 645
Bankadışı Mali Kurumlar	317	4 332	5 113	18 965	15 892
Özel Sektör	164 283	326 394	562 371	788 272	1 018 053
T O P L A M	3 660 766	7 942 956	11 773 390	17 370 922	27 978 425

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

Not: Bankalararası krediler, kredi hacmi rakamlarına dahil edilmemektedir

TABLO 42
PARASAL SEKTÖR ANALİTİK BİLANÇOSU
(M3Y PARA ARZI VE KARŞILIK KALEMLERİ)
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000(1)
<u>KARŞILIK KALEMLERİ</u>					
DIŞ VARLIKLAR (Net)	806 416	1 599 110	1 820 133	5 962 990	3 261 874
Dış Varlıklar	3 045 020	6 420 816	10 557 591	21 941 694	24 992 743
Dış Yükümlülükler	-2 238 604	-4 821 706	-8 737 458	-15 978 704	-21 730 870
YURTIÇİ KREDİLER	5 244 478	10 925 601	20 967 401	37 303 700	55 437 134
Merkezi Yönetimden Alacaklar (Net)	1 912 500	3 259 186	8 830 799	19 005 775	23 753 982
Merkezi Yönetimden Alacaklar (2)	2 291 746	4 407 032	10 339 024	23 063 609	28 896 888
Eksi: Merkezi Yönetim Mevduatları	-379 246	-1 147 845	-1 508 225	-4 057 835	-5 142 905
Yerel Yönetimlerden Alacaklar	6 421	8 194	19 539	21 998	52 379
Mali Olmayan Kamu Girişim. Alacaklar	51 454	218 985	291 358	627 426	539 046
Özel Sektörden Alacaklar	3 202 529	7 252 462	11 493 241	16 564 768	28 821 103
Kalkınma ve Yatırım Bankalarından Alacak.	58 224	129 271	213 523	584 617	771 398
Banka Dışı Mali Kurumlardan Alacaklar	13 351	57 503	118 942	499 116	1 499 226
DİĞER KALEMLER (Net) (2)	-442 392	-1 380 024	-1 960 544	-2 081 723	-1 929 700
TOPLAM	5 608 503	11 144 686	20 826 990	41 184 967	56 769 308
<u>PARA ARZI</u>					
M1	896 855	1 581 210	2 562 478	4 272 018	6 084 941
Dolaşımdaki Para (3)	319 024	610 871	1 057 864	1 887 153	2 517 654
Vadesiz Mevduat	577 831	970 339	1 504 615	2 384 865	3 567 287
Parasal Yetkililer	83	487	84	302	1 161
Mevduat Bankaları	577 748	969 852	1 504 531	2 384 563	3 566 126
M2	2 924 893	5 658 800	11 423 198	21 992 654	27 827 624
Vadeli Mevduat	2 028 039	4 077 590	8 860 720	17 720 636	21 742 683
Mevduat Bankaları	2 028 039	4 077 590	8 860 720	17 720 636	21 742 683
M2Y	5 373 709	10 664 059	20 212 650	40 153 556	54 060 947
Yerleşiklerin YP Mevduatı	2 448 816	5 005 258	8 789 452	18 160 903	26 233 324
Parasal Yetkililer	39 225	111 441	135 152	23 093	90 343
Mevduat Bankaları	2 409 591	4 893 818	8 654 300	18 137 810	26 142 981
M3	3 159 687	6 139 428	12 037 538	23 024 064	30 535 984
Resmi Mevduat (Vadeli/Vadesiz)	165 738	221 367	364 531	796 961	1 204 709
Diğer TCMB Mevduatı	69 056	259 261	249 809	234 450	1 503 651
M3Y (M2Y + Resmi Mevduat+ Diğer TCMB Mevduatı)	5 608 503	11 144 686	20 826 990	41 184 967	56 769 308

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Kasım sonu itibarıyla

(2) Merkez Bankasının bankalarla yaptığı repo ve ters repo anlaşmalarına tabi Devlet İç Borçlanma Senetleri ile ilgili düzeltme kalemlerinde yapılan değişiklik nedeniyle zaman serisi değiştirilmiştir.

(3) Ekim 1999 tarihinden itibaren "Dolaşımdaki Para" içerisinde yer alan Yoldaki Paralar'ın TL / YP ayrımı yapılarak YP kısmı "Dış Varlıklar" içerisine alınmış, TL kısmı ise "Diğer Kalemler (Net)" içerisinde gösterilmiştir

TABLO 43
MERKEZ BANKASI - ANALİTİK BİLANÇO
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000
VARLIKLAR					
DIŞ VARLIKLAR	2 041 524	4 336 722	7 204 082	14 490 507	18 004 037
İÇ VARLIKLAR	640 317	364 267	-336 158	-1 506 823	-1 100 599
Nakit İşlemler	643 891	554 348	80 643	-368 045	-416 026
Kamuya Açılan Nakit Krediler	821 261	889 105	771 915	904 199	1 490 801
Bankalara Açılan Nakit Krediler	7 693	7 681	7 544	7 680	500 000
Diğer Kalemler	-185 063	-342 438	-698 816	-1 279 924	-2 406 827
Değerleme Hesabı	-3 574	-190 081	-416 801	-1 329 412	-875 207
IMF Acil Yardım Takip Hesabı (Hazine)	0	0	0	190 634	190 634
TOPLAM	2 681 841	4 700 989	6 867 924	12 983 684	16 903 438
YÜKÜMLÜLÜKLER					
TOPLAM DÖVİZ YÜKÜMLÜLÜKLERİ	1 975 747	4 053 023	6 340 632	11 396 744	15 923 554
Dış Yükümlülükler	1 409 326	2 545 585	4 297 078	6 687 454	10 405 974
İç Yükümlülükler	566 421	1 507 438	2 043 554	4 709 290	5 517 580
Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat	212 984	703 959	668 292	1 717 626	1 222 177
Bankaların Döviz Mevduatı	353 437	803 479	1 375 262	2 991 664	4 295 403
MERKEZ BANKASI PARASI	706 094	647 966	527 292	1 586 940	979 884
Rezerv para	621 483	1 186 386	2 145 718	3 932 065	5 949 348
Emisyon	382 243	758 878	1 328 542	2 390 748	3 772 411
Bankalar Mevduatı	228 199	370 758	782 555	1 488 487	2 015 481
Bankalar Zorunlu Karşılıkları	175 512	336 353	694 261	1 022 571	1 404 157
Bankalar Serbest İmkanı	52 687	34 405	88 294	465 916	611 324
Fon Hesapları	6 549	49 722	16 737	31 194	115 720
Banka Dışı Kesimin Mevduatı	4 492	7 028	17 884	21 636	45 736
Diğer Merkez Bankası Parası	84 611	-538 420	-1 618 426	-2 345 125	-4 969 464
Açık Piyasa İşlemlerinden Borçlarımız	51 369	-720 339	-1 830 589	-2 406 795	-5 218 625
Kamu Mevduatı	33 242	181 919	212 163	61 670	249 161
TOPLAM	2 681 841	4 700 989	6 867 924	12 983 684	16 903 438

Kaynak: Merkez Bankası

Not: Her hafta Resmi Gazete'de yayımlanan Haftalık Vaziyet (Merkez Bankası Bilançosu) Aktif = Pasif toplamı ile ekonomik tahlillerde kullanılmak üzere hazırlanan Analitik Bilanço Aktif = Pasif toplamı aşağıdaki nedenlerden dolayı eşit olmamaktadır.

A) Yayınlanan bilançoda, pasifte Uluslararası Kuruluşlar Mevduatı kaleminde Türk Lirası olarak yer alan IMF'ye borcumuz, analitik bilançoda cari kurdan değerlendirilmiş olarak pasifte Dış Yükümlülükler kaleminde, kur farkı ise aktifte değerlendirme hesabı kaleminde gösterilmektedir.

B) Haftalık Vaziyetimizin aktifinde yer alan Madeni Para, Dahildeki Muhabirler, Gayrimenkuller ve Demirbaşlar, Muvakkat Borçlular, Diğer Aktif Hesaplar toplamı ile pasifte yer alan Ödenecek Senet ve Havaleler, Sermaye, İhtiyat Akçesi, Karşılıklar, Muvakkat Alacaklılar, Diğer Pasifler toplamı netleştirilerek bakiye, Analitik Bilançonun aktif tarafına Diğer Kalemlere yazılmaktadır.

C) Haftalık Vaziyette Pasifte yer alan Hazine Altın Alacağı Analitik Bilançoda Hazinesinin Diğer Borçları ile netleştirilmektedir.

D) Yayınlanan bilançoda Açık Piyasa İşlemleri içerisinde yer alan menkul kıymet işlemlerinden nakit olarak borç ve alacaklar ile gecelik işlemler Analitik Bilançoda pasif tarafta, menkul kıymet işlemlerinden menkul olarak borç ve alacaklar ise aktif tarafta Kamuya Açılan Nakit Krediler başlığı altında netleştirilmiştir.

E) 18 Ekim 1999 tarihi itibarıyla, Analitik Bilanço "Dış Yükümlülükler" kaleminde yer alan IMF'ye borcumuz, Acil Yardım tutarı kadar artırılmış, karşılığı "İç Varlıklar" başlığı altında "IMF Acil Yardım Takip Hesabı (Hazine)" hesabında, kur farkı ise Aktifte Değerleme hesabında gösterilmiştir.

TABLO 44
İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER
(Milyar TL)

	1996	1997	1998	1999	2000
KAMU KESİMİ	4 969 897	6 259 962	14 254 326	26 886 408	32 468 545
Devlet tahvili	1 247 869	3 185 561	4 708 066	20 027 770	26 685 862
Hazine bonosu	3 722 028	3 074 401	9 546 260	6 858 638	5 782 683
Gelir ortaklığı senetleri (GOS) (1)	4 457	-	-	-	-
Döviz endeksli senetler (1)	13 660	23 331	16 560	7 218	-
ÖZEL KESİM	161 961	378 449	841 778	855 545	5 792 296
Tahvil	1 229	1 496	2 533	-	-
Hisse senedi (2)	102 202	305 732	696 822	678 871	3 007 974
Kar-zarar ortaklığı belgesi	-	-	-	-	-
Banka bonosu	2 363	9 935	-	-	12 471
Finansman bonosu	2 880	2 200	-	-	-
MKYF katılma belgesi	8 945	34 330	131 423	176 674	2 767 908
Yabancı yatırım fonu katılma belgesi (3)	-	1 757	-	-	3 943
VDMK	41 629	23 000	11 000	-	-
Gayrimenkul Sertifikası	-	2 714	-	-	-

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu

(1) Stok rakamlardır (Döviz Endeksli Senetlerin stokları yıl sonu satış kurları üzerinden değerlendirilmiştir).

(2) Piyasa değeri

(3) Yabancı yatırım fonları pay sayısı üzerinden kayda alınmıştır.

TABLO 45
ULUSLARARASI REZERVLER
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
ALTIN (2)	1 383	1 124	1 012	1 011	1 006
BRÜT DÖVİZ REZERVLERİ	23 625	26 044	28 494	33 122	33 780
Merkez Bankası	16 273	18 419	19 721	23 177	22 172
Bankalar	7 352	7 625	8 773	9 945	11 608
BRÜT ULUSLARARASI REZERVLER	25 008	27 168	29 506	34 133	34 786
Muhabir açıkları (Overdrafts)	42	30	7	6	26
NET REZERVLER	24 966	27 138	29 499	34 127	34 760

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Geçici

(2) Altın 1988-1996 yılları sonunda 369.1 dolar/ons, 1997 yılı sonunda 300 dolar/ons, 1998-1999 yılları sonunda 270 dolar/ons ve 2000 yılı sonunda ise 269 dolar/ons üzerinden değerlendirilmiştir.

TABLO 46
DIŞ TİCARET

	Milyon TL		Milyon ABD doları			
	İthalat	İhracat	Dış ticaret Hacmi	İthalat	İhracat	Dış ticaret Dengesi
1966	6 522	4 415	1 209	718	491	-227
1967	6 217	4 701	1 207	685	522	-163
1968	6 934	4 468	1 260	764	496	-268
1969	7 275	4 832	1 338	801	537	-264
1970	10 348	6 408	1 536	948	588	-360
1971	17 725	9 090	1 848	1 171	677	-494
1972	22 346	11 876	2 448	1 563	885	-678
1973	29 797	18 037	3 403	2 086	1 317	-769
1974	53 124	21 197	5 310	3 778	1 532	-2 246
1975	68 987	20 075	6 140	4 739	1 401	-3 338
1976	82 941	30 775	7 089	5 129	1 960	-3 169
1977	104 882	31 338	7 549	5 796	1 753	-4 043
1978	113 290	55 358	6 887	4 599	2 288	-2 311
1979	178 505	75 744	7 330	5 069	2 261	-2 808
1980	613 267	221 498	10 819	7 909	2 910	-4 999
1981	1 002 356	530 716	13 636	8 933	4 703	-4 230
1982	1 461 425	937 311	14 589	8 843	5 746	-3 097
1983	2 127 081	1 298 945	14 963	9 235	5 728	-3 507
1984	4 034 897	2 608 332	17 891	10 757	7 134	-3 623
1985	5 994 853	4 252 949	19 301	11 343	7 958	-3 385
1986	7 561 157	5 012 346	18 562	11 105	7 457	-3 648
1987	12 353 041	8 844 331	24 348	14 158	10 190	-3 968
1988	20 476 720	16 809 326	25 997	14 335	11 662	-2 673
1989	33 762 160	24 819 337	27 417	15 792	11 625	-4 167
1990	58 755 207	34 071 035	35 261	22 302	12 959	-9 343
1991	88 914 171	57 373 403	34 640	21 047	13 593	-7 454
1992	159 628 934	111 123 668	37 586	22 871	14 715	-8 156
1993	328 904 847	171 144 874	44 773	29 428	15 345	-14 083
1994	683 826 641	550 041 707	41 376	23 270	18 106	-5 164
1995	1 649 154 021	1 001 123 478	57 346	35 709	21 637	-14 072
1996	3 559 032 738	1 906 932 074	66 851	43 627	23 224	-20 403
1997	7 419 624 416	4 039 401 624	74 820	48 559	26 261	-22 298
1998	11 898 371 329	7 032 148 731	72 895	45 921	26 974	-18 947
1999	17 191 361 699	11 211 265 206	67 274	40 687	26 587	-14 100
2000 (1)	33 795 602 629	17 088 716 304	81 307	53 983	27 324	-26 659

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(1) Geçici

TABLO 47
ULUSLARARASI STANDART SANAYİ SINIFLAMASINA GÖRE İHRACAT
(ISIC R3)
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Tarım ve Hayvancılık	2 450	2 674	2 693	2 386	1 949
Ormançılık ve tomrukçuluk	5	5	7	8	7
Balıkçılık	27	33	17	38	24
Maden kömürü, linyit ve turb	1	0	0	1	1
Ham petrol ve doğalgaz	0	0	3	5	5
Metal cevherleri	118	148	111	112	126
Taşocakçılığı ve diğer madencilik	250	256	250	267	265
Gıda ürünleri ve içecek	2 194	2 454	2 057	1 744	1 521
Tütün ürünleri	100	124	84	96	128
Tekstil ürünleri	4 565	5 354	5 921	5 687	5 844
Giyim Eşyası	4 083	4 539	4 590	4 142	4 093
Dabaklanmış deri, bavul, el çan., saraciye, ayakkabı	221	299	271	181	186
Ağaç ve mantar ür. (mobilya hariç), hasır vb.	69	75	71	68	60
Kağıt ve kağıt ürünleri	126	154	150	149	162
Basım ve yayım, plak, kaset vb.	48	40	41	48	42
Kök kömürü, rafine ed. petrol ür. ve nükleer yakıt	259	179	241	315	256
Kimyasal madde ve ürünler	1 244	1 362	1 277	1 235	1 351
Plastik ve kauçuk ürünleri	510	621	685	668	770
Metalik olmayan diğer mineral ürünler	780	931	944	955	1 108
Ana metal sanayi	2 258	2 628	2 228	2 104	2 232
Metal eşya sanayi	401	454	587	559	543
Başka yerde sınıflandırılmamış mak. Teçhizat	860	1 036	1 150	1 259	1 403
Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	21	29	43	60	63
Başka yerde sınıflandırılmamış elekt. mak. Ve	772	744	756	693	796
Radyo, TV, haberleşme teçhizatı ve cihazlar	316	470	862	771	950
Tıbbi aletler, hassas optik aletler ve saat	57	61	75	67	74
Motorlu kara taşıtı ve römorklar	977	829	985	1 616	1 731
Diğer ulaşım araçları	158	354	384	771	879
Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğ.	249	300	379	487	627
Yeniden değerlendirme	89	94	93	80	92
Elektrik, gaz	15	11	15	14	20
Diğer iş faaliyetleri	0	1	0	0	0
Eğlence, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	1	0	4	1	16
Diğer hizmet faaliyetleri	0	0	0	0	0
TOPLAM	23 224	26 261	26 974	26 587	27 324

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Geçici

TABLO 48
ULUSLARARASI STANDART SANAYİ SINIFLAMASINA GÖRE İTHALAT
(ISIC R3)
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Tarım ve havvancılık	2 023	2 298	1 984	1 529	1 949
Ormancılık ve tomrukçuluk	148	122	145	124	149
Balıkçılık	2	2	1	1	2
Maden kömürü, linyit ve turb	581	561	464	311	611
Ham petrol ve doğalgaz	4 252	4 264	2 970	3 703	6 196
Metal cevherleri	138	147	175	112	149
Taşocakçılığı ve diğer madencilik	118	166	156	128	143
Gıda ürünleri ve içecek	2 019	1 774	1 475	1 071	1 171
Tütün ürünleri	44	47	56	50	46
Tekstil ürünleri	1 894	2 052	2 022	1 664	1 870
Giyim eşyası	183	266	235	172	246
Dabaklanmış deri, bavul, el çan., saraciye, ayakkabı	348	359	307	205	306
Ağaç ve mantar ür. (mobilya hariç), hasır vb.	125	140	164	132	204
Kağıt ve kağıt ürünleri	837	837	860	898	1 137
Basım ve yayım, plak, kaset vb	133	158	159	156	250
Kok kömürü, rafine ed. petrol ür. ve nuk. Yakıt	1 069	1 152	967	1 284	2 532
Kimyasal madde ve ürünler	6 390	7 142	7 187	6 854	7 994
Plastik ve kauçuk ürünleri	820	889	985	892	1 024
Metalik olmayan diğer mineral ürünler	457	434	493	406	414
Ana metal sanayi	2 800	3 315	3 143	2 392	3 483
Metal eşya sanayi	837	898	929	731	766
Başka yerde sınıflandırılmamış mak. ve teçhizat	7 533	8 051	7 771	5 158	5 882
Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	776	914	1 063	1 207	1 591
Başka yerde sınıflandırılmamış el. mak. ve cihazlar	1 226	1 477	1 657	1 568	1 589
Radyo, TV, haberleşme teçhizatı ve cihazlar	1 391	1 944	2 354	3 145	3 974
Tıbbi aletler, hassas optik aletler ve saat	1 042	1 183	1 240	1 123	1 323
Motorlu kara taşıtı ve römorklar	2 933	4 411	4 107	3 366	5 956
Diğer ulaşım araçları	1 927	1 845	1 326	1 032	1 465
Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	436	524	541	464	554
Yeniden değerlendirme	1 118	1 094	873	719	757
Elektrik, gaz	12	84	106	81	132
Diğer iş faaliyetleri	2	1	1	1	5
Eğlence, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	13	7	5	8	114
Diğer hizmet faaliyetleri	0	0	0	0	0
TOPLAM	43 627	48 559	45 921	40 687	53 983

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Geçici

TABLO 49
FASILLARA GÖRE İHRACAT (Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Örme giy.eşyası	3 568	3 962	3 594	3 787	3 692
Örülmemiş giyim eşyası	2 149	2 321	2 061	2 413	2 477
Elektrikli makine ve cihazlar	1 315	1 450	1 508	1 647	1 934
Demir ve Çelik	1 753	2 004	1 346	1 542	1 557
Yenilen meyveler	1 135	1 309	998	1 247	1 018
Kazanlar,makineler,mechanik cihazlar	783	982	966	1 272	1 394
Dokumaya elverişli mad.hazır eşya	622	806	766	944	1 009
Kara taşıtları ve bunların aksamı	777	676	662	1 474	1 577
Pamuk,pamuk ipliği, pamuklu mensuc.	645	674	628	777	708
Sentetik ve suni devamsız lifler	591	665	558	605	601
Demir veya çelikten eşya	506	611	555	606	690
Sebze ve meyvelerden elde edilen müst.	563	617	488	571	475
Tütün ve tütün mamulleri	634	683	531	562	491
Plastik ve mamulleri	343	430	378	416	489
Tuz,kükürt,topraklar ve taşlar	388	432	358	428	483
Yenilen sebzeler	478	491	321	274	260
Sentetik ve suni filamentler	290	337	319	404	480
Cam ve cam eşya	271	341	294	328	379
Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar	358	400	272	332	155
Halılar	307	350	283	270	292
Kauçuk ve kauçuktan eşya	266	287	276	348	380
Deri eşya	350	328	283	265	299
Diğer fasıllar	5 134	6 107	9 529	6 075	6 484
TOPLAM	23 224	26 261	26 974	26 587	27 324

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Geçici

TABLO 50
FASILLARA GÖRE İTHALAT (Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Kazanlar,makineler,mekanik cihazlar	8 189	9 157	7 375	6 390	7 737
Mineral yakıtlar,mineral yağlar	5 909	6 068	3 827	5 377	9 481
<i>Hampetrol</i>	3 417	3 194	2 084	2 755	4 208
Elektrikli makine ve cihazlar	2 952	3 849	7 375	5 097	6 063
Kara taşıtları ve bunların aksamı	2 649	4 105	3 106	3 094	5 446
Demir ve çelik	2 580	2 962	2 423	2 056	2 725
Plastik ve mamulleri	1 596	1 927	1 651	1 822	2 147
Organik kimyasal ürünler	1 535	1 704	1 393	1 626	2 018
Optik alet ve cihazlar	970	1 078	946	1 027	1 233
Pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mens.	682	1 045	911	672	1067
Hava taşıtları	915	977	766	551	937
Sentetik ve suni filamentler	530	711	680	640	689
Kağıt ve karton	710	709	610	745	926
Eczacılık ürünleri	421	551	601	858	1034
Debagatte ve boyacılıkta kull. hülusalalar	637	704	574	585	605
Demir veya çelikten eşya	615	761	552	486	690
Sentetik ve suni devamsız lifler	658	676	547	553	657
Muhtelif kimyasal maddeler	485	538	469	505	506
Hayvansal ve bitk.katı ve sıvı yağlar	463	564	444	426	359
Ham postlar ve deriler	889	785	475	195	373
Aluminyum ve aliminyumdan eşya	382	519	429	472	544
Kauçuk ve kauçuktan eşya	488	486	403	423	529
Diğer fasıllar	9 372	8 682	10 364	7 087	8 217
TOPLAM	43 627	48 559	45 921	40 687	53 983

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Geçici

TABLO 51
ÜLKELERE GÖRE İHRACAT
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
A. OECD ülkeleri	14 427	15 583	16 979	18 056	18 742
1. Avrupa Birliği ülkeleri	11 549	12 248	13 498	14 348	14 352
Almanya	5 187	5 253	5 459	5 475	5 150
İngiltere	1 261	1 511	1 740	1 829	2 020
Fransa	1 053	1 163	1 305	1 570	1 643
İtalya	1 446	1 387	1 557	1 683	1 748
2. EFTA ülkeleri	336	414	357	362	321
İzlanda	2	3	11	2	5
Norveç	58	93	101	91	80
İsviçre	276	318	244	268	235
3. Diğer OECD ülkeleri	2 542	2 921	3 125	3 346	4 069
A.B.D.	1 639	2 032	2 233	2 437	3 060
Japonya	168	144	113	122	148
B. Türkiye Serbest Bölgeleri	447	611	832	780	890
C. OECD üyesi olmayan ülkeler	8 351	10 067	9 163	7 750	7 693
1. Avrupa ve BDT ülkeleri	3 646	4 684	3 980	2 735	2 947
Rusya	1 512	2 056	1 348	589	628
Ukrayna	268	337	274	226	244
Romanya	314	359	468	268	324
2. Afrika ülkeleri	1 159	1 234	1 819	1 657	1 349
Cezayir	278	317	482	408	374
Mısır	316	304	474	467	370
Libya	244	187	95	140	94
3. Amerika ülkeleri	140	205	234	243	247
4. Ortadoğu ülkeleri	2 245	2 382	2 189	2 204	2 130
Suudi Arabistan	431	535	474	367	372
İran	298	307	195	158	227
5. Diğer Asya ülkeleri	1 143	1 169	636	696	645
Çin	65	44	38	37	91
Malezya	134	134	42	37	39
Hong-Kong	219	243	144	99	103
Singapur	248	366	133	144	119
6. Diğer Ülkeler	17	393	305	215	375
TOPLAM	23 224	26 261	26 974	26 587	27 324

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(1) Geçici

TABLO 52
ÜLKELERE GÖRE İTHALAT
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
A. OECD ülkeleri	31 092	34 815	33 472	28 326	35 301
1. Avrupa Birliği ülkeleri	23 138	24 870	24 075	21 416	26 388
Almanya	7 814	8 021	7 316	5 880	7 150
İngiltere	2 510	2 763	2 683	2 190	2 699
Fransa	2 771	2 967	3 034	3 127	3 511
İtalya	4 286	4 463	4 222	3 192	4 305
2. EFTA ülkeleri	1 112	1 287	1 169	926	1 143
İzlanda	4	5	4	2	4
Norveç	93	178	148	175	252
İsviçre	1 015	1 104	1 018	749	888
3. Diğer OECD ülkeleri	6 842	8 658	8 228	5 984	7 769
A.B.D.	3 516	4 330	4 054	3 080	3 869
Japonya	1 422	2 040	2 046	1 393	1 588
B. Türkiye Serbest Bölgeleri	297	361	418	508	496
C. OECD üyesi olmayan ülkeler	12 238	13 383	12 031	11 853	18 186
1. Avrupa ve BDT ülkeleri	4 102	4 646	4 673	4 672	7 109
Rusya	1 921	2 174	2 155	2 374	3 864
Ukrayna	762	918	989	774	966
Romanya	441	394	345	401	668
2. Afrika ülkeleri	1 993	2 197	1 758	1 687	2 701
Cezayir	737	768	647	682	1 188
Mısır	272	399	393	109	139
Libya	476	533	343	502	786
3. Amerika ülkeleri	644	764	724	495	573
4. Ortadoğu ülkeleri	3 243	2 726	1 943	1 987	3 088
Suudi Arabistan	1 708	1 018	670	579	951
İran	806	646	433	636	814
5. Diğer Asya ülkeleri	2 227	2 547	2 626	2 391	3 508
Çin	556	787	846	895	1 321
Malezya	237	283	285	219	265
Hong-Kong	202	163	141	125	150
Singapur	131	103	117	115	154
6. Diğer Ülkeler	29	503	307	621	1 205
TOPLAM	43 627	48 559	45 921	40 687	53 983

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Geçici

TABLO 53
GENİŞ EKONOMİK KATEGORİLERE (BEC) GÖRE DIŞ TİCARET
(Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
İHRACAT	23 224	26 261	26 974	26 587	27 324
Sermaye malları	1 104	1 263	1 334	1 796	2 088
Ara malları	9 745	11 032	11 150	10 841	11 344
Tüketim malları	12 357	13 941	14 475	13 892	13 845
Diğerleri	18	25	15	58	47
İTHALAT	43 627	48 559	45 921	40 687	53 983
Sermaye malları	10 336	11 051	10 625	8 729	11 249
Ara malları	28 737	31 871	29 561	26 568	35 327
Ham petrol	3 417	3 194	2 084	2 755	4 208
Tüketim malları	4 424	5 336	5 364	5 062	7 221
Diğerleri	129	301	371	327	186

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(1) Geçici

TABLO 54
DIŞ TİCARET FİYAT ENDEKSİ (ISIC R3)
(1994=100)

	1996	1997	1998	1999	2000
İHRACAT					
GENEL	107.6	102.5	98.4	91.7	87.8
İMALAT	109.1	101.7	96.9	90.5	86.6
Gıda ürünleri ve içecek	117.0	105.6	95.8	90.9	85.2
Tekstil	108.5	100.9	101.1	90.3	83.6
Kimyasal madde ve ürünler	108.4	105.8	100.2	90.2	94.4
Ana metal sanayii	108.7	104.6	94.3	78.9	83.6
Makina ve teçhizat imalatı	103.3	100.2	102.7	96.1	89.3
Motorlu kara taşıtı ve römorklar	101.5	93.9	97.8	94.5	85.0
İTHALAT					
GENEL	109.7	100.2	96.1	90.8	94.9
Ham petrol ve doğal gaz	125.1	116.1	78.2	101.7	169.7
İMALAT	107.5	97.9	98.1	90.7	88.5
Gıda ürünleri ve içecek	113.4	110.9	110.6	89.1	79.3
Tekstil	97.6	97.0	99.2	88.2	84.2
Kimyasal madde ve ürünler	113.8	101.1	98.3	90.2	93.9
Ana metal sanayii	113.1	103.3	94.8	83.0	89.9
Makina ve teçhizat imalatı	101.8	89.2	99.7	97.0	87.5
Motorlu kara taşıtı ve römorklar	102.3	92.0	94.6	88.7	83.7

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO 55
ÖDEMELER DENGESİ
(Milyon ABD doları)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
A. CARİ İŞLEMLER DENGESİ	2 631	-2 339	-2 437	-2 638	1 984	-1 360	-9 765
İhracat FOB	18 390	21 975	32 446	32 647	31 220	29 325	31 214
İhracat	18 106	21 636	23 225	26 261	26 973	26 587	27 324
Bavul Ticareti			8 842	5 849	3 689	2 255	2 944
Transit Ticaret	284	339	379	537	558	483	946
İthalat FOB	-22 606	-35 187	-43 028	-48 005	-45 440	-39 768	-53 555
İthalat (CIF)	-23 270	-35 709	-43 627	-48 559	-45 922	-40 687	-53 983
Altın İthalatı	-480	-1 322	-1 672	-1 867	-1 761	-1 079	-1 900
Transit Ticaret	-251	-301	-347	-492	-514	-442	-911
Navlun ve Sigorta	1 395	2 145	2 618	2 913	2 757	2 440	3 239
Dış Ticaret Dengesi	-4 216	-13 212	-10 582	-15 358	-14 220	-10 443	-22 341
Diğer Mal ve Hizmet Gelirleri	11 691	16 094	14 628	21 273	25 802	18 748	22 320
Turizm	4 321	4 957	5 650	7 002	7 177	5 203	7 636
Faiz Gelirleri	890	1 488	1 577	1 900	2 481	2 350	2 836
Diğer	6 480	9 649	7 401	12 371	16 144	11 195	11 848
Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	-7 936	-9 717	-10 930	-13 419	-15 325	-14 840	-14 969
Turizm	-866	-911	-1 265	-1 716	-1 754	-1 471	-1 711
Faiz Giderleri	-3 923	-4 303	-4 200	-4 588	-4 823	-5 450	-6 299
Diğer	-3 147	-4 503	-5 465	-7 115	-8 748	-7 919	-6 959
Toplam Mal ve Hizmetler	-461	-6 835	-6 884	-7 504	-3 743	-6 535	-14 990
Karşılıksız Transferler (Özel) : Net	2 709	3 425	3 892	4 552	5 568	4 813	5 011
İşçi Gelirleri	2 627	3 327	3 542	4 197	5 356	4 529	4 560
Diğer	82	98	350	355	212	284	451
Karşılıksız Transferler (Resmi) : Net	383	1 071	555	314	159	362	214
İşçi Gelirleri	37	38	48	32	41	47	43
Diğer	346	1 033	507	282	118	315	171
B. SERMAYE HAREKETLERİ (Rezerv Hariç)	- 4 194	4 643	5 555	7 053	-755	4 670	9 445
Doğrudan Yatırımlar (Net)	559	772	612	554	573	138	112
Portföy Yatırımları (Net)	1 158	237	570	1 634	-6 711	3 429	1 022
Uzun Vad. Serm. Hareket.	-784	-79	1 636	4 788	3 985	344	4 276
Kullanımlar	3 349	4 126	6 048	9 905	11 505	11 035	17 459
Ödemeler	-5 448	-5 667	-5 685	-6 095	-8 174	-10 560	-13 803
Dresdner (Net)	1 315	1 462	1 273	978	654	-131	620
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	-5 127	3 713	2 737	77	1 398	759	4 035
Varlıklar (Net)	2423	-383	331	-1 750	-1 464	-2571	-2138
Verilen Krediler	-38	1 101	-125	-358	-261	-453	116
Bankalar Rezervi	2451	-1 430	1 510	-678	-752	-1827	-1915
Diğer Varlıklar	10	-54	-1 054	-714	-451	-291	-339
Yükümlülükler (Net)	-7 550	4 096	2 406	1 827	2 862	3 330	6 173
Sağlanan Krediler	-7 495	3 096	1 112	1 929	639	2 960	6 813
Mevduatlar	-55	1 000	1 294	-102	2 223	370	-640
C.NET HATA VE NOKSAN	1 769	2 354	1 427	-1 071	-782	1 896	-2 677
Genel Denge	206	4 658	4 545	3 344	447	5 206	-2 997
D.REZERV HAREKETLERİ	-206	-4 658	-4 545	-3 344	-447	-5 206	2 997
IMF Nezdindeki Varlıklarımız						-112	
IMF	340	347	0	-28	-231	520	3351
Resmi Rezervler	-546	-5 005	-4 545	-3 316	-216	-5 614	-354

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Geçici

TABLO 56
ÖDEMELER DENGESİNDEKİ BAZI KALEMLERİN AYRINTILARI
(Milyon ABD doları)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000(1)
CARİ İŞLEMLER DENGESİ	2 631	-2 339	-2 437	-2 638	1 984	-1 360	-9 765
SERMAYE HAREKETLERİ (Rezerv hariç)	-4 194	4 643	5 555	7 053	-755	4 670	9 445
Doğrudan Yatırımlar	559	772	612	554	573	138	112
Portföy Yatırımları	1 158	237	570	1 634	-6 711	3 429	1 022
(Sermaye Piy. Sağ.Krd.)	(99)	(386)	(1 331)	(1 774)	(-579)	(3 220)	(6 252)
UZUN VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	-784	-79	1 636	4 788	3 985	344	4 276
Kamu Sektörü (Merkez Bankası Dahil)	-1 715	-676	-916	-480	-1 004	-2 065	-266
Kredi Kullanımları	365	723	775	1 062	1 179	1 011	2 733
Kredi Mektuplu DTH Hesabı	1 315	1 462	1 273	978	654	-131	620
Dış Borç Anapara Ödemeleri	-3 395	-2 861	-2 964	-2 520	-2 837	-2 945	-3 619
Ticari Bankalar	-282	273	1 046	1 660	829	117	-363
Kredi Kullanımları	352	500	1 439	2 478	3 126	2 563	1 902
Dış Borç Anapara Ödemeleri	-634	-227	-393	-818	-2 297	-2 446	-2 265
Diğer Sektörler (Özel Sektör Dahil)	1 213	324	1 506	3 608	4 160	2 292	4 905
Kredi Kullanımları	2 632	2 903	3 834	6 365	7 200	7 461	12 824
(Proje Kredileri)	(418)	(149)	0	0	0	0	0
(Finansal Kiralama)	(716)	(775)	(601)	(548)	(216)	(133)	(538)
Dış Borç Anapara Ödemeleri	-1 419	-2 579	-2 328	-2 757	-3 040	-5 169	-7 919
KISA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	-5 127	3 713	2 737	77	1 398	759	4 035
Varlıklar	2 423	-383	331	-1 750	-1 464	-2 571	-2 138
Yurt Dışına Verilen Krediler	-38	1 101	-125	-358	-261	-453	116
Ticari Bankalar Rezervi	2 451	-1 430	1 510	-678	-752	-1 827	-1 915
Diğer Varlıklar	10	-54	-1 054	-714	-451	-291	-339
Yükümlülükler	-7 550	4 096	2 406	1 827	2 862	3 330	6 173
Kamu	168	279	188	268	109	-27	1 089
Kredi Kullanımları	0	0	0	0	0	0	1 000
Kredi Mektuplu DTH Hesabı	115	101	63	49	-80	-98	2
Diğer	53	178	125	219	189	71	87
Ticari Bankalar	-6 771	1 700	2 000	572	2 366	2 538	4 099
Döviz Tevdiat Hesabı	-170	899	1 231	-152	2 303	468	-642
Bankaların Sağladığı Krediler	-6 601	801	769	724	63	2 070	4 741
Diğer Sektörler	-947	2 117	218	986	387	819	985
Ticari Krediler	-816	1 671	211	400	-32	879	857
Kuruluşların Sağladığı Krediler	-131	446	7	586	419	-60	128
Diğer	0	0	0	1	0	0	0
RESMİ REZERVLER	-546	-5 005	-4 545	-3 316	-216	-5 614	-354
Döviz Rezervi	-546	-5 005	-4 545	-3 316	-216	-5 614	-354

Kaynak: Merkez Bankası

Not: 1996, 1997, 1998, 1999 ve 2000 yılları bavul ticareti verilerini içermektedir.

(1) Geçici

TABLO 57
DIŞ BORÇ STOKU (Milyon ABD doları)

	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
DIŞ BORÇ STOKU	79 640	84 859	96 956	102 891	106 991
KISA VADELİ DIŞ BORÇLAR	17 345	18 047	21 217	23 472	26 590
ORTA-UZUN VADELİ DIŞ BORÇLAR	62 295	66 812	75 739	79 419	80 401
BORÇLULARA GÖRE					
KISA VADELİ DIŞ BORÇLAR	17 345	18 047	21 217	23 472	26 590
TCMB	984	889	905	686	625
TCMB Kredileri	42	30	7	6	22
Kredi Mektuplu DTH	942	859	898	680	603
Genel Hükümet	0	53	0	0	0
Ticari Bankalar	8 419	8 503	11 159	13 172	15 814
Diğer Sektörler	7 942	8 602	9 153	9 614	10 151
ORTA-UZUN VADELİ DIŞ BORÇLAR	62 295	66 812	75 739	79 419	80 401
A-Kamu Sektörü	40 208	39 338	40 465	43 439	46 645
1-Genel Hükümet	36 312	35 259	36 349	39 078	41 832
a-Konsolide Bütçe	32 198	31 335	32 283	35 282	38 236
b-Yerel Yönetimler	2 951	2 918	3 218	3 094	2 919
c-Fonlar	1 148	997	837	697	673
d-Üniversiteler	15	9	11	5	4
2-Diğer Kamu	1 079	935	683	858	1 143
3 KİT'ler	2 816	3 144	3 433	3 503	3 670
B-TCMB	11 389	10 868	12 073	10 312	10 112
TCMB Kredileri	669	601	392	396	863
Kredi Mektuplu DTH	10 720	10 267	11 681	9 916	9 249
C-Özel Sektör	10 698	16 606	23 201	25 668	23 644
Finansal	3 348	5 533	6 980	6 738	5 519
Finansal Olmayan	7 350	11 073	16 221	18 930	18 125
ALACAKLILARA GÖRE					
KISA VADELİ DIŞ BORÇLAR	17 345	18 047	21 217	23 472	26 590
Genel Hükümet	0	53	0	0	0
Ticari Banka Kredileri	4 940	5 969	6 511	8 262	11 319
Özel Kesim Kredileri	12 405	12 025	14 706	15 210	15 271
ORTA-UZUN VADELİ DIŞ BORÇLAR	62 295	66 812	75 739	79 419	80 401
A-Resmi Alacaklılar	18 606	17 178	17 829	16 980	16 720
İkili Anlaşmalar	9 694	9 091	9 827	9 191	8 562
Uluslararası Kuruluşlar	8 912	8 087	8 002	7 789	8 158
B-Özel Alacaklılar	43 689	49 634	57 910	62 439	63 680
1-Özel Alacaklılar	30 608	35 903	43 875	44 969	42 246
Bankacılık Dışı Finansman Kuruluşlar	2 919	4 469	5 679	6 424	5 416
Parasal Olmayan Kuruluşlar	1 709	1 815	3 074	3 406	3 470
Bankacılık Sektörü	25 980	29 619	35 123	35 139	33 360
2-Tahvil	13 081	13 731	14 035	17 470	21 435

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası

(1) Geçici (Eylül 2000 itibarıyla)

TABLO 58
DIŞ BORÇ STOKUNUN DÖNEM SONU KURLARIYLA
DÖVİZ CİNSLERİNE GÖRE DAĞILIMI
(Milyon ABD doları)

DÖVİZ CİNSİ	1996	1997	1998	1999	2000 (1)
Amerikan Doları	30 190	39 723	47 462	53 936	60 070
Alman Markı	25 973	28 530	33 569	26 377	21 748
EURO	-	-	-	7 360	10 878
SDR	672	603	394	899	1 341
İsviçre Frangı	1 390	1 237	1 202	950	764
İngiliz Sterlini	871	815	819	803	803
Japon Yeni	11 227	8 971	7 998	7 993	7 349
Fransız Frangı	1 379	1 212	1 379	1 186	988
Hollanda Florini	894	819	962	714	632
Diğer (ABD Doları)	7 044	2 949	3 171	2 673	2 418
TOPLAM	79 640	84 859	96 956	102 891	106 991

Kaynak: Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı
(1) Geçici (Eylül 2000 itibariyle)

TABLO 59
KREDİ MEKTUPLU DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI
(Milyon ABD doları)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
TOPLAM	11 558	11 949	11 360	12 809	10 775	10 514
Yurtdışı Adresliler	11 370	11 662	11 126	12 579	10 596	10 351
Kısa Vadeli	973	942	859	898	680	627
Orta- Uzun Vadeli	10 397	10 720	10 267	11 681	9 916	9 724
Yurtiçi Adresliler	188	287	234	230	179	163

Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları Döviz Bileşimi
(Orijinal Döviz Cinsleri İtibariyle) (Milyon)

ABD Doları	118	140	161	191	233	476
Alman Markı	15 526	17 445	19 066	20 007	19 418	19 898
Fransız Frangı	296	352	400	444	495	548
Hollanda Florini	712	777	828	865	876	911
İsviçre Frangı	116	116	119	121	115	116
EURO					26	150
İngiliz Sterlini	0	1	2	2	3	3

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 60
DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI
(Milyon ABD doları)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000(1)
Döviz Tevdiat Hesapları	25 561	28 675	32 807	37 589	44 534	49 329
Yurtdışı Adresliler	3 498	4 579	4 156	6 647	6 728	5 760
Yurtiçi Adresliler	22 063	24 096	28 651	30 942	37 806	43 569
Bankalararası	2 847	2 547	3 396	3 767	4 176	5 526
Diğer	19 216	21 549	25 255	27 175	33 630	38 043
Döviz Tevdiat Hesapları Munzam Karşılığı	2 425	2 561	2 836	3 050	3 784	3 766
Döviz Tevdiat Hesapları Döviz Bileşimi (Orijinal Döviz Cinsleri İtibariyle) (Milyon)						
ABD Doları	10 601	13 396	19 376	22 123	29 193	35 188
Alman Markı	18 442	20 530	20 618	22 371	24 591	21 643
Fransız Frangı	2 573	2 371	2 436	2 210	1 955	2 072
Hollanda Florini	968	883	845	886	721	856
EURO					1 189	2 598
İsviçre Frangı	417	418	410	441	378	402
Japon Yeni	7 133	18 158	27 168	24 147	1 386	1 653
İngiliz Sterlini	147	193	229	243	289	317

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Geçici

TABLO 61
ORTA VE UZUN VADELİ DIŞ BORÇ ÖDEMELERİ PROJEKSİYONU
(BORÇLULARA GÖRE)
(Milyon ABD doları)

	2000 (1)	2001	2002	2003	2004	2005	2006+ (2)
TOPLAM	19 068	25 310	16 156	16 590	12 330	10 406	35 679
Anapara	14 296	19 548	11 739	12 975	9 248	8 150	25 358
Faiz	4 772	5 762	4 417	3 615	3 082	2 256	10 321
Kamu sektörü							
Anapara	6 222	8 132	7 198	8 257	6 123	5 032	21 363
Faiz	3 177	3 711	3 272	2 783	2 248	1 806	9 359
Merkez Bankası							
Anapara	87	1	0	1 250	1 250	1 250	0
Faiz	34	86	138	149	97	42	2
Özel sektör							
Anapara	7 988	11 415	4 541	3 468	1 875	1 868	3 995
Faiz	1 562	1 965	1 007	683	737	408	960

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(1) 2000 yılının ilk dokuz aylık dönemi gerçekleşme, son üç ayı ise projeksiyon rakamlarından oluşmaktadır.

(2) 2006 yılı ve daha sonraki yıllarda yapılacak ödemeleri kapsamaktadır.

TABLO 62
YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI
(31 Aralık 2000 tarihi itibarıyla)

SEKTÖRLER	Faaliyet Gösteren Şirket Sayısı	Yabancı Sermaye Milyon TL	Toplam Yabancı Sermaye İçindeki Payı %	Toplam Sermaye Milyon TL	Toplam Sermaye İçindeki Yabancı Sermaye Payı %
TARIM	128	13 859 005	0.83	26 166 128	52.97
MADENCİLİK	77	10 863 007	0.65	20 503 827	52.98
İMALAT SANAYİİ					
Gıda Sanayii	143	81 322 956	4.89	151 521 096	53.67
İçki Sanayii	12	18 894 167	1.14	39 057 793	48.37
Tütün Sanayii	10	27 878 612	1.68	30 750 787	90.66
Dokuma Giyim ve Deri Sanayii	3	5 484	0.00	5 790	94.72
İplik Dokuma Örne ve Apre Sanayii	58	4 723 570	0.28	17 890 049	26.40
Hazır-Giyim Sanayii	173	26 373 206	1.59	60 123 277	43.87
Deri ve Deri Mamulleri San.	24	527 150	0.03	742 135	71.03
Ayakkabı Sanayii	10	83 857	0.01	445 332	18.83
Orman Ürünleri	16	904 082	0.05	1 482 357	60.99
Mobilya Sanayii	8	20 450	0.00	27 131	75.38
Kağıt ve Basım Yayın Sanayii	1	35 000	0.00	35 000	100.00
Kağıt Sanayii	13	3 444 686	0.21	7 611 700	45.26
Basım-Yayın Sanayii	15	1 382 504	0.08	3 219 674	42.94
Kimya Sanayii	34	9 896 115	0.60	17 156 029	57.68
Endüstriyel Kimyasal Ürünler	52	36 578 082	2.20	44 479 012	82.24
Diğer Kimyasal Ürünler	87	72 642 264	4.37	82 910 967	87.61
Diğer Petrol ve Kömür Ürün.	9	6 404 169	0.39	8 852 963	72.34
Kauçuk Sanayii	1	20 128	0.00	20 750	97.00
Plastik Sanayii	59	22 500 225	1.35	27 958 688	80.48
Lastik Sanayii	8	9 144 533	0.55	16 866 304	54.22
Gübre Sanayii	2	34 609	0.00	69 115	50.07
Metal Dışı Madeni Ürünler	2	166 549	0.01	166 600	99.97
Seramik Pişm. Kil ve Çim.Ger	20	7 340 191	0.44	24 905 144	29.47
Cam Sanayii	13	4 166 963	0.25	29 715 774	14.02
Çimento Sanayii	9	30 989 570	1.86	62 267 031	49.77
Diğer Metal Dışı Madenler	2	15 700	0.00	30 500	51.48
Temel Metal Sanayii	7	1 745 116	0.10	4 347 132	40.14
Demir Çelik Sanayii	14	32 228 203	1.94	131 233 000	24.56
Demir Dışı Metal Sanayii	16	9 493 056	0.57	10 561 602	89.88
Makina İmalat Sanayii	15	631 363	0.04	1 014 084	62.26
Madeni Eşya Sanayii	42	2 176 105	0.13	10 807 606	20.13
Elektriksiz Makina İmalat San.	27	2 450 700	0.15	3 043 745	80.52
Elektrikli Makina Teçhizat San.	68	38 440 678	2.31	53 358 022	72.04
Elektronik Sanayii	97	19 688 611	1.18	30 048 226	65.52
Taşıt Araçları İmalat San.	29	113 375 970	6.82	247 892 800	45.74
Taşıt Araçları Yan San.	116	82 598 645	4.97	141 785 628	58.26
Ölçü-Kont. ve Opt.Do.İ.S.	15	6 093 301	0.37	6 879 835	88.57
Uçak Sanayii	2	4 420 448	0.27	9 041 930	48.89
Diğer İmalat Sanayii	115	11 119 747	0.67	23 845 133	46.63
İMALAT SANAYİİ TOPLAMI	1 347	689 956 765	41.49	1 302 169 741	52.99
HİZMETLER					
Ticaret	1 997	133 456 679	8.03	168 500 188	79.20
Restorant Kafe Yeme-İç.Yer	261	10 821 775	0.65	13 682 584	79.09
Otel Pansiyon Kamp.İşl.	280	61 878 184	3.72	85 739 190	72.17
İnşaat Taahhüt Hizmetleri	156	13 458 473	0.81	43 166 540	31.18
Kara Taşımacılığı	22	284 211	0.02	828 483	34.30
Deniz Taşımacılığı	49	1 555 349	0.09	7 259 085	21.43
Hava Taşımacılığı	48	964 849	0.06	1 848 438	52.20
Taşımacılıkla İlg. Diğ. Hiz.	130	8 843 263	0.53	13 919 073	63.53
Haberleşme	32	270 405 480	16.26	635 811 566	42.53
Bankacılık ve Diğ.Fin.Hiz.	37	193 760 960	11.65	265 225 371	73.06
Yatırım Finansmanı	58	65 210 179	3.92	207 904 325	31.37
Sigortacılık	28	13 324 150	0.80	36 736 135	36.27
Kiralama	6	2 845 110	0.17	2 861 500	99.43
Özel Eğitim	11	54 331	0.00	70 250	77.34
Araştırma ve Geliş. Faal.	11	1 189 820	0.07	1 243 801	95.66
Sağlık Hizmetleri	39	4 049 460	0.24	12 051 305	33.60
Diğer Toplumsal Hizmetler	249	120 845 153	7.27	160 685 184	75.21
Sinema ve Diğer Eğlence Yerl.	5	394 790	0.02	516 571	76.43
Çamaşırh. ve Kuru Temiz.Hizm.	2	5 000	0.00	20 000	25.00
Diğer Çeşitli Şahsî Hiz.	8	714 084	0.04	728 470	98.03
Diğer Faaliyetler	347	44 271 465	2.66	55 825 873	79.30
HİZMETLER TOPLAMI	3 776	948 332 765	57.03	1 714 623 932	55.31
GENEL TOPLAM	5 328	1 663 011 542	100.00	3 063 463 628	54.29

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

TABLO 63
YABANCI SERMAYE İZİNLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Yıllar	Faaliyet Gösteren Şirket Sayısı	İzin Verilen Yabancı Sermaye Miktarı (Milyon \$)	Kümülatif (Milyon \$)
1986	619	364	1 574
1987	836	655	2 229
1988	1 172	821	3 050
1989	1 525	1 512	4 562
1990	1 856	1 861	6 423
1991	2 123	1 967	8 390
1992	2 330	1 820	10 209
1993	2 554	2 063	12 272
1994	2 830	1 478	13 750
1995	3 161	2 938	16 688
1996	3 582	3 837	20 525
1997	4 068	1 678	22 203
1998	4 533	1 647	23 850
1999	4 950	1 701	25 551
2000 (1)	5 328	3 060	28 612

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(1) Ekim ayı itibariyledir.

TABLO 64
2000 YILI DEVLET İÇ BORÇLANMA SENETLERİ İHALE FAİZLERİ
(Yüzde)

Aylar	6 Aylık (182 güne kadar)	12 Aylık (1) (546 güne kadar)	24 Aylık (2)
Ocak	34.07	37.59	39.27
Şubat	36.36	40.12	41.17
Mart	-	36.23	40.53
Nisan	33.30	34.19	37.65
Mayıs	35.02	35.73	39.79
Haziran	-	41.35	41.97
Temmuz	28.72	32.55	40.28
Ağustos	28.24	35.18	32.07
Eylül	-	36.04	-
Ekim	35.77	38.18	-
Kasım	35.20	38.79	45,74
Aralık	-	-	-

Kaynak: Merkez Bankası

Not: Faizler ihale tarihlerine ve net basit faiz oranlarına göre verilmiştir. Aynı ay içinde birden fazla aynı vadeli ihale yapılmışsa basit aritmetik ortalama alınmıştır.

Aralık ayındaki ihalede satış yapılmamıştır.

(1) 18 aylık iskontolu kağıtlar dahil edilmiştir.

(2) 2 yıl vadeli, 3 ayda bir kupon ödemeli değişken faizli tahvillerdir.

TABLO 65
2000 YILI DEVLET İÇ BORÇLANMA SENETLERİ
İHALELERİNDE SATILAN MİKTARLAR
(Milyar TL)

Aylar	6 Aylık (182 güne kadar)	12 Aylık (1) (546 güne kadar)	24 Aylık (2)
Ocak	620 714.8	2 969 078.4	627 959.3
Şubat	679 629.2	2 474 718.7	723 302.6
Mart	-	2 270 402.7	846 222.8
Nisan	755 018.1	3 800 051.2	334 882.5
Mayıs	748 236.0	2 185 026.3	1 556 148.3
Haziran	-	1 633 240.8	305 550.2
Temmuz	329 042.7	1 037 288.7	386 658.0
Ağustos	897 151.4	2 891 636.1	244 132.5
Eylül	-	235 425.1	-
Ekim	248 386.0	1 331 077.7	-
Kasım	258 941.2	1 065 899.0	161 143.0
Aralık	-	-	-

Kaynak: Merkez Bankası

Not: Tablo ihale tarihlerine göre hazırlanmış olup, Aralık ayındaki ihalede satış yapılmamıştır.

Ortalama faizlerden ve opsiyonlu satışlardan verilen miktarlar dahil edilmiştir.

Nominal satış miktarları kullanılmıştır.

(1) 18 aylık iskontolu kağıtlar dahil edilmiştir.

(2) 2 yıl vadeli 3 ayda bir kupon ödemeli değişken faizli tahvillerdir.

TABLO 66
BANKALARARASI PARA PİYASASI İŞLEMLERİ

Aylar	Günlük Çift Taraflı İşlem Adedi (1)	Günlük Çift Taraflı İşlem Hacmi (Milyar TL) (1)	Gerçekleşen Bir Günlük Basit Faizler (%)		
			En Düşük	En Yüksek	Ortalama (1)
Ocak	308	310 222.0	10.50	80.00	36.79
Şubat	330	334 706.6	5.00	95.00	50.06
Mart	292	319 157.2	13.50	74.00	39.20
Nisan	264	302 995.0	7.00	55.00	36.68
Mayıs	284	332 309.0	20.00	70.00	41.16
Haziran	324	364 372.8	10.00	98.00	43.05
Temmuz	252	270 833.4	5.00	60.00	26.56
Ağustos	250	271 672.8	15.00	110.00	42.58
Eylül	314	360 190.4	8.00	95.00	47.44
Ekim	286	356 750.0	5.00	82.00	38.53
Kasım	320	442 591.0	18.00	400.00	95.43
Aralık	534	1 217 700.0	53.00	1950.00	183.20

Kaynak: Merkez Bankası

(1) Aylık ortalamalar

TABLO 67
DÖVİZ VE EFEKTİF PİYASALARI İŞLEMLERİ

Tarih	Bankalararası Döviz Piyasası İşlemleri (Çift Taraflı)				Aylık Ortalama Katılan Kuruluş Sayısı	TL/\$ Gösterge Kuru (İlan Tarihine Göre)		
	Aylık Toplam İşlem Sayısı	Aylık Toplam İşlem Hacmi Milyon \$	Kurlar (TL/\$)			En Yüksek Kuru	En Düşük Kuru	Aylık Ortalama
			En Yüksek Kuru	En Düşük Kuru				
Ocak 2000	5 540	13 392	564 000	540 091	47	560 572	537 722	547 903
Şubat	6 658	15 518	574 218	559 171	58	575 799	561 171	565 786
Mart	4 978	11 697	588 906	571 138	51	591 155	575 055	582 972
Nisan	3 914	9 291	610 992	586 566	46	612 243	588 901	598 346
Mayıs	5 806	13 094	621 743	610 019	57	623 975	613 515	619 308
Haziran	4 256	12 657	623 957	610 350	45	625 927	611 064	618 224
Temmuz	3 932	12 734	635 806	620 163	41	638 579	623 313	630 278
Ağustos	5 298	11 412	654 101	634 751	49	656 599	637 812	648 221
Eylül	5 702	13 734	667 090	652 650	57	675 795	655 142	666 899
Ekim	5 168	13 114	688 987	664 371	51	691 260	668 922	679 773
Kasım	6 550	26 465	690 763	674 495	54	692 536	679 186	686 187
Aralık	5 916	26 816	681 801	668 962	56	686 105	673 198	680 722

Kaynak: Merkez Bankası

TABLO 68
TARTILI EFEKTİF REEL KUR

	Ortalama Fiyat	Ortalama Kur	Ortalama Kur	Çapraz Kur	ABD Fiyat Endeksi	Almanya Fiyat Endeksi	ABD Fiyat Endeksi	Almanya Fiyat Endeksi		
	P(1)	TL/\$	TL/DM	DM/\$	USA IPP (2)	Ger. IPP(2)	TERK (2)	USA IPP (3)	Ger. IPP(3)	TERK (3)
12.1994	17 267.6	37 402.8	23 764.6	1.57	105.8	102.2	69.3			
12.1995	28 163.5	56 587.5	39 267.2	1.44	108.4	104.0	70.0	100.0	100.0	75.3
12.1996	51 935.9	104 297.5	67 229.5	1.55	111.7	103.6	71.9	102.8	99.8	76.9
12.1997	96 591.2	199 050.9	112 058.3	1.78	109.7	104.7	75.5	101.2	100.9	80.8
12.1998	146 427.4	306 170.9	183 210.4	1.67	106.4	103.1	74.1	98.1	99.0	79.4
1.1999	151 773.0	320 509.4	190 642.2	1.68	106.6	103.1	73.5	98.5	98.5	78.7
2.	156 038.7	340 335.0	195 375.9	1.74	106.1	103.1	72.7	97.8	98.4	78.0
3.	161 604.3	359 127.7	200 481.0	1.79	106.5	103.1	72.2	98.1	98.4	77.5
4.	169 049.3	378 448.2	207 347.9	1.83	106.5	103.1	72.3	99.3	99.0	76.9
5.	175 895.4	394 090.8	214 292.1	1.84	-	-	-	100.0	99.0	76.7
6.	179 814.5	411 506.5	218 555.4	1.88	-	-	-	100.4	99.1	75.8
7.	186 364.7	425 565.2	224 917.7	1.89	-	-	-	101.1	99.4	75.7
8.	192 016.3	433 873.2	235 690.3	1.84	-	-	-	101.9	99.5	75.0
9.	202 069.4	452 314.8	242 789.6	1.86	-	-	-	103.0	99.6	75.6
10.	210 858.9	465 562.6	255 341.3	1.82	-	-	-	103.0	99.8	75.7
11.	220 340.6	494 501.3	261 925.6	1.89	-	-	-	103.5	99.9	75.5
12.	235 099.8	525 837.1	271 873.3	1.93	-	-	-	103.3	100.1	76.8
1.2000	248 130.2	543 878.2	282 057.6	1.93	-	-	-	103.6	100.5	78.0
2.	258 319.2	562 396.1	282 969.4	1.99	-	-	-	104.8	100.7	79.0
3.	266 114.7	579 375.2	285 754.5	2.03	-	-	-	105.7	100.7	79.3
4.	272 986.0	594 412.0	288 470.9	2.06	-	-	-	105.4	101.2	80.0
5.	278 434.2	616 089.1	285 493.5	2.16	-	-	-	106.1	101.8	80.0
6.	280 477.3	615 104.9	298 388.1	2.06	-	-	-	108.3	102.1	77.6
7.	283 807.4	626 424.0	301 390.3	2.08	-	-	-	108.3	102.8	77.3
8.	289 200.5	644 294.5	298 591.3	2.16	-	-	-	107.8	103.1	78.3
9.	296 590.7	663 106.4	295 835.9	2.24	-	-	-	109.2	104.0	78.5
10.	303 894.4	675 746.9	295 856.7	2.28	-	-	-	109.6	104.0	79.4
11.	310 663.9	682 920.5	298 614.8	2.29	-	-	-	109.1	104.0	80.7
12.	316 325.7	677 713.3	308 980.3	2.19	-	-	-	110.0	104.0	80.6

(1) Ortalama Toptan Eşya Fiyat Endeksi DIE için % 60. İTO için % 40 ağırlıklandırılarak geliştirilmiştir.

(2) Sınai Mallar Fiyat Endeksi, 1990=100

(3) Sınai Mallar Fiyat Endeksi, 1995=100

TERK'in endeks değerinin düşmesi TL'nin ağırlıklı döviz kuru karşısında değer kaybettiğini göstermektedir.

TABLO 69
SINIFLARINA GÖRE FİİLİ PERSONEL DURUMU
(31 Aralık 2000)

Şubeler	Kadro Adedi	Gn.İd.		Teknik		Eğt. Öğr		Sağlık		Avukat		Yardımcı		Toplam		Sözleşmeli		Toplam
		Hiz.	K	Hiz.	K	Hiz.	K	Hiz.	K	Hiz.	K	Hiz.	K	Hiz.	K	E	K	
İdare																		
Merkezi	3 346	920	866	82	259	6	1	15	5	9	4	36	351	1 068	1 486	94	207	2 855
Adana	118	46	37		5			1				5	10	52	52		11	115:
Ankara	455	192	166	1								5	21	198	187		18	403
Antalya	89	33	32		1							3	11	36	44		9	89
Bursa	113	42	41		1							1	9	43	51		8	102
Denizli	84	19	39									1	7	20	46		6	72
Diyarbakır	77	7	31									2	8	9	39		10	58
Edirne	72	25	29		1							3	7	28	37		4	69
Erzurum	70	5	41									1	7	6	48		5	59
Eskişehir	75	22	30									1	7	23	37		5	65
Gaziantep	84	30	33		1							1	9	31	43		6	80
İskenderun	76	25	30		2							2	9	27	41		5	73
İstanbul	640	239	203	2	10			5		2	2	27	83	275	298	2	24	599
İzmir	319	110	106	6	9			2		1		18	46	137	161		9	307
İzmit	102	32	33		4							5	10	37	47		6	90
Kayseri	84	9	48		1							3	5	12	54		9	75
Konya	85	16	40		1							2	8	18	49		9	76
Malatya	75	10	39		1							1	8	11	48	1	10	70
Mersin	85	35	30		2							4	7	39	39		4	82
Samsun	85	24	36		1							1	9	25	46		6	77
Trabzon	83	14	40		1							4	6	18	47		7	72
Van	67	6	36		1							1	6	7	43		12	62
TOPLAM	6 284	1 861	1 986	91	301	6	1	23	5	12	6	127	644	2 120	2 943	97	390	5 550

Kaynak: Merkez Bankası

Toplam Personel Sayısı 5550

Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü İşçi Sayısı 12

Toplam 5562

31 Aralık 1999 Tarihindeki Personel Mevcudu..... 5657

FARK-95

TABLO 70
T.C. MERKEZ BANKASI
ŞUBE, TEMSİLCİLİK VE BÜROLAR

	Açılış Yılı	Personel Sayısı (2000 Sonu)
<u>SUBELER</u>		
Adana	1969	115
Ankara	1931	403
Antalya	1963	89
Bursa	1969	102
Denizli	1974	72
Diyarbakır	1955	58
Edirne	1963	69
Erzurum	1959	59
Eskişehir	1954	65
Gaziantep	1956	80
İskenderun	1951	73
İstanbul	1931	599
İzmir	1932	307
İzmit	1983	90
Kayseri	1968	75
Konya	1974	76
Malatya	1977	70
Mersin	1933	82
Samsun	1933	77
Trabzon	1963	72
Van	1978	62
<u>TEMSİLCİLİK VE BÜROLAR</u>		
Frankfurt Temsilciliği	1976	7
Berlin Bürosu	1982	2
Londra Temsilciliği	1977	5
New York Temsilciliği	1977	4
Tokyo Temsilciliği	1997	2

Kaynak: Merkez Bankası

**1999-2000
BİLANÇO KARŞILAŞTIRMALARI**

A K T İ F

	1999	2000
I- Altın Mevcudu	561.263.310	694.485.985
A- Uluslararası Stand. Olan	546.029.236	675.726.779
B- Uluslararası Stand. Olmayan	15.234.074	18.759.206
II- Döviz Borçluları	12.518.644.751	14.895.115.431
A- Konvertibl	12.518.057.348	14.894.474.374
a- Efektif Deposu	725.489.615	315.626.096
b- Muhabir Hesapları	11.792.567.733	14.578.848.278
B- Konvertibl Olmayan	587.403	641.057
a- Efektif Deposu	519.286	556.335
b- Muhabir Hesapları	68.117	84.722
III- Madeni Para	1.651.119	3.415.919
IV- Dahildeki Muhabirler	722.118.380	1.468.356.772
V- Menkul Değerler Cüzdanı	2.886.444.440	6.488.843.562
A- Devlet İç Borçlanma Senetleri	2.886.444.440	6.488.843.562
a- Kuponlu	1.701.523.621	3.868.709.842
b- Kupsuz	1.184.920.819	2.620.133.720
B- Diğer		
VI- İç Krediler	10.588.406	501.723.715
A- Kamu Sektörü	2.913.306	1.723.715
a- Hazine		
i- Hazine'ye Kısa Vadeli Avans		
ii- Diğer		
b- Kamu İktisadi Kuruluşları		
i- Ticari		
c- İktisadi Devlet Teşekkülleri		
i- Hazine Kefaletini Haiz Bono		
ii- Ticari		
iii- Diğer	2.913.306	1.723.715
B- Bankacılık Sektörü	7.675.100	500.000.000
a- Ticari		
i- İhracat		
ii- Diğerleri	7.675.100	
b- Tarım		
i- Tarım Kredi Kooperatifleri		
ii- Tarım Satış Kooperatifleri		
Birlikleri		
iii- Diğerleri		
c- Sınai		
d- Tahvil Üzerine Avans		
e- Diğerleri		500.000.000
VII- Açık Piyasa İşlemleri	2.406.795.264	5.218.625.434
A- Rapor Borçluları		
a- Nakit		
i- Döviz		
ii- Menkul Değer	2.018.605.264	5.117.475.434
b- Menkul		
B- Diğer	388.190.000	101.150.000
VIII- Dış Krediler	160.457.147	139.736.467
IX- İştirakler	2.255.334	2.726.999
X- Gayrimenkuller ve Demirbaşlar	45.471.626	68.052.198
A- Gayrimenkuller	39.581.065	63.565.427
Amortismanlar(-)	-2.885.721	-4.587.730
B- Demirbaşlar	14.063.693	17.857.418
Amortismanlar(-)	-5.287.411	-8.782.917
XI- Takipteki Alacaklar	552.794.789	795.469.791
XII- İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar		
A- 3836 Sayılı Tahkim Kanunu Uy. Aktifleştirilen Alacaklar		
B- Bankamız Kanunu'nun 61.Md. Ger. Değerleme Farkı		
a- Madde Kapsamına Alınanlar		
b- Madde Kapsamına Alınmayanlar		
XIII- Muvakkat Borçlular	119.752.231	227.269.343
XIV- Diğer Aktifler	442.194.320	390.685.107
	20.430.431.117	30.894.506.723
NAZIM HESAPLAR	66.256.155.115	206.540.989.121

KARŞILAŞTIRILMASI
(TL)

P A S İ F

	1999	2000
I. Tedavüdeki Banknotlar	2.390.748.353	3.772.411.180
II. Hazine'nin Alacakları	18.484.507	25.863.771
A. Altın	1.620.201	2.008.089
B. Diğer (Net)	16.864.306	23.855.682
III. Döviz Alacakları	3.219.607	33.635.568
A. Konvertibl.	3.167.149	17.206.009
B. Konvertibl Olmayan	52.458	16.429.559
IV. Mevduat	12.277.365.514	17.247.119.549
A. Kamu Sektörü	1.750.411.761	1.169.561.372
a. Hazine Genel ve Katma Bütçeli İdareler	1.730.141.606	1.120.800.707
b. Kamu İkt. Kuruluşları	156.639	544.771
c. İktisadi Dev. Teşekkülleri	496.101	3.706.150
d. Diğer (Belediyeler ve Özel İdareler)	19.617.415	44.509.744
B. Bankacılık Sektörü	4.500.945.839	6.310.883.520
a. Yurtçindeki Bankalar	1.433.965.956	2.376.339.803
b. Yurtdışındaki Bankalar	617.025	639.893
c. Mevduat Karşılıkları (1211 S.K. Md.40)		
i. Nakit	3.066.362.858	3.933.903.824
ii. Altın (Safi Gr.)		
d. Diğer (Valörlü İşlemler)		
C. Muhtelif	5.835.367.476	7.080.036.170
a. K.M.D. Tevdiatı	5.819.582.279	7.062.990.845
b. Diğer	15.785.197	17.045.325
D. Uluslararası Kuruluşlar	118.986.571	2.240.462.739
E. Fonlar	71.653.867	446.175.748
a. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	8.735.434	115.460.323
b. Diğer	62.918.433	330.715.425
V. Açık Piyasa İşlemleri	1.969.699.942	4.973.902.440
A. Rapor Alacakları	1.969.699.942	4.973.902.440
i. Döviz		
ii. Menkul Değer		
b. Menkul	1.969.699.942	4.973.902.440
B. Diğer		
VI. Dış Krediler	5.552.961	5.701.215
A. Kısa Vadeli	237.385	279.373
B. Orta ve Uzun Vadeli	5.315.576	5.421.842
VII. İthalat Akreditif Bedelleri, Teminat ve Depozitolar	231.926.903	286.327.022
A. Döviz satışı yapılmış Akreditif Bedelleri	231.922.759	286.317.188
B. Teminat ve Depozitolar	4.144	9.834
VIII. Ödenecek Senet ve Havaleler	6.432.594	4.756.125
IX. Sermaye	25.000	25.000
X. İhtiyat Akçesi	181.607.199	343.876.228
A. Adı ve Fevkalade	146.986.699	288.889.427
B. Hususi (Bank.Kan Md.59)	23.257	23.257
C. İlerde Vukuu Muht. Zarar Karşılığ. (3182 S.Bank. Kan. Mad.32)		
D. Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 S.Kan.)	34.515.697	54.874.983
E. Maliyet Artış Fonu	81.546	88.561
XI. Karşılıklar	554.800.239	797.537.868
XII. İfaya Tabi Hesaplar	1.510.061.439	1.248.883.923
A- 1211 SK 61. Md. Ger. Değ. Farkı	1.510.061.439	1.248.883.923
a) Madde Kapsamına Alınanlar		
b) Madde Kapsamına Alınmayanlar	1.510.061.439	1.248.883.923
XIII. Muvakkat Alacaklılar	13.841.887	42.016.150
XIV. Diğer Pasifler	759.868.979	1.119.818.103
XV. Kar	506.795.993	992.632.581
	20.430.431.117	30.894.506.723
NAZIM HESAPLAR	66.256.155.115	206.540.989.121

